PREMIUL PULITZER 2015
ANTHONY DOERR
Raftul Denisei
TOATĂ LUMINA PE CARE NU O PUTEM VEDEA
roman
HUMANITAS fiction

ANTHONY DOERR

TOATĂ LUMINA PE CARE NU O PUTEM VEDEA

Traducere din engleză și note de
IULIA GORZO

Humanitas

Pentru Wendy Weil
1940–2012

„În august 1944, orașul istoric fortificat Saint-Malo, cea mai strălucitoare nestemată a Coastei de Smarald bretone, a fost mistuit de foc aproape în întregime… Dintre cele 865 de clădiri din interiorul orașului, au rămas în picioare doar 182 și toate au fost mai mult sau mai puțin afectate.”

Philip Beck

„Ne-ar fi fost imposibil să accedem la putere sau să ne folosim de ea așa cum am făcut-o dacă n-ar fi existat radioul.”

Joseph Goebbels

ZERO

7 august 1944

Foi volante

Se revarsă din cer în amurg. Se împrăștie peste metereze, se rostogolesc pe acoperișuri, fâlfâie în șanțurile dintre case. Străzi întregi roiesc de ele, albul lor strălucește pe caldarâm.

Mesaj urgent pentru locuitorii acestui oraș, spun ele. *Refugiați-vă imediat în câmp deschis.*

Vine fluxul. Luna atârnă mică, galbenă, gheboasă. La est, pe acoperișurile hotelurilor de pe plajă și în grădinile din spatele lor, vreo șase unități de artilerie americane îndeasă proiectile incendiare în gurile mortierelor.

Bombardiere

Traversează Canalul în miez de noapte. Sunt

douăsprezece și poartă nume de cântece: *Praf de stele, Vreme furtunoasă, Cu chef și Dama cu pistol.* Departe, dincolo de ele, lunecă marea, stropită de nenumărate zigzaguri de spumă. În curând, navigatorii vor discerne micile ghemotoace luminate de lună ale insulelor înșirate la orizont.

Franța.

Stațiile pârâie. Intenționat, aproape alene, bombardierele pierd altitudine. Pe toată coasta, din amplasamentele de artilerie se înalță fire de lumină roșie. Apar niște epave de nave negre, sabordate sau distruse, una cu prora retezată, cealaltă licărind în timp ce arde. Ceva mai în larg, pe o insulă, oi cuprinse de panică fug în zigzag printre stânci.

În fiecare avion, un militar se uită pe fereastra de țintire și numără până la douăzeci. Patru, cinci, șase, șapte. Orașul fortificat care se apropie văzând cu ochii, pe promontoriul lui de granit le apare bombardierilor ca un dinte stricat, ceva negru și periculos, un ultim abces care trebuie excizat.

Fata

Într-un ungher al orașului, într-o casă înaltă și îngustă de pe rue Vauborel, numărul 4, la etajul șase, ultimul, o fată oarbă de șaisprezece ani pe nume Marie-Laure LeBlanc stă îngenuncheată la o masă joasă, acoperită toată cu o machetă. E macheta orașului în care stă îngenuncheată, și conține reproduceri în miniatură ale sutelor de case, magazine și hoteluri dintre zidurile sale. Iată catedrala, cu turla ei găurită, și mătăhălosul Château de Saint-Malo, apoi șiruri după șiruri de conace pe malul mării, împânzite de hornuri. Un ponton fragil, de lemn, se arcuiește pe o plajă numită Plage du Mole. Un atriu delicat, reticular, acoperă cu bolta sa piața de pește. Niște bănci minuscule, cele mai mici cât semințele de măr,

spuzesc micuțele piețe publice.

Marie-Laure atinge cu degetele parapetul lat de un centimetru cu care se termină meterezele, desenând o stea asimetrică în jurul întregii machete. Găsește deschizătura de pe ziduri unde patru tunuri ceremoniale țintesc spre mare.

— Bastionul Olandei, șoptește ea, în timp ce coboară cu degetele pe o scăriță. Rue des Cordiers. Rue Jacques Cartier.

Într-un colț al camerei sunt două găleți galvanizate, pline ochi cu apă. Să le ții mereu pline, dacă poți, o învățase străunchiul ei. La fel și cada de la etajul trei. Cine știe când o să se oprească iar apa.

Degetele ei regăsesc turla catedralei. Apoi o iau spre sud, spre Poarta Dinan. Toată seara se plimbase cu degetele pe machetă, așteptându-l pe străunchiul Etienne, proprietarul casei, care plecase cu o noapte în urmă, în timp ce ea dormea, și nu se mai întorsese. Și între timp se făcuse iar noapte, încă o rotație completă pe ceas, în cartier era liniște și ea nu reușea să adoarmă.

Auzea bombardierele de la aproape cinci kilometri. Zgomot crescând ca de paraziți. Vuietul dintr-o cochilie.

Când deschide fereastra dormitorului, huruitul avioanelor se aude și mai tare. Altfel, noaptea e sinistru de tăcută – nu se aud nici motoare, nici voci, nici vacarm. Nici sirene. Nici zgomot de pași pe caldarâm. Nici măcar pescăruși. Doar fluxul, la un cvartal depărtare, șase etaje mai jos, clipocind la poalele zidurilor orașului.

Și încă ceva.

Un fâsâit slab, foarte aproape. Ea deschide ușurel oblonul din stânga și pipăie stinghiile oblonului din dreapta. O hârtie s-a înțepenit acolo.

Și-o duce la nas. Miroase a cerneală proaspătă. Miroase a benzină. Hârtia e tare; nu era de prea multă vreme afară.

Marie-Laure stă șovăind la fereastră desculță, numai în ciorapi, cu dormitorul în spate, cu șirul de scoici de pe

șifonier și pietricelele de pe plintă. Bastonul e într-un colț; romanul ei voluminos, în Braille, așteaptă pe pat, cu fața în jos. Huruitul avioanelor se aude tot mai tare.

Băiatul

La cinci străzi spre nord, un soldat german de optsprezece ani cu păr bălai pe nume Werner Pfennig se trezește într-un zgomot slab, sacadat. Puțin mai tare decât torsul unei pisici. Muște izbindu-se de o fereastră îndepărtată.

Unde se află? Mirosul dulce, ușor chimic de ulei pentru arme; lemnul brut al lăzilor cu muniție abia construite; izul de naftalină al lenjeriei vechi de pat – e la hotel. Desigur. *Hôtel des Abeilles,* Hotelul Albinelor.

E tot noapte. Tot devreme.

Dinspre mare se aud șuierături și bubuituri; a început focul artileriei antiaeriene.

Un caporal de la antiaeriană merge grăbit pe coridor, îndreptându-se spre scară.

— Duceți-vă în pivniță, strigă el peste umăr, iar Werner aprinde lanterna militară, își face sul pătura, o vâră în raniță și o ia înainte pe coridor.

Până nu demult, Hôtel des Abeilles fusese adresa unui loc vesel, cu obloanele albastru-deschis pe fațadă, stridiile de la gheață din restaurant și chelnerii bretoni cu papion care lustruiau pahare la bar. Oferea douăzeci și una de camere pentru oaspeți, o vedere spectaculoasă la mare și, în hol, un șemineu mare cât un camion. Parizienii veniți în escapade de weekend își beau aperitivul acolo, așa cum făcuseră înaintea lor cei câțiva funcționari ai republicii care apăreau când și când – miniștri, viceminiștri, egumeni și amirali –, iar în secolele de dinaintea acestora, corsarii arși de vânt – ucigași, jefuitori, aventurieri, marinari.

Înainte de asta, înainte chiar de a fi hotel, cu cinci secole bătute pe muchie în urmă, fusese reședința unui pirat

bogat care se lăsase de atacat corăbii ca să studieze albinele pe pajiștile de lângă Saint-Malo, să-și ia notițe în caiete și să mănânce miere direct din faguri. În lemnul de stejar al blazoanelor de deasupra ușilor sunt încă incrustați bondari; fântâna din curte, acoperită de iederă, are formă de stup. Preferatele lui Werner sunt cinci fresce șterse de pe tavanele celor mai luxoase camere de la etaj, cu albine mari cât niște copii plutind pe un fundal albastru – trântori mari și leneși și lucrătoare cu aripi diafane – plus, deasupra unei căzi hexagonale, o singură matcă lungă de aproape trei metri, cu mulți ochi și peri aurii pe abdomen, care stă încovrigată pe tavan.

De patru luni, hotelul se transformase în altceva – într-o fortăreață. Un detașament austriac de la apărare antiaeriană acoperise toate ferestrele cu scânduri, răsturnase toate paturile. Soldații asiguraseră intrarea, umpluseră scările cu lăzi de obuze. Etajul al patrulea al hotelului, unde terase verzi cu balcoane franțuzești dau direct spre metereze, găzduiește acum un bătrân tun antiaerian ultrarapid căruia i se spune 88 și care poate trage cu proiectile de zece kilograme pe o distanță de aproape 15 kilometri.

Austriecii își botezaseră tunul „Maiestatea Sa” și în ultima săptămână se îngrijiseră de el cum se îngrijesc albinele lucrătoare de matcă. Îl hrăniseră cu uleiuri, îi vopsiseră țeava, îi unseseră roțile. Îi aranjaseră la poale saci de nisip, în chip de ofrande.

Regalul *achtacht,* un monarh ucigaș care să-i apere pe toți.

Werner e pe scară, mai are de coborât jumătate de etaj până la parter, când 88-ul trage de două ori în succesiune rapidă. E prima oară când aude tunul atât de aproape și de atâta zgomot are senzația că jumătatea de sus a hotelului a fost smulsă cu totul. Werner se împiedică și-și acoperă urechile cu mâinile. Zidurile reverberează până jos, la temelie, apoi iar în sus.

Werner îi aude pe austriecii aflați cu două etaje mai sus cum se precipită și reîncarcă, apoi aude vuietele tot mai slabe ale celor două obuze care zboară peste ocean, acum deja la trei, ba chiar la cinci kilometri de ei. Își dă seama că unul dintre soldați cântă. Sau poate că nu e doar unul. Poate cântă cu toții. Opt soldați din Luftwaffe, care nu mai au nici măcar un ceas de trăit, intonând un cântec de dragoste pentru regele lor.

Werner aleargă prin hol în urma fasciculului de lumină al propriei lanterne. Tunul cel mare explodează a treia oară, undeva aproape se face țăndări un geam, pe horn năvălește un potop de funingine și pereții hotelului răsună ca un clopot lovit. Werner se teme că-i vor sări dinții din gingii din cauza zgomotului.

Trage de ușa pivniței s-o deschidă și se oprește un moment, cu privirea încețoșată.

— Gata? întreabă el. Chiar vin?

Dar cine să-i răspundă?

Saint-Malo

Pe străzi, ultimii locuitori ai orașului rămași neevacuați se trezesc, gem, oftează. Fete bătrâne, prostituate, bărbați de peste șaizeci de ani. Delăsători, colaboraționiști, sceptici, bețivi. Călugărițe din toate ordinele. Săracii. Îndărătnicii. Orbii.

Unii dau fuga în adăposturile antiaeriene. Alții își spun că e doar un exercițiu. Alții zăbovesc să mai apuce o pătură, o carte de rugăciuni sau un pachet de cărți de joc.

Ziua Z a fost acum două luni. Cherbourg a fost eliberat, la fel și Caen, și Rennes. Jumătate din vestul Franței e liber. În est, sovieticii au recucerit Minsk. Armata Teritorială Poloneză se revoltă la Varșovia. Câteva ziare avuseseră îndrăzneala să sugereze că se întorsese roata.

Dar nu și aici. Nu și în această ultimă citadelă de la marginea continentului, acest ultim bastion german de pe

coasta bretonă.

Umblă zvonul că germanii ar fi renovat aici doi kilometri de coridoare subterane pe sub zidurile medievale. Ar fi construit fortificații noi, canale noi, căi de evacuare noi, niște complexuri subterane năucitor de complicate. Sub portul peninsular La Cité, pe malul opus al râului față de orașul vechi, există încăperi cu bandaje, cu muniție, ba chiar și un spital subteran, cel puțin așa se spune. Au aer condiționat, un rezervor de apă de 200 000 de litri, linie directă cu Berlinul. Au capcane explozive, o rețea de cazemate cu vedere periscopică. Au pus deoparte suficientă muniție cât să împroaște zilnic marea cu obuze timp de un an.

Umblă zvonul că sunt masați aici o mie de nemți gata să moară. Sau cinci mii. Poate chiar mai mulți.

Saint-Malo: orașul e înconjurat de apă din patru părți. Legătura sa cu restul Franței e fragilă: un dig rutier, un pod, o limbă de nisip. Noi suntem în primul rând malouini, spun locuitorii din Saint-Malo. Și apoi bretoni. Iar francezi doar dacă mai încape.

La lumina furtunilor, granitul lui lucește în albastru. La flux, marea pătrunde în pivnițe în plin centru al orașului. La reflux, o mie de epave se ițesc din mare cu coastele lor pline de ciripede.

Timp de trei mii de ani, micul promontoriu a cunoscut destule asedii.

Dar niciodată ca acum.

O bunică ridică la piept un țânc agitat. La aproape doi kilometri, lângă Saint-Servan, un bețiv care urina într-un gang culege o bucată de hârtie dintr-un gard viu. *Mesaj urgent pentru locuitorii acestui oraș,* scrie acolo. *Refugiați-vă imediat în câmp deschis.*

Baterii antiaeriene fulgeră pe insulele mai îndepărtate, marile tunuri germane din orașul vechi mai trimit o rundă de obuze vâjâind peste mare și 380 de francezi captivi la Național, o fortăreață aflată pe o insulă, la 400 de metri de

plajă, se înghesuie unul în altul în curtea luminată de lună, cu ochii la cer.

După patru ani de ocupație, ce aduce vuietul bombardierelor care se apropie? Izbăvirea? Stârpirea?

Clac-clacul tirului cu arme de mână. Răpăitul ca de tobă scrâșnită al artileriei antiaeriene. O duzină de porumbei care poposiseră pe turnul catedralei se năpustesc în jos de-a lungul lui, apoi cotesc spre mare.

Rue Vauborel, numărul 4

Marie-Laure LeBlanc stă singură, în dormitorul ei, și miroase o foaie volantă pe care n-o poate citi. Sirenele urlă. Ea închide obloanele și trage la loc ivărul ferestrei. Cu fiecare clipă, avioanele sunt tot mai aproape. Fiecare clipă e irosită. Ar trebui să se grăbească să coboare. Ar trebui să se ducă în colțul bucătăriei, unde o mică trapă dă spre o pivniță plină de praf, de covoare roase de șoareci și de lăzi străvechi nedeschise de o veșnicie.

Dar ea se întoarce la masa de la piciorul patului și îngenunchează lângă orașul în miniatură.

Degetele ei găsesc iar fortificațiile exterioare, Bastionul Olandei, scărița care coboară. Acolo, la fereastră, în orașul adevărat, o femeie își bate covoarele în fiecare duminică. De la fereastra

asta de aici, un băiat îi strigase odată: *Ai grijă pe unde mergi, ce, ești oarbă?*

Geamurile zăngănesc în ramele lor. Tunurile antiaeriene lansează o nouă salvă. Pământul se rotește ceva mai mult.

Sub degetele ei, miniaturala rue d'Estrees întâlnește miniaturala rue Vauborel. Degetele ei o iau la dreapta; iau la rând ușile. Prima, a doua, a treia. A patra. De câte ori făcuse asta?

Numărul 4: o casă înaltă, dărăpănată, ca un cuib de pasăre, proprietatea străunchiului ei, Etienne. Acolo locuiește de patru ani. Acolo stă singură, în genunchi, la

etajul al șaselea, cu o duzină de bombardiere americane care se apropie vâjâind.

Apasă pe ușița de la intrare înspre interior, o piedică invizibilă se ridică, iar căsuța sare afară din machetă. În mâinile ei, e cam cât tabacherele tatălui ei.

Bombardierele sunt acum atât de aproape, încât podeaua începe să-i trepideze sub genunchi. Afară, pe coridor, ciucurii de cristal ai candelabrului atârnat deasupra scării clincăne. Marie-Laure rotește 90 de grade hornul casei miniaturale. Apoi scoate cele trei panouri de lemn care alcătuiesc acoperișul și o răstoarnă.

O piatră îi cade în palmă.

E rece. Mare cât un ou de porumbel. În formă de lacrimă.

Marie-Laure strânge într-o mână căsuța și în cealaltă piatra. Camera i se pare fragilă, vulnerabilă. De parcă niște degete uriașe îi vor străpunge pereții din clipă-n clipă.

— Tati? șoptește ea.

Pivniță

Sub holul de la Hôtel des Abeilles, săpată în stâncă, e hruba unui corsar. Dincolo de lăzi, dulapuri și etajere cu unelte, zidurile sunt din granit pur. Trei grinzi uriașe, cioplite manual, aduse din cine știe ce pădure bretonă străveche și ridicate cu secole în urmă cu ajutorul cailor, susțin tavanul.

Un singur bec învăluie totul într-o umbră tremurătoare.

Werner Pfennig stă pe un scaun pliant în fața unei mese de lucru, verifică nivelul bateriei și-și pune niște căști. Radioul e un aparat combinat de emisie-recepție, într-o carcasă de oțel, cu o antenă în bandă de 1,6 metri. Îi permite să comunice cu un aparat de emisie-recepție similar de la etaj, cu alte două baterii antiaeriene din interiorul orașului și cu comandamentul subteran al

garnizoanei de dincolo de gura râului.

Radioul bâzâie în timp ce se încălzește. Un cercetaș citește coordonate în cască și un artilerist le repetă. Werner se șterge la ochi. În spatele lui se îngrămădesc până la tavan comori confiscate: tapiserii făcute sul, pendule, dulapuri și tablouri uriașe cu peisaje, străbătute de crăpături. În fața lui Werner, pe o etajeră, stau opt sau nouă capete de ipsos, al căror rost rămâne un mister pentru el.

Mătăhălosul plutonier Frank Volkheimer coboară scara îngustă de lemn, ferindu-și capul de bârne. Îi zâmbește blând lui Werner și se așază într-un fotoliu cu spătar înalt, tapițat cu mătase aurie, cu pușca pe pulpele lui imense, unde arată mai mult a baston.

— Începe? întreabă Werner.

Volkheimer încuviințează din cap. Stinge lanterna și bate din genele lui surprinzător de fine în lumina slabă.

— Cât o să dureze?

— Nu mult. O să fim în siguranță aici, jos.

Ultimul vine genistul, Bernd. E un omuleț cu păr gri șoriciu și pupile asimetrice. Omul închide ușa pivniței în urma lui, o asigură cu drugul, apoi se așază la jumătatea scării de lemn, cu o expresie plouată pe față – greu de spus dacă de frică sau dârzenie.

Cu ușa închisă, sirenele se aud mai stins. Deasupra lor, becul din tavan pâlpâie.

Apă, se gândește Werner. Am uitat de apă.

Încă o baterie antiaeriană deschide focul dintr-un colț îndepărtat al orașului, apoi 88-ul izbucnește iar la etaj tunător, mortal, iar Werner ascultă șuierul obuzelor prin aer. Din tavan se prăbușesc strident cascade de praf. Prin căști, Werner îi aude pe austriecii rămași sus cum continuă să cânte.

…auf d’Wulda, auf d’Wulda, da scheint d’Sunn a so

gulda...[1]

Volkheimer își râcâie, adormit, o pată de pe pantaloni. Bernd își suflă în mâinile făcute căuș. Radioul pârâie despre viteza vântului, presiune atmosferică, traiectorii. Gândul lui Werner zboară spre casă: Frau Elena aplecată deasupra pantofiorilor lui, înnodându-i fiecare șiret de câte două ori. Stele care se-nvârtesc în fața unei lucarne. Sora lui mai mică, Jutta, cu o plapumă pe umeri și o cască pentru radio atârnându-i din urechea stângă.

Cu patru etaje mai sus, austriecii mai îndeasă un obuz pe gura fumegândă a 88-ului, verifică încă o dată piedica și-și acoperă urechile când tunul se descarcă, dar acolo, jos, Werner nu aude decât vocile pe care le știe de la radio, din copilărie. *Zeița istoriei a privit în jos, spre pământ. Doar focul cel mai dogoritor poate aduce purificarea.* Vede o pădure de floarea-soarelui muribunde. Vede un stol de mierle țâșnind dintr-un copac.

Cad bombe

Șaptesprezece, optsprezece, nouăsprezece, douăzeci. Pe sub geamurile de țintire trece acum marea. Apoi niște acoperișuri. Două avioane mai mici marchează culoarul cu fum, bombardierul din frunte își lansează încărcătura, urmat de alte unsprezece. Bombele cad în diagonală. Bombardierele iau altitudine și se împrăștie.

Partea de jos a cerului se umple de pete negre. Unchiul lui Marie-Laure, închis la Fort Național, la patru sute de metri în larg, împreună cu alte câteva sute de persoane, mijește ochii, se gândește la lăcuste, iar din păienjenișul țesut peste cine știe ce lecție de școală parohială îi revine o pildă din Vechiul Testament: *Lăcustele nu au rege și*

[1] Pe Wulda, unde soarele strălucește atât de intens (germ.).

totuși ies toate în stoluri[2].

Legiune demonică. Saci de fasole răsturnați. O sută de mătănii deșirate. Sunt o mie de metafore, toate nepotrivite: 40 de bombe de fiecare avion, 480 cu totul, aproape 33 de tone de explozibil.

O avalanșă se pogoară peste oraș. Un uragan. Căni de ceai își iau zborul de pe etajere. Tablouri sar din cuie. Un sfert de secundă mai târziu, sirenele nu se mai aud. Nu se mai aude nimic. Vuietul devine atât de puternic, încât ar putea separa membranele din urechea medie.

Tunurile antiaeriene își lansează ultimele proiectile. Douăsprezece bombardiere se retrag neatinse în noaptea albastră.

Pe rue Vauborel numărul 4, la etajul șase, Marie-Laure se târăște sub pat, ținând strâns la piept piatra și căsuța miniaturală.

În pivnița de sub Hôtel des Abeilles, unicul bec din tavan pâlpâie și moare.

---

[2] Din Biblia sau Sfânta Scriptură, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2008.

I

1934

Muzeul Național de Istorie Naturală

Marie-Laure LeBlanc e o fetiță pariziană înaltă și pistruiată, de șase ani, care orbește pe zi ce trece când tatăl ei o trimite într-o vizită ghidată, pentru copii, a muzeului unde e angajat. Ghid le e un custode bătrân și cocoșat, el însuși nu cu mult mai înalt decât un copil. Custodele bate cu vârful bastonului în podea ca să ceară atenție, apoi conduce liota care i se dăduse în grijă prin grădină, spre galerii.

Copiii văd cum inginerii ridică femurul fosilizat al unui dinozaur cu niște scripeți. Văd într-un dulap o girafa împăiată, cu spatele jupuit. Își vâră nasul în sertare de taxidermiști, pline de pene, gheare și ochi de sticlă. Răsfoiesc ierbare vechi de două sute de ani, cu podoabele lor de orhidee, margarete și ierburi.

Într-un sfârșit, urcă șaisprezece trepte până la Galeria de Mineralogie. Ghidul le arată agate din Brazilia, ametist violet și un meteorit așezat pe un piedestal despre care le spune că ar fi la fel de bătrân ca însuși sistemul solar. Apoi îi conduce în șir indian în jos pe două scări întortocheate și pe mai multe coridoare și se oprește în fața unei uși de fier, cu o singură încuietoare.

— Sfârșitul vizitei, spune el.

— Dar acolo ce e? întreabă o fată.

— După ușa asta e o altă ușă încuiată, ceva mai mică.

— Și după ușa aia?

— O a treia ușă încuiată, și mai mică.

— Și după ea?

— Ușa numărul patru și ușa numărul cinci și tot așa

până la ușa cu numărul 13, o ușiță încuiată cam cât un pantof de mare.

Copiii se apleacă în față.

— Și apoi?

— După ușa cu numărul 13, spune ghidul, fluturându-și o mână imposibil de zbârcită, e Marea de Flăcări.

Uimire. Foială.

— Ei, hai. Chiar n-ați auzit de Marea de Flăcări?

Copiii clatină din cap. Marie-Laure se uită pe furiș la becurile simple, montate pe tavan din trei în trei metri. Fiecare creează un halou în culorile curcubeului, care se rotește în câmpul ei vizual.

Ghidul își atârnă bastonul de încheietura mâinii și-și freacă mâinile.

— E o poveste lungă. Vreți să auziți o poveste lungă?

Copiii fac semn din cap că da.

El își drege glasul.

— Cu multe secole în urmă, în locul pe care îl numim azi Borneo, un prinț a cules dintr-o albie secată de râu o piatră albastră care i se păruse frumoasă. Însă, pe când se întorcea la palat, prințul a fost atacat de niște călăreți și înjunghiat în inimă.

— Înjunghiat în inimă?

— E adevărat?

— Sst, face un băiat.

— Hoții i-au furat inelele, calul, tot. Dar, cum ținuse strâns în pumn piatra albastră, hoții n-o găsiseră. Iar prințul muribund a reușit să se târască până acasă. A zăcut apoi fără cunoștință vreme de zece zile. În a zecea zi, spre uluirea infirmierelor, s-a ridicat în capul oaselor, a deschis pumnul și piatra era acolo.

Doctorii sultanului au spus că era o minune, că era cu neputință ca prințul să supraviețuiască unei răni atât de grave.

Infirmierele au fost de părere că piatra trebuie să fi avut puteri vindecătoare. Bijutierii sultanului au spus altceva:

au spus că piatra era cel mai mare diamant brut care se pomenise vreodată. Cel mai iscusit dintre șlefuitori trudise optzeci de zile la fațete, iar când terminase, diamantul devenise de un albastru strălucitor, albastrul mărilor tropicale, dar cu puțin roșu în centru, ca niște flăcări într-o picătură de apă. Sultanul a pus să se bată diamantul într-o coroană pentru prinț și se povestește că, atunci când prințul stătea pe tron și soarele îl scălda dintr-o parte, strălucea atât de orbitor, încât vizitatorii nu-i puteau distinge silueta de lumina însăși.

— Sigur e adevărată povestea? întreabă o fată.

— Sst, face băiatul.

— Pietrei i s-a spus Marea de Flăcări. Unii au început să creadă că prințul era un zeu, că atâta timp cât avea piatra, nu putea fi ucis. Dar se petreceau lucruri stranii: de când purta coroana, ghinionul părea să se țină scai de prinț. Într-o lună și-a pierdut un frate, înecat, și încă unul, mușcat de șarpe. După șase luni taică-său s-a îmbolnăvit și a murit. De parcă n-ar fi fost de-ajuns, iscoadele sultanului i-au dat de știre că la răsărit se aduna o oaste grozavă.

Prințul i-a chemat laolaltă pe sfetnicii tatălui său. Toți i-au spus că ar trebui să se pregătească de război, în afară de unul singur, un preot, care a povestit că avusese un vis. În visul lui, Zeița Pământului îi spunea că ea făurise Marea de Flăcări ca dar pentru iubitul ei, Zeul Mării, și-i trimisese darul pe râu. Dar când râul secase, iar prințul îl găsise, zeița se mâniase. Blestemase piatra și pe păstrătorul ei.

Toți copiii stau aplecați în față, Marie-Laure printre ei.

— Iată care era blestemul: păstrătorul pietrei avea să trăiască veșnic, dar câtă vreme avea s-o păstreze, nenorociri peste nenorociri urmau să se abată asupra celor pe care-i iubea, într-un potop neostoit.

— Să trăiască veșnic?

— Dar dacă păstrătorul avea să arunce diamantul în mare, încredințându-l așadar destinatarului ei de drept,

zeița avea să ridice blestemul. Așa că prințul, devenit între timp sultan, a stat și s-a gândit trei zile și trei nopți și a hotărât în cele din urmă să păstreze piatra. Îi salvase viața. Îl făcuse, credea el, indestructibil. A pus să i se taie limba preotului.

— Au, face băiețelul cel mai mic.

— Mare greșeală, spune fata cea mai înaltă.

— Au venit apoi cotropitorii, spune custodele, și au distrus palatul, omorând pe oricine le ieșea în cale, iar prințul n-a mai fost văzut niciodată și, timp de două sute de ani, nimeni n-a mai știu nimic de Marea de Flăcări. Unii au spus că piatra ar fi fost tăiată în multe pietricele mici; alții au spus că prințul avea încă asupra lui piatra, că s-ar fi aflat în Japonia sau Persia, că trăia ca un fermier modest, că nu părea să îmbătrânească niciodată.

Și uite așa, piatra s-a pierdut în negura vremurilor. Până când, într-o bună zi, în timpul unei expediții la minele Golconda din India, cineva i-a arătat unui negustor francez de diamante un diamant imens, în formă de pară. Mare cât oul ele porumbel, și-a notat negustorul, și albastru ca marea, dar cu un miez roșu scânteietor. A făcut un mulaj după piatră și i-a trimis-o unui duce din Lorena nebun după giuvaiericale, prevenindu-l în legătură cu legenda blestemului. Dar ducele a râvnit cu foc la diamant. Negustorul l-a adus deci în Europa, iar ducele l-a montat în vârful unui baston și-l purta cu el peste tot.

— Oho!

— N-a trecut nicio lună că ducesa a făcut o boală de gât. Două dintre slugile lor preferate au căzut de pe acoperiș și și-au frânt gâtul. Apoi, unicul fiu al ducelui a murit într-un accident de călărie. Chiar dacă toată lumea îi spunea ducelui că el unul arăta mai înfloritor ca oricând, omul a început să se teamă să mai iasă din casă și să primească vizite. Până la urmă a ajuns atât de convins că piatra lui era Marea de Flăcări cea blestemată, încât s-a rugat de rege s-o închidă în muzeul lui, cu condiția să fie zăvorâtă

bine, într-un seif special construit, care să nu fie deschis timp de două sute de ani.

— Și?

— Și au trecut o sută nouăzeci și șase de ani.

Câteva clipe, toți copiii amuțesc. Unii socotesc pe degete. Apoi ridică mâinile la unison.

— Putem s-o vedem?

— Nu.

— Nici măcar prima ușă nu se poate deschide?

— Nu.

— Dumneavoastră ați văzut-o?

— N-am văzut-o.

— Păi și de unde știți că e acolo cu adevărat?

— Trebuie să crezi povestea.

— Cât de prețioasă e, *Monsieur*? Ai putea cumpăra cu ea Turnul Eiffel?

— Cu un diamant atât de mare și de rar ai putea, fără doar și poate, cumpăra cinci turnuri Eiffel.

Guri căscate.

— Ușile astea sunt ca să nu intre hoții?

— Sau poate ca să nu iasă blestemul, spune ghidul, făcându-le cu ochiul.

Copiii tac. Doi sau trei fac un pas îndărăt.

Marie-Laure își scoate ochelarii, iar lumea își pierde orice formă.

— De ce nu am lua pur și simplu diamantul și l-am arunca în mare? întreabă ea.

Custodele o privește. O privesc și ceilalți copii.

— Ai mai văzut tu pe cineva care să arunce cinci turnuri Eiffel în mare? spune unul dintre băieții mai mari.

Râsete. Marie-Laure se încruntă. E doar o ușă de fier, cu o încuietoare din alamă.

Vizita se încheie, copiii se împrăștie, iar Marie-Laure e condusă înapoi în Sala Mare, la tatăl ei. El îi îndreaptă ochelarii pe nas și-i culege o frunză din păr:

— Te-ai distrat, *ma chérie*?

O mică vrabie brună, de casă, iese în zbor dintre grinzi și aterizează în fața ei, pe dale. Marie-Laure întinde mâna, cu palma deschisă. Vrabia înclină capul, șovăind. Apoi își ia zborul.

După o lună, fata e oarbă.

Zollverein

Werner Pfennig copilărește la aproape 500 de kilometri nord-est de Paris, într-un loc numit Zollverein, un complex minier de aproape 4 000 de pogoane de lângă Essen, Germania. E patria oțelului și a antracitului, un loc total ciuruit. Coșurile industriale fumegă, locomotivele lunecă încolo și încoace pe șinele construite la înălțime și peste mormane de zgură se înalță copaci desfrunziți, ca niște mâini scheletice întinse de pe lumea cealaltă.

Werner și sora lui mai mică, Jutta, sunt crescuți la casa de copii, un orfelinat cu două etaje construit din blocuri de zgură pe Viktoriastrasse, cu încăperi locuite de tușea copiilor bolnavi, de plânsete de nou-născuți și de cufere răpănoase în care zac în adormire cele din urmă bunuri ale părinților răposați: rochii din petice, tacâmuri de nuntă care și-au pierdut lustrul, ambrotipii cu tați înghițiți de mine.

Primii ani din viața lui Werner sunt și cei mai săraci. Bărbații se bat pe locuri de muncă în fața porților din Zollverein, ouăle de găină se vând cu două milioane de Reichsmark bucata, iar febra reumatică dă târcoale casei de copii ca un lup. Nu există unt sau carne. Fructele sunt o amintire. În lunile cele mai rele, sunt seri în care directoarea căminului n-are să le dea celor doisprezece locatari decât niște turte făcute din apă și muștar măcinat.

Dar Werner are șapte ani și parcă plutește. E pipernicit, clăpăug și are o voce subțire, dulce. Albul părului lui stârnește mirare în jur. Ca de zăpadă, ca de lapte, ca de cretă. O culoare care e de fapt non-culoare. În fiecare

dimineață își leagă șireturile la pantofi, își căptușește haina cu ziare, să-l ferească de frig, și începe explorarea lumii. Prinde fulgi de nea, mormoloci, broaște care hibernează. Capătă pâine de la brutari care n-au pâine nici să vândă. Apare mereu în bucătărie cu lapte proaspăt pentru prunci. Și meșterește lucruri: cutii de hârtie, biplane grosolane, vapoare de jucărie cu cârme în toată regula.

O dată la câteva zile, o uimește pe directoare cu câte o întrebare fără răspuns:

— De ce sughițăm, Frau Elena?

Sau:

— Frau Elena, dacă luna e așa de mare, cum de pare așa mititică?

Sau:

— Frau Elena, da' albina știe că o să moară dacă înțeapă pe cineva?

Frau Elena e o călugăriță protestantă din Alsacia, căreia îi plac copiii, dar nu se omoară cu supravegherea. Cântă cântece din folclorul francez într-un falset chinuit, are o slăbiciune pentru sherry și adoarme mereu de-a-n picioarelea. În unele seri îi lasă pe copii să se culce mai târziu și le spune povești în franceză despre copilăria ei de basm printre munți, acoperișuri cu zăpadă de doi metri, vestitori, pâraie aburind de ger și vii așternute cu chiciură – o lume dintr-o colindă de Crăciun.

— Frau Elena, da' surzii își aud bătăile inimii? De ce nu rămâne lipiciul lipit înăuntrul sticlei, Frau Elena?

Ea râde. Îi ciufulește părul lui Werner. Îi șoptește:

— Lumea zice că ești prea micuț, Werner, că vii de nicăieri, că n-ar trebui să ai ambiții. Dar eu cred în tine. Cred că o să faci lucruri măreațe. Apoi îl trimite în pătuțul din pod pe care singur și l-a ales, înghesuit lângă o lucarnă.

Uneori, el și Jutta desenează. Sora lui se furișează în pătuțul lui Werner și stau amândoi pe burtă, pasându-și un

creion de la unul la altul. Chiar dacă e cu doi ani mai mică, Jutta e cea talentată. Cel mai mult îi place să deseneze Parisul, un oraș pe care-l văzuse într-o singură fotografie, nu mai mult, pe coperta din spate a unuia dintre romanele sentimentale ale lui Frau Elena: acoperișuri cu mansarde, clădiri de apartamente cu contururi neclare, dantelăria de fier a unui turn în depărtare. Ea desenează zgârie-nori albi, strâmbi, poduri complicate, siluete grupate pe malul unui râu.

Alteori, după orele de școală, Werner își trage surioara prin complexul minier într-un căruț pe care l-a înjghebat din nimicuri bune de aruncat. Trec hurducându-se pe aleile lungi, acoperite de pietriș, pe lângă colibe mizere și focuri aprinse în tomberoane, pe lângă mineri în șomaj care șed toată ziua pe lăzi răsturnate, neclintiți ca statuile. O roată se desprinde mereu, iar Werner se lasă răbdător pe vine lângă ea, fixând-o la loc în șuruburi. Peste tot în jur, siluetele minerilor din schimbul al doilea se târăsc spre magazii, în timp ce minerii din primul schimb se târăsc spre casă, aduși de spate, înfometați, cu nasuri vinete, cu fețele ca niște cranii negre sub căști. „Salutare”, ciripește Werner, „ziua bună”, dar de obicei minerii t rec șontâc-șontâc mai departe fără să răspundă, probabil fără să-l vadă măcar, cu ochii în pământ, în timp ce deasupra lor plutește colapsul economic al Germaniei, la fel de amenințător ca geometria aspră a dealurilor.

Werner și Jutta răscolesc în mormane lucitoare de praf negru. Escaladează munți de mașinării ruginite. Culeg mure și păpădii de pe câmpuri. Uneori găsesc coji de cartof sau frunze de morcov în coșurile de gunoi. În alte după-amiezi adună hârtie pentru desen sau tuburi vechi de pastă de dinți, din care se mai pot extrage ultimele resturi pentru a fi uscate și transformate în cretă. Uneori, Werner o trage pe Jutta în căruț până la intrarea în Mina Nouă, cea mai mare dintre ele, învăluită în zgomot, luminată ca flacăra-pilot din centrul unui cuptor cu gaze, cu un lift

pentru cărbune pe cinci niveluri arcuindu-se deasupra ei, cu cablurile legănându-se, ciocanele bocănind, oameni strigând și o hartă întreagă de clădiri industriale creț sau ondulate întinzându-se în toate direcțiile cât vezi cu ochii, și se uită amândoi la vagonetele cu cărbune care ies hurducându-se din adâncul pământului și la minerii care se revarsă din magazii spre gura liftului, ținând în mâini sufertașele cu mâncare pentru prânz, ca niște insecte spre o capcană luminoasă.

— Acolo, jos, îi șoptește Werner soră-sii. Acolo a murit tata.

Când se înnoptează, Werner o trage pe mica Jutta înapoi prin cartierele înghesuite din Zollverein fără o vorbă, doi copii cu păr de nea într-o mare de funingine, ducându-și comorile mărunte pe Viktoriastrasse, la numărul 3, unde Frau Elena privește cu ochii pierduți la plita cu cărbune, cântând un cântec de leagăn franțuzesc cu voce obosită, în timp ce un țânc o trage de bretelele șorțului, iar altul îi urlă în brațe.

Camera cheilor

Cataractă congenitală. Bilaterală. Netratabilă. „Acum vezi?” o întreabă doctorii. „Dar acum?” Marie-Laure nu va mai vedea nimic toată viața. Spațiile odinioară familiare – apartamentul cu patru camere pe care-l împărțea cu tatăl ei, părculețul încadrat de copaci de la capătul străzii – au devenit labirinturi înțesate de pericole. Sertarele nu sunt niciodată unde ar trebui să fie. Toaleta e un abis. Un pahar cu apă e când prea aproape, când prea departe. Degetele ei sunt prea mari, întotdeauna prea mari.

Ce e orbirea? Acolo unde ar trebui să fie un perete, mâinile ei nu găsesc nimic. Acolo unde nu ar trebui să fie nimic, piciorul unei mese i se înfige în fluierul piciorului. Mașinile huruie pe străzi; frunzele șușotesc pe cer; sângele îi susură în urechea internă. Pe casa scării, în bucătărie,

ba chiar și lângă patul ei, voci de oameni mari vorbesc despre disperare.

— Biata copilă.

— Bietul Monsieur LeBlanc.

— N-a avut trai ușor, să știi. Tatăl i-a murit în război, nevasta i-a murit la naștere. Și-acum asta?

— Parc-ar fi blestemați.

— Uită-te la ea. Uită-te la el.

— Ar trebui s-o trimită undeva.

Trec luni pline de vânătăi și de chin: camere care se înclină ca bărcile cu vele, uși pe jumătate deschise care o lovesc pe Marie-Laure peste față. Singurul ei adăpost e în pat, cu plapuma trasă până la bărbie, în timp ce tatăl ei mai fumează o țigară lângă ea, pe scaun, cioplind de zor la una dintre machetele lui mititele, bătând boc-boc-boc cu ciocănelul în timp ce bucățica de șmirghel scrâșnește ritmic, liniștitor.

*

Dar disperarea trece. Marie-Laure e prea mică, iar tatăl ei e prea răbdător. Nu există blesteme, o asigură el. Poate că există noroc și ghinion, asta da. O ușoară tendință a fiecărei zile spre succes sau eșec. Dar blesteme nu.

Șase zile pe săptămână, el o trezește înainte să se crape de ziuă și o ține cu brațele ridicate în timp ce o îmbracă. Ciorapi, rochie, pulover. Dacă au timp, o pune să încerce să se lege singură la șireturi. Apoi beau împreună o cafea la bucătărie: fierbinte, tare, cu zahăr pe săturate.

La șase patruzeci, ea își ia bastonul alb din colț, își vâră un deget sub cureaua tatălui ei și-l urmează patru etaje pe scări în jos, apoi șase cvartale până la muzeu.

El descuie *Intrarea numărul 2* la șapte fix. Înăuntru sunt mirosuri familiare: panglici de mașini de scris, podele ceruite, praf de rocă. Pașii lor răsună familiar când străbat Sala Mare. El salută un paznic de noapte, apoi un custode și întotdeauna i se răspunde cu aceleași două cuvinte: *Bonjour, bonjour.*

De două ori la stânga, o dată la dreapta. Inelul cu chei al tatălui ei zornăie. O încuietoare cedează. Se deschide o poartă.

În camera cheilor, așezate în șase dulapuri cu uși de sticlă, mii de chei de fier atârnă în cuie. Chei imbus și șperacle, chei tambur și chei inelare, chei de lift și chei pentru dulapuri. Chei lungi cât antebrațul lui Marie-Laure și chei mai scurte decât degetul ei mare.

Tatăl lui Marie-Laure e lăcătuș-șef la Muzeul Național de Istorie Naturală. Cu tot cu laboratoare, depozite, cele patru muzee publice separate, menajerie, sere, grădinile medicinale și decorative întinse pe pogoane întregi, tatăl ei estimează că în întregul complex al muzeului sunt douăsprezece mii de încuietori. Nimeni nu-l poate contrazice, din lipsă de informații.

Toată dimineața stă în fața camerei cheilor și împarte chei angajaților: primii ajung îngrijitorii de la zoo, personalul de la birou sosește grăbit în jur de opt, apoi năvălesc tehnicienii, librarii și asistenții științifici, pentru ca ultimii să pice, unul câte unul, oamenii de știință. Totul e așezat pe nume și pe culori. Toți angajații, de la custode la director, trebuie să aibă mereu asupra lor cheile. Nimeni nu are voie să iasă din clădirea unde lucrează cu cheile asupra sa și nimeni nu are voie să lase cheile pe un birou. La urma urmei, muzeul are obiecte neprețuite de jad din secolul al treisprezecelea, cavansit din India și rodocrozit din Colorado. În spatele unei încuietori meșterite de tatăl ei stă un vas de farmacie florentin, din lapis lazuli, pentru care specialiștii vin an de an de mii de kilometri, să-l examineze.

Tatăl ei o verifică. Cheie de la seif sau de la lacăt, Marie? Cheie de la dulap sau yală? O verifică dacă știe unde sunt vitrinele, ce conțin dulapurile. Îi pune mereu câte ceva neașteptat în mână: un bec, un pește fosilizat, o pană de flamingo.

În fiecare dimineață, timp de o oră – chiar și duminica –

o pune să studieze un manual Braille. A e un punct în colțul de sus. B, două puncte, așezate pe verticală. Jean. Se duce. La. Brutărie. Jean. Se duce. La. Fabrica de brânzeturi.

După-amiezile o ia cu el când își face rondul. Unge clanțe, repară dulapuri, lustruiește șilduri. O duce dintr-un coridor într-altul, dintr-o sală în alta. Coridoare înguste dau spre biblioteci imense; uși de sticlă se deschid spre sere din care se revarsă miasme de humus, ziare ude și lobelie. Sunt acolo ateliere de tâmplărie, studiouri ale taxidermiștilor, hectare întregi de etajere și de sertare cu exponate, muzee întregi în interiorul muzeului.

În unele după-amiezi, el o lasă pe Marie-Laure în laboratorul doctorului Geffard, un bătrân specialist în moluște a cărui barbă miroase veșnic a lână udă. Doctorul Geffard se întrerupe din activitățile lui, deschide o sticlă de Malbec și-i povestește lui Marie-Laure, cu vocea lui șoptită, despre recifele pe care le vizitase în tinerețe: Seychelles, Hondurasul Britanic, Zanzibar. O strigă Laurette. În fiecare zi, la trei după-amiaza, mănâncă friptură de rață. Pare să fi memorat un catalog inepuizabil cu denumiri binominale latinești.

Pe zidul din fund, în laboratorul doctorului Geffard, sunt dulapuri cu atâtea sertare, că nici nu le poate număra, iar el o lasă să le deschidă unul după altul și să ia cochilii în mână – melci de mare, olivide, cochilii imperiale din Thailanda, scoici-păianjen din Polinezia – sunt peste zece mii de specimene la muzeu, peste jumătate din speciile cunoscute din lume, iar Marie-Laure poate pune mâna pe aproape toate.

— Uite, Laurette, cochilia asta a fost a unui melc marin violet, un melc orb care-și duce viața la suprafața mării. Când ajunge în ocean, agită apa ca să facă bule, amestecă bulele cu mucus și face o plută. Apoi plutește de colo până colo, hrănindu-se cu tot felul de nevertebrate acvatice care-i ies în cale. Dar dacă vreodată rămâne fără plută, se

scufundă și moare.

O cochilie de Carinaria e în același timp ușoară și grea, tare și moale, netedă și aspră. Murexul de pe biroul doctorului Geffard o poate ține ocupată o jumătate de ceas – țepii goi pe dinăuntru, spirele crețe, scobitura adâncă. E o pădure de spini, de peșteri și texturi. E un regat.

Mâinile ei n-au astâmpăr – culeg, explorează, încearcă. Penele de pe pieptul unui pițigoi împăiat sunt incredibil de moi, iar ciocul îi e ascuțit ca un ac. Polenul de pe anterele lalelelor se simte mai puțin ca o pulbere și mai mult ca niște biluțe uleioase. Își dă seama că atunci când atingi ceva cu adevărat, scoarța unui platan din grădină, o rădașcă pe ac de la secția de entomologie, interiorul splendid șlefuit al unei scoici din laboratorul doctorului Geffard –, îl și iubești.

Acasă, seara, tatăl ei așază pantofii în același compartiment, atârnă hainele în aceleași cârlige. Marie-Laure trebuie să treacă peste șase bucăți de bandă abrazivă lipite la intervale egale pe dalele bucătăriei ca să ajungă la masă. Ca să ajungă de la masă la toaletă, se ghidează după o sfoară pe care singură și-a împletit-o. El îi aduce cina pe o farfurie rotundă și-i descrie pozițiile diferitelor alimente după limbile ceasului. Cartofii la ora șase, *ma chérie.* Ciupercile la trei. Apoi, el își aprinde o țigară și se așază să mestereasă la miniaturile lui la o masă de lucru din colțul bucătăriei. Construiește o machetă a întregului cartier, cu casele lui cu ferestre înalte, cu burlane, cu o *laverie,* o *boulangerie* și micuța *place* de la capătul străzii, cu cele patru bănci și zece copaci. În nopțile calde, Marie-Laure deschide fereastra dormitorului și ascultă înserarea care se lasă, molatică și tihnită, peste balcoane, frontoane și hornuri, până când adevăratul cartier și cel miniatural i se contopesc în cap.

În zilele de marți, muzeul e închis. Marie-Laure și tatăl ei dorm până târziu. Beau cafea cleioasă de atâta zahăr. Se plimbă până la Panthéon, până la o piață de flori sau pe

malul Senei. Din când în când, trec pe la librărie. El îi întinde un dicționar, un ziar, o revistă plină de poze.

— Câte pagini are, Marie-Laure?

Ea trece cu unghia pe contur.

— Cincizeci și două? Șapte sute cinci? O sută treizeci și nouă?

El îi dă părul pe după urechi; o ridică deasupra capului. Îi spune că e un *émerveillement*[3] pentru el. Spune că n-o va părăsi niciodată, nici într-un milion de ani.

Radio

Werner are opt ani și scurmă prin gunoaiele din spatele unui depozit până descoperă ceva ce seamănă cu o bobină mare. E alcătuită dintr-un cilindru pe care e înfășurat un cablu, făcut sendviș între două discuri din lemn de pin. În partea de sus se ițesc trei conductori electrici ferfenițiți. La capătul unuia dintre ei atârnă o cască micuță.

Jutta, de șase ani, cu o față rotundă și un nor moale de păr alb, stă pe vine lângă fratele ei.

— Ce-i aia?

— Cred că tocmai am dat peste un radio, spune Werner, cu sentimentul că tocmai i se deschisese în față un dulap din cer.

Până atunci, văzuse radiouri doar în treacăt: unul mare, Iară fir, într-o cutie, zărit printre perdelele de dantelă ale casei unui funcționar de stat; unul portabil, într-un dormitor comun de mineri; încă unul în refectoriul bisericii. Nu atinsese niciunul, niciodată.

El și Jutta se întorc pe furiș cu aparatul pe Viktoriastrasse, la numărul 3, și-l examinează la lumina unei veioze electrice. Îl curăță, descurcă încâlceala de fire, spală casca de noroi.

Nu merge. Alți copii vin lângă ei și se minunează, apoi

[3] Încântare (fr.).

își pierd treptat interesul, ajungând la concluzia că e o cauză pierdută. Dar Werner ia cu el aparatul sus, în dormitorul lui din pod, și-l studiază ore în șir. Desface tot ce se poate desface. Așază piesele pe podea și le ridică una câte una în lumină.

La trei săptămâni după ce găsise aparatul, într-o după-amiază cu soare auriu când probabil toți ceilalți copii din Zollverein sunt pe-afară, observă că firul cel mai lung, unul subțire, înfășurat de sute de ori în jurul cilindrului central, e rupt în mai multe locuri. Încet, meticulos, desface colacul, se duce jos cu tot cu învălmășeala de bucle și o cheamă pe Jutta să-i țină piesele în timp ce el lipește părțile rupte. Apoi înfășoară firul la loc.

— Acum hai să încercăm, șoptește el, lipindu-și casca de ureche și trăgând înainte și înapoi pe fir de ceea ce hotărâse că trebuia să fie butonul de reglare.

Aude un zumzet de paraziți. Apoi, de undeva din adâncurile căștii se revarsă un potop de consoane. Inima lui Werner se oprește în loc. Vocea pare să răsune în arhitectura capului său.

Sunetul se stinge la fel de brusc cum se născuse. El mișcă butonul o jumătate de centimetru. Iar paraziți. Încă jumătate de centimetru. Nimic.

În bucătărie, Frau Elena frământă pâine. Se aud strigăte de băieți de pe stradă. Werner mișcă butonul de reglare într-o parte și în alta.

Paraziți, paraziți.

Se pregătește să-i dea casca Juttei când aude deodată – clar și pur, cam pe la jumătatea bobinei – un arcuș alunecând repede, viguros, pe strunele unei viori. Încearcă să țină butonul exact în același loc. A doua vioară se alătură primei. Jutta se trage mai aproape. Face ochii mari la fratele ei.

Un pian ia urma viorilor. Apoi și suflătorii. Strunele iuțesc pasul, cu suflătorii fremătând în urma lor. Se alătură și alte instrumente. Flaute? Harpe? Muzica gonește,

părând să se întoarcă pe propriile-i urme.

— Werner? șoptește Jutta.

El clipește; trebuie să-și înghită lacrimile. Salonul e la fel ca întotdeauna: două pătuțuri sub două cruci romano-catolice, praf plutind la gura deschisă a plitei, o duzină de straturi de vopsea cojindu-se de pe scândurile podelei. Un goblen cu satul alsacian al lui Frau Elena, acoperit de nea, deasupra chiuvetei. Doar că acum se aude muzică. Ca și cum o orchestră microscopică s-ar fi trezit la viață în capul lui Werner.

Camera a început parcă să se rotească încetișor. Soră-sa îl strigă pe nume tot mai poruncitor, iar el îi duce casca la ureche.

— Muzică, spune ea.

El ține butonul cât de nemișcat poate. Semnalul e atât de slab încât, deși casca e la doar cincisprezece centimetri, nu aude nici fir de muzică. Dar se uită la fața surorii lui, pe care se mișcă doar pleoapele, iar în bucătărie, Frau Elena stă cu mâinile albite de făină în aer și înclină capul, cercetându-l pe Werner, doi băieți mai mari dau buzna înăuntru, dar se opresc, simțind o schimbare în aer și micul radio, cu cei patru conductori și antena atârnând pe jos stă imobil pe podea între ei toți ca un miracol.

Du-ne acasă

De obicei, Marie-Laure știe să rezolve cutiile de lemn cu surprize pe care i le meșterește taică-său de ziua ei. De multe ori sunt în formă de casă și ascund câte o podoabă. Ca să le deschidă, trebuie să parcurgă o serie de pași care cer îndemânare: să găsească o îmbinare cu unghiile, să culiseze partea de jos spre dreapta, să desprindă o bară laterală, să scoată o cheie ascunsă în balustradă, să descuie partea de sus, unde găsește o brățară.

Când împlinește șapte ani, găsește pe masa de bucătărie, în locul zaharniței, un chalet micuț din lemn.

Trage un sertar ascuns aflat la bază, descoperă un compartiment secret sub sertar, scoate o cheie de lemn, pe care o potrivește în șemineu. Înăuntru o așteaptă o tabletă de ciocolată elvețiană.

— Patru minute, spune tatăl ei, râzând. La anul va trebui să mă străduiesc mai mult.

Însă spre deosebire de cutiile lui cu surprize, macheta cari ierului făcută de el rămâne multă vreme de nepătruns pentru ea. Nu e ca în lumea reală. Intersecția miniaturală dintre rue de Mirbel și rue Monge, de pildă, aflată la numai un cvartal de apartamentul lor, nu seamănă deloc cu intersecția adevărată. Cea adevărată se prezintă ca un amfiteatru de zgomote și mirosuri. Toamna, miroase a trafic și a ulei de ricin, a pâine de la brutărie, a camfor de la farmacia lui Avent, a nemțișori, sângele-voinicului și trandafiri dinspre taraba cu flori. În zilele de iarnă, e scăldată în miresme de castane coapte. În serile de vară, devine greoaie și moleșită, plină de conversații adormite și de hârșâit de scaune grele, de fier.

Pe când aceeași intersecție, în versiunea tatălui ei, miroase doar a clei uscat și a rumeguș. Străzile îi sunt pustii, iar trotuarele, statice. Pentru degetele ei, e un mic facsimil incomplet, prea puțin folositor. El îi cere insistent lui Marie-Laure s-o atingă cu degetele, să recunoască diferitele case, unghiurile străzilor. Și, într-o zi de marți geroasă, din decembrie, la mai bine de un an de când Marie-Laure e oarbă, taică-său o duce pe rue Cuvier până unde începe Jardin des Plantes.

— *Ma chérie,* ăsta e drumul pe care-l facem în fiecare dimineață. Drept înainte, printre cedri, e Sala Mare.

— Știu, tati.

El o ia în brațe și o învârtește de trei ori.

— Acum du-ne acasă, spune el.

Ea rămâne cu gura căscată.

— Te rog să te gândești la machetă, Marie.

— Dar nu pot!

— Sunt la un pas în urma ta. Nu te las eu să pățești ceva. Ai bastonul. Știi unde ești.

— Ba nu știu!

— Ba știi.

Exasperare. Nici măcar nu-și dă seama dacă parcul e în față sau în spate.

— Calmează-te, Marie. Centimetru cu centimetru.

— E departe, tati. Șase cvartale pe puțin.

— Exact șase cvartale. Gândește logic. În ce direcție ar trebui s-o luăm mai întâi?

Lumea se rotește și vuiește. Țipăt de ciori, scrâșnet de frâne, în stânga ei cineva lovește ceva de metal cu ceva ce ar putea fi un ciocan. O ia încet înainte, până când vârful bastonului plutește în gol. O margine de trotuar? O baltă, o scară, o stâncă? Se întoarce nouăzeci de grade. Trei pași înainte. Acum, bastonul ei întâlnește baza unui zid.

— Tati?

— Sunt aici.

Șase pași, șapte pași, opt. Un huruit – o mașină de la deratizare și dezinsecție tocmai iese dintr-o curte, în muget de pompă – se abate asupra lor de nicăieri. După încă doisprezece pași, clopoțelul legat de clanța ușii unui magazin sună, și două femei ies în stradă, ciocnindu-se de ea.

Marie-Laure scapă bastonul; începe să plângă.

Taică-său o ia în brațe, o ține la pieptul lui îngust.

— E așa de mare, șoptește ea.

— Hai că poți, Marie.

Dar nu poate.

Muguri noi

În timp ce alți copii joacă șotron pe stradă sau înoată în apele canalului, Werner stă singur în dormitorul lui din pod, făcând experimente cu radioreceptorul. Într-o săptămână, învață să-l dezmembreze și să-l reasambleze

cu ochii închiși. Condensator, bobină de inducție, bobină de acord, cască. Un fir către pământ, celălalt, către cer. Nimic nu i se păruse vreodată atât de logic.

Face rost de piese din depozite: bucăți de fire de cupru, șuruburi, o șurubelniță strâmbă. Se dă pe lângă soția farmacistului, care-i dăruiește o cască stricată. Recuperează un solenoid de la o sonerie de ușă aruncată la gunoi, îl sudează de un rezistor și face un difuzor. Într-o lună, reușește să modifice cu totul radioul, adăugându-i piese ici și colo și branșându-l la o sursă de electricitate.

În fiecare seară duce jos aparatul de radio, iar Frau Elena își lasă pupilii să asculte timp de o oră. Ascultă buletine de știri, concerte, opere, coruri naționale, emisiuni folclorice, doisprezece copii așezați într-un semicerc pe scaune, cu Frau Elena între ei, ea însăși doar puțin mai solidă decât o copilă.

Trăim vremuri interesante, se aude la radio. *Nu ne plângem. Ne vom înfige bine picioarele în pământul țării noastre și niciun atac nu ne va clătina.*

Fetelor mai mari le plac concursurile muzicale, emisiunile de gimnastică, o rubrică permanentă cu titlul *Sfaturi de sezon pentru îndrăgostiți,* întâmpinată cu chicoteli de copiii mai mici. Băieților le plac piesele de teatru, buletinele de știri, imnurile militare. Juttei îi place jazzul. Lui Werner îi place tot. Viori, corni, tobe, discursuri – o gură lângă un microfon într-o seară de departe, și totuși simultană – o vrajă care îl subjugă.

Cine să se mire, se întreabă la radio, *că poporul german e tot mai însuflețit de curaj, încredere și optimism? Din această disponibilitate pentru sacrificiu nu înmugurește oare flacăra unei credințe noi?*

Și într-adevăr, Werner are senzația că ceva nou înmugurește de la o săptămână la alta. Producția minieră crește; șomajul scade. La cina de duminică își face apariția carnea. Miel, porc, cârnați – extravaganțe de neimaginat cu un an în urmă. Frau Elena cumpără o canapea nouă,

tapițată cu catifea cord portocalie, și o plită cu ochiuri rotunde, negre. Trei Biblii noi sunt trimise de la consistoriul din Berlin. Un boiler pentru spălătorie e livrat la intrarea din spate. Werner primește pantaloni noi. Jutta primește o pereche de pantofi numai pentru ea. Telefoane funcționale sună în casele vecine.

Într-o după-amiază, întorcându-se de la școală, Werner se oprește în fața drogheriei și-și lipește nasul de o vitrină înaltă: acolo mărșăluiesc în jur de cincizeci de soldați înalți de doi centimetri și jumătate, fiecare soldat de jucărie cu cămașă maro și o mică banderolă roșie pe braț, unii cu flaute, alții cu tobe, câțiva ofițeri călare pe armăsari negri, lucioși. Deasupra lor, agățat de un fir, un acvaplan din tablă cositorită, cu mecanism de ceasornic, cu chesoane de lemn și elice rotitoare, se învârtește hipnotizant pe o traiectorie circulară, electrică. Werner îl cercetează îndelung prin vitrină, încercând să înțeleagă cum funcționează.

E o seară de toamnă a anului 1936, iar Werner coboară cu radioul și-l pune pe un bufet, înconjurat de copiii care freamătă de nerăbdare. Aparatul țiuie în timp ce se încălzește. Werner se dă la o parte, cu mâinile în buzunare. Din difuzor se aude un cor de copii cântând: *Vrem doar să muncim, să muncim și iar să muncim, să muncim glorios pentru țară.* Apoi începe o piesă de teatru finanțată de stat, din Berlin: o poveste cu niște invadatori care intră noaptea, pe furiș, într-un sat.

Toți cei doisprezece copii stau țintuiți pe scaune. În piesă, invadatorii pozează în patroni de magazine universale cu nasuri coroiate, giuvaiergii necinstiți sau bancheri escroci. Vând nimicuri sclipitoare. Îi lasă fără pâine pe negustorii cu tradiție din sat. În scurt timp, complotează să omoare copiii nemți în paturile lor. În cele din urmă, un vecin modest și vigilent se prinde cum stă treaba. E chemată poliția – niște polițiști voinici, cu voci splendide, de bărbați chipeși. Aceștia sparg ușile, li iau

târâș pe invadatori. Se cântă un marș patriotic. Toată lumea e din nou fericită.

Lumină

În fiecare zi de marți, eșec după eșec. Își duce tatăl în ocoluri de șase cvartale care o fac să se simtă furioasă, frustrată și mai departe de casă decât era la plecare. Dar în iarna celui de-al optulea an, spre propria-i mirare, Marie-Laure începe să nimerească drumul. Pipăie macheta din bucătărie, numărând băncile, copacii, lampadarele, ușile miniaturale. În fiecare zi iese la iveală câte un detaliu nou – fiecare rigolă, bancă din parc și hidrant de pe machetă are un corespondent în lumea reală.

Marie-Laure își aduce tatăl tot mai aproape de casă înainte să greșească. Patru cvartale, trei cvartale, două. Și, într-o zi de martie cu ninsoare, când el o duce iar într-un loc nou, foarte aproape de malul Senei, o învârtește de trei ori și-i spune „Du-ne acasă”, ea își dă seama că, pentru prima oară de când se apucaseră să exerseze, nu mai simte obișnuita groază răbufnindu-i din stomac.

În loc de asta, se lasă pe vine, pe trotuar.

Mirosul vag metalic al zăpezii care cade o înconjoară. Calmează-te. Ascultă.

Mașini trec pe stradă prin bălți și zăpada topită răpăie în rigole. Aude fulgii căzând pic-pic printre copaci. Simte cedrii din Jardin des Plantes de la patru sute de metri. Aici, metroul gonește pe sub trotuar – ăsta e Quai Saint-Bernard. Aici, cerul se deschide și poate auzi cum pârâie crengile – asta e bucata îngustă de grădină din spatele Sălii de Paleontologie. Își dă seama că trebuie să fi ajuns la colțul dintre chei și rue Cuvier.

Șase cvartale, patruzeci de clădiri, zece copăcei într-o piațetă. Strada asta se intersectează cu asta, care se intersectează cu asta. Centimetru cu centimetru.

Taică-său zornăie cheile în buzunare. În față se

profilează amenințător casele înalte, impunătoare care mărginesc parcul, reflectând sunetul.

— O luăm la stânga, spune ea.

Pornesc înainte pe rue Cuvier. Trei rațe se apropie în zbor în direcția Senei, bătând sincron din aripi, iar când trec pe deasupra lor, ea își închipuie lumina poposind pe aripile lor, mângâind fiecare pană în parte.

La stânga pe rue Geoffroy Saint-Hilaire. La dreapta pe rue Daubenton. Trei canale, patru canale, cinci. Pe stânga va urma în scurt timp poarta deschisă, din fier forjat, pe care se intră în Jardin des Plantes, cu vergelele ei subțiri asemenea gratiilor unei colivii imense.

În față are brutăria, măcelăria, magazinul alimentar.

— Pot să traversez, tati?

— Da.

Așa. De-aici drept înainte. Merg acum pe strada lor, e absolut sigură de asta. Cu un pas în urma ei, taică-său își dă capul pe spate și zâmbește larg către cer. Marie-Laure știe asta chiar dacă e cu spatele la el, chiar dacă el nu spune nimic, chiar dacă e oarbă – părul lui tati e ud de la ninsoare și e zbârlit în toate părțile, fularul îi e înfășurat asimetric pe umeri, iar el zâmbește radios fulgilor de nea.

Au parcurs jumătate din rue des Patriarches. Sunt în fața clădirii lor. Marie-Laure regăsește trunchiul castanului care crește în fața ferestrei ei de la etajul patru, simțindu-i scoarța sub degete.

Prieten vechi.

După o jumătate de secundă, taică-său o ia de subsuori și o ridică, Marie-Laure zâmbește, iar el râde cu un râs sincer și molipsitor, un râs pe care va încerca să-l țină minte toată viața ei, tată și fiică învârtindu-se pe trotuar în fața clădirii unde locuiesc, râzând amândoi în timp ce zăpada se cerne printre crengile de deasupra.

În frunte flutură steagul țării

În Zollverein, în primăvara când Werner împlinește zece ani, băieții cei mai mari de la casa de copii – Hans Schilzer, de treisprezece ani, și Herribert Pomsel, de paisprezece ani – își aruncă pe umeri niște ranițe de căpătat și mărșăluiesc în pădure. Când se întorc, sunt membri ai Tineretului Hitlerist.

Au la ei praștii, meșteresc sulițe, exersează ambuscade de după mormane de zăpadă. Intră într-o bandă de zurbagii, fii de mineri, care pierd vremea în piață, cu mânecile suflecate și pantalonii scurți ridicați până la coapse.

— Bună seara, le strigă ei trecătorilor. Sau *heil* Hitler, dacă preferați!

Se tund unul pe altul la fel, se iau la trântă în salon și se laudă cu exercițiile de tir pentru care se pregătesc, cu planoarele în care vor zbura, cu turelele tancurilor pe care le vor manevra. *Steagul nostru reprezintă noua eră*, scandează Hans și Herribert, *steagul nostru ne face nemuritori.* La masă, îi ceartă pe copiii mai mici pentru că admiră tot ce e străin: o reclamă englezească la mașini, o carte cu poze franțuzească.

Salută într-un fel caraghios; poartă niște uniforme mai degrabă ridicole. Dar Frau Elena îi privește pe băieți cu îngrijorare: nu demult erau niște țânci sălbatici care stăteau pitiți în pătuțuri și plângeau după mama. Și iată-i acum bătăuși adolescenți, cu încheieturile degetelor bătătorite și cărți poștale cu Führerul în buzunarele cămășilor.

Frau Elena vorbește tot mai rar franțuzește de față cu Hans și Herribert. Începe să se jeneze de accentul ei. Intră la bănuieli de la cea mai neînsemnată ocheadă a vreunui vecin.

Werner stă cu capul plecat. Sar peste focuri de tabără, îl freacă la ochi cu cenușă, îi necăjesc pe copiii mai mici? Îi mototolesc desenele Juttei? Hotărăște că e cel mai bine să se facă mic, să treacă neobservat. Werner citește de la o

vreme revistele de știință populară de la drogherie. Îl interesează energia valurilor, tunelurile spre centrul pământului, metoda nigeriană de a transmite vești la distanță cu ajutorul tobelor, își cumpără un caiet și desenează schițe de camere cu ceață, detectori ionici, ochelari cu raze X. Dar ce-ar fi ca leagănele să aibă un motoraș ca să legene bebelușii până adorm? Dar dacă ar întinde niște arcuri de-a lungul osiilor căruțului, ca să-l împingă mai ușor la deal?

Un funcționar de la Ministerul Muncii vine în vizită la casa de copii, să le vorbească despre locurile de muncă din mine. Copiii stau la picioarele lui, îmbrăcați cu cele mai curate haine. Toți băieții, fără excepție, explică bărbatul, vor merge la muncă în mine când vor împlini cincisprezece ani. Vorbește despre fapte mărețe și victorii și le spune cât sunt de norocoși că vor avea slujbe stabile. Când ia radioul lui Werner și-l pune la loc fără să comenteze, Werner are senzația că tavanul s-a lăsat în jos, că pereții s-au contractat.

Taică-său e acolo, în adâncuri, la peste un kilometru sub casă. Trupul n-a fost recuperat niciodată. Bântuie încă tunelurile.

— Din cartierul vostru, spune funcționarul, din pământul vostru, se trage forța națiunii noastre. Oțel, cărbune, cocs. Berlin, Frankfurt, München – nici n-ar putea exista fără acest loc. Voi sunteți temelia noii ordini, gloanțele din armele ei, blindajul tancurilor ei.

Hans și Herribert cercetează cu ochi măriți de uimire tocul din piele în care bărbatul își ține pistolul. Pe bufet, micul radio al lui Werner trăncănește întruna.

În acești trei ani, spune radioul, *liderul nostru a avut curajul să înfrunte o Europă aflată în pragul colapsului…*

Lui și numai lui avem a-i mulțumi, continuă el, *dacă în Germania copiii se pot bucura din nou de viață.*

Șaisprezece pași până la cișmea, șaisprezece înapoi. Patruzeci și doi de pași până la scară și îndărăt tot patruzeci și doi. Marie-Laure își desenează hărți în minte, întinde gheme de sfoară imaginare pe sute de metri, apoi se întoarce și le strânge la loc. Botanica miroase a lipici, sugativă și flori presate. Paleontologia miroase a piatră pisată, a oase pisate. Biologia miloase a formol și a fructe învechite. Acolo e plin de borcane grele și reci în care plutesc tot felul de lucruri pe care ea le știe doar din descrieri: colaci palizi de șerpi cu clopoței, labe de gorilă retezate. Entomologia miroase a naftalină și a ulei – un conservam, îi explică doctorul Geffard. Birourile miros a hârtie indigo, a fum de trabuc, a coniac sau a parfum. Sau a toate patru la un loc.

Se ia după cabluri și țevi, după balustrade și frânghii, după garduri vii și trotuare. Sperie lumea. Niciodată nu știe dacă e aprinsă lumina.

Copiii pe care-i întâlnește o asaltează cu întrebări: Doare? Când dormi, închizi ochii? De unde știi cât e ceasul?

Nu doare, explică ea. Și nu e întuneric, oricum nu așa cum și-l închipuie ei. Totul e făcut din rețele, grile și valuri de sunet și textură. Ocolește Sala Mare, navigând printre scândurile scârțâitoare ale podelei. Aude propriile picioare tropăind în sus și-n jos pe scările muzeului, țipătul unui țânc, geamătul unei bunici obosite care se așază pe o bancă.

Culoare – încă un lucru la care oamenii nu se așteaptă. În imaginația ei, în vise, totul e colorat. Clădirile muzeului sunt bej, cafenii, castanii. Oamenii de știință sunt lila, galben-lămâi și maro-roșcățiu. Coardele unui pian lenevesc în difuzorul radioului fără fir din ghereta paznicului, proiectând zone intense de negru și nuanțe complicate de

albastru pe coridorul ce duce spre camera cheilor. Clopotele bisericii lunecă pe lângă ferestre în arcuiri de bronz. Albinele sunt argintii. Porumbeii sunt roșcovani, arămii și uneori aurii. Chiparoșii uriași pe lângă care trece cu tatăl ei, în plimbarea lor matinală, sunt niște caleidoscoape sclipitoare, fiecare ac un poligon de lumină.

Nu are amintiri cu mama ei, dar și-o imaginează albă, o strălucire mută. Tatăl ei radiază o mie de culori, opal, roșu-căpșună, ruginiu-închis, verde-crud; un miros de ulei și metal, senzația de cheie potrivită în yală, zornăitul cheilor lui de pe inel în timp ce merge. E verde oliv când vorbește cu un director de secție, o serie de portocaliuri tot mai intense când vorbește cu Mademoiselle Fleury de la sere, roșu viu când încearcă să gătească. Nuanța safirului strălucitor seara, când se așază la masa de lucru, fredonând în surdină în timp ce lucrează, cu vârful țigării lucind într-un albastru iridescent.

Se rătăcește. Secretare sau botaniști, o dată chiar asistentul directorului, o conduc înapoi în camera cheilor. E curioasă – vrea să știe care e diferența între alge și licheni, între *Diplodon charruanus* și *Diplodon delodontus.* Personaje ilustre o iau de cot și o conduc prin grădini sau o ajută să urce scările.

— Am și eu o fată, i se spune. Sau: Am găsit-o la colibri.

— *Toutes mes excuses,* spune tatăl ei. El își aprinde o țigară. Îi scoate chei peste chei din buzunare. Îi șoptește: Ce mă fac eu cu tine?

Când fata se trezește, în ziua când împlinește nouă ani, găsește două cadouri. Primul e o cutie de lemn care nu pare să aibă niciun sertar. O întoarce pe toate părțile. Are nevoie de un timp ca să-și dea seama că o latură e pe arc. Apasă și cutia se deschide. Înăuntru stă un singur cub de Camembert cremos, pe care îl și hăpăie.

— Prea ușor! spune tatăl ei, râzând.

Al doilea cadou e greu, împachetat în hârtie și sfoară. Înăuntru e o carte uriașă, legată cu șină. În Braille.

— Am înțeles că e pentru băieți. Sau pentru fetițe cu drag de aventură. Îl aude zâmbind.

Ea își trece degetele peste pagina de titlu, în relief. *Ocolul. Pământului. În. Optzeci. De. Zile.*

— Tată, e prea scumpă.

— Asta e problema mea.

În acea dimineață, Marie-Laure se strecoară sub ghișeul din camera cheilor, se întinde pe burtă și-și așază toate cele zece degete în linie pe o pagină. Franceza pare învechită, punctele simt imprimate mult mai înghesuit decât e ea obișnuită. Dar după o săptămână, îi vine ușor. Găsește panglica pe care o folosește ca semn de carte, deschide volumul, iar muzeul dispare.

Domnul Fogg cel misterios își trăiește viața ca un ceasornic. Jean Passepartout devine valetul său supus. După două luni, când ajunge la ultimul rând al romanului, dă înapoi la prima pagină și-l ia de la capăt. Noaptea, explorează cu degetele macheta tatălui ei: clopotnița, vitrinele. Își imaginează personajele lui Jules Verne plimbându-se pe străzi, stând de vorbă în magazine. Un brutar înalt de un centimetru și jumătate încarcă și descarcă întruna pâini cât niște boabe din cuptoarele lui. Trei spărgători minusculi urzesc planuri în timp ce trec încet într-o mașină pe lângă bijutier. Mașinuțe huruitoare se îmbulzesc pe rue de Mirbel, cu ștergătoarele lunecând într-o parte și în alta. La o fereastră de la etajul al patrulea de pe rue des Patriarches, o versiune miniaturală a tatălui ei stă la o masă de lucru miniaturală în apartamentul lor miniatural, la lei ca în viața reală, șlefuind o bucată de lemn microscopică. În celălalt colt de cameră e o fată miniaturală, slăbuță, isteață, cu o carte deschisă în poală. În piept îi pulsează ceva imens, ceva plin de dor, ceva neînfricat.

Profesorul

— Trebuie să juri, spune Jutta. Juri? Printre canistre ruginite, camere auto zdrențuite, în mâlul viermănos de pe fundul pârâului, găsise aproape zece metri de sârmă de cupru. Ochii ei sunt tuneluri luminoase.

Werner se uită spre copaci, spre pârâu, apoi iar la sora lui.

— Jur.

Duc amândoi sârma acasă, pe furiș, o petrec prin găuri date în streașină, în fața ferestrei podului. Apoi o leagă la aparatul lor de radio. Aproape imediat, pe o bandă cu unde scurte, aud pe cineva vorbind într-o limbă ciudată, plină de z-uri și de r-uri.

— E rusă?

Werner e de părere că e maghiară.

Jutta e numai ochi în întuneric și căldură.

— Cât de departe e Ungaria?

— La o mie de kilometri?

Ea cască gura.

Se dovedește că voci de pe tot continentul se revarsă peste Zollverein prin nori, prin praful de cărbune, prin acoperiș. Aerul roiește de ele. Jutta întocmește o evidență a gradațiilor pe care Werner le marchează pe bobina de acord, scriind cu grijă numele fiecărui oraș pe care reușesc să-l prindă. *Verona 65, Dresda 88, Londra 100.* Roma. Paris. Lyon. Noaptea târziu, pe unde scurte – tărâmul hoinarilor și al visătorilor, al nebunilor și al predicatorilor fără noimă.

După rugăciuni și stingere, Jutta se furișează în cămăruța fratelui ei. Nu mai desenează, ci stau lipiți unul de altul, ascultând până la douăsprezece, unu, două noaptea. Ascultă buletine de știri englezești din care nu pricep nimic. Ascultă o berlineză perorând despre machiajul potrivit pentru un cocteil.

Într-o noapte, Werner și Jutta prind o transmisie hârșâită, un tânăr vorbind într-o franceză diafană, emfatic, despre lumină.

Bineînțeles, copii, creierul stă în beznă totală, spune vocea. *Plutește într-un lichid transparent înăuntrul craniului, niciodată în lumină. Și totuși, lumea pe care o construiește în minte e plină de lumină. Dă pe dinafară de culoare și mișcare. Deci copii, cum de reușește creierul, care trăiește fără o scânteiere măcar, să construiască pentru noi o lume plină de lumină?*

Transmisia șuieră și pârâie.

— Ce-i asta? șoptește Jutta.

Werner nu răspunde. Vocea francezului e de catifea. Are un accent foarte diferit de al lui Frau Elena și totuși vorbește atât de înflăcărat, de hipnotic, încât Werner descoperă că înțelege cuvânt cu cuvânt. Francezul vorbește despre iluzii optice, despre electromagnetism. Urmează o pauză și o răbufnire tic paraziți, ca atunci când schimbi o placă, după care conținu. I entuziasmat despre cărbune.

Gândiți-vă la un singur cărbune care arde în soba familiei voastre. Îl vedeți, copiii Acea bucată de cărbune a fost odinioară o plantă verde, o ferigă sau o trestie care a trăit acum un milion nu poate două milioane de ani sau poate acum o sută de milioane de ani. Puteți cuprinde cu mintea o sută de milioane de anii În fiecare vară, până la sfârșitul vieții acelei plante, frunzele ei s-au străduit să capteze cât mai multă lumină, transformând în interior energia soarelui. În scoarță, crengi, pedunculi. Pentru va. Așa cum noi mâncăm mâncare, plantele mănâncă lumină. Dar apoi planta a murit și a căzut, probabil, în apă, unde a putrezit și a devenit turbă, iar turba a stat îngropată ani de-a rândul – eoni față de care o lună, un deceniu, ba chiar și o viață întreagă de om sunt ca o respirație, ca și cum ai pocni din degete. După o vreme, turba s-a uscat și s-a pietrificat, cineva a dezgropat-o, cărbunarul v-a adus-o acasă și poate ați dus-o la sobă chiar voi, iar acea lumină de la soare – veche de o sută de milioane de ani – vă încălzește în seara asta casele…

Timpul curge mai domol. Podul dispare. Jutta dispare. Cine mai vorbise atât de intim exact despre acele lucruri care-l intrigau cel mai mult pe Werner?

Deschideți ochii, încheie bărbatul, *și vedeți cu ei tot ce puteți înainte să se închidă pe vecie,* apoi intră un pian cu o melodie stingheră care-i sună lui Werner ca o barcă aurie pe un râu negru, un șir de armonii care transfigurează Zollverein: casele devin ceață, minele sunt astupate, hornurile cad, o mare străveche se revarsă pe străzi, iar aerul e inundat de posibilități.

Marea de Flăcări

Prin muzeul parizian circulă zvonuri, care se răspândesc cu repeziciune, iuți și viu colorate ca niște eșarfe. Muzeul are iii plan să expună o anumită piatră prețioasă, un giuvaier mai valoros decât toate exponatele din celelalte colecții.

— Cică piatra ar fi din Japonia, aude Marie-Laure o conversație între doi taxidermiști. Cică e foarte veche și ar fi aparținut unui shogun în secolul al unsprezecelea.

— Eu am auzit că a ieșit din propriul nostru tezaur, răspunde celălalt. Că ar fi fost acolo de la bun început, doar că n-am putut s-o expunem din nu știu ce motiv legal.

Într-o zi, e un bloc de hidroxicarbonat de magneziu rar, a doua zi e un safir stelat care arde mâna care încearcă să-l atingă. Apoi devine diamant, diamant sută la sută. Unii îi spun Piatra Păstorului, alții, Khon-Ma, dar în curând toată lumea îi va spune Marea de Flăcări.

Au trecut patru ani, se gândește Marie-Laure.

— E malefică, spune un custode în ghereta paznicului. Cine o poartă cu el va fi lovit de năpastă. Am auzit că toți cei nouă proprietari pe care i-a avut în trecut s-au sinucis.

Altă voce spune:

— Eu am auzit că cine o ține în mână, fără mănuși, moare într-o săptămână.

— Nu, nu, dacă o ții în mână, n-ai cum să mori, dar cei din jurul tău mor în cel mult o lună. Sau poate un an.

— Ia să pun eu mâna pe ea! se aude o a treia voce, râzând.

Inima lui Marie-Laure o ia la goană. La zece ani, pe ecranul negru al imaginației poate proiecta orice: un iaht pe mare, o luptă cu săbiile, un Colosseum clocotind de culoare. Citise *Ocolul Pământului în optzeci de zile* până când literele Braille se tociseră și se zdrențuiseră. Pentru ultima aniversare, taică-său îi cumpărase o carte chiar și mai groasă: *Cei trei muschetari* a lui Dumas.

Marie-Laure aude că diamantul e verde pal și de mărimea unui nasture. Apoi aude că ar fi mare cât o cutie de chibrituri, în ziua următoare, e albastru și cât pumnul unui bebeluș. Își imaginează o zeiță mânioasă care pândește pe coridoare, trimițând peste săli blesteme ca niște nori otrăvitori. Taică-său îi spune să-și țină în frâu imaginația. Pietrele sunt doar pietre, ploaia e doar ploaie, iar nenorocirile sunt doar ghinioane.

I Inele obiecte sunt pur și simplu mai rare decât altele – de muie și încuietorile.

— Dar tati, crezi că e adevărat?

— Diamantul sau blestemul?

— Amândouă. Și, și.

— Sunt doar povești, Marie.

Și totuși, de fiecare dată când ceva nu merge, angajații dau vina în șoaptă pe diamant. Se produce o pană de electricitate de o oră – diamantul e de vină. O țeavă spartă distruge un raft întreg de specimene botanice presate – diamantul e de vină. Când soția directorului alunecă pe gheață în Place des Vosges și-și fracturează încheietura în două locuri, mașinăria de bârfit a muzeului explodează.

Cam pe atunci, tatăl lui Marie-Laure e chemat la etaj, în biroul directorului. Stă acolo două ore. Se mai întâmplase vreodată, din câte ținea ea minte, ca tatăl ei să fie chemat la director pentru o ședință de două ore? Niciodată.

Aproape imediat după asta, tatăl ei începe să lucreze în adâncurile Sălii de Mineralogie. Săptămâni de-a rândul, intră a iese din camera cheilor cu cărucțul plin de tot felul de echipamente, muncind cu mult după ora închiderii muzeului, și în fiecare seară se întoarce în camera cheilor mirosind a aliaj pentru lipit și a rumeguș. Când ea se roagă s-o ia cu el, o refuză. Îi spune că ar fi mai bine să rămână în camera cheilor, cu manualele ei în Braille, sau să se ducă sus, în laboratorul moluștelor.

Ea îl cicălește la micul dejun.

— Construiești o vitrină specială pentru diamantul ăla. Un soi de seif transparent.

Taică-său își aprinde o țigară.

— Te rog, Marie, ia-ți cartea. Trebuie să plecăm.

Răspunsurile doctorului Geffard nu sunt cu mult mai breze.

— Laurette, știi cum se formează diamantele – de fapt, toate cristalele? Strat microscopic peste strat microscopic, câteva inii de atomi în fiecare lună, unii peste alții. Mileniu după mileniu. Așa se acumulează și poveștile. Toate pietrele vechi acumulează povești. Poate că pietricica aia care te-a făcut pe tine atât de curioasă a fost martoră la jefuirea Romei de către Alaric. Poate că a sclipit în ochii faraonilor. Poate că niște regine scite au dănțuit toată noaptea, gătite cu ea. Poate că s-au purtat războaie din pricina ei.

— Tati spune că blestemele sunt doar niște povești născocite ca să-i sperie pe hoți. Spune că aici sunt șaizeci și cinci de milioane de specimene și, cu profesorul potrivit, toate pot fi la fel de interesante.

— Totuși, răspunde el, există lucruri care-i subjugă pe oameni. Cum sunt perlele sau cochiliile sinistrale, cele care se deschid pe stânga. Până și cei mai iluștri oameni de știință sunt tentați din când în când să bage câte ceva în buzunar. Ceva atât de mărunt să fie atât de frumos! Atât de valoros! Trebuie să fii foarte puternic ca să alungi astfel

de trăiri.

Se lasă un moment de tăcere.

— Am auzit că diamantul e ca o bucată de lumină de la facerea lumii, spune Marie-Laure. De dinainte de cădere. O bucată de lumină trimisă de Dumnezeu pe pământ.

— Vrei să știi cum arată. De-aia ești așa curioasă.

Ea frământă în palme un murex. Și-l duce la ureche. Zece mii de sertare, zece mii de șoapte în zece mii de cochilii.

— Nu, spune ea. Vreau să cred că tati s-a ținut departe de el.

Deschide ochii

Werner și Jutta dau în repetate rânduri peste emisiunile francezului. Întotdeauna la ora de culcare, întotdeauna în mijlocul unei prezentări din ce în ce mai familiare.

Copii, haideți să ne gândim astăzi la iureșul mașinăriilor care se pun în mișcare la voi în cap ca să vă scărpinați o sprânceană… Ascultă o emisiune despre vietățile marine, încă una despre Polul Nord. Juttei îi place una despre magneți. Preferata lui Werner e una despre lumină: eclipse și cadrane solare, aurore și lungimi de undă. *Cum îi spunem luminii vizibile? Îi spunem culoare. Dar spectrul electromagnetic merge până la zero într-o direcție și până la infinit în cealaltă direcție, așa că, de fapt, dragi copii, matematic vorbind, toată lumina e invizibilă.*

Lui Werner îi place să stea ghemuit în cămăruța lui și să-și imagineze undele radio ca pe niște coarde de harpă lungi de peste un kilometru, arcuindu-se și vibrând peste Zollverein, zburând prin păduri, prin orașe, prin pereți. La miezul nopții, el și Jutta pândesc ionosfera, așteptând acea voce darnică, pătrunzătoare. Când o găsesc, Werner are senzația că e proiectat într-o existență diferită, un loc secret unde sunt posibile descoperiri formidabile, unde un orfan dintr-un oraș minier poate dezlega un mister

esențial, ascuns în lumea fizică.

Împreună cu sora lui, imită experimentele francezului. Fac bărci cu motor din chibrituri și magneți din ace de cusut.

— De ce nu spune unde e, Werner?

— Poate că nu vrea să știm.

— Pare bogat. Și singuratic. Pun pariu că face transmisiunile astea dintr-un conac imens, mare cât toată colonia noastră, o casă cu o mie de odăi și o mie de servitori.

Werner zâmbește.

— Tot ce se poate.

Iar vocea, iar pianul. Poate că imaginația îi joacă feste lui Werner, dar de câte ori ascultă câte o emisiune, calitatea pare să se degradeze tot mai mult, sunetul fiind tot mai slab, ca și cum francezul ar transmite de pe un vapor care se îndepărtează încet-încet.

Săptămână după săptămână, în timp ce Jutta doarme lângă el, Werner privește cerul nopții și valuri de neliniște îl inundă. Viața – se întâmplă dincolo de fabrici, dincolo de porți. Acolo, oamenii sunt preocupați de chestiuni de mare însemnătate. Își închipuie că e un inginer înalt, cu halat alb, care intră cu pași mari într-un laborator. Cazanele fierb, mașinăriile huruie, grafice complicate tapetează pereții. Urcă pe o scară șerpuită, cu un felinar în mână, până la un observator luminat de stele și se uită prin obiectivul unui telescop uriaș, cu gura căscată spre beznă.

Tot mai departe

Poate că bătrânului ghid îi lipsea o doagă. Poate că Marea de Flăcări nici nu existase vreodată, poate că nu există blesteme, poate că tatăl ei are dreptate: pământul e făcut doar din magmă, scoarță continentală și ocean. Gravitație și timp. Pietrele sunt doar pietre, ploaia e doar ploaie, iar nenorocirile sunt doar ghinioane.

Tatăl ei începe să se întoarcă serile ceva mai devreme în camera cheilor. În curând, o ia din nou pe Marie-Laure cu el în diverse misiuni, glumind pe seama munților de zahăr pe care ea și-i pune în cafea sau flecărind printre custozi despre superioritatea mărcii lui de țigări. Nicio piatră prețioasă nouă și fabuloasă nu e expusă. Nicio năpastă nu se abate asupra angajaților muzeului. Marie-Laure nu e răpusă de o mușcătură de șarpe și nici nu cade într-un canal, să-și rupă coloana.

În dimineața zilei când împlinește unsprezece ani, se trezește și dă peste două pachete noi în locul zaharniței. Primul e un cub lăcuit, construit în întregime din panouri culisante. Se deschide în treisprezece pași, iar ea descoperă ordinea corectă în mai puțin de cinci minute.

— Dumnezeule mare, spune tatăl ei, ești o spărgătoare de seifuri!

Înăuntrul cubului sunt două bomboane Barnier. Ea le desface și și le vâră în gură pe amândouă deodată.

În al doilea pachet e un teanc gros de pagini, cu o copertă în Braille. *Douăzeci. De. Mii. De. Leghe. Sub. Mări.*

— Librarul zicea că e în două volume, iar ăsta e primul. Mă gândesc că la anul, dacă facem tot așa economii, îl putem lua și pe al doilea…

Se apucă pe loc de carte. Naratorul, un biolog marin renumit pe nume Pierre Aronnax, lucrează la același muzeu ca și tatăl ei! Și află el despre tot felul de vapoare distruse în toată lumea. După o expediție științifică în America, Aronnax cugetă la adevărata natură a incidentelor. Să fie oare cauzate de un recif care se deplasează? De un narval cu corn uriaș? De un kraken[4] mitic?

Dar mă las purtat de niște reverii pe care ar trebui să le las deoparte, scrie Aronnax. *Gata cu nălucirile astea.*

Toată ziua, Marie-Laure stă culcată pe burtă și citește.

---

[4] Monstru marin mitic din folclorul scandinav.

Logică, rațiune, știință pură – acestea, insistă Aronnax, sunt metodele indicate pentru a investiga un mister. Nu legendele și basmele. Degetele ei fac echilibristică peste propoziții. Ea se vede cu ochii minții traversând puntea lui *Abraham Lincoln,* o fregată rapidă cu două coșuri. Vede cum New Yorkul se face tot mai mic. Forturile din New Jersey îi salută plecarea cu salve de tun. Balize plutitoare saltă pe valuri. O navă-far cu două semnale luminoase lunecă pe lângă ea, în timp ce America rămâne în urmă. În față așteaptă vastele prerii strălucitoare ale Atlanticului.

Principiile mecanicii

Un ministru adjunct și soția lui vizitează casa de copii. Frau Elena spune că fac un tur al orfelinatelor.

Toată lumea se spală, toată lumea e cuminte. Poate, șușotesc copiii, au de gând să adopte. Fetele mai mari servesc pâine de secară și ficat de gâscă pe ultimele farfurii ale instituției rămase neciobite în timp ce trupeșul ministru și soția lui cu chip sever inspectează salonul ca niște lorzi veniți să vadă un bordei scârbavnic de gnom. Când cina e gata, Werner se așază la capătul mesei rezervat băieților, cu o carte în poală. Jutta stă la capătul opus, cu fetele, cu părul ei cârlionțat ciufulit și foarte alb, de parcă s-ar fi electrocutat.

Doamne, binecuvântează-ne pe noi și darurile Tale. Frau Elena mai spune o rugăciune pentru bunăstarea ministrului adjunct. Toată lumea începe să mănânce.

Copiii au emoții. Până și Hans Schilzer și Herribert Pomsel șed în liniște, îmbrăcați cu cămășile lor maro. Soția ministrului stă atât de dreaptă, de parcă ar avea șira spinării cioplită în lemn de stejar.

— Și fiecare copil ajută? întreabă soțul ei.

— Desigur. Claudia, de pildă, a pregătit coșul cu pâine. Iar gemenele au pregătit ficatul.

Claudia Forster cea voinică roșește. Gemenele flutură

din gene.

Werner e cu mintea aiurea. Se gândește la cartea pe care o ține în poală, *Principiile mecanicii* de Heinrich Hertz. O descoperise în beciul bisericii, pătată de umezeală, uitată, veche de câteva decenii, parohul îi îngăduise s-o ia acasă, Frau Elena îi dăduse voie s-o păstreze, iar de câteva săptămâni, Werner se tot lupta cu noțiunile spinoase de matematică. Electricitatea, aflase el, poate fi statică în sine. Dar ia s-o combinăm cu magnetismul, că imediat apare mișcarea – undele. Câmpuri și circuite, conducție și inducție. Spațiu, timp, masă. Atâtea lucruri nevăzute roiesc în aer! Tare și-ar dori ca ochii lui să poată vedea ultraviolete, să poată vedea infraroșii, să poată vedea undele radio care ticsesc cerul înserării, țâșnind prin pereții casei.

Când ridică ochii, toată lumea e cu ochii pe el. Frau Elena are o privire îngrijorată.

— E o carte, domnule, proclamă Hans Schilzer. I-o smulge lui Werner din poală. Volumul e atât de greu încât e nevoit să-l țină cu amândouă mâinile.

Câteva șanțuri de pe fruntea soției ministrului adjunct se adâncesc. Werner simte că-i iau foc obrajii.

Ministrul adjunct întinde o mână durdulie.

— Dă-o încoace.

— E o carte evreiască? spune Herribert Pomsel. E o carte evreiască, nu-i așa?

Frau Elena dă să spună ceva, apoi se răzgândește.

— Hertz s-a născut la Hamburg, spune Werner.

— Fratele meu e foarte ager la matematică, proclamă din senin Jutta. E mai ager decât toți profesorii lui. Probabil că într-o zi o să câștige un premiu mare. Zice că o să se ducă la Berlin, să studieze cu marii savanți.

Copiii mai mici cască gura a mirare. Copiii mai mari chicotesc. Werner se uită fix în farfurie. Ministrul adjunct se încruntă în timp ce dă paginile. Hans Schilzer îl lovește pe Werner în fluierul piciorului și tușește.

— Destul, Jutta, spune Frau Elena.

Soția ministrului adjunct ia o furculiță zdravănă de ficat, mestecă, înghite și-și tamponează ușor colțurile gurii cu șervetul. Ministrul adjunct lasă deoparte *Principiile mecanicii*, apoi își privește palmele de parcă i le-ar fi murdărit.

— Fratele tău o să se ducă într-un singur loc, fetițo, spune el. La mină. Imediat cum face cincisprezece ani. Ca și ceilalți băieți din căminul ăsta.

Jutta se încruntă, iar Werner se uită fix la ficatul închegat de pe farfuria lui, cu ochii arzând și o apăsare tot mai puternică în piept, iar până la sfârșitul cinei singurele zgomote care se mai aud sunt cele pe care le fac copiii când taie, mestecă și înghit.

Zvonuri

Vin zvonuri noi. Freamătă pe aleile din Jardin des Plantes și șerpuiesc prin sălile muzeului. Ecourile lor se răsfrâng în redutele înalte și prăfuite în care botaniști stafidiți studiază mușchi exotici. Se-aude că vin nemții.

Nemții au șaizeci de mii de planoare militare, spune un grădinar. Pot mărșălui zile în șir fără să mănânce. Spurcă orice școlăriță le iese în cale. O femeie de la ghișeul de bilete spune că nemții au bombe de ceață și centuri propulsoare. Uniformele lor, șoptește ea, sunt făcute dintr-un material special, mai tare ca oțelul.

Marie-Laure stă pe o bancă, lângă sala moluștelor, și-și exersează auzul pe grupurile care trec pe lângă ea. Un băiat izbucnește:

— Au o bombă care se numește Semnalul Secret. Scoate un sunet și oricine îl aude se scapă în pantaloni!

Râsete.

— Eu am auzit că împart ciocolată otrăvită.

— Eu am auzit că, pe unde se duc, îi bagă la arest pe ologi și pe debilii mintali.

De fiecare dată când Marie-Laure vine cu un nou zvon la tatăl ei, acesta repetă „Germania” cu semn de întrebare după, de parcă atunci ar rosti cuvântul pentru prima oară. Spune că invadarea Austriei nu e un motiv de îngrijorare. Spune că toată lumea își aduce aminte de ultimul război și că nimeni nu e îndeajuns de nebun să mai treacă prin așa ceva. Directorul nu e îngrijorat, spune el, și nici șefii de departamente, așa că n-ar trebui să fie nici fetițele cu lecții de învățat.

Pare să aibă dreptate: nimic nu se schimbă, în afară de ziua săptămânii. În fiecare dimineață, Marie-Laure se trezește, se îmbracă, își urmează tatăl pe la *Intrarea numărul 2* și-l aude salutându-i pe paznicul de noapte și pe custode. *Bonjour bonjour. Bonjour bonjour.* Oamenii de știință și bibliotecarii vin în continuare dimineața după chei, să-și studieze dinții antici de elefant, meduzele exotice, filele de ierbar. Secretarele vorbesc în continuare despre modă. Directorul sosește în aceeași limuzină bicoloră Delage. Și în fiecare zi, la prânz, comercianții africani împing discret aceleași cărucioare cu sendvișuri pe coridoare, anunțând în șoaptă „secară și ou”, „secară și ou”.

Marie-Laure îl citește pe Jules Verne în camera cheilor, la toaletă, pe holuri. Citește pe băncuțele de lângă Sala Mare și afară, pe sutele de alei cu pietriș din parc. Citește prima jumătate din *Douăzeci de mii de leghe sub mări* de atâtea ori că o învață, practic, pe dinafară.

Marea e totul. Acoperă șapte zecimi din glob… Marea e doar un receptacul pentru toate lucrurile prodigioase, supranaturale care viețuiesc în ea. E toată numai mișcare și iubire. E infinitul viu.

Noaptea, în patul ei, călătorește în pântecul lui *Nautilus* al căpitanului Nemo, pe sub furtuni, în timp ce deasupra plutesc desișuri de corali.

Doctorul Geffard o învață numele cochiliilor – *Lambis lambis, Cypraea moneta, Lophiotoma acuta* – și o lasă să le

pipăie, pe rând, țepii, orificiile și spirele. Îi explică ramurile evoluției marine și succesiunea erelor geologice. În zilele bune, ea întrezărește întinderea nesfârșită de milenii din urmă: milioane de ani, zeci de milioane.

— Aproape toate speciile care au existat vreodată au dispărut, Laurette. N-avem de ce să ne închipuim că noi, oamenii, vom fi mai breji! Doctorul Geffard spune asta pe un ton aproape vesel și-și toarnă vin în pahar, iar ea își imaginează capul lui ca pe un dulap cu zece mii de sertare și sertărașe.

Toată vara, prin grădini susură mirosurile de urzică, margarete și apă de ploaie. Împreună cu tatăl ei, prepară o tartă cu pere, pe care din greșeală o ard, iar când tatăl ei deschide toate ferestrele, să iasă fumul, aude muzică de vioară urcând de jos, din stradă. Și totuși, pe la începutul toamnei, o dată sau de două ori pe săptămână, la anumite momente din zi când stă afară, sub uriașul gard viu din Jardin des Plantes, sau citește lângă masa de lucru a tatălui ei, Marie-Laure ridică ochii din carte și i se pare că vântul aduce miros de benzină. De parcă un fluviu grozav de mașinării ar clocoti spre ea încet, irevocabil.

Mai mare, mai repede, mai luminos

Intrarea în Organizația de Tineret devine obligatorie. Werner și colegii lui de *Kamaradschaften* învață manevre de paradă, puși să memoreze standardele fizice și să alerge șaizeci de metri în douăsprezece secunde. Totul e glorie, patrie, competiție și sacrificiu.

Trăiește cu credință, cântă băieții, mărșăluind pe lângă colonie. *Luptă brav și mori râzând.*

Teme pentru școală, treburi domestice, exerciții fizice. Werner stă noaptea treaz până târziu, ascultând radioul sau încercând să descurce matematica dificilă pe care apucase s-o copieze din *Principiile mecanicii* înainte să-i fie confiscată. La masă cască și nu are răbdare cu copiii mai

mici.

— Te simți bine? îl întreabă Frau Elena, examinându-i chipul, iar Werner își ferește privirea și răspunde:

— Sunt bine.

Teoriile lui Hertz sunt interesante, dar lui îi place în special să mestereasc lucruri, să lucreze cu mâinile, să-și conecteze degetele la motorul minții. Werner repară mașina de cusut a unei vecine, pendula de la casa de copii. Construiește un sistem de scripeți ca să aducă rufele uscate la soare înapoi în casă și o alarmă simplă dintr-o baterie, un clopoțel și o sârmă, pentru ca Frau Elena să-și dea seama dacă vreun țânc s-a aventurat afară. Inventează un aparat de tăiat morcovi: ridici de o pârghie și nouăsprezece lame se abat peste morcov, care e retezat frumos în douăzeci de bucăți cilindrice.

Într-o zi, radioul unui vecin se strică, iar Frau Elena îi propune lui Werner să vadă ce e cu el. Băiatul îi deșurubează placa din spate și mișcă lămpile înainte și înapoi. Una dintre ele nu stă cum trebuie, așa că o pune la loc în canalul ei. Radioul revine la viață, iar vecinul trage un chiot de bucurie, în scurt timp, lumea începe să treacă săptămânal pe la casa de copii, să întrebe de reparatorul de aparate radio. Când îl văd pe Werner, băiatul de treisprezece ani, cum coboară din pod, frecând u-se la ochi, cu o claie de păr alb care-i stă vâlvoi și o trusă cu scule artizanală atârnându-i în mână, cu toții îl măsoară cu același rânjet sceptic.

Aparatele mai vechi sunt cel mai ușor de reparat – circuite simple, lămpi standard. Cel mult niște ceară scursă din condensator sau cărbune depus pe vreo rezistență. Chiar și la aparatele mai noi, Werner reușește de cele mai multe ori să improvizeze o soluție. Dezmembrează mașinăria, se uită la circuite, reface traseul electronilor cu degetele. Sursă de curent, triodă, rezistență, bobină. Difuzor. Mintea lui se organizează în jurul problemei, dezordinea devine ordine, obstacolul se

dezvăluie și, în scurt timp, radioul e reparat.

Uneori, e plătit cu câteva mărci. Alteori, câte o nevastă de miner îi pregătește cârnați sau îi învelește biscuiți într-un șervețel, să-i ducă acasă la sora lui. În curând, Werner poate întocmi o hartă mintală cu aproape toate locurile din districtul lor unde se găsește câte un radio: unul artizanal, cu galenă, în bucătăria unui patron de drogherie; unul arătos, cu pick-up, acasă la un director, care-i cam scutură degetele de fiecare dată când încearcă să schimbe canalul. Până și cele mai sărace bordeie au, de regulă, câte un Volksempfänger VE301, un radio de serie marcat cu o svastică și un vultur, care nu transmite pe unde scurte și e limitat la frecvențele nemțești.

Aparatul radio: leagă un milion de urechi de o singură gură. Peste tot în Zollverein, vocea sacadată a Reichului crește din difuzoare ca un copac imperturbabil. Supușii se apleacă spre crengile lui de parc-ar fi buzele lui Dumnezeu. Iar când șoaptele lui Dumnezeu nu se mai aud, cu toții caută disperați pe cineva care poate îndrepta lucrurile.

Șapte zile din șapte, minerii scot cărbune la lumină, cărbunele e pulverizat și aruncat în cuptoare de cocs, cocsul e răcit în niște stingătoare imense și transportat până la furnalele care topesc minereul de fier, minereul e prelucrat și devine oțel, care e turnat în lingouri, încărcat pe barje și trimis pe apă spre uriașa gură flămândă a țării. *Numai focurile cele mai dogoritoare aduc purificarea,* șoptește radioul. *Numai prin cele mai silnice încercări se vor ridica aleșii Domnului.*

— Azi, o fată a fost gonită de pe baltă, șoptește Jutta. Inge Hachmann. Cică nu ne lasă să înotăm cu o corcitură. E neigienic. O corcitură, Werner. Nu suntem și noi tot corcituri? Nu suntem pe jumătate mama, pe jumătate tata?

— Pe jumătate evreică, asta au vrut să spună. Vorbește mai încet. Noi nu suntem pe jumătate evrei.

— Trebuie să fim pe jumătate ceva.

— Suntem nemți cu totul. Nu suntem pe jumătate nimic.

Herribert Pomsel a împlinit deja cincisprezece ani și împarte acum un dormitor cu alți mineri, lucrând în schimbul doi la curățat mina de gaze, iar Hans Schilzer a rămas cel mai mare de la cămin. Hans face sute de flotări. Vrea să meargă la o manifestație în Essen. Pe străduțe sunt bătăi cu pumnii, zvonuri că Hans a dat foc unei mașini. Într-o noapte, Werner îl aude la parter, țipând la Frau Elena. Ușa de la intrare se trântește. Copiii se foiesc în paturi. Frau Elena măsoară cu pasul salonul, iar papucii ei șoptesc când în stânga, când în dreapta. Vagoane cu cărbune străbat scrâșnind întunericul umed. În depărtare se-aude murmur de mașinării: pistoane palpitând, curele răsucindu-se. Lin. Nebunește.

Semnul fiarei

Noiembrie 1939. Un vânt rece spulberă frunzele platanilor pe aleile cu pietriș din Jardin des Plantes. Marie-Laure citește *Douăzeci de mii de leghe – Am putut desluși panglici lungi de alge marine, unele globulare, altele tubulare,* laurenciae, cladostephae *cu frunzele lor subțiri* – nu departe de poarta din rue Cuvier când un grup de copii se apropie tropăind printre frunze.

O voce de băiat spune ceva; alți băieți râd. Marie-Laure își desprinde degetele de carte. Râsul se rotește, face meandre. Prima voce se aude brusc lângă urechea ei.

— Se dau în vânt după fete oarbe, să știi.

Răsuflarea lui e precipitată. Ea întinde brațul în spațiul de lângă ea, dar nu întâlnește nimic.

Nu-și dă seama câți mai sunt cu el. Probabil trei sau patru. Are o voce de băiat de doisprezece, treisprezece ani. Ea se ridică în picioare, strânge la piept cartea uriașă și aude cum i se rostogolește bastonul la marginea băncii și cade la pământ cu o bufnitură.

Altcineva spune:

— Poate că mai întâi le iau pe oarbe și dup-aia pe schiloade.

Primul băiat geme grotesc. Marie-Laure ridică volumul ca pe un scut.

— O să le silească la tot felul de chestii, spune al doilea băiat.

— Chestii scârboase.

— Louis, Peter? strigă o voce de adult în depărtare.

— Cine sunteți? șuieră Marie-Laure.

— Pa-pa, fată oarbă.

Apoi liniște. Marie-Laure ascultă foșnetul copacilor. Sângele îi clocotește. Timp de câteva clipe interminabile, de panică, se târăște printre frunzele de la piciorul băncii până când degetele ei descoperă bastonul.

Magazinele pun în vânzare măști de gaze. Vecinii își lipesc cartoane la ferestre. De la o săptămână la alta, vizitatorii muzeului se răresc.

— Tati, dacă o să fie război, ce-o să se întâmple cu noi? întreabă Marie-Laure.

— N-o să fie niciun război.

— Dar dacă o să fie?

Mâna lui pe umărul ei, zornăitul familiar al cheilor de pe centura lui.

— Războim noi, *ma chérie.* Directorul a cerut deja o dispensă, să nu mă cheme rezervist. Nu plec nicăieri.

Dar ea-l aude cum întoarce paginile ziarului, plesnindu-le în graba lui. Își aprinde țigară după țigară; rareori se mai oprește din lucru. Săptămânile trec, copacii se despoaie, iar tatăl ei n-o invită nici măcar o dată să se plimbe în parc. Bine-ar fi dac-ar avea și ei un submarin invincibil ca *Nautilus.*

Vocile învăluite în fum ale fetelor din birouri trec în trombă pe lângă fereastra deschisă a camerei cheilor.

— Intră pe furiș noaptea în case. Pun bombe în dulapuri de bucătărie, în vase de toaletă, în sutiene. Te duci să deschizi sertarul cu chiloți și te pomenești că rămâi fără

degete.

Are coșmaruri. Nemți tăcuți vâslesc sincron pe Sena. Bărcile lor ușoare glisează ca prin ulei. Zboară fără zgomot pe sub scheletul podului. Au cu ei fiare în lanțuri. Fiarele sar din bărci și o iau la goană peste munții de flori, pe lângă gardurile vii. Adulmecă aerul de pe treptele care duc spre Sala Mare. Băloase. Hămesite. Se năpustesc în muzeu, împrăștiindu-se pe departamente. Ferestrele se înnegresc de sânge.

Dragă domnule profesor, nu știu dacă primiți scrisorile astea, dacă postul de radio vi le trimite, asta dacă o exista un post de radio. Nu v-am mai ascultat de cel puțin două luni. V-ați întrerupt emisiunea sau poate avem noi o problemă? În Brandenburg avem o nouă stație radio, care se numește Deutschlandsender, iar fratele meu spune că are trei sute treizeci și ceva de metri înălțime și e a doua în lume dintre cele mai înalte construcții făcute de mâna omului. Practic, nimic nu mai are loc de ea. Bătrâna Frau Stresemann, o vecină de-a noastră, zice că aude în plombe ce transmite Deutschlandsender. Fratele meu zice că se poate, dacă ai o antenă, un detector și ceva pe post de difuzor. Zice că poți să folosești o bucată de sârmă din gard ca să prinzi semnale radio, deci s-o putea și cu argintul dintr-o măsea. Mie îmi place ideea asta. Dar dumneavoastră, domnule profesor? Cântece în dinți? Frau Elena spune că de-acum trebuie să venim direct acasă de la școală. Zice că nu suntem evrei, dar suntem săraci, ceea ce e aproape la fel de periculos. Mai nou, ești pedepsit de lege dacă asculți radiouri străine. Pentru așa ceva poți fi trimis la muncă silnică, să spargi pietre cincisprezece ore pe zi. Sau să faci ciorapi de nailon sau să cobori în mină. Nimeni nu vrea să mă ajute să pun scrisoarea asta la poștă, nici măcar fratele meu, așa că o pun singură.

Bună seara. Sau *heil* Hitler, dacă preferați

Werner împlinește paisprezece ani în mai. E 1940 și nimeni nu mai râde acum de Tineretul Hitlerist. Frau Elena pregătește un puding, Jutta învelește o bucată de cuarț într-un ziar, iar gemenele, Hannah și Susanne Gerlitz, mărșăluiesc prin încăpere, făcând pe soldații. Un băiat de cinci ani – Rolf Elupfauer – stă pe colțul canapelei, cu pleoapele căzându-i grele peste ochi. O fetiță nou sosită – un bebeluș – stă în poala Juttei și-i morfolește degetele. Pe fereastră, după perdele, flacăra de pe mormanul de gunoaie se zărește licărind tremurătoare undeva departe.

Copiii cântă și devorează budinca.

— Gata acuma, spune Frau Elena, iar Werner închide radioul.

Toată lumea se roagă. Duce radioul în dormitor, simțindu-și tot corpul greu. Pe străzi, băieți de cincisprezece ani se îndreaptă spre lifturile minelor, așteptând la rând în fața porții cu căștile și lămpașele în mână. Încearcă să-și închipuie coborârea lor pe lângă lumini răzlețe, slabe, care rămân tot mai în urmă, în răpăit de cabluri, toți muți, afundându-se în acel întuneric perpetuu unde oamenii scurmă în pământ, iar deasupra lor se încovoaie jumătate de milă de rocă.

Încă un an. Apoi o să-i dea și lui o cască și un lămpaș și o să-l îndese într-o cușcă, lângă ceilalți.

Trecuseră luni întregi de când nu-l mai auzise pe francez pe unde scurte. Trecuse un an de când găsise acel exemplar pătat de umezeală din *Principiile mecanicii.* Până de curând, își îngăduise să viseze la Berlin și la savanții săi importanți: Fritz Haber, inventatorul îngrășămintelor chimice. Hermann Staudinger, inventatorul plasticului. Herz, care făcuse ca invizibilul să devină vizibil. Toți oamenii importanți care lucrau acolo. *Cred în tine*, îi spunea Frau Elena. *Cred că vei face lucruri mari.* Acum, în

coșmaruri, se vede străbătând tunelurile din mine. Tavanul e neted și negru. În timp ce înaintează, bucăți din tavan se lasă peste el. Pereții se despică. El se apleacă, o ia târâș. În curând nu-și mai poate înălța capul, nici mișca brațele. Tavanul cântărește trei trilioane de tone. Răspândește un frig pătrunzător. Nasul i se înfige în podea. Chiar înainte de a se trezi, simte cum i se crapă țeasta la ceafă.

Apa de ploaie susură din nori pe acoperiș și streașină. Werner își lipește fruntea de geamul mansardei și se uită printre picături, acoperișul de dedesubt fiind doar unul din multitudinea de acoperișuri ude, împrejmuite de zidurile gigantice ale cocseriei, topitoriei și uzinei de gaz, turnul întortocheat desenat pe fundalul cerului, mina și fabrica întinse la nesfârșit, pogon după pogon, ieșind din câmpul lui vizual, apoi sate, orașe – mașinăria tot mai rapidă, tot mai extinsă care e Germania. Și un milion de oameni gata să-și dea viața pentru ea.

Bună seara, își spune el. Sau *heil* Hitler. Toată lumea alege a doua variantă.

Pa-pa, fată oarbă

Războiul își leapădă semnul de întrebare. Se dau circulare. Colecțiile trebuie protejate. Mici echipe de curieri au început să mute obiectele pe domenii private. Lacătele și cheile sunt mai căutate ca oricând. Tatăl lui Marie-Laure lucrează până la miezul nopții, până la unu noaptea. Toate lăzile trebuie să aibă lacăt, toate fișele de expediție trebuie să fie la loc sigur. Camioane blindate troncăne la docuri. Au de salvat fosile, manuscrise antice, perle, pepite de aur, un safir mare cât un șoarece. Poate că ăla o fi Marea de Flăcări, își spune Marie-Laure.

Văzută dintr-un anumit unghi, primăvara pare foarte liniștită: calmă, blândă, cu nopți parfumate și domoale. Și totuși încordarea se simte peste tot, de parcă orașul ar fi clădit pe un balon pe care cineva îl umflă atât de tare încât

va plesni.

Albinele străbat aleile înflorite din Jardin des Plantes. Platanii își scutură sămânța și pe alei se adună mormane uriașe de puf.

Dacă vor ataca, de ce să atace, ar fi o nebunie să atace.

Retragerea salvează vieți.

Livrările încetează. În jurul porților muzeului apar saci de nisip. De pe acoperișul Sălii de Paleontologie, doi soldați scrutează parcul cu binoclul. Dar uriașa cupă a cerului rămâne nemarcată: nu se văd dirijabile, nici bombardiere, nici parașutiști cu puteri supraomenești, doar ultimele păsări cântătoare care se întorc de la cuiburile de iarnă și vânturile primăverii, sprintene ca argintul viu, care lasă locul adierilor mai grele, mai verzi ale verii.

Zvon, lumină, aer. Pare a fi cea mai frumoasă lună mai din câte își amintește Marie-Laure. Când se trezește în dimineața zilei când împlinește doisprezece ani, în locul zaharniței n-o așteaptă nicio cutie-surpriză. Tatăl ei e prea ocupat. Dar o așteaptă o carte – cel de-al doilea volum în Braille din *Douăzeci de mii de leghe sub mări,* gros cât o husă de canapea.

Un fior o străbate până la unghiile degetelor.

— Cum?

— Cu plăcere, Marie.

Pereții apartamentului lor tremură de la mutatul mobilei, de la făcutul bagajelor, de la bătutul ferestrelor în cuie. Merg pe jos până la muzeu, iar taică-său comentează buimac cu paznicul care-i întâmpină la ușă:

— Cică fluviul n-a căzut încă.

Marie-Laure se așază pe podea, în camera cheilor, și deschide cartea. La sfârșitul primei părți, profesorul Aronnax străbătuse doar șase mii de leghe. Mai rămăseseră atâtea. Dar se întâmplă ceva ciudat: cuvintele nu se încheagă. Citește: *Toată ziua, un banc de rechini înfiorători s-au ținut după navă*, dar logica prin care

cuvintele ar trebui să se înlănțuie îi scapă.

— Directorul a plecat? întreabă cineva.

— O să plece săptămâna asta, răspunde altcineva.

Hainele tatălui ei miros a paie; degetele lui miros a ulei.

Muncă și iar muncă, apoi câteva ore de somn sleit, pentru ca în zori să se întoarcă la muzeu. Pleacă întruna camioane cu schelete, meteoriți, caracatițe în borcane, file de ierbar, aur egiptean, fildeș sud-african și fosile permiene.

Pe întâi iunie, pe deasupra orașului trec în zbor avioane, extrem de sus, strecurându-se printre norii stratus. Când vântul e domol și în apropiere nu e pornit niciun motor, Marie-Laure iese în fața Sălii de Zoologie și le aude – torc la peste un kilometru înălțime. A doua zi, posturile de radio încep să dispară. Paznicii din gheretă bat în aparatul lor și-l scutură în toate direcțiile, dar în difuzor se aud doar paraziți. De parcă releele ar fi fost o flacără de lumânare pe care cineva o stinsese între degete.

În acele ultime nopți la Paris, în timp ce se întoarce acasă cu tatăl ei la miezul nopții, strângând la piept cărțoiul imens, când insectele se opresc pentru un timp din țârâit, Marie-Laure are impresia că simte ca un tremur pe sub văzduh, ca fisurile arahneiforme apărute în gheață sub o greutate prea mare. De parcă în tot acest timp orașul n-ar fi fost decât o machetă construită de tatăl ei, peste care se abătuse umbra unei mâini gigantice.

Crezuse, nu-i așa?, că avea să trăiască la Paris alături de tatăl ei până la sfârșitul vieții. Că avea să-și petreacă fiecare după-amiază cu doctorul Geffard. Că în fiecare an, de ziua ei, tatăl ei avea să-i ofere noi surprize și noi romane și că avea să citească tot ce scriseseră Jules Verne și Dumas, poate chiar Balzac și Proust. Că tatăl ei avea să cioplească veșnic, seară de seară, clădiri miniaturale în timp ce îngână cântece, iar ea avea să știe întotdeauna câți pași sunt de la ușa casei la brutărie (patruzeci) și de acolo la braserie (treizeci și doi) și că avea să găsească mereu

zahăr de pus dimineața în cafea.

Bonjour, bonjour.

Cartofii la ora șase, Marie. Ciupercile, la trei.

Și acum? Acum ce-o să se întâmple?

Împletit șosete

Werner se trezește după miezul nopții și o găsește pe Jutta, care are acum unsprezece ani, îngenuncheată pe podea lângă patul lui. Ține în poală radioul pe unde scurte, iar lângă ea, pe podea, e o coală de hârtie de desenat, pe care se conturează jumătate de oraș cu multe ferestre, imaginat de ea.

Jutta își scoate casca și se încruntă. În lumina slabă, buclele ei rebele par mai radioase ca oricând – un chibrit aprins.

— La Liga Fetelor, șoptește ea, ne pun să facem șosete. Ce-or face cu atâtea șosete?

— Probabil că Reichul are nevoie de șosete.

— Pentru ce?

— Pentru încălțat, Jutta. Pentru soldați. Lasă-mă să dorm. Ca la un semnal, de jos se aud strigătele unui băiețel – Siegfried Fischer –, mai întâi unul, apoi încă două, iar Werner și Jutta așteaptă până aud pașii lui Frau Elena pe scări și consolările ei blânde, apoi casa se cufundă din nou în tăcere.

— Pe tine nu te interesează decât problemele de matematică, șoptește Jutta. Să te joci cu radiourile. Nu vrei să înțelegi ce se întâmplă?

— Ce asculți?

Ea își încrucișează brațele, își pune iar casca în ureche și nu răspunde.

— Asculți ceva ce n-ai avea voie?

— Ce-ți pasă ție?

— E periculos, de-aia îmi pasă.

— Pe celelalte fete nu pare să le deranjeze, șoptește el.

Să împletească șosete. Să adune ziare și mai știu eu ce.

— Bombardăm Parisul, spune ea. A vorbit tare, iar el își înăbușă impulsul de a-i pune palma peste gură.

Jutta ridică ochii la el, sfidătoare. Parc-ar fi biciuită de un vânt arctic nevăzut.

— Asta ascult, Werner. Cum bombardează avioanele noastre Parisul.

Fugă

În tot Parisul, lumea duce porțelanuri în beciuri, coase perle în tivuri, ascunde inele de aur în cotoarele cărților. Birourile muzeului rămân fără mașini de scris. Coridoarele devin fabrici de împachetat, cu podelele acoperite de paie, rumeguș și sfoară.

La amiază, lăcătușul e chemat în biroul directorului. Marie-Laure stă cu picioarele cruciș pe podeaua camerei cheilor și încearcă să-și citească romanul. Căpitanul Nemo intenționează să-i ducă pe profesorul Aronnax și pe însoțitorii săi într-o expediție subacvatică printre bancuri de stridii, în căutare de perle, dar Aronnax se teme de rechini și, deși e nerăbdătoare să afle ce urmează, propozițiile se dezintegrează pe pagină. Cuvintele regresează în litere, iar literele, în niște umflături neinteligibile. Are senzația că ambele mâini îi sunt învelite în mănuși groase.

În capătul coridorului, în ghereta paznicului, un custode învârtește încolo și încoace de butoanele radioului, dar dă numai peste țiuituri și pârâituri. Când îl închide, liniștea învăluie muzeul.

Te rog, hai să fie un puzzle, un joc complicat construit de tati, o ghicitoare căreia trebuie să-i dea de capăt. Prima ușă, o încuietoare cu cifru. A doua, o yală. A treia se va deschide dacă va șopti un cuvânt magic prin gaura cheii. Te târăști prin unsprezece porți și totul va reveni la normal.

În oraș, clopotele catedralei bat de ora unu. Unu treizeci. Iar tatăl ei tot nu s-a întors. La un moment dat, câteva bufnituri distincte se aud în muzeu dinspre grădinile și străzile din jur, de parcă cineva ar arunca din cer saci cu ciment. La fiecare impact, miile de chei tremură în dulapuri, atârnate în cuiele lor.

Pe coridor, nicio mișcare în niciun sens. Răsună a doua serie de izbituri – mai aproape, mai puternice. Cheile zăngănesc, podeaua scârțâie, iar ei i se pare că simte fire de praf cernându-se din tavan.

— Tati?

Nimic. Nici custozi, nici oameni de serviciu, nici tâmplari, nici țac-țac-țac de tocuri de secretară traversând holul.

Pot mărșălui zile în șir fără să mănânce. Spurcă orice școlăriță le iese în cale.

— Hei? Ce repede îi e înghițită vocea, ce goale par sălile. Asta o îngrozește.

După câteva momente, se aude zornăit de chei și zgomot de pași, iar vocea tatălui ei o strigă pe nume. Totul se întâmplă repede. El deschide sertare mari, joase; zornăie zeci de inele cu chei.

— Tati, am auzit…

— Grăbește-te.

— Cartea mea…

— Mai bine o lași. E prea grea.

— Să-mi las cartea aici?

El o trage afară pe ușă și închide camera cheilor. Afară, șirurile de copaci par străbătute de valuri de panică, asemenea vibrațiilor unui cutremur.

— Unde e paznicul? întreabă tatăl ei.

Voci aproape de bordura trotuarului – soldați.

Marie-Laure se simte confuză. Ce se-aude, vâjâit de avioane? Ce se simte, miros de fum? Vorbește cumva cineva în germană?

Îl aude pe taică-său schimbând câteva cuvinte cu un

necunoscut, căruia îi dă niște chei. Apoi ies pe poartă în rue Cuvier, trecând pe lângă ceea ce ar putea fi saci cu nisip, polițiști tăcuți sau altceva postat recent în mijlocul trotuarului.

Șase cvartale, treizeci și opt de canale. Le numără pe toate. Din cauza placajului cu care taică-său acoperise ferestrele, în apartamentul lor e aer închis și zăpușeală.

— Nu durează mult, Marie-Laure. Apoi o să-ți explic. Taică-său îndeasă lucruri în ceea ce ar putea fi rucsacul lui din pânză. Mâncare, își spune ea, încercând să identifice obiectele după sunete. Cafea. Țigări. Pâine?

Ceva bufnește iar și geamurile tremură. Vesela clincăne în dulapuri. Claxoanele automobilelor behăie. Marie-Laure se duce la cartierul miniatural și-și plimbă degetele peste case. Sunt încă acolo. Încă acolo. Încă acolo.

— Du-te la toaletă, Marie.

— N-am nevoie.

— S-ar putea să nu mai ai unde să mergi prea curând.

El îi pune paltonul și o încheie la nasturi, chiar dacă e mijlocul lui iunie, și coboară fuga în stradă. Pe rue des Patriarches, aude din depărtare ca un tropăit, ca și cum mii de oameni ar fi în mișcare. Merge lângă tatăl ei cu bastonul strâns într-un pumn și cu cealaltă mână pe rucsacul lui și nimic nu are vreo logică, exact ca în coșmaruri.

Dreapta, stânga. Între cotituri se întind fâșii lungi, pavate, în curând ajung pe străzi pe care e convinsă că nu mai călcase niciodată și care ieșeau din perimetrul machetei tatălui ei. Marie-Laure pierduse de mult socoteala pașilor când se pomenesc într-o aglomerație atât de compactă încât simte căldura care emană dinspre ea.

— O să fie mai răcoare în tren, Marie. Directorul ne-a făcut rost de bilete.

— Putem intra?

— Sunt încuiate porțile.

Mulțimea emană o încordare grețoasă.

— Mi-e frică, tati.

— Ține-te de mine.

O conduce în altă direcție. Traversează amândoi o mare arteră forfotitoare, apoi o iau pe o străduță care miroase ca un șanț plin de noroi. Îi însoțesc constant zornăitul înăbușit al uneltelor tatălui ei în rucsac și claxonatul continuu, îndepărtat al automobilelor.

În momentul următor, se pomenesc iar în aglomerație. Vocile se întorc cu ecou dintr-un zid înalt. O învăluie un miros de haine ude. Undeva, cineva strigă nume printr-un megafon.

— Unde suntem, tati?

— În Gare Saint-Lazare.

Un bebeluș plânge. Simte un damf de urină.

— Sunt nemți aici, tati?

— Nu, *ma chérie.*

— Dar vor fi în curând?

— Așa se zice.

— Și ce vor face când vor ajunge aici?

— Noi o să fim deja în tren.

Undeva în dreapta ei, un copil țipă ascuțit. Un bărbat cere mulțimii să se dea la o parte, cu o voce în care se ghicește panica. În apropiere, o femeie geme întruna „Sebastien? Sebastien?”

— E deja noapte.

— Abia se întunecă. Hai să ne odihnim puțin. Să nu obosim degeaba.

— Armata a Doua e ciopârțită, a Noua e izolată, spune cineva. Cele mai bune escadre ale Franței s-au dus pe apa sâmbetei.

— O să vină peste noi, spune cineva.

Valize alunecă pe caldarâm, un cățeluș latră scurt, se aude fluierul unui conductor, un soi de mașinărie mare se pune în mișcare tușind, apoi moare. Marie-Laure încearcă să-și potolească stomacul.

— Dar avem bilete, pentru numele lui Dumnezeu! strigă

cineva în spatele ei.

Se produce o îmbulzeală. Mulțimea e cuprinsă de isterie.

— Cum arată, tati?

— Ce, Marie?

— Gara. Noaptea.

Ea aude cum scapără bricheta, cum trage în piept și cum sfârâie tutunul când își aprinde țigara.

— Să vedem. Tot orașul e în beznă. Nu sunt lumini pe stradă, nici la ferestre. Doar niște lumini de proiectoare se mișcă din când în când pe cer. Caută avioane. Văd o femeie în cămașă de noapte. Și încă una care duce un teanc de farfurii.

— Și armatele?

— Nu e nicio armată, Marie.

Mâna lui o găsește pe a ei. Frica i se mai domolește. Printr-un burlan picură ploaie.

— Acum ce facem, tati?

— Sperăm să vină un tren.

— Ceilalți oameni ce fac?

— Speră și ei.

Herr Siedler

Bătăi în ușă după ora la care începe restricția de circulație. Werner și Jutta își fac temele la masa lungă, de lemn, împreună cu alți șase copii. Frau Elena își agață la rever insigna de partid înainte să deschidă ușa.

Un fruntaș cu un pistol la brâu și o banderolă cu svastică pe brațul stâng intră în casă din ploaie. Sub plafonul jos al odăii, bărbatul pare neverosimil de înalt. Werner se gândește la radioul pe unde scurte dosit în vechiul dulăpior pentru articole sanitare de sub patul lui. *Au aflat,* se gândește el.

Fruntașul se uită prin cameră – soba cu cărbuni, rufele atârnate la uscat, copiii mărunței – cu ostilitate și condescendență în doze egale. Pistolul lui e negru; pare să

capteze toată lumina din cameră.

Werner riscă o singură privire către sora lui. Atenția ei rămâne concentrată asupra vizitatorului. Fruntașul alege o carte de pe masa din salon – o carte pentru copii despre un tren vorbitor – și o răsfoiește până la ultima pagină înainte să-i dea drumul. Apoi spune ceva care-i scapă lui Werner.

Frau Elena își încrucișează brațele peste șorț, iar Werner observă că gestul ei e o încercare de a-și controla tremurul.

— Werner, îl strigă ea cu voce domoală, ca prin vis, fără a-și lua ochii de la fruntaș. Omul ăsta spune că are un radio care trebuie…

— Adu-ți sculele, spune bărbatul.

La plecare, Werner se uită o singură dată înapoi: Jutta stă cu fruntea și cu palmele lipite de geamul ferestrei din living. Lumina vine din spatele ei și e prea departe, așa că nu-i poate deslușii expresia. Apoi, ploaia o acoperă.

Werner are jumătate din înălțimea fruntașului și trebuie să facă doi pași în loc de unul ca să se țină după el. Îl urmează pe lângă case muncitorești și pe lângă santinela postată la poalele dealului, unde locuiesc administratorii minei. Ploaia cade oblic la lumina lămpilor. Puținii oameni întâlniți se feresc din calea fruntașului.

Werner nu riscă să pună întrebări. La fiecare bătaie de inimă simte un impuls acut de a fugi.

Se apropie de poarta celei mai mari case din colonie, o casă pe care o văzuse de o mie de ori, dar niciodată de aproape, ca acum. Un steag mare, purpuriu, greu de ploaie, atârnă de la pervazul unei ferestre de la etaj.

Fruntașul bate la o ușă din spate. O servitoare într-o rochie cu talie înaltă le ia jachetele, le scutură cu îndemânare de apă și le atârnă într-un cuier cu picioare de alamă. Din bucătărie vine miros de prăjitură.

Fruntașul îl ghidează pe Werner spre o sufragerie în care o femeie cu fața subțire, cu trei margarete în păr, stă pe un scaun și răsfoiește o revistă.

— Doi puișori plouați, spune ea, apoi se întoarce la revista ei. Nu-i invită să ia loc.

Tălpile bocancilor lui Werner se afundă într-un covor gros. Becuri electrice ard într-un candelabru atârnat deasupra mesei. Pe tapet se împletesc trandafiri. Un foc arde înăbușit în șemineu. Pe toți cei patru pereți atârnă în rame ferotipii cu strămoși fioroși. Aici i-or duce să-i aresteze pe băieții ale căror surori ascultă posturi de radio străine? Femeia întoarce una după alta paginile revistei. Are unghiile colorate într-un roz aprins.

Pe scară coboară un bărbat într-o cămașă extrem de albă.

— Doamne, tare micuț mai e, nu-i așa? i se adresează el fruntașului. Tu ești celebrul reparator de radiouri? Părul negru și des al bărbatului pare lipit de cap cu un strat de lac. Rudolf Siedler, continuă el. Îl expediază pe fruntaș cu o mișcare scurtă din bărbie.

Werner încearcă să dea aerul afară. Herr Siedler se încheie la manșete și își cercetează reflexia într-o oglindă afumată. Are niște ochi foarte albaștri.

— Așadar… Nu ești un băiat prea vorbăreț, nu? Uite și aparatul buclucaș. Arată către un uriaș Philco american din camera vecină. S-au mai uitat doi băieți la el. Apoi am auzit de tine. Merită să încercăm, așa-i? Ea – arată din cap spre femeie – moare să-și asculte emisiunea. Și buletinele de știri, normal.

O spune în așa fel încât Werner înțelege că femeia nu e deloc interesată să asculte buletinele de știri. Ea nu ridică privirea. Herr Siedler zâmbește de parcă ar vrea să spună: *Noi doi, fiule, știm că istoria o ia pe căi mai ocolite, nu-i așa?* Are niște dinți foarte mărunți.

— Nu te grăbi.

Werner se lasă pe vine în fața radioului și încearcă să-și controleze emoțiile. Îi dă drumul, așteaptă să se încălzească lămpile, apoi învârtește ușurel de buton, de la dreapta la stânga. Rotește iar de buton la dreapta. Nimic.

E cel mai grozav radio care-i căzuse vreodată în mână: tablou de comandă înclinat, reglaj magnetic, mare cât un răcitor. Zece lămpi, toate gamele de undă, superheterodină, cu niște muluri extravagante, festonate, și o carcasă din lemn de nuc în două nuanțe. Are unde scurte, bandă largă, un atenuator mare – radioul ăsta e mai scump decât toate obiectele din casa de copii luate la un loc. Probabil că Herr Siedler poate prinde și Africa, dacă vrea.

Pereții sunt tapetați cu cotoare de cărți verzi și roșii. Fruntașul a dispărut. În camera vecină, Herr Siedler vorbește la telefon, scăldat de lumina unei lămpi.

Nu-l arestează nimeni. Îi cer doar să repare acest radio.

Werner deșurubează panoul din spate și se uită înăuntru. Toate lămpile sunt intacte și totul pare în regulă.

— Bun, mormăie el pentru sine. Gândește.

Se așază cu picioarele încrucișate. Cercetează circuitele. Bărbatul, femeia, cărțile și ploaia se estompează tot mai mult până când nu mai rămân decât radioul și încâlceala lui de fire. Încearcă să-și imagineze traseul săltăreț al electronilor, seria de semnale ca o cărare într-un oraș aglomerat, semnalul RF intrând printr-un loc, trecând printr-o rețea de amplificatoare, apoi prin diferite condensatoare, de acolo la transformatoare…

Le vede. Două fisuri pe unul dintre firele rezistenței. Werner se uită pe furiș pe deasupra radioului: la stânga lui, femeia își citește revista; la dreapta, Herr Siedler vorbește la telefon. Din când în când, Herr Siedler își netezește cu arătătorul și degetul mare dunga pantalonilor vărgați, să se vadă mai bine.

Cum să nu vadă doi oameni un lucru atât de simplu? Pare o pleașcă. O nimica toată! Werner reînfășoară rezistența, lipește firele și branșează radioul. Când îi dă drumul, mai că se așteaptă să ia foc. În loc de asta, se aude murmurul tulbure al unui saxofon.

La masă, femeia lasă revista deoparte și-și pune toate

cele zece degete pe obraji. Werner iese din spatele radioului. Timp de câteva clipe, în mintea lui n-are loc niciun alt sentiment în afară de triumf.

— L-a reparat numai cu puterea gândului! exclamă femeia. Herr Siegler acoperă receptorul cu mâna și îi aruncă o privire.

— A stat acolo ca un șoricel și s-a gândit, apoi l-a reparat în jumătate de minut! Ea își flutură unghiile strălucitoare și pufnește într-un râs copilăresc.

Herr Siedler pune telefonul în furcă. Femeia vine în salonaș și îngenunchează în fața radioului – e desculță și de sub tivul fustei i se ițesc gambele albe, netede. Ea rotește de buton. Se aude o bolboroseală, apoi un torent de muzică limpede. Radioul are un sunet plin, viu, așa cum Werner nu mai auzise niciodată.

— O! Ea izbucnește iar în râs.

Werner își adună sculele. Herr Siedler stă în picioare, în fața radioului, și parcă-i vine să-l mângâie pe cap pe băiat.

— Formidabil, spune el. Îl conduce pe Werner la masa din sufragerie și strigă la slujnică să aducă prăjitură. Aceasta e adusă imediat – patru felii pe o farfurie albă, simplă. Toate sunt presărate cu zahăr pudră, cu câte un boț de frișcă pe deasupra. Werner cască gura a mirare. Herr Siedler râde.

— Frișca e interzisă, știu. Dar, spune el, ducându-și arătătorul la buze, ne mai strecurăm și noi. Haide.

Werner ia o bucată. Un potop de zahăr pudră i se întinde pe bărbie. În camera vecină, femeia învârte un buton, iar în difuzor încep să declame voci. Ea ascultă o vreme, apoi începe să aplaude așa cum stă acolo, desculță, în genunchi. Fețele severe din ferotipii privesc de sus.

Werner mănâncă o bucată de prăjitură, apoi încă una, apoi o ia și pe a treia. Herr Siedler îl privește cu capul ușor aplecat, amuzat, gândindu-se la ceva.

— Ești mare figură, nu-i așa? Cu părul ăla. Ca după un șoc oribil. Tatăl tău cine e?

Werner clatină din cap.

— Așa-i. Casa de copii. Sunt un caraghios. Mai ia o felie. Ia mai pune-ți niște frișcă.

Femeia bate iar din palme. Stomacul lui Werner scoate un ghiorăit. Simte privirea bărbatului ațintită asupra lui.

— Lumea zice că aici, la mine, nu e o poziție prea grozavă, spune Herr Siedler. Auzi la ei – cică n-ai prefera să fii la Berlin? Sau în Franța? N-ai prefera să fii căpitan pe front, să vezi cum avansează liniile, departe de toată – aici, arată cu mâna spre geam – negreala asta? Dar eu le răspund că aici sunt în miezul lucrurilor. Le spun că de aici vin combustibilul și oțelul. Ăsta-i furnalul tării.

Werner își drege glasul.

— Noi muncim pentru pace. E o propoziție pe care o auziseră întocmai, el și Jutta, la radioul Deutschlandsender, în urmă cu trei zile. Pentru binele lumii.

Herr Siedler râde. Werner e din nou impresionat văzându-i dinții mulți și mărunți.

— Știi care e marea lecție a istoriei? Aceea că istoria este ceea ce spun învingătorii că este. Asta e lecția. Cine câștigă, ăla decide cursul istoriei. Noi acționăm pentru interesele noastre. Sigur că da. Arată-mi mie o persoană sau un popor care nu face asta. Șmecheria e să-ți dai seama unde ți-e interesul.

A rămas o felie de prăjitură. Radioul susură, femeia râde, iar Herr Siegler, hotărăște Werner, nu seamănă deloc cu vecinii lui, cu chipurile lor precaute, îngrijorate – chipuri de oameni obișnuiți să-i vadă pe cei dragi dispărând în fiecare dimineață în subteran. Fata lui e curată și hotărâtă. E un om care are încredere deplină în propriile-i privilegii. Și, la nici cinci metri, stă îngenuncheată femeia asta cu unghii lăcuite și gambe lipsite de păr – o femeie atât de diferită de tot ceea ce cunoaște Werner, încât ar putea fi la fel de bine de pe altă planetă. Sau ar putea fi ieșită direct din uriașul Philco.

— Te pricepi să meșterești, spune Herr Siedler. Ești precoce. Există locuri pentru băieții ca tine. Școlile generalului Heissmeyer. Cele mai bune dintre toate. Se învață și mecanică acolo. Decriptare, propulsia rachetelor, tot ce e nou.

Werner nu știe încotro să privească.

— Noi n-avem bani.

— Tocmai ăsta e geniul acestor instituții. Îi interesează clasele de jos, muncitorimea. Băieți nepătați de mizerii burgheze, spune Herr Siedler încruntându-se. Cinema și așa mai departe. Vor băieți destoinici. Băieți excepționali.

— Da, domnule.

— Excepționali, repetă el, încuviințând din cap și vorbind ca pentru sine. Fluieră o dată și fruntașul își face iar apariția, cu casca în mână. Ochii soldatului zboară la felia de prăjitură rămasă și de-acolo mai departe.

— Au o comisie de recrutare în Essen, spune Herr Siedler.

O să-ți scriu o recomandare. Și tine aici. Îi întinde lui Werner șaptezeci și cinci de mărci, iar Werner se grăbește să-și îndese bancnotele în buzunar.

Fruntașul râde.

— Zici că l-au fript la degete!

Herr Siedler era deja atent la altceva.

— O să-i trimit o scrisoare lui Heissmeyer, repetă el. E și-n interesul nostru, și-n interesul tău. Noi facem tot ce facem pentru binele lumii, ai? Îi face cu ochiul. Apoi, fruntașul îi dă lui Werner o autorizație de circulație după ora interdicției și îl conduce afară.

Werner merge spre casă fără să simtă ploaia, încercând să absoarbă enormitatea celor întâmplate. Nouă bâtlani stau ca niște flori în apa canalului de lângă cocserie. O barjă își face auzită nesuferita sirenă, vagoanele cu cărbune se rostogolesc pe șine încolo și încoace și prin întuneric se răsfrâng bufniturile mașinii de încărcat.

La casa de copii, toată lumea a fost trimisă la culcare.

Frau Elena stă chiar lângă holul de la intrare, cu un munte de ciorapi spălați în poală și sticla de sherry pentru gătit între picioare. În spatele ei, la masă, Jutta îl privește pe Werner cu o intensitate electrică.

— Ce-a vrut? întreabă Frau Elena.

— A vrut doar să repar un radio.

— Nimic altceva?

— Nu.

— Te-au întrebat ceva? Despre tine? Sau despre copii?

— Nu, Frau Elena.

Frau Elena dă afară o gură imensă de aer, de parcă n-ar mai fi expirat de două ore.

— *Dieu merci*![5] Femeia își masează tâmplele cu ambele mâini. Jutta, acum poți să te duci la culcare, spune ea.

Jutta ezită.

— L-am reparat, spune Werner.

— Așa te vreau, Werner. Frau Elena ia o gură zdravănă de sherry, ochii i se închid și capul îi cade pe spate. Ți-am păstrat câte ceva de la cină. Jutta se duce spre scară, cu privirea șovăitoare.

În bucătărie, totul pare înghesuit și murdar de cărbune. Frau Elena aduce o farfurie pe care stă un singur cartof fiert, tăiat în două.

— Mulțumesc, spune Werner. Simte încă în gură gustul prăjiturii. Pendulul bătrânului ceas de perete se leagănă întruna. Prăjitura, covorul gros, frișca, unghiile roz și gambele lungi ale lui Frau Siedler – senzațiile i se învârtesc lui Werner în cap ca într-un carusel. Își amintește cum o ducea pe Jutta seară de seară în căruț până la Mina Nouă, cea în care dispăruse tatăl lor, de parcă s-ar fi așteptat ca tatăl lor să se târască afară din vreun lift.

Lumină, electricitate, eter. Spațiu, timp, masă. *Principiile mecanicii,* de Heinrich Hertz. Celebrele școli ale

[5] Slavă Domnului (fr.).

lui Heissmeyer. *Decriptare, propulsia rachetelor, tot ce e nou.*

Deschideți ochii, spunea francezul de la radio, *și vedeți cu ei tot ce puteți înainte să se închidă pe vecie.*

— Werner?

— Da, Frâu?

— Nu ți-e foame?

Frau Elena – ființa cea mai apropiată de o mamă de care va avea parte vreodată. Werner mănâncă, deși nu-i e foame. Apoi îi dă ei cele șaptezeci și cinci de mărci, iar ea clipește când vede suma și-i înapoiază cincizeci.

Sus, după ce o aude pe Frau Elena ducându-se la toaletă și băgându-se la ea în pat, iar casa se cufundă într-o liniște deplină, Werner numără până la o sută. Apoi se ridică din pătuț, scoate micul radio pe unde scurte din trusa de prim ajutor – vechi de șase ani și împănat cu modificările făcute de el, fire înlocuite, un solenoid nou, notațiile Juttei de jur-împrejurul bobinei de acordare –, iese cu el pe străduța din spatele casei și-l zdrobește cu o cărămidă.

Exod

Parizienii se îmbulzesc în continuare pe porți. La unu noaptea, jandarmeria a scăpat deja situația de sub control, iar de peste patru ore n-a mai sosit și n-a mai plecat niciun tren. Marie-Laure doarme pe umărul tatălui ei. Lăcătușul nu aude niciun șuierat, niciun zăngănit de vagoane cuplate – niciun tren. În zori, hotărăște că e mai bine să meargă pe jos.

Merg toată dimineața. Parisul se subțiază întruna, numai case joase și prăvălii de sine stătătoare, despărțite de șiruri lungi de copaci. Amiaza îi prinde strecurându-se prin ambuteiajul de mașini de pe o autostradă nouă, aproape de Vaucresson, la mai bine de cincisprezece kilometri de apartamentul lor, departe de casă cum Marie-Laure nu mai fusese niciodată.

În vârful unui deal pitic, tatăl ei se uită în spate: mașini cât cuprinde cu ochii, camioane și dube, o decapotabilă V-12 elegantă, cu capotă de pânză, înghesuită între două căruțe trase de catâri, mașini cu osii de lemn, unele rămase fără benzină, câteva cu ferme întregi îngrămădite în remorci, găini și porci în cuști, vaci tropotind la pas, câini gâfâind la geamuri.

Întreaga procesiune se târăște pe lângă ei, nu cu mult mai repede decât merg ei. Amândouă sensurile sunt blocate – toată lumea se îndreaptă șontâc-șontâc spre vest, cât mai departe. Trece o femeie pe bicicletă, cu zeci de coliere din pietre false la gât. Un bărbat trage după el, într-un căruț, un fotoliu de piele în mijlocul căruia stă și se spală o pisică neagră. Mai multe femei împing cărucioare pentru copii pline până la refuz cu porțelanuri, colivii pentru păsări, cristale. Un bărbat într-un smoching înaintează strigând „Lăsați-mă să trec, pentru numele lui Dumnezeu”, dar nimeni nu se dă la o parte, iar el merge în același ritm ca ceilalți.

Marie-Laure se ține de șoldul tatălui ei, cu bastonul strâns în pumn. La fiecare pas, aude noi întrebări plutind fără de trup în jurul ei: *Cât mai e până la Saint-Germain? Avem mâncare, tușică? Cine are benzină?* Aude soți strigând la soții; aude că un copil fusese călcat de un camion ceva mai sus, pe șosea. După-amiaza, o tripletă de avioane trece-n zbor peste ei, zgomotoase, rapide și la mică altitudine, iar oamenii se lasă pe vine fiecare unde se află, unii țipă, iar alții se aruncă în șanț și-și îngroapă fețele printre buruieni.

Pe înserat, ajung la vest de Versailles. Tălpile lui Marie-Laure sângerează, ciorapii i s-au rupt, la fiecare o sută de pași se împiedică. Când spune că nu mai poate merge, tatăl ei o duce în brațe mai departe, în sus, pe deal, printre flori de culoarea mușt arului până când ajung pe un câmp, la câteva sute de metri de o mică fermă. Câmpul fusese cosit doar până la jumătate, iar fânul nu fusese strâns cu

grebla în căpițe. De parcă fermierul se oprise din muncă și fugise.

Lăcătușul scoate din rucsac o bucată de pâine și câțiva cârnați albi, mănâncă amândoi în tăcere, apoi el îi ia picioarele în poală. La răsărit, în lumina serii, deslușește linia cenușie a traficului masat între cele două margini ale șoselei. Behăitul slab, uluit, al claxoanelor automobilelor. Cineva strigă, probabil după un copil pierdut, iar vântul duce mai departe strigătul.

— A luat ceva foc, tati?

— N-a luat nimic foc.

— Miroase a fum.

El îi dă jos ciorapii ca să-i examineze tălpile. În mâinile lui, picioarele ei sunt ușoare ca niște păsări.

— Ce se aude?

— Cosași.

— E întuneric?

— Se face.

— Unde o să dormim?

— Aici.

— Avem paturi?

— Nu, *ma chérie.*

— Unde mergem, tati?

— Directorul mi-a dat adresa unei persoane care o să ne ajute.

— De unde?

— Dintr-un oraș care se numește Evreux. O să mergem la un anume Monsieur Giannot. E un prieten al muzeului.

— Cât de departe e Evreux?

— Pe jos, o să ajungem acolo în doi ani.

Ea îl prinde de antebraț.

— Te tachinam, Marie. Evreux nu e foarte departe. Dacă găsim un mijloc de transport, mâine ajungem. O să vezi.

Ea reușește să tacă preț de vreo douăsprezece bătăi de inimă. Apoi întreabă:

— Dar acum?

— Acum dormim.

— Fără pat?

— O să ne țină iarba loc de pat. S-ar putea să-ți placă.

— În Evreux o să avem paturi, tati?

— Eu așa zic.

— Dar dacă el n-o să ne primească?

— O să ne primească.

— Și dacă nu?

— Atunci o să mergem în vizită la unchiul meu. Străunchiul tău. În Saint-Malo.

— Unchiul Etienne? Ziceai că e nebun.

— Da, într-o oarecare măsură. Să fie cam la vreo șaptezeci și șase la sută nebun.

Ea nu râde.

— Cât de departe e Saint-Malo?

— Gata cu întrebările, Marie. Monsieur Giannot o să ne primească la Evreux. În niște paturi mari și moi.

— Câtă mâncare avem, tati?

— Avem ceva. Îți mai e foame?

— Nu mi-e foame. Vreau să păstrăm mâncarea.

— Bine. Hai s-o păstrăm. Acum hai să tăcem din gură și ne odihnim.

Ea se întinde pe spate. El își mai aprinde o țigară. Mai are șase. Lilieci se reped în zbor și dau iama în norii de țânțari, iar insectele se împrăștie și se regrupează iar. *Suntem niște șoareci,* își spune el, *iar pe cer roiesc ulii.*

— Ești tare curajoasă, Marie-Laure.

Fata a adormit deja. Întunericul nopții se adâncește. Când își termină țigara, lasă picioarele lui Marie-Laure pe pământ, o acoperă cu haina lui și deschide rucsacul. Pe pipăite, își găsește trusa cu scule de tâmplărie. Mici ferăstraie, cuie, dalte de scobit, cuțite de cioplit, șmirghel fin. Multe dintre unelte îi aparținuseră bunicului lui. Scoate din căptușeala trusei un săculeț din pânză solidă, legat cu sfoară. Toată ziua se abținuse să nu se uite înăuntru. Acum deschide săculețul și-i răstoarnă conținutul

în palmă.

Piatra din mâna lui e cam cât o castană. Chiar și la această oră târzie, în lumina chioară, strălucește într-un albastru maiestuos. Ciudat de rece.

Directorul spusese că aveau să fie trei falsuri. Cu adevăratul diamant, patru. Unul avea să rămână la muzeu. Celelalte trei aveau să fie trimise în direcții diferite. Unul în sud, cu un tânăr geolog. Altul, în nord, cu șeful pazei. Și ultimul e aici, la vest de Versailles, pe un câmp, în trusa cu scule a lui Daniel LeBlanc, lăcătuș principal la Muzeul Național de Istorie Naturală.

Trei falsuri. Unul autentic. E mai bine, spusese directorul, ca niciunul dintre ei să nu știe dacă are asupra sa diamantul real sau o imitație. Și cu toții, adăugase el, privindu-i pe fiecare cu gravitate, ar trebui să se poarte ca și cum ar fi în posesia celui autentic.

Lăcătușul își spune că diamantul lui nu e cel adevărat. Era imposibil ca directorul să dea cu bună știință pe mâna unui meseriaș un diamant de o sută treizeci și trei de carate și să-l lase să plece cu el din Paris. Și totuși, cum stă și se uită la el, nu se poate abține să nu se întrebe: *Oare ar putea fi adevărat?*

Scrutează câmpul. Copaci, cer, fân. Întuneric învăluitor ca o catifea. Câteva stele palide deja ivite. Marie-Laure respiră egal în somn. *Cu toții ar trebui să se poarte ca și cum ar fi în posesia celui autentic.* Lăcătușul leagă iar piatra în săculeț și pune săculețul înapoi în rucsac. Îi simte greutatea, micuț cum e, de parcă și l-ar fi strecurat în minte – un nod.

*

După câteva ceasuri, se trezește și vede forma unui avion acoperind stelele, în zborul său spre est. Când trece pe deasupra lor, scoate un pârâit slab, ca atunci când se rupe ceva. Apoi dispare. După câteva clipe, pământul se zdruncină.

Dincolo de un zid de copaci, un colț de cer nocturn se

aprinde în roșu. În lumina vie, pâlpâitoare, vede că avionul nu e singur, că cerul colcăie de ele, o duzină de avioane repezindu-se încolo și încoace, năpustindu-se în toate direcțiile și, într-un moment de dezorientare, i se pare că nu privește în sus, ci în jos, ca și cum un reflector ar fi fost îndreptat spre un ochi de apă sângerie, cerul ar fi devenit mare, iar avioanele, niște pești flămânzi, hărțuindu-și prada în beznă.

II

8 august 1944

Saint-Malo

Ușile zboară din tocurile lor. Cărămizile se fac pulbere. Nori uriași de calcar, pământ și granit țâșnesc pe cer, tot mai umflați. Când ploaia de țigle smulse de pe acoperișuri contenește, toate cele douăsprezece bombardiere au întors deja de mult, au luat altitudine și s-au regrupat sus, deasupra canalului.

Flăcări urcă iute pe ziduri. Mașini parcate, draperii, abajururi, canapele, saltele și aproape toate cele douăzeci de mii de volume ale bibliotecii publice iau foc. Flăcările bâltesc și înaintează trufașe. Se revarsă de-o parte și de alta a meterezelor ca niște valuri. Țâșnesc pe străzi, pe deasupra acoperișurilor, printr-o parcare. Fumul alungă praful; cenușa alungă fumul. Un chiosc de ziare plutește în aer, arzând.

Din pivnițele și criptele orașului, malouinii își îndreaptă spre cer legămintele: *Doamne Dumnezeule, păzește acest oraș și pe locuitorii lui, te rugăm, nu uita de noi, slavă Ție, amin.* Moșnegi strâng în mâini felinare de vânt, se aud țipete de copii, urlete de câini. Cât ai clipi, grinzi bătrâne de patru sute de ani din case identice iau foc. O parte din orașul vechi, vecină cu zidurile vestice, se transformă într-o furtună de foc ale cărei vârtejuri aprinse ating, în punctul lor cel mai înalt, nouăzeci de metri. E așa o foame de oxigen, încât obiecte mai grele decât pisicile de casă sunt târâte în flăcări. Firme de magazine se leagănă în țâțâni spre dogoare. Un arbust în ghiveci se rostogolește printre dărâmături și se răstoarnă. Lăstuni goniți de pe hornuri iau foc, se reped ca niște scântei luate de vânt

peste ziduri și se sting în mare.

Hôtel des Abeilles de pe rue de la Crosse devine aproape imponderabil timp de câteva clipe, luat pe sus de un vârtej de flăcări, apoi se prăbușește pe pământ într-o ploaie de bucățele.

Rue Vauborel numărul 4

Marie-Laure se face ghem sub pat, cu piatra în pumnul stâng și căsuța în mâna dreaptă. Cuiele din scânduri gem și țipă. Bucăți de tencuială, de cărămidă și de sticlă cad grămadă pe podea, pe orașul miniatural de pe masă și pe salteaua de deasupra ei.

— Tati, tati, tati, tati, spune Marie-Laure, dar corpul ei pare să se fi desprins de voce, iar cuvintele se înlănțuie într-o cadență stinsă, tristă. Îi trece prin cap că pământul de sub Saint-Malo se ținuse până atunci în rețeaua de rădăcini a unui copac uriaș aflat în centrul orașului, într-o piață unde n-o dusese nimeni niciodată, iar acum mâna Domnului smulsese copacul gigantic din rădăcini și cu el granitul, grămezi și mormane și cocoloașe de pietre desprinzându-se pe măsură ce trunchiul era tras în sus, urmat de tentaculele umflate ale rădăcinilor – rețeaua de rădăcini tot ca un copac întors pe dos și înfipt în pământ, nu așa ar fi descris-o oare doctorul Geffard? –, așa că zidurile se năruiau, străzile o luau la vale, conace întinse pe un cvartal se dărâmau ca niște jucării.

Încet, cu recunoștință, lumea se liniștește. De afară se aude un clinchet slab – probabil cioburi de sticlă care cad în stradă. Zgomotul e frumos și totodată straniu, de parcă ar ploua cu pietre prețioase.

Oare unchiul ei scăpase din asta, pe unde o fi fost?

Se putea scăpa?

Dar ea scăpase?

Casa trosnește, picură, geme. Urmează apoi un zgomot ca de vânt prin iarba înaltă, doar că mai lacom. Trage de

draperii și de părțile delicate din urechile ei.

Ea simte fumul și-și dă seama. Foc. Geamul din dormitorul ei s-a făcut țăndări și dincolo de obloane se aude cum arde ceva. Ceva imens. Cartierul. Întregul oraș.

Peretele, podeaua și spațiul de sub patul ei rămân reci. Casa nu luase încă foc. Dar pentru cât timp?

Calmează-te, își spune ea. Te concentrezi să-ți umpli plămânii, să-i golești. Iar să-i umpli. Nu iese de sub pat. Își spune *Ce n 'est pas la réalité*.[6]

Hôtel des Abeilles

Ce își amintește? îl văzuse pe Bernd, genistul, închizând ușa beciului și așezându-se pe scară. Îl văzuse pe uriașul Frank Volkheimer așezat în fotoliul auriu, pigulindu-și ceva de pe pantaloni. Apoi, becul din tavan se stinsese, Volkheimer își aprinsese lanterna și un muget se prăvălise peste ei, un zgomot atât de asurzitor încât părea o armă în sine, devorând tot, zgâlțâind însăși scoarța pământului și preț de o clipă Werner nu mai văzuse altceva decât lanterna lui Volkheimer tulind-o ca un gândac speriat.

Fuseseră azvârliți la pământ. Timp de o clipă, o oră sau o zi – cine să știe cât – Werner se pomenise iar în Zollverein, deasupra unui mormânt de la marginea unui câmp, săpat de un miner pentru doi catâri, și era iarnă și Werner n-avea mai mult de cinci ani, iar pielea catârilor devenise aproape translucidă, astfel că li se deslușea vag conturul oaselor de sub ea, aveau cocoloașe de pământ în ochii deschiși, iar el era atât de flămând încât se întrebase dacă mai aveai ce mânca din ei.

Auzise lopata lovindu-se de pietre.

Auzise răsuflarea surorii lui.

Apoi, ca o coardă elastică întinsă la limită, ceva îl trăsese înapoi în pivnița de sub Hôtel des Abeilles.

---

[6] Nu e real (fr.).

Podeaua nu mai vibra, dar sunetul era la fel de intens. Își acoperă urechea dreaptă cu palma. Vuietul continuă, o mie de albine care zumzăie, foarte aproape.

— E zgomot? întreabă el, dar nu-și aude propria voce. Partea stângă a feței îi e udă. Căștile pe care le purta nu mai sunt. Unde e masa de lucru, unde e aparatul de radio, ce-i cu greutățile astea de pe el?

Își îndepărtează bucăți fierbinți de piatră și lemn de pe umeri, de pe piept și din păr. Caută lanterna, vezi ce fac ceilalți, vezi de radio. Verifică ieșirea. Vezi ce-i cu auzul. Ăștia sunt pașii raționali. Încearcă să se ridice, dar tavanul e mai jos acum și se lovește la cap.

Cald. Tot mai cald. Își spune: Suntem încuiați într-o cutie, iar cutia a fost aruncată în gura unui vulcan.

Trec clipe. Poate chiar minute. Werner e în genunchi. Lanterna. Apoi ceilalți. Apoi ieșirea. Apoi auzul. Poate că, mai sus, soldații Luftwaffe scormonesc deja printre dărâmături, să-i ajute. Dar nu-și găsește lanterna. Nici măcar nu se poate ridica în picioare.

În bezna totală, o mie de pâlpâiri mișcătoare, albastre și roșii, i se așternca o pânză peste ochi. Flăcări? Fantome? Ating în treacăt podeaua, apoi se înalță spre tavan, radiind o lumină ciudată, senină.

— Suntem morți? strigă el în întuneric. Am murit?

Șase etaje pe scări

Nici nu s-a stins bine huruitul bombardierelor că un obuz șuieră pe deasupra casei și explodează în apropiere, cu o bufnitură surdă. Ceva răpăie pe acoperiș – bucăți de obuz? de zgură? –, iar Marie-Laure spune cu voce tare: „Aici ești prea sus” și face un efort să iasă de sub pat. Stătuse și așa prea mult. Pune piatra înapoi în căsuță, trage la loc panourile care alcătuiesc acoperișul, răsucește hornul cum era și-și pune casa în buzunarul rochiei.

Unde-i sunt pantofii? Se târăște pe podea, dar degetele

ei nu întâlnesc decât bucăți de lemn și ceea ce par a fi cioburi de geam. Își găsește bastonul și, numai în ciorapi, iese pe ușă în hol. Acolo, mirosul de fum se simte mai puternic. Podeaua e încă rece, la fel și pereții. Se ușurează în toaleta de la etajul șase și-și reprimă reflexul de a trage apa, știind că bazinul nu se mai umple, apoi mai verifică o dată că aerul nu e fierbinte înainte de a continua.

Șase pași până la scară. Un al doilea obuz șuieră peste casă, Marie-Laure țipă, iar candelabrul din tavan clincăne în timp ce obuzul explodează undeva în estuar.

Ploaie de cărămizi, ploaie de pietricele, ploaie mai domoală de funingine. Opt trepte în spirală până jos – a doua și a cincea treaptă scârțâie. Răsucire în jurul stâlpului, încă opt trepte. Etajul patru. Trei. Aici, verifică firul declanșator întins de unchiul ei sub măsuța cu telefonul de pe palier. Clopoțelul stă agățat, iar firul rămâne întins pe verticală, petrecut prin gaura pe care o dăduse el în perete. Nimeni nu trecuse pe acolo.

Opt pași pe hol, până la baia de la etajul trei. Cada e plină, în ea plutesc tot felul de lucruri, probabil coji de tencuială din tavan, iar sub genunchi simte mizerie, dar tot își duce buzele la suprafața apei și bea pe săturate. Cât intră.

Se întoarce la scară și coboară la primul etaj. Apoi la parter: balustrada sculptată cu lujeri de viță-de-vie. Cuierul s-a răsturnat. În hol sunt bucăți de ceva ascuțit – ceramică, din bufetul din sufragerie, deduce ea –, așa că se străduiește să calce cât poate de ușor.

Probabil că și aici, jos, se spărseseră geamuri – iar îi vine miros de fum. Haina de lână a unchiului ei atârnă în cuierul din salon. Ea o îmbracă. Nici aici nu dă de pantofi – ce-o fi făcut cu ei? Bucătăria e o învălmășeală de rafturi și vase căzute. O carte de bucate zace cu fața în jos în calea ei, ca o pasăre împușcată. În dulap găsește o jumătate de pâine, resturile de ieri.

Aici, în mijlocul podelei, e ușa pivniței, cu inelul ei de

metal. Împinge micuța masă de bucătărie și deschide trapa.

Sălaș al șoarecilor, al umezelii și al duhorii de crustacee eșuate pe mal, de parcă un val uriaș ar fi inundat locul cu zeci de ani în urmă și s-ar fi uscat foarte greu. Marie-Laure șovăie cu ușa deschisă, simțind focurile de afară și mirosul cleios, aproape opus, care-i vine de jos. Fumul – unchiul ei spune că e o suspensie de particule, miliarde de molecule de carbon în derivă. Bucăți de livinguri, de cafenele, de copaci. De oameni.

Un al treilea obuz se îndreaptă scrâșnind spre oraș dinspre est. Marie-Laure dibuie iar în buzunarul rochiei, după casa în miniatură. Apoi ia pâinea și bastonul, coboară pe scară și închide chepengul în urma ei.

Captiv

Se vede o lumină, iar Werner se roagă să nu fie aprinsă doar de imaginația lui – un fascicul de culoarea ambrei rătăcind în praf. Lunecă peste dărâmături, luminează o bucată groasă desprinsă dintr-un zid, scoate la iveală o frântură strâmbă dintr-o etajeră. Trece alene peste două dulapuri metalice, deformate și schilodite ca de o mână uriașă care s-ar fi abătut asupra lor și le-ar fi despicat în două. Radiază peste cutii cu scule răsturnate, planșete rupte și o duzină de borcane rămase întregi, pline cu șuruburi și cuie.

Volkheimer. Are lanterna la el și-i îndreaptă întruna fasciculul spre un talmeș-balmeș compact de dărâmături din colțul îndepărtat – pietre, ciment și lemn făcut țăndări. Abia după câteva momente, Werner își dă seama că se uită la scară. La ce mai rămăsese din scară.

Din colțul pivniței n-a mai rămas nimic. Lumina mai zăbovește acolo câteva clipe, ca pentru a-i da lui Werner răgaz să-și lămurească situația, apoi cotește la dreapta și se îndreaptă șovăind spre ceva din apropiere, iar în lumina

reflectată, prin hățișul firelor de praf, Werner vede silueta mătăhăloasă a lui Volkheimer mișcându-se printre bare și țevi atârnând în gol. În sfârșit, lumina se astâmpără. Cu lanterna în gură, printre umbrele granulare, alungite, Volkheimer ridică bucăți de cărămidă, mortar și tencuială, bucată cu bucată, scânduri spulberate și fragmente de stucatură – e ceva acolo; dedesubt, sub masa de dărâmături, Werner vede conturându-se o formă.

Genistul. Bernd.

Fața lui Bernd e albă de la praf, dar ochii îi sunt două goluri, iar gura, o gaură pământie. Deși Bernd urlă, Werner nu-l aude din cauza vuietului zimțat din urechi. Volkheimer îl ridică pe inginer – bărbatul mai bătrân ca un copil în brațele plutonierului, care ține strâns lanterna între dinți –, traversează cu el spațiul în ruine, aplecându-se iar ca să se ferească de tavanul care stă să cadă și-l așază în fotoliul auriu rămas încă în picioare în colț, acoperit cu pulbere albă.

Volkheimer își pune mâna mare pe maxilarul lui Bernd și-i închide cu blândețe gura. Werner, aflat la doar câțiva pași, nu aude nicio schimbare în aer.

Construcția din jurul lor vibrează iar și o ploaie de praf de praf fierbinte scaldă tot.

În curând, lanterna lui Volkheimer trece în revistă ce a mai rămas din tavan. Cele trei grinzi imense de lemn s-au despicat, dar niciuna nu a cedat de tot. Între ele, tencuiala e acoperită cu pânze de păianjen și în două locuri ies la iveală țevi. Lumina trece în spatele lui și luminează masa de lucru răsturnată, carcasa zdrobită a radioului lor. În sfârșit, îl găsește pe Werner. El ridică o palmă, s-o blocheze.

Volkheimer se apropie. Fața lui mare, preocupată, vine spre el. Latră, familiară, cu ochii afundați în orbite sub cască. Pometi înalți și un nas lung, care se lățește spre vârf ca umflăturile de la capetele unui femur. Bărbia ca un continent. Încet, cu grijă, Volkheimer atinge obrazul lui

Werner. Își trage înapoi vârful degetului înroșit.

— Trebuie să ieșim de-aici, spune Werner. Trebuie să găsim altă ieșire.

Ieșire? spun buzele lui Volkheimer. Clatină din cap. *Nu există altă ieșire.*

III

Iunie 1940

Château

La două zile după ce fugiseră din Paris, Marie-Laure și tatăl ei intră în orașul Evreux. Restaurantele sunt ori baricadate, ori luate cu asalt de lume. Două femei în rochii de seară stau ghemuite șold lângă șold pe treptele catedralei. Un bărbat zace cu fața în jos printre tarabele din piață, leșinat sau mai rău.

Poșta nu merge. Telegraful e căzut. Cel mai recent ziar e vechi de treizeci și șase de ore. La prefectură, coada pentru cupoanele de benzină iese din clădire, șerpuind după colțul străzii.

— Tati, bâiguie Marie-Laure. E năucă. Picioarele mele.

El își aprinde o țigară – mai are trei.

— De-acum nu mai e mult, Marie.

În partea de vest a orașului, șoseaua se golește, iar peisajul se aplatizează. El verifică și răsverifică adresa primită de la director. *Monsieur François Giannot. Rue St. Nicolas 9.* Dar când ajung în dreptul casei domnului Giannot, o găsesc în flăcări. În amurgul fără vânt, rotocoale lenețe de fum se înalță printre copaci. O mașină a intrat într-un colț al gheretei portarului și a smuls poarta din balamale. Casa – sau ce a mai rămas din ea – e luxoasă: douăzeci de ferestre în stil francez pe fațadă, obloane mari, proaspăt vopsite, garduri vii tunse cu grijă în față. *Un château*[7].

— Simt miros de fum, tati.

El o conduce pe Marie-Laure pe aleea cu pietriș.

[7] Un conac (fr.).

Rucsacul – sau poate piatra ascunsă adânc în el – parcă se face tot mai greu la fiecare pas. Nicio băltoacă nu lucește printre pietre, nicio brigadă de pompieri nu se înșiră în fața casei. Două urne identice sunt răsturnate pe scara de la intrare. Un candelabru făcut țăndări e împrăștiat pe trepte.

— Ce arde, tati?

Din amurgul înnegrit de fum vine spre ei un băiat cam de o vârstă cu Marie-Laure, mânjit cu cenușă, împingând pe pietriș o măsuță cu rotile. Clești și linguri de argint agățate de masă zăngănesc și clincăne, iar roțile huruie și se opintesc. În fiecare colț stă câte un heruvim rânjit.

— Asta e casa lui François Giannot? întreabă lăcătușul.

Băiatul trece fără să bage de seamă nici întrebarea, nici pe cel care i-o adresase.

— Știi ce s-a întâmplat cu…

Zăngănitul mesei se aude tot mai slab.

Marie-Laure îl trage de poala hainei.

— Te rog, tati.

Cum stă îmbrăcată în palton, pe fundalul copacilor negri, fața ei pare mai palidă și mai speriată ca oricând. Mai ceruse vreodată atât de mult de la ea?

— A ars o casă, Marie. Lumea fură tot felul de lucruri.

— Ce casă?

— Casa pentru care am bătut atâta drum.

Deasupra capului ei, vede rămășițele fumegânde ale unor uși cum pâlpâie tot mai slab cu fiecare pală de vânt. O gaură din acoperiș încadrează cerul tot mai întunecat.

Din funingine ies încă doi băieți ducând un portret în ramă aurie, de două ori mai lung ca ei, un chip de străbunic mort de mult încruntându-se în noapte. Lăcătușul ridică mâinile, să-i țină pe loc.

— Au fost avioane?

— Mai sunt destule înăuntru, răspunde un băiat. Pânza tabloului se încrețește.

— Știți cumva pe unde e Monsieur Giannot?

— A fugit ieri, răspunde celălalt. Cu toți ceilalți. La Londra.

— Nu-i spune nimic, intervine primul.

Băieții o iau la fugă pe alee cu prada lor și întunericul îi înghite.

— Londra? șoptește Marie-Laure. Prietenul directorului e la Londra?

Coli înnegrite de hârtie trec în zbor pe lângă picioarele lor. În copaci șușotesc umbre. Un dovleac spart zace pe alee ca un cap tăiat. E prea mult pentru lăcătuș. Toată ziua, kilometru după kilometru, își îngăduise să-și imagineze că vor fi primiți cu mâncare. Cartofiori cu miezul fierbinte, pe care el și Marie-Laure vor întinde furculițe pline cu unt. Hașme, ciuperci, ouă fierte și beșamel. Cafea și țigări. Avea să-i dea piatra lui Monsieur Giannot, care avea să scoată din buzunarul de la piept o lornietă din alamă, să și-o apropie de ochii lui calmi și să dea verdictul: adevărat sau fals. Apoi, Giannot avea să-l îngroape în grădină sau să-l ascundă după vreun panou secret din perete și gata treaba. Misiune îndeplinită. *Je ne m'en occupe plus*[8]. Aveau să primească o cameră numai a lor, să facă baie. Poate că cineva avea să le spele hainele. Poate că Monsieur Giannot avea să spună povești amuzante despre prietenul său, directorul, iar de dimineață, păsărelele aveau să cânte și un ziar recent avea să anunțe sfârșitul invaziei, după concesii rezonabile. El urma să se întoarcă în camera cheilor și să-și petreacă serile montând ferestre glisante minuscule în case minuscule de lemn. *Bonjour, bonjour.* Și totul avea să fie ca înainte.

Dar nimic nu e ca înainte. Copacii mocnesc, casa fumegă și, cum stă în picioare pe pietrișul de pe alee, în lumina zilei pe sfârșite, lăcătușul are un gând alarmant: Poate că vine cineva după noi. Cineva ar putea ști ce am la mine.

---

[8] Nu mai e treaba mea (fr.).

O duce pe Marie-Laure înapoi în drum, în pas alergător.

— Tati, picioarele mele.

Își mută rucsacul în față, îi petrece mâinile după gâtul lui și o ia în cârcă. Trec pe lângă ghereta zdrobită de la poartă și pe lângă mașina lovită și o iau nu spre est, spre centrul orașului, ci spre vest. Siluete pe bicicletă trec pe lângă ei. Chipuri crispate, brăzdate de suspiciune, frică sau amândouă. Poate că brăzdați sunt și ochii lăcătușului.

— Mai încet, se roagă Marie-Laure.

Se odihnesc în iarbă, la douăzeci de pași de drum. În jur, doar noapte adâncă, bufnițe strigând din copaci și lilieci înșfăcând insecte deasupra unui șanț. Un diamant, își amintește lăcătușul, e doar o bucată de carbon comprimată vreme de eoni în măruntaiele pământului și scoasă la suprafață de erupția unui vulcan. Cineva o fațetează, cineva o șlefuiește. Poartă tot atâtea blesteme ca și o frunză sau o oglindă sau o viață. În lumea asta există doar hazard, hazard și fizică.

În orice caz, ceea ce duce cu el e doar o bucată de sticlă. O diversiune.

În spatele lui, peste Evreux, un zid de nori se aprinde o dată, și încă o dată. Fulgere? în față, pe drum, deslușește câteva pogoane de fân nestrâns și contururile domoale ale unor clădiri neluminate aparținând unei ferme – o casă și un șopron. Nicio mișcare.

— Marie, văd un hotel.

— Ai spus că hotelurile sunt pline.

— Ăsta pare primitor. Haide. Nu e departe.

O poartă iar în spate pe fiica lui. Încă opt sute de metri. Ferestrele casei rămân neluminate în timp ce se apropie de ea. Șopronul e mai departe, la vreo nouăzeci de metri. El încearcă să asculte, deși sângele i-a năvălit în urechi. Nu sunt câini, nici lămpi. Probabil că fermierii au fugit și ei. O lasă pe Marie Faure în fața ușii șopronului, bate încetișor, așteaptă, apoi bate iar.

Lacătul e nou-nouț, un Burguet simplu. Îl deschide

imediat cu uneltele lui. Înăuntru sunt găleți de apă, ovăz și muște de cal care zboară în cercuri somnoroase, dar cai nu sunt. El deschide o boxă, o ajută pe Marie-Laure să se așeze într-un colț și-i scoate pantofii.

— *Voilá,* spune el. Un client tocmai a intrat cu caii în hol, așa că s-ar putea să miroasă o vreme. Dar hamalii tocmai îl scot afară. Gata, a plecat. Pa, calule! Du-te și culcă-te în grajd, te rog!

Expresia ei e absentă. Pierdută.

În spatele casei așteaptă o grădină de legume. În lumina slabă distinge niște trandafiri, praz, salată. Căpșuni, mai toate verzi. Morcovi albi, delicați, cu pământ negru incrustat în fibre. Nu se mișcă nimic – niciun fermier nu apare la fereastră cu o pușcă. Lăcătușul se întoarce cu poalele cămășii pline de legume, umple o găleată de cositor la robinet, închide ușurel ușa grajdului și-și hrănește fiica pe întuneric. Apoi își împăturește haina, i-o vâră fetei sub cap și o șterge pe față cu cămașa lui.

Mai are două țigări. Inspiră, expiră.

Ia-o logic. Fiecare efect are o cauză și fiecare dificultate are o soluție. Fiecare încuietoare e propria ei cheie. Poți să te întorci la Paris, poți să rămâi aici sau să mergi mai departe.

De afară se aude uguitul slab al bufnițelor. Bubuit înăbușit de tunet sau de artilerie sau amândouă.

— E un hotel tare ieftin, *ma chérie,* spune el. Recepționerul a zis că ne costă patruzeci de franci o cameră, dar putem da numai douăzeci dacă ne facem singuri patul. Îi ascultă răsuflarea. Așa că i-am zis: „O, ne descurcăm noi cu patul”. Și el a zis: „Bine atunci, să vă aduc niște cuie și lemn”.

Marie-Laure tot nu zâmbește.

— Acum mergem la unchiul Etienne?

— Da, Marie.

— Care e șaptezeci și șase la sută nebun?

— A fost lângă bunicul tău – fratele lui – când a murit, în

război. „I s-a cam suit gazul la cap”, lumea așa zice. După asta, a început să vadă chestii.

— Ce chestii?

Trosnet și bubuit de tunet ceva mai aproape. Grajdul se zgâlțâie ușor.

— Chestii care nu erau acolo.

Păianjenii își țes pânzele între grinzi. Moliile flutură din aripi la ferestre. Începe să plouă.

Examenul de admitere

Examenele de admitere la Institutele Naționale Politice de Educație se țin la Essen, la aproape treizeci de kilometri de Zollverein, într-o sală de dans cu atmosferă înăbușitoare, cu trei calorifere de mărimea unor camioane branșate de-a lungul peretelui din fund. Unul dintre calorifere clipocește și șuieră toată ziua, în ciuda numeroaselor încercări de a-l închide. De pe grinzile tavanului atârnă steaguri ale Ministerului de Război, mari cât tancurile.

Participă o sută de recruți, toți băieți. Un reprezentant al școlii, într-o uniformă neagră, îi împarte pe rânduri, câte patru. Medaliile de pe piept îi clincăne în ritmul pașilor.

— Vreți să intrați la cele mai bune școli din lume, spune el. Examenele vor dura opt zile. Îi vom accepta doar pe cei mai puri, doar pe cei mai puternici. Un al doilea reprezentant distribuie uniforme: cămăși albe, șorturi albe, șosete albe. Băieții se dezbracă pe loc.

Werner socotește încă douăzeci și șase de candidați la grupa lui de vârstă. Doar doi mai scunzi ca el. Doar trei nu au părut blond. Niciunul nu poartă ochelari.

Băieții își petrec toată acea primă dimineață în noile lor ținute albe, completând chestionare prinse pe planșete. Se aud doar scrijelitul creioanelor, pașii examinatorilor și clipocitul caloriferului uriaș.

Unde s-a născut tatăl tău Ce culoare au ochii tatălui

tău? Mama ta a avut vreodată o slujbă de birou? Din cele o sută zece întrebări despre descendența lui, Werner poate răspunde exact doar la șaisprezece. La restul merge pe ghicite.

De unde e mama ta?

Nu există opțiune la trecut. Scrie Germania.

De unde e tatăl tău?

Germania.

Ce limbi vorbește mama ta?

Germana.

Îi revine în minte imaginea lui Frau Elena din acea dimineață, stând în picioare, în cămașă de noapte, lângă lampa din hol, și făcându-și de lucru cu geanta lui, în timp ce toți ceilalți copii dormeau. Părea rătăcită, buimacă, de parcă realitatea înconjurătoare s-ar fi schimbat prea repede pentru puterea ei de înțelegere. Îl îndemnase pe Werner să-și dea toată silința.

— Ești băiat deștept, spusese ea. O să te descurci bine.

Îi tot potrivea gulerul. Când el îi răspunsese „E doar o săptămână”, ochii ei se umpluseră încetișor, de parcă un torent interior ar fi inundat-o treptat pe dinăuntru.

După-amiază, candidații aleargă. Se târăsc pe sub obstacole, fac flotări, se cațără pe frânghii atârnate de tavan – o sută de copii perindându-se prin fața comisiei, frumoși și interșanjabili în uniformele lor albe, ca niște vite. Werner iese al nouălea la alergare. La cățărarea pe frânghie, e penultimul. Niciodată n-o să fie îndeajuns de bun.

Seara, copiii ies puhoi din săli, unii sunt așteptați de părinți mândri, cu mașini, în timp ce alții dispar hotărâți pe străzi, câte doi sau trei. Toți par să știe unde se duc. Werner se îndreaptă singur spre un cămin spartan aflat la șase cvartale, unde închiriază un pat cu două mărci pe noapte, se întinde printre bolboroselile drumeților și ascultă porumbeii, clopotele și traficul vibrant din Essen. E prima noapte pe care o petrece departe de Zollverein și se

gândește întruna la Jutta, care nu mai vorbise cu el de când aflase că făcuse praf radioul. Și care-l pironea cu o expresie atât de hotărât acuzatoare, încât trebuia să-și ferească privirea. Ochii ei spuneau „Mă trădezi” când, de fapt, el o proteja, nu-i așa?

A doua zi de dimineață au loc examenele raseologice. Werner nu trebuie să facă mai nimic, poate doar să ridice mâinile sau să stea Iară să clipească în timp ce un inspector îi scormonește tunelurile pupilelor cu un fascicul luminos. Transpiră și se foiește. Inima îi bate anormal. Un tehnician într-un halat de laborator, cu gura mirosind a ceapă, îi măsoară lui Werner distanța dintre tâmple, circumferința capului, grosimea și forma buzelor. Cu ajutorul unui șubler îi sunt evaluate picioarele, lungimea degetelor și distanța de la ochi la buric. Îi măsoară penisul. Înclinația nasului e apreciată cu un echer de lemn, cu braț reglabil.

Un al doilea tehnician estimează culoarea ochilor lui Werner, comparând-o cu o gamă cromatică pe care sunt expuse în jur de șaizeci de nuanțe de albastru. Nuanța lui Werner e *himmelblau,* albastru ca cerul. Pentru a-i aprecia culoarea părului, bărbatul îi taie lui Werner o șuviță și o compară cu vreo treizeci de șuvițe prinse pe o planșă, aranjate de la închis la deschis.

— *Schnee,* mormăie omul și își notează ceva. Zăpadă. Părul lui Werner e mai deschis decât cea mai deschisă nuanță de pe planșă.

Îi testează vederea, îi iau sânge, îi iau amprentele. Pe la amiază, Werner se întreabă dacă le-a mai rămas ceva de măsurat.

Urmează examenele orale. Câte *Nationalpolitische Erziehungsanstalten* există? Douăzeci. Care sunt cei mai iluștri olimpici ai noștri? Asta nu știe. Data nașterii Führerului? 20 aprilie. Care e cel mai mare scriitor al nostru, ce e Tratatul de la Versailles, care e cel mai rapid avion național?

În a treia zi iar are de alergat, de cățărat, de sărit. Totul e cronometrat. Tehnicienii, reprezentanții școlii și examinatorii – toți purtând uniforme în nuanțe ușor diferite – notează pe coli de hârtie milimetrică cu o grilă foarte mică, teancuri de coli închise apoi în coperte de piele cu un fulger auriu imprimat pe partea din față.

Candidații fac presupuneri cu voci șoptite, nerăbdătoare.

— Am auzit că școlile au bărci cu pânze, șoimării, poligoane de tir.

— Am auzit că sunt admiși doar câte șapte din fiecare grupă de vârstă.

— Eu știu că sunt doar patru.

Vorbesc despre școli cu jind și bravadă. Își doresc cu disperare să fie admiși. *Și eu la fel,* își spune Werner. *Și eu la fel.*

Și totuși, în ciuda ambițiilor sale, are momente de vertij. O vede pe Jutta ținând la piept bucățile aparatului lor de radio zdrobit și simte îndoiala strecurându-i-se în măruntaie.

Candidații sar peste ziduri. Fac sprint după sprint. În a cincea zi, trei abandonează. În a șasea, încă patru. De la o oră la alta, sala de dans pare să se încălzească și mai tare, astfel că în a opta zi, aerul, pereții și podeaua sunt impregnate de mirosul de furnicar încins al băieților. Ca ultim test, fiecare băiat de paisprezece ani trebuie să urce pe o scară prinsă precar de un perete. Odată ajuns sus, la peste șapte metri de sol, cu capetele la nivelul grinzilor, trebuie să pășească pe o mică platformă, să închidă ochii și să sară, urmând să fie prins într-un steag de alți doisprezece candidați.

Primul care încearcă e un băiat solid de țăran din Herne. Urcă destul de repede pe scară, dar imediat ce ajunge pe platformă, deasupra tuturor, se albește la față. Genunchii îi tremură periculos.

— Fricosu’, murmură cineva.

— Frică de înălțime, șoptește băiatul de lângă Werner.

Un examinator urmărește scena cu detașare. Băiatul de pe platformă aruncă o privire în jos, ca într-un hău ametitor, și închide ochii. Se leagănă înainte și înapoi. Trec secunde interminabile. Examinatorul își privește cronometrul. Werner ține strâns de marginea steagului.

Curând, aproape toată lumea din sala de dans se oprește să se uite, chiar și candidații din alte grupe de vârstă. Băiatul se mai leagănă de două ori până când devine limpede că e gata să leșine. Nici măcar atunci nu-i sare nimeni în ajutor.

Când cade, cade într-o parte. Candidații de la sol reușesc să răsucească steagul la timp, dar greutatea lui li-l smulge dintre degete, iar băiatul cade la podea în mâini, cu un zgomot ca de vreascuri rupte pe genunchi.

Băiatul se ridică. Are ambele antebrațe strâmbate în unghiuri înfiorătoare. Pentru un moment, clipește curios spre ei, de parcă și-ar scotoci în memorie un indiciu care să explice cum ajunsese acolo.

Apoi începe să urle. Werner se uită în altă parte. Patru băieți primesc ordinul de a-l duce pe accidentat afară.

Unul câte unul, băieții de paisprezece ani rămași urcă pe scară, tremură și sar. Unul dintre ei plânge întruna, în hohote. Altul își scrântește piciorul la aterizare. Următorul așteaptă pe puțin două minute înainte să sară. Cel de-al cincisprezecelea băiat se uită prin sală de parcă ar scruta o mare sumbră, rece, apoi coboară pe unde urcase.

Werner se uită de la locul lui de purtător al steagului. Când îi vine rândul, își spune că nu trebuie să șovăie. Vede în interiorul pleoapelor labirintul de turnătorii din Zollverein, fabricile care scuipă foc, bărbați roind din lifturi de mină ca furnicile, gura Minei Nouă, unde dispăruse tatăl lui. Pe Jutta la fereastra salonului, ascunsă de ploaie, uitându-se după el cum merge după fruntaș spre casa lui Herr Siedler. Gustul de frișcă și de zahăr pudră și gleznele netede ale soției lui Herr Siedler.

Excepțional. Neașteptat.

Îi vom accepta doar pe cei mai puri, pe cei mai puternici.

Fratele tău o să se ducă într-un singur loc, fetițo. La mină.

Werner se cațără iute pe scară. Treptele au fost cioplite grosolan și până sus simte cum i se înfig o mulțime de așchii în palme. Din vârf, steagul purpuriu, cu cercul lui alb și crucea neagră, pare neașteptat de mic. Un cerc de fețe palide se uită în sus. E chiar și mai cald aici, la înălțime, de-a dreptul torid, iar mirosul de transpirație îi dă amețeli.

Fără să șovăie, Werner face un pas până pe marginea platformei, închide ochii și sare. Nimerește steagul exact în mijloc, iar băieții care-i țin marginile gem la unison.

Sare în picioare, teafăr. Examinatorul oprește cronometrul, notează ceva pe planșeta lui, ridică privirea. Ochii li se întâlnesc preț de jumătate de secundă. Poate mai puțin. Apoi, bărbatul se întoarce la însemnările lui.

— *Heil* Hitler! strigă Werner.

Următorul băiat începe să se cațăre pe scară.

Bretagne

De dimineață, un camion de mobilă antic oprește și-i ia. Taică-său o ajută să urce în camion, unde vreo doisprezece inși stau cuibăriți sub o prelată din mușama. Motorul huruie și păcăne. Camionul depășește rareori viteza unui pieton.

O femeie se roagă cu accent normand. Cineva împarte pateu. Toată lumea miroase a ploaie. Niciun Stuka nu se avântă deasupra lor, cu mitralierele bubuind. Nimeni din camion nu văzuse picior de german. Jumătate de dimineață, Marie-Laure încearcă să se autoconvingă că zilele trecute fuseseră un test sofisticat pus la cale de tatăl ei, că mașina nu se îndepărta de Paris, ci se îndrepta spre el, că în acea seară se vor întoarce acasă. Macheta va fi pe

băncuța ei din colț, iar zaharnița, în mijlocul mesei de bucătărie, cu lingurița pe margine. Afară, pe ferestrele deschise, vânzătorul de brânză de pe rue des Patriarches va încuia ușa, trăgând obloanele peste acele mirosuri minunate, așa cum face seară de seară de când îl știe, ferestrele castanului vor foșni și vor murmura, iar tatăl ei va fierbe cafea, îi va pregăti o baie fierbinte și va spune: „Bravo ție, Marie-Laure. Sunt mândru”.

Camionul se hurducă de pe autostradă pe un drum de țară, apoi pe un drum neasfaltat. Ierburi îi ating aripile. Cu mult după miezul nopții, la vest de Cancale, rămân fără benzină.

— Nu mai e mult, șoptește tatăl ei.

Marie-Laure se târăște după el, pe jumătate adormită. Drumul nu pare cu mult mai lat decât o cărăruie. Aerul miroase a grâne ude și a resturi de arbuști tunși. În răgazul dintre pașii lor, aude un vaier înfundat, aproape subsonic.

Îl trage pe tatăl ei, care se oprește.

— Soldați.

— Oceanul.

Ea lasă capul într-o parte.

— E oceanul, Marie. Îți jur.

O duce în cârcă. Se aud țipetele pescărușilor. Un miros de pietre ude, de gălnaț, de sare, deși până acum nu-și dăduse seama că sarea avea miros. Marea șopotind într-o limbă care trece prin pietre, aer și cer. Ce zicea căpitanul Nemo? *Marea nu e a tiranilor.*

— Traversăm acum spre Saint-Malo, în așa-zisul oraș dinăuntrul orașului, spune taică-său. Îi descrie ceea ce vede: o barieră-ghilotină, ziduri de apărare numite metereze, case mari din granit, o clopotniță peste acoperișuri. Ecourile pașilor lui ricoșează din casele înalte și se întorc răpăind asupra lor, greutatea ei îl apasă, iar ea e deja destul de mare încât să-și închipuie că ceea ce zugrăvește el în culori pitorești și primitoare; ir putea fi în

realitate straniu și oribil.

Sus, pe cer, păsările scot strigăte gâtuite. Taică-său o ia la stânga, apoi la dreapta. Marie-Laure are senzația că în aceste ultime patru zile șerpuiseră spre centrul unui labirint năucitor, iar acum se strecoară printre jaloanele unei ultime camere interioare. În care probabil că stă la pândă o fiară cumplită.

— Rue Vauborel, spune tatăl ei printre gâfâieli. Uite, pe-aici trebuie să fie. Sau pe-aici? Se răsucește, o ia înapoi, intră pe o străduță, apoi se întoarce.

— N-ai pe cine întreba?

— Nu e nici măcar o lumină aprinsă, Marie. Toată lumea doarme sau se preface.

În sfârșit, ajung la o poartă, iar el o lasă jos pe o piatră de bordură și sună la o sonerie electrică, pe care ea o aude răsunând undeva în adâncul casei. Nimic. El mai sună o dată. Tot nimic. Sună a treia oară.

— Asta e casa unchiului tău?

— Asta e.

— Nu ne recunoaște, spune ea.

— Doarme. Cum ar trebui să dormim și noi.

Se așază cu spatele la poartă. Rece, din fier forjat. Dincolo de ea e o ușă masivă din lemn. Ea își lasă capul pe umărul lui; el îi scoate pantofii. Lumea pare să se legene ușurel înainte și înapoi, ca și cum orașul ar pluti încet, dus de valuri. Ca și cum, rămași pe țărm, oamenii din Franța și-ar roade unghiile, s-ar precipita, s-ar împiedica, ar plânge și s-ar trezi în zori țepeni și cenușii, nevenindu-le să creadă ce se întâmplă. Ale cui sunt drumurile de-acum? Dar câmpurile? Dar copacii?

Taică-său scoate ultima țigară din buzunarul cămășii și o aprinde.

În spatele lor, din adâncurile casei, se aud pași.

Madame Manec

Imediat ce tatăl ei îi rostește numele, răsuflarea de pe cealaltă parte a ușii e curmată într-un icnet. Poarta scârțâie; ușa din spatele ei se deschide.

— Maica Domnului! spune o voce de femeie. Erai așa de mică…

— Fiica mea, Madame. Marie-Laure, dânsa e Madame Manec.

Marie-Laure încearcă o reverență. Mâna care-i cuprinde obrazul e puternică – mână de geolog sau de grădinar.

— Doamne, nu există depărtare pe care destinul să n-o străbată. Dar, copilă dragă, ciorapii tăi… Și tălpile! Trebuie să fii lihnită.

Intră amândoi într-un vestibul îngust. Marie-Laure aude poarta închizându-se cu un zăngănit și pe femeie încuind ușa în urma lor. Două opritoare, un lanț. Sunt conduși într-o încăpere care miroase a mirodenii și aluat dospit – o bucătărie. Tatăl ei o desface la haină, o ajută să se așeze.

— Suntem foarte recunoscători, îmi dau seama cât e de târziu, spune el, iar bătrâna – Madame Manec – are mișcări iuți, eficiente, după ce în mod evident a trecut peste șocul inițial. Le expediază cu un gest mulțumirile. Trage scaunul lui Marie-Laure spre tăblia unei mese. Cineva scapără un chibrit. Un vas e umplut cu apă. Un răcitor e închis și deschis. Se aude fâsâit de gaz și ticăitul metalului care se încălzește. În clipa următoare, Marie-Laure simte un prosop cald pe față. În fața ei e o cană cu apă rece, gustoasă. Fiecare gură e o binecuvântare.

— O, orașul e plin până la refuz, spune Madame Manec cu vorba ei tărăgănată, ca din basme, în timp ce se fâțâie de colo-colo. Pare scundă. E încălțată cu niște pantofi masivi, grei. Are o voce joasă, plină de pietricele – o voce de marinar sau de fumător.

— Unii își permit hoteluri sau camere închiriate, dar mulți stau în magazii, pe paie, mâncând pe apucate. Eu i-aș primi, dar mai știi, poate că unchiul dumitale s-ar supăra. Nu se mai găsește motorină, nici kerosen, iar

navele engleze au plecat de mult. Au ars tot ce n-au putut lua cu ei; la început, nu mi-a venit să cred așa ceva, dar Etienne ascultă întruna la radio…

Se sparg ouă. Untul sfârâie într-o tigaie încinsă. Tatăl ei spune pe scurt povestea despre fuga lor, gări, mulțimi speriate, sărind peste oprirea din Evreux, dar în curând atenția lui Marie-Laure e captată toată de mirosurile care înfloresc în jurul ei: ou, spanac, brânză topindu-se.

E adusă o omletă. Ea își potrivește fața peste aburul ei.

— Îmi dați, vă rog, o furculiță?

Bătrâna râde, un râs care o cucerește imediat pe Marie-Laure. Într-o clipă, simte în mână o furculiță.

Ouăle au gust de nori. De aur tors.

— Cred că-i place, spune Madame Manec și iar râde.

Curând apare încă o omletă. E rândul tatălui ei să mănânce repede.

— Niște piersici vrei, drăguță? șoptește Madame Manec, iar Marie-Laure aude cum e deschisă o conservă și lichidul umple un castron. După câteva clipe, mănâncă felii de soare ud.

— Marie, ai grijă la maniere, îi șoptește taică-său.

— Dar sunt…

— Avem destule, nu te sfii, copilă. În fiecare an le pregătesc. După ce Marie-Laure dă gata două conserve de piersici, Madame Manec o șterge pe picioare cu o cârpă, îi scutură haina, zăngăne vasele în chiuvetă și întreabă „Țigară?”, iar taică-său geme recunoscător, un chibrit scapără și oamenii mari fumează.

Se deschide o ușă sau o fereastră, iar Marie-Laure aude glasul hipnotic al mării.

— Și Etienne? întreabă tatăl ei.

— Într-o zi se închide în el ca un cadavru, a doua zi mănâncă precum un albatros.

— Tot nu…

— În ultimii douăzeci de ani, nu.

Probabil că oamenii mari își spun și altele. Probabil că

Marie-Laure ar trebui să fie mai curioasă – în legătură cu unchiul ei, care are vedenii, în legătură cu soarta a tot ceea ce cunoscuse vreodată –, dar are stomacul plin, un sânge cald și auriu îi curge prin artere, pe fereastra deschisă, dincolo de ziduri, oceanul se izbește de mal, de el o desparte acum doar o grămăjoară de pietre, aici se termină Bretagne, pervazul cel de pe urmă al Franței – și poate că nemții avansează inexorabil ca lava, dar Marie-Laure alunecă în ceva care seamănă a vis sau poate că e amintirea unui vis. Are șase sau șapte ani, e oarbă de puțină vreme, tatăl ei stă pe scaunul de lângă pat, cioplind de zor la o bucățică de lemn și fumând o țigară, înserarea se lasă peste cele o sută de mii de acoperișuri și hornuri ale Parisului, iar în jurul ei pereții se dizolvă, ca și tavanele, întregul oraș se preface în fum și somnul o învăluie în sfârșit ca o umbră.

Admis

Toată lumea vrea să asculte poveștile lui Werner. Cum sunt examenele, ce te pun să faci, spune-ne tot. Copiii mai mici îl trag de mâneci; cei mari îl tratează cu respect. Visătorul cu păr de nea se scuturase de funingine.

— Au zis că vor intra doar doi din grupa mea de vârstă. Cel mult trei. Simte, de la capătul îndepărtat al mesei, căldura atenției cu care-l privește Jutta. Cu restul banilor de la Herr Siedler cumpărase un „radio popular”[9] cu treizeci și patru de mărci și optzeci: un aparat slab, cu două lămpi, chiar mai ieftin decât Volksempfängerurile pe care le reparase în casele vecinilor. Fără modificări, nu putea prinde decât programele naționale, pe unde lungi,

[9] Serie de aparate de radio ieftine (*Volksempfänger*), produse în Germania în perioada celui de-al Doilea Război Mondial la ordinul ministrului propagandei Joseph Goebbels, cu scopul de a fi accesibile publicului larg.

ale Deutschlandsender. Nimic altceva. Nimic străin.

Când li-l arată, copiii strigă de bucurie. Jutta pare indiferentă.

— Ți-a dat multă matematică? întreabă Martin Sachse.

— Brânză era? Dar prăjituri?

— Te-au lăsat să tragi cu pușca?

— Ai mers cu tancul? Pun pariu că ai mers cu tancul.

— N-am știut să răspund la jumătate din întrebările lor, spune Werner. N-o să intru.

Dar intră. La cinci zile după ce se întoarce din Essen, scrisoarea e adusă de un curier la casa de copii. Un plic elegant, cu un vultur și o cruce pe el. Fără ștampilă. Ca o depeșă de la Dumnezeu.

Frau Elena spală rufe. Băieții stau grămadă în jurul noului aparat de radio – o emisiune de jumătate de oră care se numea *Clubul copiilor.* Jutta și Claudia Forster se duseseră cu trei fete mai mici în piață, la un spectacol de păpuși. Jutta nu-i adresase lui Werner mai mult de șase cuvinte de când se întorsese.

Ați fost admis, spune scrisoarea. Werner trebuie să se prezinte la Institutul Național Politic de Educație numărul șase din Schulpforta. Stă în picioare, în salonul casei de copii, încercând să asimileze vestea. Pereți crăpați, tavanul lăsat, două bănci în care stătuseră șir după șir de copii de când exista mina care-i lăsa orfani. El găsise o portiță de scăpare.

Schulpforta. Un punct minuscul pe hartă, lângă Naumburg, în Saxonia. La trei sute douăzeci de kilometri est. Doar în visele cele mai îndrăznețe își îngăduise să spere că avea să ajungă atât de departe. Năuc, se duce cu scrisoarea în gangul unde Frau Elena fierbe cearșafuri printre valuri de abur.

Ea o citește de câteva ori.

— Nu ne permitem.

— Nici nu trebuie.

— Cât e de departe?

— Cinci ore cu trenul. Mi-au plătit deja biletul.

— Când?

— Peste două săptămâni.

Frau Elena: șuvițe de păr lipite de obraji, pungi maronii sub ochi, vinișoare rozalii în jurul nărilor. Un crucifix subțire la gâtul asudat. Oare e mândră? Se freacă la ochi și dă din cap absentă.

— O să se bucure. Ea îi dă înapoi scrisoarea și se uită în jur la rândurile dese cu rufe întinse la uscat și magazii de cărbune.

— Cine, Frau?

— Toată lumea. Vecinii. Începe să râdă din senin, neașteptat. Ministrul ăla adjunct, de pildă. Omul care ți-a luat cartea.

— Jutta nu.

— Nu. Jutta nu.

Își repetă în gând argumentul pe care i-l va da surorii lui. *Pflicht.* Înseamnă datorie. Obligație. Fiecare german trebuie să-și îndeplinească rolul. Îți pui ciubotele și te duci la muncă, *Ein Volk, ein Reich, ein Führer.* Avem fiecare rolul nostru, surioară. Dar până să se întoarcă fetele, vestea că fusese admis se răspândise în tot cartierul. Vecinii veniseră unul după altul, se miraseră și-și clătinaseră bărbiile.

Nevestele de mineri aduc ciolan de porc și brânză. Își pasează unii altora scrisoarea de admitere a lui Werner. Cei care știu să citească le-o citesc cu voce tare celor care nu știu, așa că, la întoarcerea acasă, Jutta găsește o cameră aglomerată și însuflețită. Gemenele – Hannah și Suzanne Gerlitz – dau ture în jurul canapelei, prinse în entuziasmul general, Rolf Hupfauer, un băiețel de șase ani, cântă *Sus! Sus! Glorie patriei!* alți copii i se alătură, iar Werner n-o vede pe Frau Elena vorbind cu Jutta în colțul salonului, n-o vede pe Jutta fugind sus.

Când sună clopoțelul pentru cină, ea nu coboară. Frau Hiena o roagă pe Hannah Gerlitz să dea tonul la rugăciune

și-i spune lui Werner că o să vorbească ea cu Jutta, el să stea mai bine acolo, că pentru el venise toată lumea. La fiecare câteva respirații, în minte i se aprind cuvinte ca niște scântei: *Ați fost admis.* Fiecare minut care trece îl îndepărtează de casa asta. De viața asta.

După cină, micul Siegfried Fischer, care n-are mai mult de cinci ani, dă ocol mesei, îl trage pe Werner de mânecă și-i întinde o fotografie ruptă dintr-un ziar. În poză, șase bombardiere plutesc deasupra unei creste de nori. Lamele de soare sunt suspendate în zbor pe fuselajul avionului. Fularele piloților flutură în spate.

— O să le arăți tu lor, nu? spune Siegfried Fischer. Pe față i se citește încrâncenarea credinței. Pare să cuprindă într-un cerc toate orele pe care Werner le petrecuse la casa de copii, sperând la ceva mai bun.

— O să le arăt, spune Werner. Ochii tuturor copiilor sunt ațintiți asupra lui. Clar c-o să le arăt.

Occuper

Marie-Laure se trezește în dangăt de clopote de biserică: două, trei, patru, cinci. Un vag iz de mucegai. Perne străvechi, roase și subțiate. Un tapet de mătase în spatele patului în care e culcată. Dacă întinde amândouă brațele, aproape că poate atinge pereții de-o parte și de alta.

Reverberațiile clopotelor încetează. Dormise aproape toată ziua. De unde se aude vuietul ăsta surd? Lume strânsă? Sau tot marea?

Pune picioarele pe podea. Rănile din tălpi pulsează. Unde-i e bastonul? Își târșâie picioarele, ca să nu se izbească de ceva. După perdele, o fereastră se înalță unde ea nu poate ajunge, în fața ferestrei, găsește o măsuță de toaletă cu sertare care se deschid doar până se lovesc de pat.

Vremea din locul ăsta – se simte între degete.

Iese pe dibuite pe o ușă, dar unde? într-un hol? Aici, vuietul e mai slab, un murmur abia audibil.

— Hei?

Liniște. Apoi se aude forfotă undeva mult mai jos, pantofii grei ai lui Madame Manec urcă pe scara îngustă, șerpuită, plămânii ei de fumătoare se tot apropie, etajul al treilea, al patrulea – câte etaje o avea casa asta –, apoi vocea lui Madame strigă „Mademoiselle”, după care e luată de mână, condusă înapoi în camera unde se trezise și așezată pe marginea patului.

— Ai nevoie la toaletă? Probabil că da, apoi să faci o baie, ai dormit zdravăn, tatăl tău e în oraș să încerce să telegrafieze, deși l-am asigurat că mai multe șanse are să pigulească penele din melasă. Ți-e foame?

Madame Manec umflă pernele, scutură plapuma. Marie-Laure încearcă să se concentreze pe ceva mic, ceva concret. Macheta de acasă, de la Paris. O singură scoică din laboratorul doctorului Geffard.

— Toată casa asta e a unchiului Etienne?

— Până la ultima cameră.

— Cum de și-o permite?

Madame Manec râde.

— Văd că n-o dai cotită. Unchiul tău a moștenit casa de la tatăl lui, străbunicul tău. Un om realizat, care avea o mulțime de bani.

— L-ați cunoscut?

— Eu lucrez aici de când domnișorul Etienne era doar un băiețel.

— Și pe bunicul? L-ați cunoscut?

— Da.

— O să-l cunosc pe unchiul Etienne acum?

Madame Manec șovăie.

— Probabil că nu.

— Dar e aici?

— Da, copilă. E mereu aici.

— Mereu?

Mâinile mari, butucănoase ale lui Madame Manec le acoperă pe ale ei.

— Hai să vedem de baie. O să-ți explice tăticul tău când vine.

— Dar tata nu-mi explică nimic. A zis doar că unchiul a luptat în război cu bunicul meu.

— Așa e. Dar când unchiul tău s-a întors acasă – Madame Manec caută formularea potrivită –, nu mai era același om.

— Adică era mai fricos?

— Adică era rătăcit. Un șoarece în capcană. Vedea morți trecând prin ziduri. Grozăvii la colț de stradă. Acum, unchiul tău nu mai iese din casă.

— Niciodată?

— De ani de zile. Dar o să vezi, Etienne e o minune. Știe tot. Marie-Laure aude pârâiturile lemnăriei din casă, țipetele pescărușilor și susurul blând ridicându-se până la geam.

— Suntem sus aici, Madame?

— Suntem la etajul șase. E un pat bun, nu? M-am gândit că o să vă odihniți bine aici, tu și tatăl tău.

— Fereastra se deschide?

— Da, drăguță. Dar cred că e mai bine s-o lași închisă cât…

Marie-Laure e deja în picioare în pat, pipăind peretele cu palmele.

— Se vede marea de la ea?

— Ar trebui să ținem ferestrele închise, cu obloanele trase. Dar hai, un minut. Madame Manec răsucește un mâner, trage de cele două geamuri prinse în balamale și deschide obloanele. Vânt – imediat, strălucitor, dulce, sărat, radios. Mugetul se înalță și coboară.

— Pe-aici sunt melci, Madame?

— Melci? În ocean? Iar râsul ăla. Câtă frunză și iarbă. Te interesează melcii?

— Da, da, da. Am găsit melci de copac și melci de

grădină. Dar melci de mare n-am găsit niciodată.

— Păi ai ajuns în locul potrivit, spune Madame Manec.

Madame pregătește o baie caldă în cada de la etajul al treilea. Din cadă, Marie-Laure o aude închizând ușa, baia strâmtă geme sub greutatea apei, iar pereții trosnesc ca o cabină de pe *Nautilus-u*l căpitanului Nemo. Durerea din tălpi slăbește. Își afundă capul sub apă. Să nu ieși niciodată din casă! Să te ascunzi cu zecile de ani în casa asta ciudată, îngustă!

La cină, e încorsetată într-o rochie apretată, dintr-un deceniu de mult apus. Stau la masa pătrată din bucătărie, tatăl ei și Madame Manec față în față, cu genunchii atingându-li-se, ferestrele zăvorâte, obloanele trase. Un radio bâiguie nume de miniștri pe un ton repezit, sacadat – de Gaulle la Londra, Pétain în locul lui Reynaud. Mănâncă pește umplut cu pătlăgele verzi. Tatăl ei le informează că de trei zile nu mai plecase și nu mai sosise nicio scrisoare. Liniile de telegraf nu funcționează. Cel mai recent ziar e de acum șase zile. La radio, crainicul citește anunțuri de interes public.

Monsieur Cheminoux, refugiat în Orange, își caută cei trei copii, lăsați cu bagajele la Ivry-sur-Seine.

Francis din Geneva e interesat de orice informație despre Marie-Jeanne, văzută ultima oară la Gentilly.

Mama se roagă pentru Luc și Albert, oriunde ar fi.

L. Rabier e interesat de vești despre soția lui, văzută ultima oară la Gare d'Orsay.

A. Cotteret își anunță mama că a ajuns teafăr în Laval.

Madame Meyzieu își caută cele șase fiice, trimise cu trenul la Redon.

— Toată lumea a pierdut pe cineva, șoptește Madame Manec și tatăl lui Marie-Laure închide radioul, iar lămpile clincăne în timp ce se răcesc. La etaj, vocea continuă să citească nume în surdină. Sau e doar închipuirea ei? O aude pe Madame Manec ridicându-se să strângă farfuriile și pe tatăl ei sudând fum de țigară de parcă i-ar fi atârnat

greu în plămâni și de-abia aștepta să scape de el.

În acea noapte, ea și tatăl ei urcă pe scara în spirală și se culcă unul lângă altul în același pat grosolan, în același dormitor de la etajul șase, cu tapetul de mătase zdrențuit. Tatăl ei își face de lucru cu rucsacul, cu încuietoarea ușii, cu chibriturile. În curând se simte mirosul familiar al țigărilor lui: Gauloises *bleues.* Aude cum geme și pârâie lemnul când cele două jumătăți de fereastră se deschid. Șuierul bine-venit al vântului pătrunde înăuntru, sau or fi marea și vântul, urechile ei nu reușesc să le separe. Poartă cu el aromele de sare, fân, piețe de pește, mlaștini îndepărtate, absolut nimic care să-i miroasă a război.

— Putem merge la ocean mâine, tati?

— Mâine probabil că nu.

— Unchiul Etienne unde e?

— Bănuiesc că e la el în cameră, la etajul cinci.

— Unde vede lucruri care nu sunt acolo?

— Avem noroc cu el, Marie.

— Avem noroc și cu Madame Manec. E un geniu al bucătăriei, nu-i așa, tati? Cred că gătește puțintel mai bine decât tine, nu?

— Puțintel, dar nu prea mult.

Marie-Laure se bucură auzind zâmbetul care i se strecoară în voce. Deși simte gândurile care se zbat dedesubt, ca niște păsări captive.

— Tati, ce înseamnă că o să ne ocupe?

— Înseamnă că o să-și parcheze camioanele în piețe.

— O să ne pună să vorbim limba lor?

— S-ar putea să ne pună să dăm ceasul înainte cu o oră.

Casa trosnește. Pescărușii țipă. El își mai aprinde o țigară.

— E ca ocupația, tati? Adică meseria omului?

— E un fel de control militar, Marie. Gata cu întrebările acum.

Liniște. Douăzeci de bătăi de inimă. Treizeci.

— Cum poate o țară să silească altă țară să schimbe ora?

Dacă toată lumea refuză?

— Atunci multă lume o să ajungă prea devreme. Sau prea târziu.

— Mai știi apartamentul nostru, tati? Cu cărțile mele, macheta noastră și toate conurile alea de pin de pe pervaz?

— Bineînțeles.

— Am aranjat conurile de la mare la mic.

— Tot acolo sunt.

— Crezi?

— Știu sigur.

— Nu știi sigur.

— Nu știu sigur. Așa cred.

— Oare în momentul ăsta, niște soldați germani se culcă la noi în pat, tati?

— Nu.

Marie-Laure încearcă să stea nemișcată. Aproape că aude mecanismul care macină în mintea tatălui ei.

— O să fie bine, șoptește ea. Mâna ei îi dibuie antebrațul. O să stăm aici o vreme, apoi o să ne întoarcem în apartamentul nostru, conurile de pin o să fie exact unde le-am lăsat, *Douăzeci de mii de leghe sub mări* o să fie pe podea, în camera cheilor, unde am lăsat-o, și n-o să fie nimeni în paturile noastre.

Imnul îndepărtat al mării. Un tropăit de cizme pe caldarâm departe, jos. Și-ar dori cu disperare ca tatăl ei să-i răspundă: Da, exact așa, *ma chérie,* dar el nu spune nimic.

Nu minți

Nu se poate concentra la învățat, la conversații simple sau la treburile gospodărești pe care i le dă Frau Elena. Ori de câte ori închide ochii, e subjugat de o fantezie cu școala de la Schulpforta: steaguri vermilion, cai vânjoși, laboratoare strălucitoare. Cei mai buni băieți din

Germania. Uneori, se vede pe sine ca pe o emblemă a posibilului care atrage toate privirile. Alteori însă în fața ochilor îi joacă imaginea băiatului voinic de la examenul de admitere – chipul lui palid pe platforma de deasupra sălii de dans. Cum căzuse. Cum nimeni nu schițase vreo mișcare să-l ajute.

De ce nu se poate bucura și Jutta pentru el? De ce trebuie ca tocmai acum, când sosise clipa evadării, un avertisment inexplicabil să-i răsune înfundat într-un cotlon îndepărtat al minții?

— Mai zi-ne o dată de grenade! spune Martin Sachse.

— Și despre șoimării! spune Siegfried Fischer.

De trei ori își pregătește explicația și de trei ori Jutta se întoarce pe călcâie și o tulește. Ceas după ceas o ajută pe Frau Elena cu copiii mai mici, se duce la piață sau găsește cine știe ce alt pretext să ajute, să-și facă de lucru, să iasă.

— Nu mă ascultă, îi spune Werner lui Frau Elena.

— Mai încearcă.

Pe nesimțite, se pomenește că mai e doar o zi până la plecare. Se trezește înainte să se lumineze și se duce la Jutta, care doarme în pătuțul ei din dormitorul fetelor. Își ține brațele în jurul capului, pătura de lână îi e răsucită în jurul taliei, iar perna îi e înfundată în spațiul dintre saltea și perete – o imagine a frământării, chiar și în somn. Deasupra patului, peretele e tapetat cu desenele ei fantastice, în creion, cu satul lui Frau Elena, cu Parisul și ale sale o mie de turnuri albe sub stoluri rotitoare de păsări.

O strigă pe nume.

Ea se înfășoară și mai strâns în pătură.

— Mă conduci?

Spre surprinderea lui, ea se ridică. Ies din casă înainte să se trezească ceilalți. El o conduce fără să vorbească. Sar un gard, apoi pe următorul. Șireturile dezlegate ale Juttei se târăsc în urma ei. Ciulinii le biciuie picioarele. Soarele care răsare străpunge orizontul ca un ac.

Se opresc lângă un canal de irigație. În iernile trecute, Werner o trăgea în căruț până acolo, de unde se uitau cum alunecă patinatorii pe canalul înghețat, fermieri cu patine în picioare și țurțuri în barbă trecând iute pe lângă ei câte cinci-șase deodată, în grupuri compacte, în toiul unei curse de treisprezece, paisprezece kilometri între orașe. Ochii patinatorilor aveau expresia cailor după o cursă lungă și Werner era mereu încântat să-i vadă, să simtă aerul tulburat de viteza lor, să audă vâjâitul patinelor, tot mai slab – simțea atunci ca și cum sufletul ar fi fost gata-gata să i se smulgă din trup și să se ia scăpărând după ei. Dar imediat ce ei luau curba și dispăreau, lăsând în urmă doar scrijeliturile albe ale patinelor pe gheață, emoția trecea, iar el o trăgea pe Jutta înapoi spre casa de copii simțindu-se singur, părăsit și mai prins ca oricând în capcana vieții lui.

— Iarna trecută n-au mai venit patinatorii, spune el.

Sora lui se uită lung la șanț. Ochii ei sunt mov. Are părul încâlcit, imposibil de disciplinat și poate chiar mai alb decât al lui. *Schnee.*

— Nici anul ăsta n-o să vină niciunul, spune ea.

Complexul minier e un lanț de munți negri fumegând în spatele ei. Chiar și la ora asta, Werner aude un răpăit mecanic ca de tobă în depărtare, primul schimb coborând în lifturi în timp ce schimbul de noapte urcă – toți acei băieți cu ochi obosiți și fețe pătate de funingine urcând cu lifturile în întâmpinarea soarelui – și preț de o clipă are sentimentul unei prezențe teribile, imense, care pândește dincolo de zori.

— Știu că ești supărată…

— O să ajungi ca Hans și Herribert.

— Ba nu.

— Dacă o să tot stai printre băieți din ăștia, așa o să ajungi.

— Vrei să rămân aici? Să cobor în mină?

Se uită amândoi după un biciclist care se zărește

departe, pe cărare. Jutta își îndeasă mâinile la subsuori.

— Știi ce ascultam? La radioul nostru? înainte să-l strici tu?

— Taci, Jutta. Te rog.

— Transmisiuni de la Paris. Ei zic fix pe dos față de Deutschlandsender. Zic că noi suntem diavoli. Că săvârșim *atrocități.* Știi ce înseamnă asta, *atrocități*?

— Te rog, Jutta.

— E bine să faci un lucru doar pentru că-l face toată lumea? spune Jutta.

Îndoieli – lunecoase precum țiparii. Werner le alungă. Jutta abia a împlinit doisprezece ani, e încă un copil.

— O să-ți scriu în fiecare săptămână. De două ori pe săptămână, dacă pot. Nu trebuie să-i arăți lui Frau Elena, dacă nu vrei.

Jutta închide ochii.

— Nu e pentru totdeauna, Jutta. Doar pentru vreo doi ani. Jumătate dintre băieții admiși nu reușesc să termine. Dar poate că voi învăța ceva, poate că o să ies de-acolo inginer adevărat. Poate o să învăț să pilotez un avion, cum zice micul Siegfried. Nu clătina din cap, întotdeauna ne-am dorit să vedem un avion pe dinăuntru, nu? O să zburăm amândoi spre vest, și cu Frau Elena, dacă vrea. Sau putem lua trenul. Vom străbate păduri și *villages de montagnes*[10], toate locurile alea despre care ne povestea Frau Elena când eram mici. Poate că o să mergem așa până la Paris.

Muguri de lumină. Foșnetul blajin al ierbii. Jutta deschide ochii, dar nu se uită la el.

— Nu minți. Minte-te pe tine, Werner, dar pe mine să nu mă minți.

Zece ore mai târziu, el e deja în tren.

Etienne

[10] Sate de munte (fr.).

Timp de trei zile, nu-l întâlnește pe unchiul ei. Apoi, în a patra dimineață de când erau acolo, orbecăind până la toaletă, ea calcă pe ceva mic și tare. Se lasă pe vine și caută obiectul cu degetele.

Ceva răsucit și neted. O structură de cute verticale, întretăiate de o spirală care se îngustează spre vârf. O apertură largă și ovală.

— Un melc de mare, șoptește ea.

La un pas de prima cochilie mai găsește una. Apoi încă una și încă una. Șirul de melci de mare se arcuiește pe lângă toaletă și coboară un etaj până la ușa închisă de la etajul cinci despre care știe deja că e a lui. Dincolo de care răsună șoaptele armonioase ale unor piane.

— Intră, spune o voce.

Se așteaptă la miros de mucegai, duhoare de bătrân, dar camera miroase vag a săpun, cărți și alge uscate. Amintește oarecum de laboratorul doctorului Geffard.

— Unchiule?

— Marie-Laure. Are o voce joasă și catifelată, o bucată de mătase pe care o ții într-un sertar și o scoți doar la ocazii, ca s-o simți între degete. Ea întinde o mână la întâmplare și o mână rece, cu oase ca de pasăre, o cuprinde. Se simte mai bine, spune el.

— Îmi pare rău că n-am putut să facem cunoștință mai devreme.

Pianele susură încetișor; parc-ar fi o duzină cântând toate deodată, iar sunetul pare să vină din toate punctele cardinale.

— Câte radiouri ai, unchiule?

— Să-ți arăt. Îi duce mâinile la un raft. Ăsta e stereo. Heterodină. Singur l-am asamblat. Ea își închipuie un pianist miniatural, îmbrăcat în smoching, care cântă înăuntrul aparatului. Apoi, el îi pune mâinile pe un radio mare, tip cutie, apoi pe un al treilea radio, nu mai mare decât un prăjitor de pâine. Unsprezece aparate cu totul, spune el, cu o mândrie de flăcăiandru strecurându-i-se în

voce.

— Aud vapoare pe mare. Madrid. Brazilia. Londra. O dată am ascultat chiar India. Aici, la marginea orașului, cum suntem sus în casă, avem o recepție splendidă.

O lasă să scormonească într-o cutie cu siguranțe, în alta cu întrerupătoare. Apoi o îndrumă spre rafturile bibliotecii: cotoarele a sute de cărți; o colivie; cărăbuși în cutii de chibrituri; o capcană pentru șoareci electrică; un prespapier de sticlă în care, spune el, ar fi îngropat un scorpion; borcane cu tot felul de conectori; o sută de alte obiecte pe care nu le poate identifica.

Tot etajul cinci – o singură cameră mare, plus palierul – îi este rezervat lui. Trei ferestre dau în față către rue Vauborel și încă trei spre aleea din spate. Mai are un pat mic și vechi, cu o cuvertură netedă, bine întinsă. Un birou ordonat, un divan.

— Ăsta a fost turul, spune el, aproape în șoaptă. Unchiul pare binevoitor, curios și perfect întreg la cap. Nemișcare – asta emană, mai mult decât orice altceva. Nemișcarea unui copac. A unui șoarece clipind în întuneric.

Madame Manec aduce sendvișuri. Etienne nu are Jules Verne, dar are Darwin, din câte spune, și îi citește din *Călătoria de pe* Beagle, traducând spontan din engleză în franceză – *Varietatea speciilor de păianjeni săritori pare aproape infinită...* Muzica iese în spirale din radiouri și îi e așa de bine acolo, moțăind pe divan, la căldură și cu burta plină, în timp ce propozițiile o iau pe sus și o duc în altă parte.

*

La șase cvartale, în oficiul telegrafic, tatăl lui Marie-Laure își lipește fața de geam ca să vadă două motociclete germane cu ataș intrând în trombă pe Poarta Saint-Vincent. Orașul a tras obloanele, însă peste pervazuri, printre șipci, pândesc o mie de ochi. În urma motocicletelor vin două camioane. După ele vine un singur Mercedes negru. Soarele scânteiază în ornamentele și

accesoriile de crom de pe capotă, în timp ce mica procesiune oprește pe aleea circulară, acoperită cu pietriș, din fața zidurilor ametitoare, brăzdate de licheni, ale Castelului din Saint-Malo. Un bărbat vârstnic, bronzat artificial – primarul, explică cineva – așteaptă cu o batistă albă în mâinile lui mari de marinar, cu un tremur abia perceptibil în încheieturi.

Germanii coboară din vehicule, peste o duzină. Poartă cizme lucitoare și uniforme îngrijite. Doi au în mâini garoafe; altul trage după el un beagle în lesă. Câțiva se uită cu gurile căscate la fațada castelului.

Un bărbat scund, în uniformă de căpitan, își face apariția de pe bancheta din spate a Mercedesului și-și scutură ceva invizibil de pe manșeta hainei. Schimbă câteva vorbe cu un aghiotant, care-i traduce primarului. Primarul încuviințează din cap. Apoi, bărbatul cel scund dispare pe ușile imense. După câteva minute, aghiotantul deschide obloanele unei ferestre de la etaj și scrutează timp de câteva clipe acoperișurile, apoi desfășoară un steag stacojiu peste cărămidă, legându-l de pervaz.

Jungmänner

E un castel ieșit din cărțile cu povești: opt sau nouă clădiri de piatră, adăpostite sub dealuri, cu acoperișuri ruginii, ferestre înguste, turle și turnulețe, cu buruieni ițindu-se dintre țiglele acoperișurilor. Un pârâu drăgălaș șerpuiește printre terenuri de sport. La Zollverein, Werner nu respirase un aer atât de nestricat de praf nici măcar în ceasul cel mai senin din ziua cea mai senină.

Un șef de dormitor prezintă regulile într-un torent amenințător.

— Asta e uniforma de paradă, asta e uniforma de toată ziua, asta e uniforma de sport. Bretelele încrucișate la spate, paralele în față. Mânecile suflecate până la cot. Fiecare băiat trebuie să poarte un cuțit vârât într-o teacă,

pe partea dreaptă a curelei. Ridicați mâna dreaptă când vreți să luați cuvântul. Vă aliniați întotdeauna câte zece. N-aveți voie cu cărți, țigări, mâncare, bunuri personale. În dulapuri să nu fie decât uniformele, bocancii, cuțitul, crema de ghete. Nu se vorbește după ora stingerii. Scrisorile către familii sunt trimise miercurea. Vă veți lepăda de slăbiciune, de lașitate, de șovăială. Veți deveni ca o cascadă, ca o ploaie de gloanțe – vă veți avânta cu toții în aceeași direcție, în același ritm, spre același țel. Gata cu huzurul – o să trăiți numai pentru a vă face datoria. O să mâncați țară și națiune pe pâine.

Au înțeles?

Băieții strigă că da. Sunt patru sute cu totul, plus treizeci de instructori și încă cincizeci de membri ai personalului, subofițeri și bucătari, rândași și îngrijitori. Cei mai tineri cădeți au nouă ani. Cei mai mari au șaptesprezece. Chipuri gotice, nasuri lungi, bărbii ascuțite. Ochi albaștri, absolut toți.

Werner doarme într-un dormitor minuscul, cu alți șapte băieți de paisprezece ani. În patul de deasupra stă Frederick – un băiat plăpând, subțire ca un fir de iarbă, cu pielea albă ca spuma laptelui. Și Frederick e nou. Vine de la Berlin. Tatăl lui e asistentul unui ambasador. Când Frederick vorbește, atenția lui țâșnește în sus, de parcă ar scruta cerul după ceva.

El și Werner iau prima lor masă în uniformele noi, scrobite, la masa lungă de lemn de la cantină. Unii băieți șușotesc între ei, alții stau singuri, alții înfulecă de parcă n-ar mai fi mâncat de zile întregi. Prin trei ferestre arcuite, zorii trimit înăuntru un mănunchi de raze aurii binecuvântate.

Frederick flutură din degete și întreabă:

— Îți plac păsările?

— Cum să nu.

— Ai auzit de ciorile grive?

Werner neagă din cap.

— Ciorile grive sunt mai deștepte decât majoritatea mamiferelor. Chiar și decât maimuțele. Le-am văzut cum pun nuci pe care nu le pot sparge pe șosea și așteaptă să treacă o mașină peste ele, ca să ajungă la miez. Werner, noi doi o să fim prieteni la cataramă, sunt sigur de asta.

Un portret al Führerului veghează fioros în fiecare sală de clasă. Se învață în bănci fără spătar, la niște mese scrijelite de plictisul a nenumărați băieți înaintea lor – nobili, călugări, recruți, cădeți. În prima lui zi, Werner trece pe lângă ușa întredeschisă a laboratorului de științe tehnice și zărește în treacăt o încăpere mare cât drogheria din Zollverein, cu chiuvete noi și dulapuri cu uși de sticlă, înăuntrul cărora așteaptă pahare de laborator strălucitoare, eprubete gradate, cântare și arzătoare. Frederick e nevoit să-l tragă de acolo.

A doua zi, un frenolog zbârcit ține o prezentare în fața întregului colectiv de elevi. Luminile de la cantină se sting, un proiector începe să bâzâie și un desen cu multe cercuri apare pe peretele din fund. Bătrânul stă sub ecran și plimbă vârful unui tac de biliard peste diagrame.

— Cercurile albe reprezintă sângele german pur. Cercurile cu negru indică proporția de sânge străin. Observați numărul cinci din grupul doi. Bate cu tacul în ecran, care face vălurele.

— Căsătoria între un german pur și un evreu pe sfert e, totuși, acceptabilă, vedeți?

După jumătate de oră, Werner și Frederick îl citesc pe Goethe la cursul de poezie. Apoi magnetizează ace la exercițiile practice. Șeful de dormitor anunță un orar de o complexitate bizantină: lunea se face mecanică, istoria țării, științe rasiale. Marțea se face călărie, orientare, istorie militară. Toată lumea, chiar și cei de nouă ani, va învăța să curețe, să demonteze și să tragă cu o carabină Mauser.

După-amiezile și le petrec într-o babilonie de cartușiere și alergări. Aleargă până la adăpători; aleargă până la

steag; aleargă în sus pe deal. Aleargă ducându-se unii pe alții în cârcă, aleargă cu puștile deasupra capului. Aleargă, se târăsc, înoată. Apoi iar aleargă.

Nopțile pline de stele, diminețile îmbibate de rouă, arcadele tainice, ascetismul forțat – Werner nu mai simțise niciodată că face parte din ceva atât de unidirecțional. Niciodată nu-și dorise cu atâta sete să se integreze. În șirurile de dormitoare sunt cădeți care vorbesc despre schi alpin, dueluri, cluburi de jazz, guvernante și vânători de porci mistreți. Băieți care înjură ca niște virtuozi și băieți care vorbesc despre țigări cu nume de vedete de cinema. Băieți care pomenesc despre „vorbit la telefon cu colonelul” și băieți care sunt fii de baronese. Sunt băieți care au fost admiși nu neapărat pentru că ar fi buni la ceva, ci pentru că tații lor lucrează la ministere.. Și cum se exprimă! „Poate când o face plopul pere!” „Băi prostea, eu aș fecunda-o imediat!” „Hai cu distracția, băieți!” Sunt cădeți care fac totul perfect – postură impecabilă, țintași desăvârșiți, bocanci atât de lustruiți că vezi în ei norii. Sunt cădeți cu pielea ca untul, irișii ca safirele și rețele de vinișoare albastre ultrafine pe dosul mâinilor. Deocamdată însă, sub biciul conducerii, sunt toți la fel, toți *Jungmänner*. Se îmbulzesc pe poartă împreună, înfulecă ouă prăjite la cantină împreună, mărșăluiesc prin curte, sunt prezenți la apel, salută steagul, trag cu pușca, aleargă, fac baie și suferă împreună. Fiecare e o bucată de lut, iar comandantul-olar corpolent, cu fața lucitoare, modelează patru sute de oale identice.

Suntem tineri, cântă ei, *suntem neclintiți, niciodată n-am dat înapoi, multe castele vom lua cu asalt.*

Werner pendulează între epuizare, confuzie și euforie. Schimbarea totală de macaz în viață îl uluiește. Ține orice îndoială în frâu memorând versuri de cântece sau drumul spre sălile de clasă, evocând imaginea laboratorului de științe tehnice: nouă mese, treizeci de scaune; bobine, tot felul de condensatoare, amplificatoare, baterii, ciocane de

lipit puse la păstrare în acele dulapuri strălucitoare.

Deasupra lui, în genunchi pe pat, Frederick se uită pe fereastra deschisă printr-un binoclu antic și consemnează în rama patului păsările pe care le vede. O crestătură sub cufundar cu gât roșu. Șase crestături sub sturz. Afară, în curtea școlii, un grup de elevi de zece ani se îndreaptă spre râu cu torțe și steaguri cu svastică. Procesiunea se oprește și o rafală de vânt mușcă din flăcările torțelor. Apoi o pornește din nou, iar cântecul lor intră în trombă pe fereastră ca un nor luminos, palpitând.

O, fă-mă mai mare-n grad
Ca să nu mor om de rând!
Nu vreau să mor în van, ci vreau
Să îmi dau viața pe pământul sfânt.

Viena

Plutonierul-major Reinhold von Rumpel are patruzeci și unu de ani, deci încă poate spera că va fi înaintat în grad. Are niște buze roșii, umede, obraji palizi, aproape translucizi, ca fileul crud de calcan, și un instinct pentru corectitudine aproape infailibil. Are o soție care acceptă fără să crâcnească absențele lui și care aranjează pisicuțe de porțelan după culoare, de la nuanțele deschise la cele închise, pe două rafturi diferite din salonul lor din Stuttgart. Mai are și două fiice pe care nu le-a mai văzut de nouă luni. Cea mare, Veronika, e zeloasă până-n măduva oaselor. În scrisorile ei apar formulări ca *hotărâre sacră, realizări cu care te poți mândri și fără egal în istorie.*

Marele talent al lui von Rumpel sunt diamantele. Știe să fațeteze și să șlefuiască pietre la fel de bine ca orice bijutier arian din Europa și de multe ori recunoaște imitațiile dintr-o privire. Studiase cristalografia în München, fusese ucenic șlefuitor la Anvers, ba ajunsese

chiar – într-o după-amiază de pomină – pe Charterhouse Street din Londra, la un comerciant de diamante fără firmă afară, unde i se ceruse să arate buzunarele, fusese condus pe trei scări diferite, apoi pe trei uși încuiate și așezat la o masă unde un bărbat cu vârfurile mustăților atât de ceruite că înțepau precum cuțitele îl lăsase să examineze un diamant brut de nouăzeci și două de carate, din Africa de Sud.

Înainte de război, viața lui Reinhold von Rumpel fusese mai degrabă plăcută. Era specialist în pietre prețioase și lucra ca evaluator într-un birou de la etajul al doilea al unei clădiri din spatele fostei cancelarii din Stuttgart. Clienții aduceau pietrele, iar el le spunea cât valorau. Uneori, refațeta diamante sau ajuta la fațetare în proiecte valoroase. Dacă mai înșela din când în când câte un client, își spunea că asta făcea parte din joc.

Odată cu războiul, sarcinile lui se înmulțiseră. Plutonierul major von Rumpel avea acum ocazia de a face ceea ce nu mai făcuse nimeni de secole – de la dinastia mogulilor, de la Khani. Poate că nu făcuse nimeni în toată istoria. Franța capitulase de doar câteva săptămâni, iar el văzuse deja lucruri pe care n-ar fi visat să le vadă în șase vieți. Un glob pământesc din secolul al șaptesprezecelea, de mărimea unei mașini mai mici, cu rubine care marcau vulcanii, mănunchiuri de safire la poli și diamante pentru capitalele lumii. Ținuse în mână – în mână! – un mâner de pumnal vechi de cel puțin patru sute de ani, făcut din jad și incrustat cu smaralde. Chiar ieri, în drum spre Viena, intrase în posesia unui set de porțelan cu cinci sute șaptezeci de piese, cu câte un diamant tăiat marchiz montat pe marginea fiecărei farfurioare. Nu întrebase de unde și de la cine confiscase poliția aceste comori. Le împachetase deja cu mâna lui într-o ladă, pe care o bătuse în cuie, o însemnase cu vopsea albă și o depozitase într-un vagon de tren, sub pază permanentă.

Unde așteaptă să fie trimisă superiorilor. Așteaptă să

mai apară și altele.

În această după-amiază de vară, într-o bibliotecă prăfuită din Viena, dedicată geologiei, plutonierul-major von Rumpel merge printre teancuri de reviste în urma unei secretare anormal de slabe, care poartă pantofi maro, ciorapi maro, fustă și bluză maro. Secretara așază o scăriță, urcă pe ea și întinde mâna.

Călătorii în India de Tavernier, din 1676.

Călătorii în provinciile de sud ale Imperiului Rus de P.S. Pallas, din 1793.

Pietre prețioase a lui Streeter, din 1898.

Se zvonește că Führerul întocmește o listă cu obiecte prețioase din toată Europa și Rusia. Se pare că vrea să facă din orașul austriac Linz un oraș olimpian, capitala culturală a lumii. O promenadă nesfârșită, mausoleu, acropolă, planetariu, bibliotecă, operă – totul din marmură și granit, totul extrem de curat. În centru, plănuiește un muzeu lung de un kilometru – un tezaur al celor mai glorioase realizări ale culturii umane.

Documentul e real, din câte auzise von Rumpel. Patru sute de pagini.

Se așază la o masă din camera de lectură. Încearcă să-și încrucișeze picioarele, dar toată ziua simțise ca o mică umflătură în vintre – ciudată, dar nedureroasă. Bibliotecara cea ștearsă aduce cărți. El răsfoiește pe îndelete Tavernierul, Streeterul, *Schițe despre Persia* de Murray. Citește despre diamantul Orlov de trei sute de carate de la Moscova, despre Nur-al-Ain, despre diamantul verde din Dresda de patruzeci și opt de carate și jumătate. Spre seară, găsește ce căuta. O poveste cu un prinț care nu putea fi ucis, cu un preot care avertizase asupra mâniei unei zeițe, cu un prelat francez care era convins că ar fi cumpărat aceeași piatră, câteva secole mai târziu.

Marea de Flăcări. Gri-albăstrui, cu puțin roșu în mijloc. O sută treizeci și trei de carate, după însemnări. Pierdut sau lăsat moștenire regelui Franței în 1738, cu condiția să

stea zăvorât vreme de două sute de ani.

Ridică ochii. Lămpi agățate, șiruri de cotoare pierzându-se într-un auriu prăfos. Cât de mare e Europa, iar el vrea să găsească o pietricică printre faldurile ei.

Boches[11]

Taică-său spune că au niște arme lucioase de parcă n-ar fi i ras niciodată cu ele. Spune că au cizme curate și uniforme impecabile. Spune că arată ca și cum abia ar fi coborât din vagoane de tren cu aer condiționat.

Localnicele care se opresc la ușa bucătăriei lui Madame Manec câte una sau câte două spun că germanii (*boches*, cum le zic ele) cumpără absolut toate cărțile poștale din drogherii. Mai spun că acești *boches* cumpără păpuși de paie, caise confiate și prăjituri râncede din vitrina cofetăriei. Cumpără cămăși de la Monsieur Verdier și lenjerie de la Monsieur Morvan.

Au nevoie de cantități incredibile de unt și brânză. Și au dat pe gât toate sticlele de șampanie pe care le-au cumpărat de la *caviste.*

Hitler, șușotesc femeile, face turul monumentelor pariziene.

Intră în vigoare interdicția de a umbla pe străzi după o anumită oră. Muzica nu trebuie să se audă afară. Sunt interzise reuniunile dansante. Țara e în doliu și trebuie să ne purtăm respectuos, anunță primarul. Deși nu e clar câtă autoritate i-a mai rămas.

De fiecare dată când se apropie suficient, Marie-Laure aude fâsâitul unui nou chibrit scăpărat de tatăl ei. Mâinile îi flutură între buzunare. Diminețile și le petrece ba în bucătărie la Madame Manec, ba la tutungerie, ba la poștă, unde așteaptă la cozi nesfârșite ca să poată da un telefon.

---

[11] Termen peiorativ folosit de francezi pentru soldații germani în cele două războaie mondiale.

După-amiezile repară una-alta în casa lui Etienne – o ușă de dulap desprinsă, o treaptă care scârțâie. O întreabă pe Madame Manec dacă vecinele sunt demne de încredere. Închide și deschide clapeta trusei cu scule până când Marie-Laure se roagă de el să înceteze.

Într-o zi, Etienne stă cu Marie-Laure și îi citește cu vocea lui ușoară ca o pană. În ziua următoare, spune că suferă de dureri de cap și se izolează într-un birou, cu ușa încuiată. Madame Manec îi aduce lui Marie-Laure pe furiș bucățele de ciocolată, felii de prăjitură. În dimineața asta, storc lămâi în pahare pline cu apă și zahăr, iar Marie-Laure are voie să bea după pofta inimii.

— Cât o să stea acolo, Madame?

— Uneori, stă doar o zi sau două, spune Madame Manec. Alteori ceva mai mult.

Dintr-o săptămână în Saint-Malo se fac două. Marie începe să aibă impresia că viața ei, la fel ca *Douăzeci de mii de leghe sub mări,* fusese întreruptă la jumătate. După volumul întâi, în care Marie-Laure și tatăl ei trăiau la Paris și mergeau la serviciu, urmează volumul al doilea, în care nemții umblă pe motociclete pe străzile astea ciudate, înguste, iar unchiul ei dispare în propria lui casă.

— Tati, când plecăm?

— Imediat ce primesc vești de la Paris.

— De ce trebuie să dormim în camera asta mică?

— Sunt sigur că putem aranja o cameră jos, dacă vrei.

— Dar camera din fața noastră?

— Am convenit cu Etienne că n-o vom folosi.

— De ce?

— A fost a bunicului tău.

— Când o să pot merge la mare?

— Azi nu, Marie.

— Putem face o plimbare prin cartier?

— E prea periculos.

Îi vine să țipe. Ce pericole pândesc? Când deschide fereastra dormitorului, nu aude țipete, nici explozii, ci doar

chemarea păsărilor pe care unchiul ei le numește gâște-de-mare, zgomotul mării și vâjâitul vreunui avion care trece pe deasupra casei.

Petrece ore întregi familiarizându-se cu casa. Madame Manec e stăpână la parter – un loc curat, practicabil, plin de musafire care vin pe ușa bucătăriei să facă schimb de bârfe. Acolo sunt sufrageria, holul cu un bufet plin de veselă veche, care tremură de fiecare dată când trece cineva, și o ușă care dă din bucătărie în camera lui Madame: un pat, o chiuvetă, o oală de noapte.

Unsprezece trepte în spirală duc la al doilea etaj, plin de mirosurile unei splendori trecute: o fostă cameră de cusut, o fostă cameră de slujnică. Chiar aici, pe palier, îi povestește Madame Manec, purtătorii scăpaseră sicriul în care era strămătușa lui Etienne.

— Sicriul s-a răsturnat, iar ea s-a rostogolit pe scări în jos. Toată lumea a fost oripilată, numai ea părea absolut imperturbabilă!

La al treilea etaj, iar talmeș-balmeș: cutii cu borcane, discuri metalice și fierăstraie ruginite; găleți pline, probabil, cu piese electrice; teancuri de manuale de inginerie de jur-împrejurul unei toalete. La etajul al patrulea, lucrurile sunt deja îngrămădite peste tot, în camere, pe coridoare și pe scară: coșuri cu ceea ce trebuie să fie piese de la diverse aparate, cutii de pantofi pline cu șuruburi, căsuțe de păpuși străvechi, construite de străbunicul ei. Uriașul birou al lui Etienne ocupă tot etajul cinci, când cufundat în tăcere, când plin de voci, muzică sau paraziți.

Urmează al șaselea etaj – dormitorul ordonat al bunicului ei pe stânga, toaleta drept înainte, cămăruța în care dorm ea și tatăl ei pe dreapta. Când bate vântul, adică aproape tot timpul, casa, cu pereții ei care gem și obloanele care se trântesc, cu camerele arhipline și scara șerpuind abrupt în mijloc, pare a fi echivalentul material al spiritului unchiului ei: temătoare, izolată, dar plină de

minuni acoperite de pânze de păianjen.

În bucătărie, prietenele lui Madame Manec se tot miră de părul și de pistruii lui Marie-Laure. La Paris, spun ele, lumea stă cinci ore la coadă pentru o pâine. Oamenii mănâncă animale de casă, omoară cu pietre porumbeii ca să facă supă din ei. Nu se găsește carne de porc sau iepure, nici conopidă. Toate farurile mașinilor sunt vopsite în albastru, spun ele, iar noaptea, orașul e tăcut ca un cimitir: nu mai sunt autobuze, trenuri, abia dacă se mai găsește benzină. Marie-Laure stă la masa pătrată, cu o farfurie cu biscuiți în față, imaginându-și-le pe bătrâne cu mâini vânoase, ochi lăptoși și urechi exagerat de mari. Dinspre fereastra bucătăriei se aud sfâr-sfâr-sfârul unei rândunele de casă, zgomot de pași pe ziduri, saule lovindu-se de catarge, balamale și lanțuri trosnind în port. Stafii. Nemți. Pânze.

Hauptmann

Doctorul Hauptmann, un profesor de științe tehnice mărunțel și roșu în obraji, își scoate haina cu butoni de alamă și o atârnă pe spătarul unui scaun. Le ordonă cadeților din clasa lui Werner să scoată niște cutii metalice cu balamale dintr-un dulap încuiat aflat în fundul laboratorului.

În fiecare cutie sunt roți zimțate, lentile, siguranțe, arcuri, brățări și rezistențe. Mai sunt și un colac gros de fir de cupru, un ciocan instrumental minuscul și o baterie cu două borne, mare cât un pantof – echipament de calitate, la care Werner n-avusese acces în viața lui. Micuțul profesor e în picioare, la tablă, și desenează o schemă pentru un circuit simplu, cu cod Morse. Lasă jos creta, își împreunează degetele subțiri de la ambele mâini, cinci și cinci, și le cere băieților să asambleze circuitul cu piesele din truse.

— Aveți o oră.

Aproape toți băieții se albesc la față. Răstoarnă totul pe mese și mângâie delicat piesele ca și cum ar fi mărunțișuri aduse din viitor. Frederick scoate componente la întâmplare din cutie și se uită la ele în lumină.

Timp de câteva momente, Werner e din nou în cămăruța lui din podul casei de copii, cu întrebările roindu-i în cap. *Ce e fulgerul*? *Cât de sus poți să sari, dacă locuiești pe Marte? Care e diferența între douăzeci și cinci ori doi și cinci-douăzeci ori doi?* Apoi ia bateria, două bucăți dreptunghiulare de tablă, niște cuie și ciocanul din cutie. În mai puțin de un minut, construiește un oscilator ca în schemă.

Micuțul profesor se încruntă. Testează circuitul lui Werner, care funcționează.

— Bun, spune el, postându-se în fața băncii lui Werner și împreunându-și mâinile la spate. Acum luați din trusă magnetul în formă de disc, o sârmă, un șurub și bateria. Deși instrucțiunile par să se adreseze întregii clase, se uită numai la Werner.

— Altceva nu puteți folosi. Cine poate construi un motor simplu?

Câțiva băieți mută de colo-colo fără convingere piesele din truse. Cei mai mulți stau pur și simplu și se uită.

Werner simte atenția doctorului Hauptmann îndreptată asupra lui ca un reflector. Lipește magnetul de capul șurubului și îi apropie capătul de borna pozitivă a bateriei. Când întinde firul de la borna negativă a bateriei până la capul șurubului, atât șurubul, cât și magnetul încep să se învârtească. Operațiunea nu-i ia mai mult de cincisprezece secunde.

Doctorul Hauptmann stă cu gura întredeschisă. E îmbujorat la față, energizat.

— Cum te cheamă, cadet?

— Pfennig, domnule.

— Ce mai poți face?

Werner examinează piesele de pe masă.

— O sonerie de ușă, domnule? Sau un emițător Morse? Un ohmmetru?

Ceilalți băieți își lungesc gâturile. Doctorul Hauptmann are buze roz și pleoape imposibil de subțiri. Dă senzația că nu-l scapă din ochi pe Werner nici când clipește.

— Fă-le pe toate, spune el.

Canapeaua zburătoare

În piață, pe copacii din Place Chateaubriand apar anunțuri. Se cere predarea voluntară a armelor de foc. Cine nu va coopera va fi împușcat. A doua zi, la amiază, mai mulți bretoni vin să lase arme – fermieri în căruțe trase de catâri care au străbătut mulți kilometri, marinari bătrâni care abia se târăsc, cu niște pistoale antice, câțiva vânători cu un licăr de revoltă în ochi privind în podea în timp ce-și predau puștile.

Până la urmă, se strânge un morman jalnic, poate vreo trei sute cu totul, jumătate dintre ele ruginite. Doi jandarmi tineri le îndeasă într-un camion, apoi traversează străduța îngustă și digul rutier și se fac nevăzuți. Fără discursuri, fără explicații.

— Te rog, tati, pot să ies afară?

— În curând, porumbița mea. Dar e cu mintea în altă parte. Fumează atât de mult încât zici că se va transforma cu totul în scrum. Mai nou, stă treaz până târziu și lucrează la o machetă cu Saint-Malo despre care spune că ar fi pentru ea, adăugând zilnic case noi, construind zidurile de apărare, făcând un plan al străzilor, pentru ca ea să poată învăța orașul așa cum învățase cartierul lor din Paris. Lemn, clei, cuie, șmirghel – în loc s-o liniștească, zgomotele și mirosurile râvnei lui maniacale o sperie și mai tare. De ce va trebui să învețe străzile din Saint-Malo? Cât vor mai sta acolo?

În biroul de la etajul cinci, Marie-Laure îl ascultă pe unchiul ei care-i citește o nouă pagină din *Călătoria de pe*

Beagle. Darwin vânase păsări nandu în Patagonia, studiase bufnițe lângă Buenos Aires și escaladase o cascadă în Tahiti. Îl interesau sclavii, pietrele, fulgerul, cintezele și ritualul de frecat nasurile din Noua Zeelandă. Cel mai mult îi place partea despre coastele întunecate ale Americii de Sud, cu zidurile lor impenetrabile de copaci și briza care poartă cu ea duhoarea de alge putrede și strigătele puilor de focă. Îi face mare plăcere să și-l închipuie pe Darwin noaptea, aplecat peste bordul navei ca să se uite la valurile bioluminescente, atent la făgașurile verde fosforescent lăsate în urmă de pinguini.

— *Bonsoir,* îi spune ea lui Etienne, în picioare pe divanul din biroul lui. Poare că sunt doar o fată de doisprezece ani, ilar sunt o bravă exploratoare venită din Franța să te ajute în aventurile dumitale.

Etienne imită accentul englezesc.

— Bună seara, *mademoiselle*, ce-ar fi să vii cu mine în junglă și să mănânci fluturii ăștia? Sunt mari cât niște farfurii și poate – cine știe? – nici nu sunt otrăvitori.

— O să mănânc fluturii dumitale cu multă plăcere, Monsieur Darwin, dar mai întâi mănânc fursecurile astea.

În alte seri se joacă de-a canapeaua zburătoare. Se așază amândoi pe divan, unul lângă altul, iar Etienne spune:

— Unde mergem în seara asta, mademoiselle?

— În junglă! Sau: în Tahiti! Sau: în Mozambic!

— O, de data asta avem cale lungă de străbătut, spune Etienne cu vocea total schimbată – lină, catifelată, tărăgănată, ca de pilot. Hăt departe, sub noi, e Oceanul Atlantic, scânteiază la lumina lunii, îi simți mirosul? Simți cât e de frig aici, sus? Simți vântul prin păr?

— Unde suntem acum, unchiule?

— Suntem în Borneo, nu ți-ai dat seama? Acum trecem razant pe deasupra copacilor, dedesubt licăresc niște frunze mari și încolo sunt arbori de cafea, simți mirosul? Iar Marie-Laure chiar simte ceva, fie pentru că unchiul ei îi

dă pe la nas cu boabe de cafea, fie pentru că zboară cu adevărat pe deasupra arborilor de cafea din Borneo – nu vrea să se hotărască.

Vizitează Scoția, New York, Santiago. De câteva ori se îmbracă de iarnă și vizitează luna.

— Simți cât suntem de ușori, Marie? Abia dacă încordezi un mușchi ca să te miști! O așază în scaunul lui de birou cu rotile și o învârtește gâfâind până când o doare burta de atâta râs și trebuie să înceteze.

— Poftim, gustă niște pulpă proaspătă de lună, spune el, iar ea simte în gură ceva care aduce la gust cu brânza. Întotdeauna, la sfârșit, stau iarăși unul lângă altul și bat în perne, iar camera se materializează încetul cu încetul în jurul lor.

— Ah, spune el mai încet, pierzându-și accentul, în timp ce vocea lui își recapătă, abia perceptibil, nota de panică. Am ajuns. Acasă.

Suma unghiurilor

Werner e chemat în biroul profesorului de științe tehnice. Când intră, trei ogari supli, cu picioare lungi, îi dau târcoale. Camera e luminată de o pereche de veioze cu picior din alamă și abajur verde, iar Werner deslușește în umbră rafturi ticsite cu enciclopedii, mori de vânt și telescoape în miniatură, prisme. Doctorul Hauptmann stă la biroul lui mare, îmbrăcat cu haina lui cu nasturi de alamă, de parcă de-abia atunci ar fi ajuns și el. Fruntea lui de fildeș e încadrată de cârlionți deși. Își scoate mănușile de piele, deget cu deget.

— Pune un lemn pe foc, te rog.

Werner traversează camera și răscolește cărbunii, trezindu-i la viață. Observă că în colț mai e cineva, o siluetă uriașă, moțăind într-un fotoliu făcut pentru staturi mult mai mici. E Frank Volkheimer, un elev în ultimul an, de șaptesprezece ani, un colos dintr-un sat din nord, o

legendă printre elevii mai mici. Se povestește că Volkheimer ar fi trecut râul cu trei elevi din primul an deasupra capului. Că ar fi ridicat mașina comandantului suficient cât să strecoare un cric sub osie. Se zvonește că ar fi zdrobit traheea unui comunist cu mâinile goale. Sau că ar fi apucat un câine vagabond de bot și i-ar fi scos ochii, ca să se deprindă cu suferința altor ființe.

E poreclit Uriașul. Chiar și la lumina care pâlpâie slab, Werner îi vede venele de pe antebrațe, ca niște liane cățărătoare.

— Până acum, niciun elev n-a reușit să construiască motorul, spune Hauptmann, întors parțial cu spatele la Volkheimer. Nu fără ajutor.

Werner nu știe cum să răspundă, așa că nu răspunde. Mai răscolește o dată focul și pe coș țâșnesc scântei.

— Trigonometrie știi, cadet?

— Doar atât cât am reușit să învăț singur, domnule.

Hauptmann ia o foaie de hârtie dintr-un sertar și scrie pe ea.

— Știi ce e asta?

Werner îngustează ochii.

$$\ell = \frac{d}{\tan \alpha} + \frac{d}{\tan \beta}$$

— O formulă, domnule.

— Înțelegi la ce folosește?

— Cred că e un mod de a utiliza două puncte cunoscute pentru a calcula un al treilea punct necunoscut.

Ochii albaștri ai lui Hauptmann scapără. Are expresia cuiva care a descoperit un obiect de mare preț pe jos, chiar în fața lui.

— Dacă eu îți dau punctele cunoscute și distanța dintre ele, poți s-o rezolvi, cadet? Poți desena triunghiul?

— Cred că da.

— Ia loc la biroul meu, Pfennig. Ia scaunul meu. Uite aici un creion.

Când se așază pe scaunul de la birou, Werner nu ajunge la podea cu degetele de la picioare. Focul pompează căldură în cameră. Uită de uriașul Frank Volkheimer, cu ghetele lui mamut și cu maxilarul ca un bloc de zgură. Uită de micul profesor cu aer aristocratic, care se plimbă prin fața șemineului la ora asta târzie, uită de câini și de rafturile ticsite cu lucruri interesante. N-a mai rămas decât asta.

$$\tan \alpha = \sin \alpha / \cos \alpha$$

$$\text{și } \sin (\alpha + \beta) = \sin \alpha \cos \beta + \cos \alpha \sin \beta$$

Acum, d poate fi scos în fața ecuației.

$$d = \frac{\ell \sin \alpha \sin \beta}{\sin (\alpha + \beta)}$$

Werner introduce numerele lui Hauptmann în ecuație. Își imaginează doi observatori pe un câmp, măsurând cu pasul distanța dintre ei, apoi ridicând ochii spre un reper din depărtare: un vas cu pânze sau un coș industrial.

Când Werner cere o riglă de calcul, profesorul îi pune imediat una pe birou, așteptându-se la cererea lui. Werner o ia fără să se uite și se apucă să calculeze sinusul.

Volkheimer se uită la el. Micuțul profesor se plimbă, cu mâinile la spate. Focul trosnește. Singurele zgomote sunt răsuflarea câinilor și clicul glisorului riglei.

Într-un sfârșit, Werner spune:

— Șaisprezece virgulă patruzeci și trei, Herr Doktor. Desenează triunghiul, notează lungimile fiecărui segment și îi înapoiază hârtia. Hauptmann verifică ceva într-o carte cu copertă de piele. Volkheimer se foiește ușor în scaun. Are o expresie curioasă și în același timp indolentă. Profesorul citește cu o palmă lipită de birou, încruntându-se absent, ca și cum ar aștepta să treacă un gând. Werner e cuprins brusc de groază ca de o presimțire rea, dar când Hauptmann își întoarce iar privirea spre el, sentimentul slăbește.

— Citesc în dosarul tău de înscriere că vrei să studiezi

electromecanică la Berlin după ce pleci de aici. Și că ești orfan, așa e?

Se uită iar către Volkheimer. Werner încuviințează din cap.

— Sora mea…

— Opera unui om de știință, cadet, depinde de două lucruri. De interesele lui și de interesele vremurilor în care trăiește. Înțelegi?

— Cred că da.

— Trăim vremuri excepționale, cadet.

Werner își simte pieptul străbătut de un fior. Camere cu cărți multe și foc în cămin – astea sunt locurile în care se în>

tâmplă lucruri importante.

— Vei lucra în laborator după cină. În fiecare seară. Chiar și duminica.

— Da, domnule.

— Începând de mâine.

— Da, domnule.

— Volkheimer, aici de față, o să te supravegheze. Ia biscuiții ăștia. Profesorul scoate o cutie de tablă, legată cu fundă., Și respiră, Pfennig. Doar n-o să-ți știi respirația de fiecare dată când ești la mine în laborator.

— Da, domnule.

Aerul rece șuieră pe holuri, atât de curat că-l amețește pe Werner. Un grup de trei molii lunecă pe tavanul dormitorului. Își dezleagă șireturile, împăturește pantalonii pe întuneric și pune cutia cu biscuiți peste ei. Frederick îl privește peste marginea patului.

— Unde-ai fost?

— Am biscuiți, șoptește Werner.

— În seara asta am auzit o bufniță mare.

— Sst, îi sâsâie un băiat care stă la două paturi de ei.

Werner îi întinde un biscuit. Frederick șoptește:

— Le știi? Sunt foarte rare. Mari cât planoarele. Asta probabil că era un mascul tânăr care-și căuta un nou

teritoriu. Era într-unul dintre plopii de lângă terenul de defilare.

— O, face Werner. Pe sub pleoape îi defilează litere grecești: triunghiuri isoscele, beta, sinusoide. Se vede îmbrăcat în halat alb, trecând grăbit pe lângă mașinării.

Probabil că într-o zi o să câștige un premiu mare.

Decriptare, propulsia rachetelor, tot ce e nou.

Trăim vremuri excepționale.

De pe coridor se aude tropotitul bocancilor supraveghetorului. Frederick se întinde la loc în patul lui.

— Nu l-am văzut, șoptește el, dar l-am auzit perfect.

— Tacă-ți fleanca! spune alt băiat. O s-o încasăm din cauza ta.

Frederick nu mai spune nimic. Werner se oprește din mestecat. Bocancii supraveghetorului nu se mai aud – ori a plecat, ori s-a oprit în fața ușii. Afară, în curte, cineva sparge lemne, iar Werner ascultă zgomotul metalic al barosului care lovește pana și răsuflarea iute, speriată a băieților care-l înconjoară.

Profesorul

Etienne îi citește lui Marie-Laure din Darwin, dar se oprește în mijlocul unei silabe.

— Unchiule?

El respiră agitat, cu buzele țuguiate, ca și cum ar sufla peste o lingură cu supă fierbinte.

— E cineva aici, șoptește el.

Marie-Laure nu aude nimic. Nici pași, nici bătăi în ușă. Madame Manec dă cu mătura pe palier la etajul de deasupra. Etienne îi întinde cartea. Îl aude cum scoate un radio din priză și cum se încurcă în firele lui.

— Unchiule? repetă ea, dar el iese din birou și coboară greoi pe scară – oare îi amenință vreun pericol? –, iar ea îl urmează până la bucătărie, unde îl aude cum se opintește să dea la o parte masa.

El trage de un inel din mijlocul podelei. Sub un chepeng se deschide o gaură dreptunghiulară de unde vine un miros înfricoșător de umezeală.

— Haide repejor, coborâm o treaptă.

E o pivniță acolo? Ce văzuse unchiul ei? Era cu un picior pe prima treaptă a scării când pantofii grosolani ai lui Madame Manec intră bocănind în bucătărie.

— Haide, conașule Etienne, te rog frumos!

— Am auzit ceva. Pe cineva, se aude vocea lui Etienne de jos.

— O sperii. Nu s-a întâmplat nimic, Marie-Laure. Hai cu mine.

Marie-Laure face un pas înapoi. Dedesubt, unchiul ei își recită în șoaptă poezioare pentru copii.

— Lăsați că stau puțin cu el, Madame. Poate mai citim «lin cartea noastră, unchiule.

Din câte-și dă seama, pivnița nu e altceva decât o gaură umedă în podea. O vreme, stau pe un covor făcut sul, cu chepengul deschis, și o ascultă pe Madame Manec care îngână un cântec în timp ce pregătește ceai undeva deasupra, în bucătărie. Etienne tremură ușor lângă ea.

— Știai că probabilitatea de a fi lovit de fulger e de unu la un milion? spune Marie-Laure. Așa m-a învățat doctorul Geffard.

— Într-un an sau într-o viață?

— Nu știu exact.

— Trebuia să întrebi.

Iar expiră grăbit, cu gura pungă. De parcă întregul corp l-ar îmboldi să fugă.

— Ce se întâmplă dacă ieși afară, unchiule?

— Mă apucă neliniștea. Vocea lui abia se aude.

— Dar ce anume te neliniștește?

— Că sunt afară.

— Mai exact?

— Spațiile largi.

— Nu toate spațiile sunt largi. Strada dumitale nu e așa

de mare, nu?

— Față de străzile cu care ești tu obișnuită, nu e.

— Îți plac ouăle și smochinele. Și roșiile. Le-am avut la prânz. Astea cresc afară.

El râde încetișor.

— Sigur că da.

— Nu ți-e dor de lume?

El tace; ea la fel. Amândoi plutesc pe spiralele memoriei.

— Toată lumea e aici, spune el și bate în coperta lui Darwin. Și în radiourile mele. Chiar aici, la îndemână.

Unchiul ei are mult dintr-un copil, cu nevoi de ascet și cu desăvârșire liber de vreo obligație temporală. Și totuși, ea își dă seama că e bântuit de temeri atât de imense și de numeroase, încât aproape că poate simți teroarea care pulsează în ființa lui. Ca și cum la ferestrele minții lui ar pândi mereu o fiară.

— Poți să-mi mai citești puțin, te rog? întreabă ea, iar Etienne deschide cartea și șoptește: *Chiar și încântarea e un cuvânt prea slab pentru a exprima sentimentul unui naturalist care pătrunde pentru prima oară de unul singur într-o pădure braziliană…*

După câteva paragrafe, fără vreun preambul, Marie-Laure spune:

— Povestește-mi despre dormitorul de sus. De vizavi de camera unde dorm eu.

El se oprește. Iar răsuflă pripit, agitat.

— Are o ușiță în spate, dar e încuiată, spune ea. Unde duce?

Tăcerea lui prelungită o face să se teamă că-l supărase. Dar el se ridică în picioare, iar genunchii îi trosnesc ca niște vreascuri.

— Iar te ia durerea de cap, unchiule?

— Hai cu mine.

Șerpuiesc pe scară până sus. Pe palierul de la șase, o iau la stânga, iar el deschide ușa fostei camere a bunicului ei. Ea îi pipăise deja interiorul în repetate rânduri: o vâslă de

lemn fixată în cuie în perete, o fereastră acoperită de perdele lungi. Un pat de o persoană. O corabie în miniatură pe o etajeră. În fund e un șifonier atât de mare, că nu ajunge până la capătul de sus și nici nu-l poate cuprinde pe tot dacă întinde brațele.

— Astea sunt lucrurile lui?

Etienne descuie ușița din spatele șifonierului.

— Haide.

Ea înaintează pe bâjbâite. O căldură uscată, de spațiu închis. Șoarecii o iau la fugă. Degetele ei dau peste o scară.

— Duce în pod. Nu e foarte sus.

Șapte trepte. Ajunsă în vârf, se ridică în picioare. Are senzația de spațiu lung, cu pereți înclinați, înghesuit sub fronton. Tavanul e doar puțin mai înalt ca ea.

Etienne urcă în spatele ei și o ia de mână. Picioarele ei întâlnesc cabluri pe podea. Acestea șerpuiesc printre cutii prăfuite, năpădesc o capră de tăiat lemne. El o conduce prin hățișul de cabluri până în capăt, unde e ceva care seamănă cu un scaun tapițat pentru pian, și o ajută să se așeze.

— Asta e podul. Asta din fața noastră e hornul. Pune mâinile pe masă. Așa.

Masa e plină de cutii metalice: tuburi, bobine, întrerupătoare, instrumente de măsură, cel puțin un gramofon. Toată partea asta a podului e un fel de mașinărie, își spune ea. Soaiele încinge ardezia deasupra capetelor lor. Etienne potrivește niște căști pe urechile lui Marie-Laure. Ea îl aude prin căști cum învârtește de o manivelă și apasă pe un buton, după care un pian care pare să-i fi răsărit fix în mijlocul țestei începe să cânte o melodie simplă.

Cântecul slăbește și o voce plină de paraziți spune: *Gândiți-vă la un singur cărbune care arde în soba familiei voastre. Îl vedeți, copiii Acea bucată de cărbune a fost odinioară o plantă verde, o ferigă sau o trestie care a trăit*

acum un milion sau poate două milioane de ani sau poate acum o sută de milioane de ani.

După câteva clipe, vocea cedează din nou locul pianului. Unchiul ei îi dă jos căștile.

— În copilărie, spune el, fratele meu era bun la toate, dar cel mai mult era admirat pentru vocea lui. Călugărițele de la St. Vincent voiau să adune coruri întregi în jurul ei. Henri și cu mine aveam amândoi un vis, să înregistrăm discuri și să le vindem. El avea vocea, eu aveam mintea, iar pe vremea aia, toată lumea voia gramofon. Iar emisiuni pentru copii nu prea se făceau. Așa că am luat legătura cu o companie de discuri din Paris, care a fost interesată, eu am scris zece prezentări diferite pe subiecte științifice, Henri a repetat și ne-am apucat în fine să înregistrăm. Tatăl tău era doar un copil, dar venea să asculte. A fost una dintre cele mai fericite perioade din viața mea.

— Apoi a început războiul.

— Ne-au băgat la transmisiuni. Treaba noastră, a mea și a bunicului tău, era să croșetăm linii de telegraf între pozițiile de comandă din spate și ofițerii din față. Aproape noapte de noapte, dușmanul trăgea cu așa-zisele „rachete de semnalizare” peste tranșee, niște aștri efemeri care pluteau în aer agățați de parașute, pentru a lumina posibile ținte pentru pușcași. Fiecare soldat de pe raza semnalului luminos îngheța pe loc până-l vedea că trece. Uneori, trăgeau optzeci, nouăzeci de rachete din astea într-o oră, una după alta, iar noaptea părea pustie și ciudată în lumina de la magneziu. Era așa liniște, nu se auzea decât fâsâitul rachetelor, apoi șuieratul glonțului vreunui țintaș care brăzda întunericul și se îngropa în noroi. Pe cât se putea, încercam să rămânem împreună. Dar uneori, eu paralizam. Nu reușeam să-mi mișc nicio parte a corpului, nici măcar degetele. Nici măcar pleoapele. Henri stătea lângă mine și-și recita în șoaptă prezentările alea, cele pe care le înregistraserăm. Uneori o țineam așa toată noaptea. Iar și iar. De parcă am fi țesut în

jur un fel de paravan protector. Până dimineața.

— Dar el a murit.

— Și eu nu.

Ea are revelația că asta trebuie să fie rădăcina fricii lui, a oricărei frici. O lumină pe care nu o poți opri, care se va întoarce spre tine, călăuzind un glonț spre țintă.

— Cine a construit toate astea, unchiule? Mașinăria asta.

— Eu. După război. Mi-a luat ani de zile.

— Cum funcționează?

— E un radio transmițător. De la butonul ăsta – îi duce mâna la el – se dă drumul la microfon, iar ăsta controlează fonograful. Asta e amplificatorul de premodulație, astea sunt tuburile cu vid și astea sunt bobinele. Antena e telescopică, se întinde pe lângă horn. Doisprezece metri. Simți maneta? Gândește-te că energia e un val, iar transmițătorul emite niște cicluri egale de valuri din astea. Vocea ta întrerupe ciclurile astea…

Ea nu mai ascultă. E praf, e încurcat și totuși fascinant. Cât de vechi să fie? Zece ani? Douăzeci?

— Ce ai transmis?

— Înregistrările cu fratele meu. Compania de gramofoane din Paris și-a pierdut interesul, dar eu am pus în fiecare seară (ele zece discuri ale noastre până când s-au tocit aproape toate. Și cântecul lui.

— Pianul?

— *Clair de lune* al lui Debussy. El atinge un cilindru metalic, cu o sferă fixată în vârf. Branșam microfonul la mufa gramofonului și *voilà.*

Ea se apleacă la microfon și spune:

— Bună, dacă m-auziți. El râde cu râsul lui eteric. Le-o fi ascultat vreun copil? întreabă ea.

— Nu știu.

— Cât de departe poate transmite, unchiule?

— Departe.

— Până-n Anglia?

— Fără probleme.

— Până la Paris?

— Da. Dar eu nu voiam să se audă în Anglia. Sau la Paris. M-am gândit că, dacă transmisia e destul de puternică, o să mă audă fratele meu. Că o să-i aduc puțină alinare, o să-l protejez cum m-a protejat el pe mine întotdeauna.

— Îi puneai fratelui dumitale să-și asculte propria voce? După ce a murit?

— Și Debussy.

— Ți-a răspuns vreodată?

Podul ticăie. Ce stafii s-or prelinge acum pe lângă pereți, trăgând cu urechea? Aproape că simte în aer gustul spaimei unchiului ei.

— Nu, răspunse el. Niciodată.

Pentru draga mea soră, Jutta

Unii băieți șușotesc că doctorul Hauptmann are legături cu unii miniștri foarte influenți. El nu răspunde..... Dar vrea să-l ajut tot timpul! Serile mă duc la el în laborator și mă pune să lucrez la circuite pentru un radio pe care-l testează. Și la trigonometrie. Mă îndeamnă să fiu cât mai creativ. Zice că ăsta e combustibilul Reichului, creativitatea. Îl pune pe elevul ăsta mai mare, de i se spune Uriașul, să se țină de mine cu un cronometru, ca să vadă cât de repede calculez. Triunghiuri, triunghiuri, triunghiuri. Cred că fac vreo cincizeci de calcule pe seară. Nu mi se spune de ce. Nu ți-ar veni să crezi câtă sârmă de cupru au aici. Au..... Când apare Uriașul, toată lumea se dă la o parte.

Doctorul Hauptmann spune că putem face orice, putem construi orice. Spune că Führerul a strâns în jurul lui savanți care să-l ajute să controleze vremea. Zice că Führerul o să perfecționeze o rachetă care să ajungă în Japonia. Zice că Führerul o să construiască un oraș pe Lună.

Pentru draga mea soră, Jutta

Azi, la exercițiile militare, comandantul ne-a povestit despre Reiner Schicker. Era un tânăr caporal, iar căpitanul lui avea nevoie de cineva care să se infiltreze în tabăra inamicului și să le cartografieze pozițiile defensive. Căpitanul a cerut voluntari, iar Reiner Schicker a fost singurul care s-a oferit. Dar a doua zi, Reiner Schicker a fost prins. Chiar a doua zi! L-au prins polonezii și l-au torturat cu electricitate. Atâta l-au electrocutat până i s-a lichefiat creierul, a spus comandantul, dar înainte de asta, Reiner Schicker a spus ceva incredibil. A zis „Nu regret decât că am doar o viață de jertfit pentru țara mea".

Toată lumea spune că o să vină un test important. Mai greu decât toate celelalte.

Frederick spune că povestea aia cu Reiner Schicker e.....Pentru simplul fapt că stau pe lângă Uriaș – îl cheamă Frank Volkheimer –, ceilalți băieți mă tratează cu respect. Practic, îi ajung doar până la brâu. Zici că e bărbat, nu băiat. E la fel de loial ca Reiner Schicker. În mâini, inimă și oase. Te rog să-i spui lui Frau Elena că mănânc mult aici, dar că nimeni nu face turte de făină ca ale ei, de fapt, aici nici nu le face nimeni. Să-i spui micului Siegfried să-i dea bătaie. Mă gândesc în fiecare zi la tine. Sieg heil.

Pentru draga mea soră Jutta

Ieri a fost duminică și ne-am dus în pădure pentru instrucție. Vânătorii sunt plecați mai toți pe front, așa că pădurea e plină de jderi și de căprioare. Ceilalți băieți au stat în adăpost și au vorbit despre victorii glorioase și despre cum în curând vom traversa Canalul și-i vom nimici pe ..... și câinii doctorului Hauptmann s-au întors cu trei iepuri, câte unul de fiecare, dar Frederick a venit cu o mie de mure în cămașă, cu mânecile ferfeniță de la spini și cu săculețul binoclului sfâșiat și eu i-am spus că o să

mănânce papară, iar el s-a uitat în jos la hainele lui de parc-atunci le-ar fi văzut prima oară! Frederick știe să recunoască păsările doar ascultându-le. Deasupra lacului am auzit ciocârlii, nagâți și fluierari, un uliu vânăt și încă vreo zece pe care le-am uitat. Cred că ți-ar plăcea de Frederick. Vede lucruri pe care alții nu le văd. Sper că v-a mai trecut tușea, și ție, și lui Frau Elena. Sieg heil.

Parfumier

Îl cheamă Claude Levitte, dar toată lumea îi spune Claude Grasul. Timp de zece ani, ținuse o parfumerie pe rue Vauborel: o afacere șchioapă, care mergea doar când se săra codul și până și pietrele orașului începeau să pută.

Dar se iviseră noi posibilități, iar Claude Grasul nu era omul care să rateze o ocazie. Le dă bani fermierilor de lângă Cancale ca să taie miei și iepuri. Claude îndeasă carnea în setul de valize din vinilin al soției și o transportă personal cu trenul la Paris. E ușor – sunt luni în care câștigă chiar și cinci sute de franci. Cerere și ofertă. Sigur, fără hârțogărie nu se poate. Se mai întâmplă ca un funcționar de la mijlocul lanțului să miroasă ceva și să ceară un procent. Numai o minte ca a lui Claude poate descurca ițele afacerii.

Azi îi e prea cald. Sudoarea îi curge șiroaie pe spate și în părți. Saint-Malo se coace. E octombrie și dinspre ocean ar trebui să se reverse vânturi curate și reci. Pe străzi ar trebui să se rostogolească frunze. Dar vântul venise și plecase. De parcă nu i-ar fi convenit ce schimbări găsise la fața locului.

Toată după-amiaza, Claude stă la adăpost în prăvălia lui, printre sutele de sticluțe cu arome florale, orientale și *fougères*[12] din vitrină, în nuanțe de roz, carmin și azuriu,

[12] Familie de parfumuri cu note ierboase, lemnoase — de la *fougère,* ferigă.

dar nimeni nu-i calcă pragul, un ventilator electric rotitor îi suflă peste față din stânga, apoi din dreapta, iar el nu citește și nici măcar nu se mișcă în afară de faptul că întinde din când în când câte o mână, ia un pumn de biscuiți dintr-o cutie rotundă și și-i îndeasă în gură.

Pe la patru după-amiaza, un mic grup de soldați germani străbate fără grabă rue Vauborel. Sunt supli, cu pielea feței roz-somon, serioși. Au priviri grave. Țin armele cu țeava în jos, atârnate pe umăr ca niște clarinete. Își râd unul altuia și par dăruiți pe sub căști cu aur binecuvântat.

Claude înțelege că ar trebui să-i dușmănească, dar îi admiră pentru competență și maniere, pentru eficiența pură cu care se mișcă. Întotdeauna par să aibă o destinație clară, asupra căreia n-au nici urmă de îndoială. Lucru care țării lui i-a lipsit.

Soldații o iau pe rue St. Philippe și se fac nevăzuți. Degetele lui Claude desenează ovale pe vitrină. La etaj, soția lui dă cu aspiratorul – îl aude descriind cerc după cerc. Aproape că ațipise când îl vede pe parizianul care se mutase la trei case de el ieșind din locuința lui Etienne LeBlanc. Un bărbat slab, cu nas acvilin, care pierde vremea în fața oficiului telegrafic, cioplind căsuțe de lemn.

Parizianul o ia în aceeași direcție ca și soldații germani, plasând călcâiul unui picior exact lângă vârful celuilalt. Ajunge la capătul străzii, mâzgălește ceva într-un bloc de foi, se întoarce o sută optzeci de grade și o ia înapoi. Când ajunge la capătul cvartalului, se uită la casa familiei Ribault și iar notează ceva. Se uită în sus și-n jos. Măsoară. Mușcă din guma creionului ca și cum ceva îl tulbură.

Claude Grasul se duce la fereastră. Și asta ar putea fi o ocazie. Autoritățile de ocupație vor fi interesate să afle că un străin măsoară distanțele cu pasul și schițează case. Vor vrea să știe cum arată, cine finanțează activitatea asta. Cine o autorizase.

E bine. Excelent.

Vremea struților

Nu se întorc încă la Paris. Și tot n-are voie afară. Marie-Laure numără fiecare zi de când stă închisă în casa lui Etienne. O sută douăzeci. O sută douăzeci și una. Se gândește la transmițătorul din pod, cum trimitea vocea bunicului ei în zbor peste mare – *Gândiți-vă la un singur cărbune care arde în soba familiei voastre* –, plutind ca Darwin de la Brațul Plymouth la Capul Verde și de-acolo în Patagonia și Insulele Falkland, peste valuri, peste granițe.

— Dacă termini macheta, asta înseamnă că am voie afară? îl întreabă pe taică-său.

Șmirghelul lui nu se oprește.

Vizitatoarele lui Madame Manec aduc în bucătărie povești înfricoșătoare și greu de crezut. Veri din Paris despre care nimeni nu mai știa nimic de zeci de ani trimit acum scrisori în care cerșesc claponi, șuncă, găini. Dentistul vinde vin prin poștă. Parfumierul taie miei și-i duce în valize cu trenul la Paris, unde vinde carnea cu un profit imens.

În Saint-Malo, localnicii sunt amendați pentru că încuie ușile, pentru că au porumbei, pentru că fac provizii de carne. Trufele dispar. Vinul spumos dispare. Oamenii nu se mai privesc în ochi. Nu se mai flecărește la uși. Nu se face plajă, nu se cântă, îndrăgostiții nu se mai plimbă serile pe ziduri – nu sunt reguli scrise, dar e ca și cum ar fi. Dinspre Atlantic suflă vânturi înghețate, Etienne se baricadează în fosta cameră a fratelui lui, iar Marie-Laure îndură curgerea lentă a orelor pipăind scoicile din biroul lui, ordonându-le după mărime, specie și morfologie, verificând iar și iar ordinea, să se asigure că n-a pus greșit nici măcar una singură.

Sigur că ar putea ieși afară măcar jumătate de oră. La brațul tatălui ei. Și totuși, de fiecare dată când taică-său o refuză, o voce răsună într-un compartiment al memoriei ei:

Poate că mai întâi le iau pe oarbe și dup-aia pe schiloade.

O să le silească la tot felul de chestii.

Dincolo de zidurile orașului, câteva nave militare circulă încolo și încoace, inul e făcut pachet, transportat și folosit pentru frânghie, cabluri sau corzi de parașute, pescărușii zburători scapă din gheare stridii, midii sau scoici, iar răpăiala bruscă pe acoperiș o face pe Marie-Laure să țâșnească în capul oaselor în pat. Primarul anunță o nouă taxă și unele dintre prietenele lui Madame Manec șușotesc că primarul i-ar fi trădat, că le-ar trebui *un homme à poigne*[13] dar altele se întreabă dacă primarul avusese de ales. Lumea începe să vorbească despre vremea struților.

— Noi stăm cu capetele în nisip, Madame? Sau ei?

— Poate că și unii, și alții, șoptește ea.

Madame Manec s-a obișnuit să ațipească la masă, lângă Marie-Laure. Îi ia mult timp să ducă mâncarea cinci etaje până în camera lui Etienne, gâfâind întruna. În general, dimineața, înainte să se trezească ceilalți, Madame gătește. La jumătatea dimineții iese în oraș, cu o țigară în gură, să ducă prăjituri sau oale cu tocană celor bolnavi sau strâmtorați, iar la etaj, tatăl lui Marie-Laure lucrează la machetă, șmirgheluind, bătând în cuie, tăind, măsurând, lucrând pe zi ce trece tot mai frenetic, ca sub presiunea unui termen final numai de el știut.

Veriga slabă

Ofițerul care răspunde de instrucție e comandantul, un director de școală exagerat de zelos pe nume Bastian, cu un pas vioi, un pântec rotund și un veston care tremură sub greutatea medaliilor de război. Are fata însemnată de vărsat și niște umeri care par modelați din lut moale. La orice oră din zi poartă i izme înalte, cu ținte, iar cadeții glumesc că așa ieșise din burta maică-sii, încălțat cu ele.

---

[13] Mână forte (fr.).

Bastian le cere să memoreze hărți, să cerceteze poziția soarelui, să-și taie singuri curele din piele de vacă. În fiecare după amiază, indiferent cum e vremea, stă pe un câmp și recită sloganurile dictate de stat: „Prosperitatea depinde de ferocitate. Bunicuțele voastre cele drăguțe se lăfăie în ceai și biscuiți numai și numai datorită pumnilor de la capătul brațelor voastre”.

Un pistol antic îi atârnă la brâu. Cadeții cei mai zeloși îl privesc admirativ, cu ochi strălucitori. Werner îl simte în stare de o violență cruntă, cronică.

— Trupa cadeților e un corp, explică el, învârtind o bucată de furtun de cauciuc al cărei capăt șfichiuie prin aer la câțiva centimetri de nasul unui băiat, exact cum e corpul omului. Așa cum vă cerem să alungați orice slăbiciune din corp, tot așa trebuie să învățați să alungați și slăbiciunile din trupă.

Într-o după-amiază de octombrie, Bastian trage din rând un băiat cu degetele de la picioare întoarse înăuntru.

— Tu o să fii primul. Cum îți zice?

— Bäcker, domnule.

— Bäcker. Ia spune-ne, Bäcker. Cine e cel mai slab membru al acestui grup?

Werner începe să dârdâie. E cel mai scund dintre cadeții din anul lui. Încearcă să-și umfle pieptul, să pară cât mai înalt. Privirea lui Bäcker mătură rândurile.

— El, domnule?

Werner expiră. Bäcker a ales un băiat aflat mult în dreapta lui Werner, unul dintre puținii cu părul negru. Ernst nu-știu-cum.

O alegere destul de prudentă – Ernst chiar aleargă încet. Un băiat care încă nu s-a obișnuit cu picioarele lui cabaline.

Bastian îl cheamă pe Ernst în față. Buza de jos a băiatului tremură când se întoarce cu fața la ceilalți.

— Smiorcăiala nu te-ajută, spune Bastian, făcând un gest vag spre capătul terenului, unde un șir de copaci se înalță

printre ierburi. O să ai un avantaj de zece secunde. Trebuie să ajungi la mine până te ajung ei din urmă. S-a înțeles?

Ernst nici nu încuviințează, nici nu neagă din cap. Bastian mimează iritarea.

— Când ridic mâna stângă, fugi. Când ridic mâna dreaptă, fugiți voi, restul de nătărăi. Și Bastian se îndepărtează cu pas legănat, cu furtunul de cauciuc în jurul gâtului și pistolul săltându-i la brâu.

Șaizeci de băieți așteaptă, respirând. Werner se gândește la Jutta, cu părul ei opalescent, ochii iuți și felul ei direct de a fi: nimeni n-ar putea s-o ia pe ea drept veriga slabă. Ernst nu-știu cum tremură acum din tot corpul, inclusiv încheieturile mâinilor și gambele îi tremură. Când Bastian ajunge cam la o sută optzeci de metri în fața lor, se întoarce și ridică mâna strângă.

Ernst aleargă cu brațele aproape drepte și cu picioarele crăcănate și dezarticulate. Bastian numără până la zece.

— Trei, strigă vocea lui de departe. Doi. Unu. La zero, brațul lui drept țâșnește în sus, iar grupul se dezlănțuie. Băiatul brunet e la cel puțin cincizeci de metri în fața lor, dar ceata începe imediat să câștige teren.

Repede, mâncând pământul, cu toată viteza, cincizeci și nouă de băieți de paisprezece ani aleargă după unul singur. Werner rămâne în centrul grupului care se risipește, cu inima bătându-i într-o confuzie neagră, întrebându-se unde e Frederick, de ce aleargă după acel băiat și ce-ar trebui să facă dacă-l prind.

Numai că, într-un ungher atavic al creierului, știe exact ce vor face.

Câțiva alergători de pe flancuri sunt extrem de rapizi. Se apropie tot mai mult de silueta solitară. Membrele lui Ernst zvâcnesc cu furie, dar e clar că băiatul nu e obișnuit să sprinteze și își pierde suflul. Iarba se unduiește, raze de soare întretaie copacii, ceata se apropie, iar Werner e cuprins de iritare: De ce nu poate Ernst să alerge mai

repede? De ce nu s-a antrenat? Cum a trecut de testele de intrare?

Cel mai rapid dintre cădeți se întinde să-l apuce pe băiat de cămașă. Aproape a reușit. Ernst cel brunet o să fie prins, iar Werner se întreabă dacă nu cumva o parte din el chiar își dorește asta. Dar băiatul ajunge la comandant cu o fracțiune de secundă înainte ca restul să tabere asupra lui.

Confiscare

Marie-Laure trebuie să insiste de trei ori pe lângă tatăl ei ca să-l convingă să citească anunțul cu voce tare: *Cetățenii trebuie să predea toate aparatele de radio aflate în posesia lor. Aparatele trebuie aduse pe rue de Chartres la numărul 27 mâine, înainte de ora prânzului. Cine va nesocoti ordinul va fi arestat ca sabotor.*

Timp de câteva momente, nimeni nu spune nimic, iar vechea anxietate se redeșteaptă în cugetul lui Marie-Laure.

— El e…

— În camera bunicului, spune Madame Manec.

Mâine la prânz. Marie-Laure își spune că jumătate de casă e ocupată de aparate de radiorecepție și de componentele lor.

Madame Manec bate la ușa lui Henri, fără a primi răspuns. După-amiază, pun în cutii echipamentul din biroul lui Etienne – Madame și tatăl scot radiourile din priză și le așază în cutii, în timp ce Marie-Laure stă pe divan și ascultă cum dispar aparatele, unul câte unul: bătrânul Radiola 5; un G.M.R. Titan; un G.M.R. Orphée. Un radio Delco pentru fermieri, de treizeci și doi de volți, pe care Etienne îl adusese tocmai din America în 1922.

Tatăl ei îl împachetează în cartoane pe cel mai mare și folosește un căruț antic ca să-l coboare bocănind pe scări. Marie-Laure stă cu degetele amorțite în poală și se

gândește la mașinăria din pod, la cablurile și la butoanele ei. Un transmițător construit pentru a vorbi cu fantomele. Se pune ca aparat de radio? Ar trebui să le pomenească de el? Oare tata și Madame Manec știu? S-ar părea că nu. Seara, ceața pătrunde în oraș, aducând cu ea un miros rece, de pește, ei stau în bucătărie și mănâncă morcovi și cartofi, iar Madame Manec lasă o farfurie în fața ușii lui Henri, ciocănește, dar ușa nu se deschide, iar mâncarea rămâne neatinsă.

— Ce fac ei cu radiourile? întreabă Marie-Laure.

— Le trimit în Germania, spune tata.

— Sau le aruncă în mare, spune Madame Manec. Hai, copilă, bea-ți ceaiul. Doar nu se sfârșește lumea. Diseară o să-ți mai dau o pătură să te-nvelești.

De dimineață, Etienne rămâne închis în camera fratelui său. Marie-Laure nu-și dă seama dacă el știe sau nu ce se petrece în casa lui. La zece dimineața, tatăl ei se apucă să facă transporturi până în rue de Chartres, un drum, două, trei, iar când se întoarce să încarce ultimul radio în căruț, Etienne tot n-a apărut. Marie-Laure o ține de mână pe Madame Manec și ascultă zăngănitul porții care se închide, osia căruțului care se zdruncină când tatăl ei îl împinge înainte pe rue Vauborel, apoi liniștea care se reinstalează după plecarea lui.

Muzeu

Plutonierul-major Reinhold von Rumpel se trezește devreme. Se înfășoară în uniformă, își vâră în buzunar lupa și penseta, își pune mănuși albe. La ora șase e deja în holul hotelului gătit, cu pantofii lustruiți, cu tocul pistolului închis. Hotelierul îi aduce pâine și brânză într-un coș de trestie neagră, acoperit frumos cu un șervet de bumbac – totul impecabil.

E o încântare să umbli prin oraș înainte să răsară soarele, când străzile licăresc și se-nfiripă rumoarea unei

noi zile pariziene. În timp ce merge pe rue Cuvier până la Jardin des Plantes, copacii par cețoși și expresivi – niște umbrele de soare înălțate numai și numai pentru el.

Îi place să fie matinal.

Când intră în Sala Mare, doi paznici de noapte iau poziția de drepți. Se uită la galoanele de pe gulerul și mânecile lui; corzile din gât li se contractă. Un bărbat scund, într-un costum negru de flanelă, apare pe scară, cerându-și scuze în germană. Spune că e directorul adjunct. Îl aștepta pe plutonierul-major abia peste o oră.

— Putem vorbi în franceză, spune von Rumpel.

În spatele lui vine în fugă un al doilea personaj cu pielea subțire cum e coaja de ou și o groază evidentă de a înfrunta privirile celorlalți.

— E o onoare pentru noi să vă arătăm colecțiile, domnule plutonier-major, rostește dintr-o suflare directorul adjunct. Dânsul e profesorul Hublin, mineralogul. Hublin clipește de două ori, ca un animal încolțit. Cei doi paznici îi urmăresc de la capătul coridorului.

— Vă duc eu coșul?

— Nu e nevoie.

Galeria de Mineralogie e atât de lungă, încât von Rumpel abia îi întrezărește capătul. Pe alocuri, vitrinele se înșiruie goale, iar etajerele dinăuntru, îmbrăcate în fetru, păstrează contururile obiectelor dispărute. Von Rumpel pășește agale, cu coșul pe braț, complet absorbit de ce vede. Ce comori lăsaseră în urmă! Un set splendid de cristale galbene de topaz pe o rocă cenușie. O bucată grozavă de berii roz, ca un creier cristalizat. O coloană de turmalină violet din Madagascar, atât de prețioasă, încât nu poate rezista ispitei de a o mângâia. Burnonit. Apatit pe muscovit. Zirconiu natural într-o cascadă de culori. Și alte zeci de minerale pe care nu le știe după nume. Probabil că oamenilor ăstora le trec prin mână într-o săptămână mai multe pietre prețioase decât văzuse el într-o viață, cugetă

el.

Fiecare exponat e trecut în niște cataloage uriașe, întocmite de-a lungul multor secole. Livid, Hublin îi arată paginile.

— Ludovic XIII a inițiat colecția, la origine un dulap cu doctorii – jad pentru rinichi, argilă pentru stomac și așa mai departe. La 1850, în catalog erau deja două sute de mii de articole, o moștenire minerală neprețuită…

Când și când, von Rumpel își scoate carnetul din buzunar și notează ceva. Nu se grăbește. Când ajung la sfârșit, directorul adjunct își împreunează degetele peste curea.

— Sperăm că v-am impresionat, domnule plutonier-major. V-a plăcut vizita?

— Foarte mult. Becurile electrice din tavan sunt la mare distanță unul de altul, iar tăcerea din acel spațiu imens e apăsătoare. Dar, continuă el, trăgând de fiecare cuvânt, ce-mi puteți spune despre colecțiile la care publicul nu are acces?

Directorul adjunct și mineralogul au un schimb de priviri.

— Ați văzut tot ce vă putem arăta, domnule plutonier major.

Von Rumpel păstrează un ton politicos. Civilizat. La urma urmei, Parisul nu e Polonia. Trebuie să fii atent când faci valuri. Nu poți confisca pur și simplu lucruri. Cum spunea tatăl lui? *Privește obstacolele ca pe niște șanse, Reinhold. Privește-le ca pe niște surse de inspirație.*

— Putem merge undeva să stăm de vorbă? spune el.

Biroul directorului adjunct ocupă un cotlon plin de praf de la etajul al treilea, cu vedere spre grădini: lambrisat cu lemn de nuc, supraîncălzit, decorat cu fluturi și cărăbuși expuși pe ac și înrămați alternativ. Pe peretele din spatele biroului de jumătate de tonă atârnă singura imagine din cameră: un portret în cărbune al biologului francez Jean-Baptiste Lamarck.

Directorul adjunct stă la birou, iar von Rumpel se așază în fața lui, cu coșul între picioare. Mineralogul se ridică. O secretară cu gât lung aduce ceai.

— Noi acumulăm mereu, da? spune Hublin. Peste tot în lume, industrializarea pune în pericol zăcămintele minerale.

Noi colecționăm toate tipurile de minerale existente. Pentru un curator, toate sunt la fel de prețioase.

Von Rumpel râde. Apreciază faptul că cei doi încearcă să-și joace șansele. Doar oare n-au înțeles că jocul are deja un câștigător? Lasă jos cana de ceai și spune:

— Aș vrea să văd piesele cele mai protejate pe care le dețineți. Mă interesează în mod deosebit un exponat pe care înțeleg că l-ați scos abia recent din seif.

Directorul adjunct își trece mâna stângă prin păr, eliberând o furtună de mătreață.

— Domnule plutonier-major, mineralele pe care le-ați văzut au contribuit la descoperiri în domeniul electrochimiei și legilor fundamentale ale cristalografiei matematice. Rolul unui muzeu național este să se ridice deasupra capriciilor și modelor colecționarilor, ca să păstreze pentru generațiile viitoare…

— Voi aștepta, spune von Rumpel, zâmbind.

— Nu ne-ați înțeles, *monsieur.* Ați văzut tot ce vă puteam arăta.

— Aștept să văd ceea ce nu-mi puteți arăta.

Directorul adjunct își privește țintă ceaiul. Mineralogul se bâțâie de pe un picior pe altul. Pare să lupte cu o furie interioară.

— Mă pricep destul de bine la așteptat, spune von Rumpel în franceză. E marele meu talent. Nu prea excelam eu la sport sau matematică, dar, încă din copilărie, dădeam dovadă de o răbdare ieșită din comun. Așteptam cu mama cât se aranja la coafor. Stăteam pe scaun și așteptam ore în șir, fără reviste, fără jucării, fără ca măcar să bâțâi din picioare. Toate mamele erau căzute în admirația mea.

Amândoi francezii se foiesc. Ce urechi ascultă dincolo de ușa biroului?

— Vă rog să luați loc, dacă binevoiți, i se adresează von Rumpel lui Hublin, lovind ușurel în scaunul de lângă el. Dar Hublin nu se așază. Timpul trece. Von Rumpel își soarbe ceaiul rămas și așază cana cu mare grijă pe marginea biroului directorului adjunct. Undeva, un ventilator electric se trezește bâzâind la viață, merge o vreme, apoi se oprește.

— Nu e limpede ce anume așteptăm, domnule plutonier major, spune Hublin.

— Aștept să fiți sinceri cum mine.

— Dacă-mi permiteți…

— Stați, spune von Rumpel. Luați loc. Sunt sigur că dacă veți dori să dați vreo dispoziție, *mademoiselle* care arată ca o girafa va auzi, nu-i așa?

Directorul adjunct își tot încrucișează și descrucișează picioarele. E deja trecut de ora prânzului.

— Poate veți dori să vedeți scheletele? încearcă directorul adjunct. Sala Omului e deosebit de spectaculoasă. Iar colecția noastră zoologică e dincolo de…

— Aș vrea să văd mineralele care nu sunt expuse pentru public. Mai cu seamă pe unul dintre ele.

Pe gâtul lui Hublin apar pete alb-roz. Nu se așază pe scaun. Directorul adjunct pare să se fi împăcat cu ideea că ajunseseră într-un impas, așa că scoate dintr-un sertar un teanc de hârtii perfect legate și începe să citească. Hublin dă semne că ar vrea să plece, dar von Rumpel îi spune pur și simplu:

— Vă rog să mai rămâneți până lămurim problema.

Așteptarea, consideră von Rumpel, e un fel de război. Îți spui că n-ai voie să pierzi și asta-i tot. Telefonul directorului adjunct sună, el se întinde să răspundă, dar von Rumpel ridică mâna, iar telefonul sună de zece, unsprezece ori, după care amuțește. Trece, probabil, o jumătate de ceas încheiată, timp în care Hublin își privește

șireturile, directorul adjunct notează din când în când în manuscris cu un stilou argintiu, iar von Rumpel stă complet nemișcat, după care se aud bătăi slabe în ușă.

— Domnilor? se aude o voce.

— Suntem bine, mulțumim, strigă von Rumpel.

— Am și alte treburi de rezolvat, domnule plutonier-major, spune directorul adjunct.

Von Rumpel nu ridică tonul.

— Veți aștepta aici. Amândoi. Veți sta aici, cu mine, până când voi vedea ceea ce am venit să văd. După care ne vom întoarce cu toții la treburile noastre importante.

Bărbia mineralogului tremură. Ventilatorul pornește iar, apoi moare. Un temporizator fixat la cinci minute, își spune von Rumpel. Așteaptă să mai pornească și să se mai oprească o dată. Apoi ia coșul în poală. Arată spre scaun. Tonul îi e blând.

— Stați jos, domnule profesor. Să vă fie mai comod.

Hublin nu se așază. E ora două în oraș, iar clopotele dintr-o sută de biserici încep să bată. Trecători pe alei. Ultimele frunze ale toamnei cad în spirale pe pământ.

Von Rumpel își întinde șervetul în poală, ridică brânza. Rupe pâinea fără grabă și o cascadă de firimituri se revarsă în șervet. Aproape că aude cum le chiorăie mațele celorlalți în timp ce mestecă. Nu le oferă nimic. După ce termină, se șterge la colțurile gurii.

— M-ați înțeles greșit, *messieurs.* Nu sunt un animal. Nu sunt aici ca să dau iama în colecțiile dumneavoastră. Acestea aparțin întregii Europe, întregii omeniri, nu-i așa? Eu am venit doar pentru ceva mic. Ceva mai mic decât rotulele dumneavoastră. În timp ce vorbește, se uită la mineralog. Care privește în altă parte, stacojiu la față.

— E absurd, domnule plutonier-major, spune directorul adjunct.

Von Rumpel împăturește șervetul, îl pune înapoi în coș și pune coșul pe podea. Își linge vârful degetului, apoi își culege firimiturile de pe tunică, una câte una. După care îl

privește direct pe directorul adjunct.

— Liceul Charlemagne, nu-i așa? De pe strada Charlemagne?

Pielea din jurul ochilor directorului adjunct se întinde.

— Acolo învață fiica dumneavoastră? Von Rumpel se întoarce în scaun. Și Colegiul Stanislas, nu-i așa, domnule Hublin? Acolo învață gemenii dumneavoastră? Pe strada Notre-Dame des Champs? Nu e cumva ora la care băieții ăia chipeși se pregătesc să plece acasă?

Hublin își pune mâinile pe spătarul scaunului gol de lângă el, iar încheieturile degetelor i se fac foarte albe.

— Unul cântă la vioară, celălalt la violă, mă-nșel cumva? Au de traversat atâtea străzi aglomerate. E un drum lung pentru niște băieți de zece ani.

Directorul adjunct stă foarte drept în scaun.

— Știu că nu-i aici, *messieurs,* spune von Rumpel. Nici măcar cel mai umil om de serviciu n-ar fi atât de prost încât să lase aici diamantul. Dar as vrea să văd unde-l țineați. Aș vrea să știu ce însemnau pentru dumneavoastră condiții sigure.

Niciunul dintre francezi nu spune nimic. Directorul adjunct se întoarce la manuscrisul său, deși pentru von Rumpel e limpede că nu mai citește. La ora patru, secretara bate din nou la ușă, iar von Rumpel îi spune din nou să plece. Încearcă să se concentreze doar pe clipit. Își simte pulsul în gât. Tic, tic, tic, tic. Alții n-ar proceda la fel de subtil ca el, își spune în sinea lui. Alții ar folosi poligrafe, explozibil, țevi de pistol, forță brută. Von Rumpel folosește cele mai ieftine materiale, niște simple minute, niște simple ore.

Clopotele bat de cinci ori. Lumina din grădini seacă.

— Vă rog, domnule plutonier-major, spune directorul adjunct. Stă cu palmele deschise pe birou. Și ridică ochii. E foarte târziu. Trebuie să mă ușurez.

— Nu vă sfiiți. Von Rumpel arată cu o mână spre un coș de gunoi metalic din spatele biroului.

Fața mineralogului se încrețește toată. Iar sună telefonul. Hublin își ronțăie pielițele de la unghii. Pe fața directorului adjunct se citește suferința. Ventilatorul bâzâie. Afară, în grădini, lumina zilei se desprinde de copaci, dar von Rumpel așteaptă în continuare.

— Colegul dumneavoastră e un tip rațional, nu-i așa? i se adresează el mineralogului. Nu crede în legende. Dar dumneavoastră, dumneavoastră păreți mai pătimaș. Nu vreți să credeți, vă tot îndemnați să nu credeți. Dar credeți. Von Rumpel clatină din cap. Ați ținut în mână diamantul. I-ați simțit puterea.

— E ridicol, spune Hublin. Ochii îi joacă în cap ca unui mânz speriat. Asta nu e comportament civilizat. Copiii noștri sunt teferi, domnule plutonier-major? Dați-ne voie să ne asigurăm că sunt teferi.

— Sunteți om de știință și credeți în mituri. Credeți în tăria rațiunii, dar credeți și în basme. Zeițe și blesteme.

Directorul adjunct respiră adânc.

— Destul, spune el. Destul.

Pulsul lui von Rumpel crește vertiginos – să se fi întâmplat deja? Atât de ușor? El ar mai fi putut aștepta două zile, chiar trei, în timp ce rânduri întregi de oameni se spărgeau de el ca valurile.

— Copiii noștri sunt teferi, domnule plutonier-major?

— Dumneavoastră hotărâți asta.

— Pot să dau un telefon?

Von Rumpel încuviințează din cap. Directorul adjunct ia receptorul, rostește „Sylvie” în el, ascultă o vreme, apoi îl lasă jos. Femeia intră cu un inel de chei. Dintr-un sertar al biroului directorului adjunct, femeia scoate altă cheie, pe un lanț. Simplă, elegantă, cu coadă lungă.

O ușiță încuiată, la capătul galeriei de la etajul întâi. E nevoie de două chei ca să se deschidă, iar directorul adjunct nu pare obișnuit cu încuietoarea. Îl conduc pe von Rumpel pe o scară de piatră ca un tirbușon. Jos, directorul adjunct deschide altă ușă. Șerpuiesc printr-un labirint de

coridoare, trec pe lângă un paznic care lasă ziarul din mână și stă drepți ca un băț până-l depășesc. Într-un banal depozit plin de huse, scânduri și lăzi, în spatele unei bucăți de placaj, mineralogul dezvăluie un seif simplu, cu cifru, pe care directorul adjunct îl deschide cu ușurință.

Fără vreo alarmă. Un singur paznic.

Înăuntrul seifului se află încă o cutie, mult mai interesantă. E atât de grea, încât directorul adjunct și mineralogul trebuie s-o ridice împreună.

Elegantă, îmbinările nu se văd. Nu poartă nicio marcă și nu are cifru. Probabil că e goală pe dinăuntru, fără balamale vizibile, fără cuie, fără puncte de fixare. Pare un bloc masiv de lemn foarte bine lustruit. Făcut pe comandă.

Mineralogul potrivește o cheie într-o gaură minusculă, aproape imposibil de observat, de la baza cutiei. Când o întoarce, pe partea opusă se deschid încă două încuietori minuscule. Directorul adjunct vâră în ele cheile potrivite – par să acționeze cinci axuri diferite.

Trei încuietori cilindrice suprapuse, interconectate.

— Ingenios, șoptește von Rumpel.

Încet, cutia se deschide complet.

Înăuntru e un săculeț din fetru.

— Deschideți-l, spune el.

Mineralogul se uită la directorul adjunct. Directorul ia săculețul, îl dezleagă la gură și răstoarnă în palmă un pachețel. Cu un singur deget, dă la o parte învelitoarea. Înăuntru e o piatră albastră, cât un ou de porumbel.

Șifonierul

Locuitorii orașului care nu respectă ora stingerii sunt amendați sau aduși la interogatoriu, deși Madame Manec povestește că lămpile ard toată noaptea la Hôtel-Dieu, iar ofițerii germani intră și ies împleticindu-se de-acolo la orice oră, aranjându-și pantalonii și cămășile. Marie-Laure se străduiește să stea trează, în caz că unchiul ei face vreo

mișcare. Într-un final, aude scârțâitul ușii de vizavi și târșâit de pași pe podea, își imaginează un șoricel din povești care iese pe furiș din vizuina lui.

Se dă jos din pat, încercând să nu-l trezească pe tatăl ei, și iese pe coridor.

— Unchiule, șoptește ea. Nu te speria.

— Marie-Laure? Dinspre el vine miros de iarnă care se apropie, de mormânt, inerția grea a timpului.

— Te simți bine?

— Mai bine.

Stau amândoi pe coridor.

— S-a dat un anunț, spune Marie-Laure. Madame l-a lăsat la dumneata pe birou.

— Un anunț.

— Radiourile dumitale.

El coboară la etajul cinci. Ea îl aude bolborosind. Degete care aleargă pe rafturi rămase goale. Vechi prieteni dispăruți. Ea se pregătește pentru strigăte furioase, dar nu aude decât poezioare pentru copii rostite pe jumătate în hiperventilație:*…à la salade je suis malade au céleri je suis guéri*…[14]

Ea îl ia de cot și-l ajută să se așeze pe divan. El mormăie în continuare, încercând să se tragă îndărăt de pe buza unui hău interior, iar ea simte frica țâșnind din el virulentă, toxică, îi amintește de aburii care se înălțau din cuvele cu formol ale Departamentului de Zoologie.

Ploaia bate în geamuri. Vocea lui Etienne ajunge la ei de la mare depărtare.

— Pe toate?

— În afară de radioul din pod. N-am zis nimic de el. Madame Manec știe de el?

— Nu am vorbit niciodată cu ea despre el.

— E ascuns, unchiule? Dacă cineva ar căuta prin casă, l-

[14] Salată am mâncat și-am căzut lat / țelină am mâncat și-am înviat (fr.)

ar vedea?

— Cine să caute prin casă?

Se lasă un moment de tăcere.

— Am putea să-l predăm, totuși, spune el. Să spunem că am uitat de el.

— Termenul a fost ieri la prânz.

— Poate că vor înțelege.

— Unchiule, chiar crezi că vor înțelege că ai uitat de un transmițător care bate până în Anglia?

Iar respirație agitată. Noaptea depănându-se pe fusul ei silențios.

— Ajută-mă, spune el. El găsește un cric auto într-o cameră de la etajul al treilea, apoi urcă împreună până la etajul șase, închid ușa de la camera bunicului ei și îngenunchează lângă șifonierul uriaș fără a risca să aprindă nici măcar o lumânare. El strecoară cricul pe sub dulap și ridică partea stângă, îi îndeasă sub picioare cârpe împăturite. Apoi ridică și cealaltă parte și face același lucru.

— Acum, Marie-Laure, pune mâinile aici. Și împinge. Cu un fior, ea înțelege: vor aduce dulapul în fața ușiței care duce în pod.

— Cu toată puterea, da? Unu, doi, trei.

Uriașul dulap se mișcă doi centimetri. Ușile masive, cu oglinzi, zăngănesc ușor în timpul alunecării. Ei i se pare că împinge o casă pe gheață.

— Tatăl meu, spune Etienne, gâfâind, spunea că nici măcar Isus Cristos n-ar fi putut să urce dulapul până aici. Și că probabil au construit casa cu el în ea. Încă o dată, da?

Împing, se odihnesc, împing, se odihnesc. Până la urmă, dulapul ajunge în fața ușiței, iar intrarea în pod e obturată. Etienne ridică iar colțurile, scoate cârpele și se prăbușește la podea, răsuflând din greu, iar Marie-Laure se așază lângă el. Înainte ca zorii să învăluie orașul, adorm amândoi.

Mierle

Apelul de dimineață. Micul dejun. Frenologie, tras la țintă, instrucție. Ernst cel brunet pleacă din școală la cinci zile după ce fusese ales veriga slabă la exercițiul lui Bastian. Săptămâna următoare pleacă încă doi băieți. Din șaizeci rămân cincizeci și șapte. În fiecare seară, Werner lucrează în laboratorul doctorului Hauptmann, incluzând diverse numere în formule de triangulație ori făcând treburi inginerești. Hauptmann îi ceruse să îmbunătățească eficiența și puterea unui aparat de emisie-recepție direcțional conceput de el. Trebuie reglat din nou ca să transmită pe frecvențe multiple, spune doctorul cel mărunțel, și trebuie să poată măsura unghiul transmisiunilor primite. Se pricepe Werner să facă asta?

El regândește aproape total conceptul. În unele seri, Hauptmann devine vorbăreț, explicând rolul unui solenoid sau al unui rezistor cu lux de amănunte, ba chiar clasificând un păianjen care atârnă din tavan sau povestind entuziast despre reuniunile oamenilor de știință din Berlin, unde practic fiecare conversație, spune el, pare să dezvăluie noi posibilități. Relativitate, mecanică cuantică – în serile astea, pare destul de deschis la orice întrebare a lui Werner.

Și totuși în următoarea seară, atitudinea lui Hauptmann devine fioros de închisă. Nu încurajează întrebările și supraveghează în tăcere munca lui Werner. Posibilitatea ca doctorul Hauptmann să aibă relații atât de sus-puse – ca telefonul de pe biroul lui să-l pună în legătură cu oameni aflați la peste o sută de kilometri, care ar putea trimite zeci de Messerschmitt-uri să facă una cu pământul un oraș numai mișcând dintr-un deget – îl buimăcește pe Werner.

Trăim vremuri excepționale.

Se întreabă dacă Jutta îl iertase. Scrisorile ei constau în cea mai mare parte din banalități – *Suntem ocupați; Frau*

Elena îți transmite salutări – sau ajung în dormitorul lui atât de pline de tăieturile cenzurii, încât orice înțeles se dezintegrează. Oare îi duce lipsa? Sau și-a osificat sentimentele, protejându-se așa cum învață și el să facă?

Volkheimer, ca și Hauptmann, pare plin de contradicții. Pentru ceilalți băieți, Uriașul e o brută, o unealtă puternică și atât, și totuși uneori, când Hauptmann e plecat la Berlin, Volkheimer dispare în biroul doctorului și se întoarce cu un radio Grunig cu lămpi, branșează antena de unde scurte și umple laboratorul de muzică clasică. Mozart, Bach, chiar și italianul Vivaldi. Cu cât e mai sentimentală, cu atât mai bine. Namila de băiat se lasă pe spate într-un scaun care protestează scârțâind sub greutatea lui și lasă pleoapele să-i coboare în bernă.

De ce numai triunghiuri? Care e scopul aparatului de emisie-recepție pe care-l construiesc? Care sunt cele două puncte pe care Hauptmann le știe și de ce are nevoie să-l afle pe al treilea?

— Sunt doar niște numere, cadet, spune Hauptmann, una dintre maximele lui preferate. Matematică pură. Trebuie să te obișnuiești să gândești așa.

Werner testează mai multe teorii pe Frederick, dar descoperă că Frederick umblă ca printr-un vis, cu pantalonii prea largi în talie și tivul descusut aproape de tot. Privirea lui e în același timp intensă și tulbure. Rareori pare să-și dea seama când trage pe lângă țintă la instrucție. Aproape noapte de noapte, Frederick mormăie de unul singur înainte să adoarmă: fragmente de poezii, obiceiurile gâștelor, cum a auzit lilieci zburătăcind pe lângă ferestre.

Păsări, tot timpul păsări.

— …ei, Werner, rândunicile de mare arctice zboară de la Polul Sud la Polul Nord, adevărați navigatori a globului, probabil cele mai migratoare făpturi care au trăit vreodată pe lume, șaptezeci de mii de kilometri pe an…

O lumină hibernală metalică se lasă peste grajduri, vie și

poligonul de tir, iar păsările cântătoare se înșiră peste dealuri, nesfârșite rețele de păsăret pestriț zburând spre sud, o rută de migrație care trece direct pe deasupra turnurilor școlii. Când și când, câte un stol descinde într-unul dintre uriașii tei din curtea școlii și fojgăie pe sub frunzele lui.

Unora dintre băieții mai mari, de șaisprezece sau șaptesprezece ani, cădeți care au acces mai liber la muniție, începe să le placă să tragă salve întregi în copaci, ca să vadă câte păsări nimeresc. Copacul pare pustiu și liniștit. Apoi cineva trage, coroana i se frânge în toate direcțiile și o sută de păsări explodează în zbor într-o jumătate de secundă, țipând ca și cum întreg copacul ar fi fost spulberat.

Într-o noapte, la fereastra dormitorului, Frederick stă cu capul lipit de geam.

— Îi urăsc. Îi urăsc pentru asta.

Clopotul care anunță cina sună și toată lumea o ia din loc, iar Frederick rămâne ultimul, cu părul lui de culoarea caramelului și privirea rănită, târându-și șireturile după el. Werner îi spală lui Frederick gamela. Împarte cu el temele pentru acasă, crema de ghete, dulciurile de la doctorul Hauptmann. La instrucție, aleargă unul lângă altul. Fiecare poartă pe rever o insignă ușoară din alamă. O sută paisprezece bocanci cu ținte scapără pe pietricelele de pe cărare. Castelul, cu turnurile și parapetele lui, se întrevede dedesubt ca o viziune începătoșată a unei măreții apuse. Sângele lui Werner galopează prin ventricule, gândurile zburându-i la aparatul de emisie-recepție al lui Hauptmann, la sudură, siguranțe, baterii, antene. Bocancul lui și bocancul lui Frederick ating pământul exact în aceeași clipă.

SSG35 ANA513NLWUX
COPIE DUPĂ TELEGRAMĂ PRIN TELEFON

10 DECEMBRIE 1940

M. DANIEL LEBLANC
SAINT-MALO FRANȚA

= ÎNTOARCEȚI-VĂ LA PARIS LA SFÂRȘITUL LUNII = GRIJĂ PE DRUM =

Baie

După o ultimă repriză de lipit și șmirgheluit frenetic, tatăl lui Marie-Laure termină macheta orașului Saint-Malo. E nevopsită, imperfectă, tărcată de la cele șase tipuri diferite de lemn și îi lipsesc unele detalii. Dar e suficient de completă pentru ca fiica lui s-o poată folosi la nevoie: poligonul neregulat al insulei, încadrat de fortificații, cu toate cele opt sute șaizeci și cinci de clădiri, fiecare la locul ei.

Se simte sleit. De multe săptămâni, logica nu-l mai ajută. Piatra pe care muzeul îi ceruse s-o protejeze nu era autentică. Dacă ar fi fost, muzeul ar fi trimis deja oameni după ea. Și atunci cum se face că, dacă o privește printr-o lupă, în adâncurile ei se ivesc pumnale minuscule de flăcări? De ce aude pași în urma lui când nu e nimeni acolo? Și de ce îi încolțise în cuget ideea stupidă că piatra din săculețul de pânză din buzunar îi adusese ghinion, o pusese pe Marie-Laure în pericol și poate chiar precipitase invadarea Franței?

Stupid. Ridicol.

Încercase s-o testeze în fel și chip, fără să-i implice și pe alții.

Încercase s-o înfășoare în bucăți de fetru și să dea în ea cu ciocanul – nu se făcuse țăndări.

Încercase s-o zgârie cu o piatră de cuarț ruptă în două – nu se zgâriase.

Încercase s-o țină la flacăra lumânării, s-o înece, s-o

fiarbă. Ascunsese piatra sub saltea, în cutia cu unelte, în pantof. Într-o noapte, timp de mai multe ore, o vârâse printre mușcatele lui Madame Manec dintr-un ghiveci de la fereastră, apoi se autoconvinsese că mușcatele se ofileau și dezgropase piatra.

În după-amiaza asta, zărește în gară o figură cunoscută, stând în spatele lui la coadă la distanță de patru, cinci persoane. Îl știa de undeva pe bărbatul ăsta rotofei, nădușit, cu mai multe rânduri de bărbii. Privirile li se întâlnesc. Bărbatul privește în altă parte.

Vecinul lui Etienne. Parfumierul.

Acum câteva săptămâni, în timp ce făcea măsurători pentru machetă, lăcătușul îl văzuse pe același individ cățărat pe ziduri, cu un aparat foto îndreptat spre mare. Nu-i omul în care să ai încredere, spusese Madame Manec. Dar era doar un om care aștepta la casă să-și ia un bilet.

Logică. Principiile validității. Câte o cheie pentru fiecare încuietoare.

De mai bine de două săptămâni, telegrama directorului îi răsuna în cap. O alegere înnebunitor de ambiguă pentru acele ultime instrucțiuni – *Grijă pe drum.* Asta însemna să ia cu el piatra sau s-o lase aici? S-o ia și pe Marie-Laure sau s-o lase aici? Să ia trenul? Sau vreun alt mijloc de transport, teoretic mai sigur?

Dar dacă telegrama nu fusese trimisă până la urmă de director? se întreabă lăcătușul.

Întrebările se învârtesc fără oprire. Când îi vine rândul la ghișeu, cumpără bilet pentru un singur pasager la trenul de dimineață spre Rennes și de-acolo pentru Paris, apoi o ia îndărăt pe străzile înguste, mohorâte, spre rue Vauborel. O să se ducă acolo și apoi gata. Înapoi la muncă, la datorie în camera cheilor, încuind tot felul de lucruri. Într-o săptămână, se va putea întoarce nestingherit în Bretagne, s-o recupereze pe Marie-Laure.

La cină, Madame Manec servește tocană și baghete. Apoi, el o conduce pe Marie-Laure pe scara șubredă până

la baia de la etajul trei. Umple cada mare, de fier, și se întoarce cu spatele cât ea se dezbracă.

— Nu te zgârci cu săpunul, spune el. Am mai cumpărat, să fie. Biletul de tren stă împăturit în buzunarul lui, ca o trădare.

Ea îl lasă s-o spele pe cap. Marie-Laure trece iar și iar cu degetele prin clăbuci, ca și cum ar încerca să-și dea seama cât cântăresc. Când venea vorba de fiica lui, întotdeauna purtase în el, adânc îngropat, un sâmbure de panică – o spaimă că nu era bun de nimic ca tată, că făcea totul greșit. Că nu înțelesese niciodată regulile pe de-a-ntregul. Acele mame pariziene care plimbau cărucioare prin Jardin des Plantes sau probau jachete prin magazine – i se părea că toate dădeau din cap complice când treceau unele pe lângă altele, de parcă ar fi fost purtătoarele unor taine care lui îi scăpau. Cum poți să fii vreodată sigur că faci ceea ce trebuie?

Totuși, e și o mândrie acolo – mândria că făcuse totul de unul singur. Că fiica lui e atât de curioasă, de tenace. Și o smerenie de părinte al unei făpturi atât de puternice, de conductor subțire pentru ceva mai măreț. Cum stă în genunchi lângă ea, clătindu-i părul, asta simte – că iubirea pentru fiica lui stă să i se reverse afară din corp. Zidurile de s-ar nărui, orașul întreg de s-ar nărui și strălucirea acelui sentiment tot n-ar păli.

Scurgerea bolborosește. Casa plină de obiecte se strânge în jurul lor. Marie își ridică obrajii uzi spre el.

— Pleci, nu-i așa?

În clipa asta, el se bucură că ea nu-l poate vedea.

— Mi-a zis Madame de telegramă.

— N-o să dureze mult, Marie. O săptămână. Cel mult zece zile.

— Când?

— Mâine. Înainte să te trezești tu.

Ea se apleacă peste genunchi. Are spatele lung și alb, despicat de crestele vertebrelor. Pe vremuri, adormea cu

degetul lui arătător strâns în pumn. Pe vremuri, se instala cu cărțile ei sub băncuța din camera cheilor și degetele îi alergau pe pagini ca păianjenii.

— Eu o să stau aici?

— Cu Madame. Și cu Etienne.

El îi dă un prosop, o ajută să coboare pe pardoseală și așteaptă afară cât își pune ea cămașa de noapte. Apoi, o duce până la etajul șase, în cămăruța lor, deși știe că ea n-are nevoie de ghid, și se așază pe marginea patului, iar ea îngenunchează lângă machetă și pune trei degete pe clopotnița catedralei.

El găsește peria de păr și nu se mai obosește să aprindă lampa.

— Zece zile, tati?

— Cel mult. Pereții scârțâie. Între draperii, fereastra e neagră. Orașul se pregătește de culcare. Undeva afară, niște submarine germane lunecă peste canioane subacvatice și calamari lungi de zece metri își plimbă ochii imenși prin bezna rece.

— Am petrecut noi vreo noapte separați?

— Nu. Privirea lui zboară prin camera neluminată. Aproape i a simte cum îi pulsează piatra din buzunar. Oare ce va visa la noapte, dacă reușește să adoarmă?

— Pot să ies afară cât ești tu plecat, tati?

— Când mă întorc eu. Promit.

Cu toată tandrețea de care e capabil, trage peria printre șuvițele umede ale fiicei lui. Între mișcările periei, se aude zăngănitul ferestrei în bătaia brizei.

Mâinile lui Marie-Laure trec ca o șoaptă peste case, în timp ce recită numele străzilor.

— Rue des Cordiers, rue Jacques Cartier, rue Vauborel.

— O să le înveți pe toate într-o săptămână, spune el.

Degetele lui Marie-Laure rătăcesc până la fortificațiile exterioare. Și mai departe, spre mare.

— Zece zile, spune ea.

— Cel mult.

Veriga slabă (2)

Decembrie sleiește lumina din castel. Soarele abia apucă să însenineze orizontul înainte de a scăpăta. Ninge o dată, de două ori, iar a doua oară zăpada se așterne hotărât peste câmpuri. Oare Werner mai văzuse vreodată zăpadă atât de albă, care să nu se murdărească imediat cu cenușă și praf de cărbune? Singurii emisari ai lumii din afară sunt păsările cântătoare care aterizează din când în când în teii de lângă curtea pătrată, după ce o furtună îndepărtată, o bătălie sau amândouă le abătuseră de la drumul lor, și doi caporali imberbi care intră în sala de mese cam o dată pe săptămână – întotdeauna după rugăciune, întotdeauna exact când băieții iau prima îmbucătură –, se strecoară pe sub blazoane, se opresc în spatele unui cadet și-i șoptesc la ureche că tatăl lui a fost ucis pe front.

În unele seri, un monitor strigă *Achtung!* băieții iau poziție de drepți la mese și Bastian, comandantul, intră cu pas legănat. Tăcuți, băieții se uită în jos la mâncare în timp ce Bastian umblă printre rânduri, trecând cu un singur deget arătător peste spinările lor.

— Dor de casă? Nu trebuie să ne zbuciumăm atât din pricina casei. Până la urmă, toți ajungem acasă, la Führer. Singura casă care contează, nu?

— Singura! strigă băieții.

În fiecare după-amiază, indiferent de vreme, comandantul fluieră, iar băieții de paisprezece ani aleargă afară, unde-i așteaptă prezența lui amenințătoare, cu haina întinsă peste pântec, medaliile zornăind și furtunul de cauciuc rotindu-se prin aer.

— Există două tipuri de moarte, spune el, pufăind nori în frigul de afară. Puteți lupta ca niște lei. Sau puteți ieși din luptă ușor, ca firul de păr scos din cana cu lapte. Cine-i un nimeni, un zero barat – ăla moare ușor. Scrutează rândurile, învârtește furtunul și cască ochii teatral. Voi

cum o să muriți, băieți?

Într-o după-amiază vântoasă, îi cere lui Helmut Rödel să iasă din rând. Helmut e un copil mărunțel din sud care nu strălucește prin nimic și care stă cu mâinile încleștate în pumni aproape tot timpul cât e treaz.

— Și cine să fie, Rödel? După. Părerea. Ta. Cine să fie cel mai slab membru al trupei? Comandantul rotește furtunul. Helmut Rödel nu stă pe gânduri.

— El, domnule.

Werner simte ceva greu prăbușindu-se înăuntrul său. Rödel arată direct spre Frederick.

Bastian îi spune lui Frederick să facă un pas în față. Werner nu-și dă seama dacă fața prietenului său e umbrită de spaimă. Frederick pare absent. Are un aer aproape filosofic. Bastian își încolăcește furtunul în jurul gâtului și o ia pe câmp târșâindu-și picioarele, cu zăpada ajungându-i până la fluierul piciorului, fără să se grăbească, până când nu mai e decât un cocoloș întunecat în depărtare. Werner încearcă să-i întâlnească privirea lui Frederick, dar ochii lui sunt la kilometri de el.

Comandantul ridică brațul stâng și strigă „Zece!”, iar vântul zdrențuiește cuvântul venit de la mare distanță. Frederick i lipește de câteva ori, cum face deseori când i se adresează cineva în clasă, așteptând ca viața lui interioară s-o prindă din urmă pe cea exterioară.

— Nouă!

— Fugi, șuieră Werner.

Frederick e un alergător bunicel, mai rapid decât Werner, clar comandantul pare să numere repede în această după-amiază, avansul lui Frederick fusese scurtat, iar zăpada îi îngreunează mișcările, așa că nu parcursese nici douăzeci de metri când Bastian ridică mâna dreaptă.

Băieții răbufnesc în mișcare. Werner aleargă împreună cu ceilalți, încercând să rămână la coada plutonului, cu pușile lovindu-li-se sincopat de spinări. Oricum, cel mai iute dintre băieți pare să alerge mai repede decât de

obicei, de parcă s-ar fi săturat să tot fie întrecut.

Frederick fuge cât îl țin picioarele. Dar cei mai rapizi dintre băieți sunt niște ogari, aleși din toată țara pentru viteza și spiritul lor docil, iar lui Werner i se pare că aleargă mai cu râvnă, mai hotărâți decât în alte dăți. Sunt nerăbdători să afle ce se întâmplă dacă e prins cineva.

Frederick mai are cincisprezece pași până la Bastian când ceilalți îl doboară.

Grupul se strânge în jurul alergătorilor din frunte, în timp ce Frederick și urmăritorii lui se ridică în picioare, toți plini de zăpadă. Werner iuțește pasul. Cadeții fac cerc în jurul instructorului, cu piepturile ridicându-se și coborând, mulți cu mâinile pe genunchi. Răsuflarea băieților pulsează într-un nor colectiv efemer, pe care vântul îl împrăștie imediat. Frederick stă în mijloc, gâfâind și bătând din genele lui lungi.

— De obicei, nu durează așa de mult, spune Bastian încetișor, aproape ca pentru sine. Până e prins unul.

Frederick privește cerul cu ochii îngustați.

— Cadet, ești cel mai slab?

— Nu știu, domnule.

— Nu știi? O pauză. Pe chipul lui Bastian curge un curent subteran ostil. Uită-te la mine când îmi vorbești.

— Unii oameni sunt slabi în anumite privințe, domnule. Alții, în alte privințe.

Buzele comandantului se subțiază, ochii i se îngustează și pe față îi înflorește lent o expresie de răutate intensă. Ca și cum un nor s-ar fi dat la o parte și, timp de câteva clipe, adevăratul caracter hâd al lui Bastian și-ar fi arătat chipul fioros. Își desprinde furtunul de la gât și i-l dă lui Rödel.

Rödel se uită în sus, clipind, la silueta lui mătăhăloasă.

— Păi haide atunci, îl îndeamnă Bastian. Într-un alt context, poate că așa ar fi încurajat un băiat temător să intre în apă rece. Fă-i un pustiu de bine.

Rödel se uită în jos la furtun: negru, lung de nouăzeci de centimetri, țeapăn din cauza frigului. Trec, probabil,

câteva secunde, deși lui Werner i se pare că sunt ore întregi, iar vântul biciuiește iarba înghețată, trimițând adieri și fuioare de zăpadă ca niște miraje pe întinderea albă, și simte brusc pe dinăuntru ca un val de nostalgie pentru Zollverein: după-amiezi din copilărie în care colinda străduțele întortocheate murdare de funingine, trăgând-o în căruț pe surioara lui. Alei noroioase, strigătele aspre ale echipelor de muncitori, băieții dormind claie peste grămadă în dormitorul comun, cu hainele și pantalonii agățați în cuiere de perete. Frau Elena trecând în miez de noapte printre paturi ca un înger, murmurând: *Știu că e frig. Dar eu sunt lângă voi, vedeți?*

Închide ochii, Jutta.

Rödel face un pas în față, ridică furtunul și-l pocnește pe Frederick cu el peste umăr. Frederick face un pas în spate. Vântul șfichiuie câmpul.

— Încă o dată, spune Bastian.

Totul se impregnează de o lentoare hidoasă, extraordinară. Rödel își ia elan și lovește. De data aceasta, îl nimerește pe Frederick peste falcă. Werner își silește mintea să-i trimită în continuare imagini de acasă – fum ieșind pe hornuri –, deși ar vrea să strige din toată ființa lui: ăsta nu e un lucru rău?

Aici însă, e bun.

Durează atât de mult. Frederick mai îndură o lovitură.

— Încă o dată, ordonă Bastian.

La a patra lovitură, Frederick ridică brațele, furtunul îl plesnește peste antebrațe, făcându-l să-și piardă echilibrul. Rödel își ia din nou avânt, iar Bastian spune: „Arată-ne calea, Isuse, cu pilda ta luminoasă, în veacul vecilor” și după-amiaza întreagă se răstoarnă, se sfâșie. Werner privește cum se îndepărtează întreaga scenă ca și cum ar asista la ea de la capătul unui tunel: un mic câmp alb, un grup de băieți, copaci desfrunziți, un castel de jucărie, toate la fel de ireale ca poveștile lui Frau Elena despre copilăria ei alsaciană sau ca desenele cu Parisul ale Juttei.

Aude de încă șase ori cum Rödel își ia avânt, furtunul șuieră, iar cauciucul lovește mâinile, umerii și fața lui Frederick cu un pocnet ciudat de sec.

Frederick poate umbla cu orele prin pădure, poate recunoaște o pasăre cântătoare de la aproape cincizeci de metri doar după cântec. Frederick aproape că nu se gândește niciodată la el însuși. Frederick e mai puternic decât el în toate felurile imaginabile. Werner deschide gura, dar o închide la loc. Se înecă. Închide ochii, mintea.

La un moment dat, bătaia încetează. Frederick stă cu fața în jos, în zăpadă.

— Domnule? spune Rödel, gâfâind. Bastian ia înapoi bucata de furtun de la Rödel, și-o atârnă la gât și-și trage cu mâna cureaua căzută sub burtă. Werner îngenunchează lângă

Frederick și-l întoarce pe o parte. Îi curge sânge din nas, ochi sau ureche, poate din toate trei. Are deja un ochi atât de umflat că stă închis. Celălalt rămâne deschis. Werner descoperă că atenția lui e îndreptată spre cer. A deslușit ceva acolo, sus.

Werner îndrăznește să se uite în sus: un șoim solitar, planând în vânt.

— Sus, spune Bastian.

Werner se ridică în picioare. Frederick nu se mișcă.

— Sus, spune Bastian, ceva mai încet de data asta, iar Frederick se ridică într-un genunchi. Se ridică în picioare, clătinându-se. Are o tăietură adâncă în obraz, din care se scurg cârcei de sânge. Pe spate are pete umede, acolo unde zăpada topită i-a udat cămașa. Werner îi oferă brațul lui Frederick.

— Cadet, ești veriga slabă?

Frederick nu se uită la comandant.

— Nu, domnule.

Șoimul planează în continuare în cercuri. Timp de câteva clipe, corpolentul comandant pare să rumege un gând. Apoi, vocea lui limpede răsună, trecând în zbor pe

deasupra trupei, îndemnându-i să alerge. Cincizeci și șapte de cădeți traversează curtea și aleargă pe cărarea plină de zăpadă spre pădure. Frederick aleargă la locul lui de lângă Werner, cu ochiul stâng umflat, cu amândoi obrajii brăzdați de rețele identice de sânge, cu gulerul ud, maroniu.

Crengile freamătă și trosnesc. Toți cei cincizeci și șapte de băieți cântă la unison.

Vom merge tot înainte
Chiar dacă totul se face fărâme;
Căci azi ne-aude o națiune,
Iar mâine, o întreagă lume!

Iarna în pădurile bătrânei Saxonii. Werner nu îndrăznește să-l mai privească pe prietenul lui. Aleargă cu pași repezi prin frig, cu o pușcă neîncărcată, cu magazie pentru cinci cartușe, pe umăr. Are aproape cincisprezece ani.

Arestarea lăcătușului

Îl saltă lângă Vitré, la câteva ore de Paris. Doi polițiști în haine civile îl coboară pachet din tren, în timp ce zece, doisprezece pasageri privesc insistent scena. E interogat în dubă, apoi din nou într-un birou înghețat de la mezanin, decorat cu acuarele de slabă calitate reprezentând niște nave oceanice cu abur. Mai întâi îl interoghează francezii. După o oră, locul lor e luat de germani. Aceștia îi flutură prin fața ochilor carnețelul și cutia cu scule. Îi iau inelul cu chei și numără șapte modele diferite de șperaclu. Vor să știe căror încuietori le corespund și la ce-i folosesc micile pile și fierăstraie. Dar carnețelul plin de măsurători arhitecturale?

O machetă pentru fiica mea.

Chei de la muzeul unde lucrez.

Vă rog.

Îl împing într-o celulă. Încuietoarea și balamalele de la ușă sunt atât de mari și de vechi, că trebuie să fie de pe vremea lui Ludovic XIV. Sau poate a lui Napoleon. Din clipă-n clipă, directorul sau oamenii lui vor apărea și vor lămuri situația. Asta cu siguranță.

De dimineață, nemții îl supun unei a doua reprize de interogatoriu, ceva mai laconică, în timp ce un dactilograf bate de zor într-un colț. Par să-l acuze că ar fi complotat ca să distrugă castelul din Saint-Malo, deși nu e limpede de unde au dedus asta. Au o franceză aproximativă și par mai interesați de propriile lor întrebări decât de răspunsurile lui. Îi refuză accesul la hârtie, la rufărie de pat, la un telefon. Au fotografii cu el.

Tânjește după țigări. Stă întins pe podea, cu fața în sus, și-și închipuie că o sărută pe Marie-Laure pe amândoi ochii, în timp ce ea doarme. La două zile după arestare, e dus într-un centru de detenție la câțiva kilometri de Strasbourg. Printre șipcile gardului, se uită la niște școlărițe în uniformă cum trec încolonate două câte două sub soarele hibernal.

Gardienii aduc sendvișuri gata ambalate, brânză tare, suficientă apă. În celulă, în jur de treizeci de persoane dorm pe paie așternute pe pământ înghețat. Cei mai mulți francezi, dar și câțiva belgieni, patru flamanzi, doi valoni. Toți acuzați de fărădelegi despre care se codesc să vorbească, temându-se de capcanele care i-ar putea pândi în întrebările lui. Noaptea, fac schimb de zvonuri în șoaptă.

— O să stăm în Germania doar câteva luni, spune cineva, iar vorba se duce din om în om.

— Doar ca să ajutăm la însămânțările de primăvară cât bărbații lor sunt la război.

— Apoi cică ne trimit acasă.

Tuturor li se pare imposibil, apoi: dar dacă e posibil? Doar câteva luni. Apoi acasă.

Nu există avocați din oficiu. Nici tribunal militar. Tatăl

lui Marie-Laure tremură câteva zile în centrul de detenție. De la muzeu nu apare nicio salvare, nicio limuzină trimisă de director nu oprește scârțâind pe alee. Nu-i dau voie să scrie scrisori. Când cere permisiunea să folosească un telefon, gardienii nici nu se obosesc să râdă.

— Ai idee de când n-am mai avut *noi* acces la un telefon?

Fiecare oră e o rugăciune pentru Marie-Laure. Fiecare răsuflare.

În a patra zi, toți prizonierii sunt urcați într-un camion pentru vite și transportați către est.

— Suntem aproape de Germania, șoptesc bărbații. Se și vede undeva departe, pe malul fluviului. Pâlcuri joase de copaci golași, închise între parantezele unor câmpuri presărate cu zăpadă. Șiruri negre de viță-de-vie. Patru fuioare separate de fum cenușiu se mistuie pe un cer alb.

Lăcătușul mijește ochii. Germania? Arată la fel ca pe malul ăsta al fluviului.

La fel de bine ar putea fi și buza unei prăpăstii.

IV

8 august 1944

Citadela

Plutonierul-major von Rumpel urcă o scară pe întuneric, își simte ganglionii de-o parte și de alta a gâtului comprimându-i esofagul și traheea. Își simte greutatea atârnând ca o zdreanță pe trepte.

Cei doi mitraliori din turela cu periscop se uită pe sub căști. Nu sar să-l ajute, nu salută. Turela se termină cu o cupolă de oțel și scopul ei principal e să bată până la armamentul greu de mai jos. Spre vest, de aici se vede marea. Dedesubt sunt stâncile, înfășurate într-un hățiș de cabluri. Iar direct peste apă, la opt sute de metri, e orașul Saint-Malo, în flăcări.

Artileria s-a oprit pentru moment, iar focurile nocturne din interiorul zidurilor trec într-o etapă moderată, de maturitate. Partea de vest a orașului s-a transformat într-un holocaust de purpură și carmin din care se ridică mai multe turnuri de fum. Cel mai mare s-a răsucit într-o coloană, asemenea norului de tephra, cenușă și abur care se ridică deasupra unei erupții vulcanice. De departe, fumul pare ciudat de solid, ca și cum ar fi cioplit dintr-un lemn incandescent. În toată zona pe care o acoperă zboară scântei, plouă cu cenușă și tot felul de documente administrative fâlfâie prin aer: planuri de infrastructură, bonuri de comandă, registre de impozite.

Cu un binoclu, von Rumpel vede ceva ce seamănă cu niște lilieci în flăcări rotindu-se peste metereze. Un gheizer de scântei erupe în mijlocul unei case – un transformator electric, rezerve de combustibil sau poate o bombă cu acțiune întârziată – și plutonierul are senzația că fulgerul

atacă orașul pe dinăuntru.

Unul dintre mitraliori comentează fără imaginație despre fum, despre un cal mort pe care-l vede la baza zidurilor, despre intensitatea unora dintre arcurile de foc. De parc-ar fi niște nobili urmărind de la tribună asediul unei fortărețe în vremea Cruciadelor. Von Rumpel își trage gulerul peste umflăturile de la gât și încearcă să înghită.

Luna apune, iar cerul se luminează la răsărit, în timp ce tivul nopții se retrage, luând cu el stea după stea până mai rămân doar două. Vega, poate. Sau Venus. Nu reușea să țină minte.

— Turla bisericii s-a dus, spune al doilea mitralior.

Cu o zi în urmă, deasupra acoperișurilor în zigzag, turla catedralei se înălța drept spre cer, mai sus decât toate celelalte. Nu și în această dimineață. În curând, soarele se ivește deasupra orizontului, iar portocaliul flăcărilor lasă loc fumului negru care se ridică deasupra zidurilor de vest și se umflă ca o scufie peste citadelă.

În sfârșit, timp de câteva secunde, fumul se împrăștie suficient pentru ca von Rumpel să poată scruta labirintul zimțat al orașului și să identifice ceea ce-l interesa: o casă înaltă, cu un horn masiv. Cu două ferestre vizibile, cu geamurile sparte. Un oblon atârnând, trei întregi.

Rue Vauborel, numărul 4. Rămasă intactă. Secundele trec; fumul o învăluie iar.

Un singur avion brăzdează albastrul tot mai intens, incredibil de sus. Von Rumpel coboară pe scara lungă, retrăgându-se în tunelurile fortăreței de dedesubt. Încearcă să nu șchiopăteze, să nu se gândească la umflăturile din zona inghinală. În comisariatul subteran, mai mulți bărbați stau sprijiniți de ziduri, mâncând cu lingura terci de ovăz din căștile întoarse. Luminile electrice îi scaldă alternativ în strălucire orbitoare și umbră.

Von Rumpel se așază pe o ladă de muniție și mănâncă brânză dintr-un tub. Colonelul însărcinat să apere Saint-

Malo le ținuse acestor oameni discursuri, discursuri despre curaj, despre cum divizia Hermann Göring stă să frângă din moment în moment linia americană la Avranches, despre cum vor veni întăriri peste întăriri din Italia, poate și Belgia, tancuri și Stuka, camioane pline cu mortiere de cincizeci de milimetri, despre cum berlinezii cred în ei cum crede călugărița în Dumnezeu, despre cum nimeni nu trebuie să-și abandoneze postul, ca să nu fie executat ca dezertor, dar Rumpel se gândește acum la lujerul din corpul lui. Un lujer negru care și-a trimis ramurile prin picioarele și brațele lui. Și-i roade abdomenul pe dinăuntru. Aici, în această fortăreață peninsulară de lângă Saint-Malo, departe de trupele care se retrag, pare a fi doar o chestiune de timp până când canadienii, britanicii și americanii cu ochi strălucitori din divizia 83 vor lua cu asalt orașul, răscolind casele în căutare de nemțălăi puși pe jafuri și făcând ce fac ei când iau prizonieri.

Doar o chestiune de timp până când lujerul cel negru îi va sufoca inima.

— Cum? întreabă un soldat de lângă el.

Von Rumpel își trage nasul.

— Nu cred că am spus nimic.

Soldatul se vârâ înapoi cu nasul în terciul de ovăz din cască.

Von Rumpel stoarce brânza proastă, sărată, până la ultimul strop, și lasă tubul gol să-i cadă la picioare. Casa e încă în picioare. Armata lui controlează încă orașul. Focurile vor arde câteva ore, apoi germanii vor roi ca furnicile înapoi la poziții și vor lupta încă o zi.

O să aștepte. O să aștepte și o să tot aștepte, iar când fumul se va risipi, o să intre.

Atelier de réparation

Genistul Bernd se zvârcolește de durere, frecându-și fața de spătarul fotoliului auriu. A pățit ceva grav la picior și

ceva și mai grav la piept.

Radioul e irecuperabil. Cablul de alimentare a fost retezat, legătura cu antena de la suprafață s-a pierdut, iar Werner se așteaptă ca și selectorul să fie stricat. În lumina tot mai slabă, chihlimbarie, a lanternei lui Volkheimer, vede o mulțime de prize strivite.

Din cauza exploziei nu mai aude cu urechea stângă. În dreapta, simte că auzul îi revine treptat. Începe să audă peste țiuit.

Trosnetul focurilor care se răcesc.

Geamătul hotelului de deasupra.

Tot felul de ciudățenii care picură.

Și Volkheimer care smulge din când în când, ca un nebun, bucăți din dărâmăturile care blochează scara. Metoda lui Volkheimer pare să fie următoarea: se ghemuiește sub tavanul curbat, gâfâind, cu o bucată de armătură strâmbă într-o mână. Aprinde lanterna și se uită după ceva ce se poate extrage din maldărul de pe scară. Memorând locul. Apoi stinge lanterna, ca să facă economie la baterie, și-și vede de treabă pe întuneric. Când lumina se reaprinde, haosul de pe scară pare neatins. O încâlceală turtită de metal, cărămidă și lemn, atât de densă, încât e greu de crezut că douăzeci de oameni vor putea trece pe acolo.

Te rog spune Volkheimer. Werner nu-și dă seama dacă el știe că vorbește cu voce tare. Dar aude asta în urechea dreaptă, ca o rugăciune de departe. *Te rog. Te rog.* Ca și cum tot ce se întâmplase în război până atunci fusese suportabil pentru Frank Volkheimer, la ai săi douăzeci și unu de ani, dar nu și această ultimă nedreptate.

Până acum, ar fi fost de așteptat ca focurile de deasupra să fi consumat tot oxigenul din gaura asta. Să fi murit cu toții asfixiați. Să-și fi încheiat socotelile, să-și fi plătit datoriile. Și totuși, respiră. Dumnezeu știe ce greutate susțin cele trei grinzi crăpate din tavan: zece tone de hotel carbonizat, cadavrele a opt soldați de la antiaeriană și cine

știe câte piese de artilerie neexplodate. Poate că Werner, cu ale sale o mie de trădări mărunte, Bernd, cu nenumăratele lui fărădelegi și Volkheimer, care e instrumentul, executantul ordinelor, sabia Reichului – poate că toți trei au de plătit un preț mai mare, așteaptă un verdict.

Mai întâi un beci de corsar, construit pentru a adăposti aur, arme, echipamentul de apicultor al unui excentric. Apoi o pivniță de vinuri. Apoi colțișorul unui meșter. *Atelier de réparation,* își spune Werner, un spațiu în care se fac reparații. Un loc la fel de potrivit ca oricare altul. Cu siguranță s-ar găsi oameni pe lume care să fie de părere că toți trei ar avea destule de reparat.

Două conserve

Când Marie-Laure se trezește, căsuța în miniatură îi apasă pieptul, iar ea transpiră sub haina unchiului ei.

S-o fi făcut ziuă? Se urcă pe scară și-și lipește urechea de chepeng. Nu se mai aud sirene. Poate că toată casa se făcuse scrum cât dormise ea. Sau poate că dormise ultimele ore ale războiului, iar orașul fusese eliberat. Poate că erau oameni pe străzi: voluntari, jandarmi, pompieri. Chiar și americani. Ar trebui să deschidă chepengul și să iasă pe ușa din față în rue Vauborel.

Dar dacă Germania păstrase orașul? Dacă nemții intră chiar acum din casă-n casă, împușcând pe cine poftesc?

Mai bine așteaptă. În orice clipă, Etienne s-ar putea îndrepta spre ea, gata să-și dea și ultima suflare ca s-o regăsească.

Sau poate stă ghemuit pe undeva, cu capul în mâini. Și vede demoni.

Sau e mort.

Își spune că ar trebui să păstreze pâinea, dar e moartă de foame, iar pâinea începe să râncezească și o înfulecă numaidecât.

Bine-ar fi fost dacă și-ar fi luat romanul cu ea.

Marie-Laure umblă prin pivniță desculță, doar în ciorapi. Aici e un covor făcut sul, în scobitura căruia s-a adunat ceva care miroase ca rumegușul: șoareci. Aici e o ladă cu hârtii vechi. O lampă antică. Proviziile de conserve ale lui Madame Manec. Iar aici, pe fundul unui raft aproape de tavan, două mici miracole. Conserve întregi! În bucătărie n-a mai rămas aproape nimic de mâncare – doar niște făină de porumb, o legătură de levănțică și două, trei sticle de Beaujolais acrit – dar aici, în pivniță, mai sunt două conserve grele.

Mazăre? Fasole? Or fi boabe de porumb. Să nu fie ulei, se roagă ea. Dar cutiile cu ulei nu sunt mai mici? Le scutură, dar asta nu-i oferă niciun indiciu. Marie-Laure încearcă să socotească probabilitatea ca într-una să fie piersicile lui Madame Manec, piersicile albe din Languedoc pe care le cumpăra cu lăzile, le curăța de coajă, le tăia în patru și le fierbea cu zahăr. Bucătăria se umplea toată de mirosul și culoarea lor, degetele lui Marie-Laure se făceau lipicioase de la ele – extaz de-a dreptul.

Două cutii care-i scăpaseră lui Etienne.

Dar cine-și face speranțe prea mari riscă să cadă și mai rău. Mazăre. Sau fasole. Ar fi mai mult decât bine-venite. Pune cutiile în buzunarele paltonului unchiului ei, mai verifică o dată căsuța din buzunarul rochiei, se așază pe o ladă, strânge bastonul cu amândouă mâinile și încearcă să nu se gândească la vezica ei.

Odată, când avea opt sau nouă ani, tatăl ei o dusese la Pantheonul din Paris ca să-i descrie pendulul lui Foucault. Greutatea lui, îi povestise el, era o sferă aurie care semăna ca formă cu un titirez pentru copii. Atârna de un fir lung de șaizeci și șapte de metri. Cum traiectoria i se schimba cu timpul, îi explicase el, pendulul era o dovadă de netăgăduit că pământul se rotea. Dar Marie-Laure, care stătuse lângă balustradă, în timp ce obiectul trecea șuierând prin fața ei, își amintea mai ales de tatăl ei care-i

spusese că pendulul lui Foucault nu avea să se oprească niciodată. Avea să-și continue legănarea, din câte înțelesese, și după ce ea și tatăl ei vor fi plecat din Pantheon, după ce ea va fi adormit în acea noapte. După ce va fi uitat de el, își va fi trăit viața și va fi murit.

Avea acum senzația că aude pendulul prin aer, în fața ei: uriașa greutate aurie, lată cât un butoi, legănându-se întruna, fără oprire. Crestându-și la nesfârșit în podea adevărul inuman.

Rue Vauborel, numărul 4

Cenușă, cenușă – zăpadă în august. După micul dejun, bombardamentul de artilerie continuase sporadic, iar acum, în jur de șase seara, încetase. Undeva trage o mitralieră, un zgomot ca un șirag de mătănii care alunecă printre degete. Plutonierul-major von Rumpel are la el o gamelă, o jumătate de duzină de fiole de morfină și pistolul din dotare. Trece digul. O ia pe drumul pietruit spre uriașul bastion fumegând din Saint-Malo. În port, cheiul a fost zdrobit în mai multe locuri. O barcă de pescuit pe jumătate scufundată plutește cu pupa în sus.

Rue de Dinan din orașul vechi e acoperită de munți de pietre, saci, obloane, crengi, grilaje de fier și hornuri. Jardiniere sfărâmate, tocuri de fereastră carbonizate, geamuri făcute țăndări. Unele clădiri fumegă încă, iar von Rumpel trebuie să se oprească de mai multe ori să-și tragă răsuflarea, chiar dacă-și apasă gura și nasul cu o batistă udă.

Aici zace un cal mort, care a început să se umfle. Aici, un scaun cu o tapițerie de catifea verde, în dungi. Aici, fâșii rupte dintr-un acoperiș de pânză anunță o braserie. Perdelele flutură alene de la ferestre sparte în lumina ciudată, intermitentă, îl indispun. Rândunici zboară de colo-colo, căutând cuiburi pierdute și poate că cineva țipă undeva departe sau poate că e vântul. Exploziile au smuls

din țâțâni multe firme de magazine, iar locurile de unde fuseseră spânzurate atârnă acum, părăsite.

Un schnauzer aleargă după el, schelălăind. Nimeni nu strigă la el de la geamuri, să-l prevină că sunt mine. Oricum, pe o distanță de patru cvartale întâlnește un singur suflet, o femeie care stă în fața clădirii unde, până ieri, se aflase cinematograful. Cu un făraș într-o mână, deși mătura nu se zărește nicăieri. Îl privește buimacă. În spatele ei, printr-o ușă deschisă, se văd șiruri de scaune prăbușite sub bucăți mari de tavan. Dincolo de ele, ecranul se înalță intact, nici măcar pătat de fum.

— Abia la opt începe filmul, spune ea în franceza ei bretonă, iar el o salută din cap când trece șchiopătând pe lângă ea. Pe rue Vauborel, cantități imense de țigle s-au desprins de pe acoperișuri și au explodat în stradă. Bucăți de hârtie arsă plutesc prin aer. Pescărușii nu sunt. Chiar dacă a luat foc casa, își spune el, diamantul tot acolo va fi. O să-l extragă din cenușă ca pe un ou cald.

Dar casa înaltă, îngustă, e aproape neatinsă. Pe fațadă sunt unsprezece ferestre, cele mai multe cu geamurile sparte. Tocuri albastre la ferestre, granit vechi în nuanțe de gri și bronz. Patru din cele șase jardiniere au rămas la locurile lor. Lista obligatorie cu locatarii atârnă pe ușa de la intrare.

M. Etienne LeBlanc, 63 de ani.

Mile Marie-Laure LeBlanc, 16 ani.

E gata să înfrunte atâtea pericole. Pentru Reich. Pentru el însuși.

Nu-l oprește nimeni. Niciun obuz nu se abate șuierând asupra lui. Uneori, nu există loc mai sigur decât ochiul uraganului.

Ce le-a rămas

Când e zi și când e noapte? Parcă străfulgerările de lumină măsoară mai bine timpul: lanterna lui Volkheimer

se stinge, se aprinde.

Werner se uită la chipul mânjit cu cenușă al lui Volkheimer în lumina reflectată, la îngrijirile pe care i le acordă lui Bernd, aplecat asupra lui. *Bea,* spune gura lui Volkheimer în timp ce duce gamela la buzele lui Bernd, iar pe tavanul crăpat saltă umbre ca un cerc de spectre pregătindu-se de un festin.

Bernd își întoarce fața, cu o privire panicată, și încearcă să-și examineze piciorul.

Lanterna se stinge și bezna se înstăpânește iar.

Werner are în raniță carnețelul din copilărie, pătura și niște șosete uscate. Trei rații. Asta e toată mâncarea lor. Volkheimer n-are deloc mâncare. Nici Bernd. Au doar două plosti cu apă, amândouă pe jumătate goale. Volkheimer mai descoperise într-un colț o găleată plină cu pensule, cu un fel de mâzgă apoasă pe fund, dar cât de disperați ar trebui să ajungă ca să bea așa ceva?

Două grenade de mână, model 24, fiecare într-un buzunar lateral al hainei lui Volkheimer. Jos, un inel din lemn gol pe dinăuntru, sus, o cutie de oțel cu un explozibil puternic – bombe de mână pe care băieții de la Schulpforta le numeau zdrobitoare de cartofi. Bernd se rugase deja de două ori de Volkheimer să încerce să arunce una în mormanul compact de pe scară, să vadă dacă explozia le va elibera calea. Dar să folosești o grenadă acolo, într-un spațiu atât de mic, sub dărâmăturile presărate, probabil, cu obuze active de 88 de milimetri, asta e curată sinucidere.

Mai e și arma: pușca lui Volkheimer Karabiner 98K cu închizător culisant, cu cinci gloanțe. Ajung, își spune Werner. Ba chiar prisosesc. Le trebuie doar trei, câte unul de fiecare.

Uneori, în întuneric, Werner are senzația că pivnița emană propria-i lumină slabă, probabil dinspre dărâmături, locul colorându-se ușor în roșu pe măsură ce, deasupra lor, ziua de august se apropie de apus. După o vreme, constată

el, nici măcar bezna totală nu mai e chiar beznă. De câteva ori are impresia că-și vede degetele răschirate când și le plimbă prin fața ochilor.

Werner se gândește la copilăria lui, la ghemele de praf de cărbune suspendate în aer în diminețile de iarnă așternându-se peste pervazurile ferestrelor, intrând în urechile copiilor, în plămânii lor, doar că aici, în gaura asta, praful alb e o variantă inversată, ca și cum ar fi captiv într-o mină adâncă identică, dar totodată opusul celei care-i omorâse tatăl.

Iar întuneric. Iar lumină. Fața grotescă, pătată de cenușă a lui Volkheimer se materializează în fața lui Werner, cu tresele parțial smulse de pe un umăr. Cu lumina lanternei, îi arată lui Werner că tine în mână două șurubelnițe strâmbe și o cutie cu siguranțe electrice.

— Radioul, îi spune el lui Werner la urechea bună.

— Tu ai apucat să dormi?

Volkheimer își îndreaptă lumina spre propria-i față. *Înainte să rămânem fără baterie,* spune gura lui.

Werner clatină din cap. Radioul e imposibil de salvat. Vrea să închidă ochii, să uite, să renunțe. Să aștepte atingerea țevii de pușcă pe tâmplă. Dar Volkheimer vrea să-l convingă că viața merită trăită.

Filamentele becului lanternei lui au o lucire gălbuie – deja mai slabă. În lumină, gura lui Volkheimer pare roșie pe fundalul întunecat. *Nu mai avem timp,* spun buzele lui. Clădirea geme. Werner vede iarbă verde, muște bâzâind, lumina soarelui. Porțile unei reședințe de vară deschizându-se larg. Când moartea o să vină să-l ia pe Bernd, poate să-l ia și pe el. Să nu bată drumul de două ori.

Sora ta, spune Volkheimer. *Gândește-te la sora ta.*

Firul capcană

N-o să-și mai poată controla vezica multă vreme. Urcă

treptele pivniței, își ține respirația și nu mai aude nimic preț de treizeci de bătăi de inimă. Patruzeci. Apoi deschide chepengul și iese în bucătărie.

N-o împușcă nimeni. Nu aude nicio explozie.

Marie-Laure se împiedică de etajerele de bucătărie căzute și trece în micul apartament al lui Madame Manec, cu cele două cutii atârnând grele în haina unchiului ei. O înțeapă gâtul, o înțeapă nările. Fumul e ceva mai rar aici.

Se ușurează în oala de noapte de la piciorul patului lui Madame Manec. Își trage ciorapii și încheie la loc nasturii de la haina unchiului. Să fie după-amiază? își dorește pentru a mia oară să poată vorbi cu tatăl ei. Ar fi mai bine să iasă în oraș, mai ales dacă e încă zi, să încerce să găsească pe cineva?

S-ar găsi un soldat care s-o ajute. Sau oricine altcineva. Deși imediat ce gândul încolțește, apar și îndoielile.

Senzația de slăbiciune din picioare vine de la foame, e conștientă de asta. Nu găsește un deschizător de conserve în haosul din bucătărie, dar găsește un cuțit de cojit în sertarul pentru cuțite al lui Madame Manec, și cărămida mare, aspră, cu care Madame proptea ușița căminului, să stea deschisă.

O să mănânce conținutul unei cutii. Apoi o să mai aștepte o vreme, în caz că unchiul ei se va întoarce acasă, în caz că va auzi pe cineva trecând pe acolo, crainicul orașului, un pompier, un soldat american în căutare de cuceriri amoroase. Dacă nu aude nimic până i se face iar foame, o să iasă în stradă sau în rămășițele ei.

Mai întâi, urcă la etajul al treilea, să bea din cadă. Cu buzele lipite de suprafață, soarbe prelung. Apa i se adună în stomac, bolborosind. Un truc pe care ea și Etienne îl învățaseră la o sută de mese neîndestulătoare: înainte să mănânci, bea cât mai multă apă și te vei simți sătul mai repede.

— Tati, spune ea cu voce tare, măcar cu apa am fost deșteaptă.

Apoi se așază pe palierul de la etajul al treilea, cu spatele rezemat de măsuța cu telefonul. Strânge între coapse una din cutii, potrivește vârful cuțitului pe capac și se pregătește să lovească în plăselele lui cu cărămida. Dar n-apucă să lovească, pentru că firul capcană din spatele ei se smucește, clopoțelul sună și cineva intră în casă.

V

Ianuarie 1941

Vacanta din ianuarie

Comandantul ține un discurs despre virtute, familie și focul emblematic pe care băieții de la Schulpforta îl poartă cu ei oriunde s-ar duce, o cupă cu flăcări curate cu care să învioreze focul din căminele patriei, Führerul în sus și Führerul în jos, cuvintele lui izbindu-se de urechile lui Werner într-un asalt familiar, după care unul dintre băieții mai îndrăzneți mormăie în barbă:

— O, să vezi ce cupă cu ceva fierbinte port eu în mine.

În dormitor, Frederick se apleacă peste marginea patului lui. Fața lui e ca o hartă în nuanțe vineții și gălbui.

— De ce nu vii și tu la Berlin? Tata o să fie la serviciu, dar ai putea s-o cunoști pe mama.

Timp de două săptămâni, Frederick umblase de colo-colo șchiopătând, vânăt, greoi și umflat, dar nici măcar o dată nu i se adresase lui Werner altfel decât cu gentilețea absentă care făcea parte din stilul lui blând. Nici măcar o dată nu-l acuzase pe Werner de trădare, chiar dacă Werner nu făcuse nimic când Frederick era bătut și nu făcuse nimic nici după: nu-l fugărise pe Rödel, nu-l luase pe Bastian în cătarea puștii și nici nu bătuse revoltat la ușa doctorului Hauptmann, să ceară dreptate. Frederick pare să înțeleagă deja că fiecare avea propriul traseu, de la care nu mai putea devia.

— Dar n-am… dă să spună Werner.

— O să-ți plătească mama drumul. Frederick se îndreaptă de spate și se uită în tavan. E un fleac.

Drumul cu trenul e o epopee somnolentă de șase ore, iar din oră în oră, vagonul lor șubred e deviat pe o linie

secundară, ca să lase să treacă în viteză trenuri pline cu soldați, în drum spre front. În sfârșit, Werner și Frederick coboară într-o gară întunecoasă, de culoarea mangalului, urcă o scară lungă, care are pictată pe fiecare treaptă aceeași explicație – *Berlinul fumează Juno!* – și ies pe străzile celui mai mare oraș pe care-l văzuse vreodată Werner.

Berlin! Numele însuși e ca două bătăi de clopot scurte, triumfătoare. Capitala științei, reședința Führerului, locul care i-a dat pe Einstein, Staudinger, Bayer. Undeva pe străzile astea a fost inventat plasticul, au fost descoperite razele X, a fost descrisă deriva continentelor. Oare ce minuni mai cultivă știința aici, acum? Soldați cu puteri supraomenești, spune doctorul Hauptmann, mașinării care influențează vremea și rachete care pot fi manevrate de oameni de la peste o mie cinci sute de kilometri depărtare.

Din cer se cerne lapoviță, în fire argintii. Case cenușii se aliniază la orizont în șiruri convergente, înghesuite ca și cum s-ar feri astfel de frig. Trec pe lângă prăvălii pline ochi cu cărnuri atârnate, pe lângă un bețiv cu o mandolină ruptă în poală și trei prostituate care stau zgribulite sub o copertină și-i fluieră pe băieții în uniforme.

Frederick îl conduce până la o casă cu cinci etaje, aflată la un cvartal de un bulevard frumos care se numește Knesebeckstrasse. Sună la numărul doi, dinăuntru i se răspunde cu un târâit și ușa se deschide. Intră într-un hol întunecos și se opresc în fața a două uși identice. Frederick apasă pe un buton, ceva se pune în mișcare undeva sus, în clădire, iar Werner șoptește:

— Aveți lift?

Frederick zâmbește. Mașinăria coboară huruind, liftul se oprește cu un zăngănit, iar Frederick împinge ușile de lemn spre interior. Werner privește uluit cum interiorul clădirii trece pe lângă ei. Când ajung la etajul al doilea, spune:

— Putem să ne dăm iar?

Frederick râde. Coboară înapoi. Apoi urcă iar. Jos, sus, jos în hol a patra oară, iar Werner se uită la cablurile și la greutățile de deasupra cabinei, încercând să-i înțeleagă mecanismul, moment în care o femeie micuță intră în clădire și-și scutură umbrela. În cealaltă mână are o sacoșă de hârtie, iar ochii ei înregistrează rapid uniformele băieților, albul intens al părului lui Werner și vânătăile de sub ochii lui Frederick. Pe haină,

În piept, poartă o stea de culoarea mușchiului, cusută cu grijă. Perfect dreaptă, cu un colț în jos, următorul în sus. Picăturile se scurg de pe vârful umbrelei ei ca niște semințe.

— Bună ziua, Frau Schwartzenberger, spune Frederick. Se lipește de peretele cabinei liftului și-i face semn să intre.

Ea se strecoară în lift, iar Werner urcă în spatele ei. Din sacoșa ei se ițește un singur mănunchi de verdețuri veștede. Observă că gulerul ei e aproape desprins de restul hainei – cusăturile cedează. Dacă ea s-ar întoarce, între ochii ei și ochii lui ar fi doar un braț distantă.

Frederick apasă pe 2, apoi pe 5. Nimeni nu spune nimic. Bătrâna își netezește o sprânceană cu vârful tremurător al arătătorului. Liftul urcă un etaj, zăngănind. Frederick deschide cu zgomot cușca, iar Werner îl urmează. Se uită după pantofii gri ai bătrânei care urcă pe lângă nasul lui. Ușa de la apartamentul numărul doi se deschide deja și o femeie cu un șorț, cu brațe moi, lăsate, și o față dolofană se repede și-l ia în brațe pe Frederick. Îl sărută pe amândoi obrajii, apoi îi atinge vânătăile cu degetele mari.

— Nu-i nimic, Fanni, joacă de copii.

Apartamentul e strălucitor și elegant, plin de covoare groase care absorb zgomotul. Niște ferestre mari dau în spate, spre inimile a patru tei desfrunziți. Afară e în continuare lapoviță.

— Mama n-a ajuns acasă încă, spune Fanni, netezindu-și șorțul cu amândouă mâinile. Ochii ei rămân ațintiți asupra

lui Frederick. Sigur ești bine?

— Bineînțeles, spune Frederick și intră împreună cu Werner într-un dormitor cald, care miroase a curat, unde Frederick deschide un sertar și se întoarce purtând ochelari cu rame negre. Îl privește pe Werner cu sfială.

— Ei, haide, nu ți-ai dat seama până acuma?

Acum, că și-a pus ochelarii, expresia lui Frederick pare să se destindă. Fața lui e mai firească așa – ăsta e el, își spune Werner. Un băiat cu ochelari, piele catifelată, păr de culoarea caramelelor și o umbră aproape insesizabilă de mustață deasupra buzelor. Iubitor de păsări. Copil de bani gata.

— Nu nimeresc mai nimic la tir. Chiar nu ți-ai dat seama?

— Poate, spune Werner. Poate că mi-am dat seama. Cum ai trecut de examenele la ochi?

— Am memorat panourile.

— Nu au mai multe?

— Le-am memorat pe toate patru. A făcut tata rost de ele din timp. Mama m-a ajutat să învăț.

— Și binoclul?

— E calibrat pentru ochii mei. A durat o groază.

Stau amândoi într-o bucătărie spațioasă, la o masă uriașă de lemn, cu tăblie de marmură. Servitoarea, Fanni, apare cu o pâine neagră și o roată de brânză, le pune pe masă și-i zâmbește lui Frederick. Vorbesc despre Crăciun, Frederick spune că i-a părut rău că a lipsit, iar slujnica dispare pe o ușă batantă și se întoarce cu două farfurii albe atât de delicate, încât clincănesc când le pune pe masă.

Mintea lui Werner macină întruna: un lift! O evreică! O slujnică! Berlin! Se retrag amândoi în dormitorul lui Frederick, populat cu soldăței de tinichea, avioane de jucărie și lăzi de lemn pline cu benzi desenate. Stau întinși pe burtă și frunzăresc albumele, savurând plăcerea de a fi departe de școală, făcând din când în când schimb de

priviri ca și cum ar fi curioși să afle dacă prietenia lor va continua să existe în altă parte.

Fanni iese pe ușa batantă și, imediat ce ușa se închide, Frederick îl ia pe Werner de mână, îl conduce în living, se urcă pe o scară ridicată în dreptul unei biblioteci înalte, din lemn de esență tare, trage deoparte un coș mare din răchită împletită și scoate din spatele lui o carte uriașă: două volume cu supracoperte aurii, mari cât niște saltele de pat.

— Uite. Vocea îi e luminoasă. Ochii îi strălucesc. Asta voiam să-ți arăt.

În carte sunt desene cu păsări, într-o bogăție de culori. Doi șoimi albi se năpustesc unul spre altul, cu ciocurile deschise. Un flamingo roșu ca sângele își pleacă ciocul cu vârful negru deasupra unei bălți. Niște gâște splendide stau pe un promontoriu și se uită la un cer amenințător. Frederick dă paginile cu amândouă mâinile. *Pipirigar. Ferestraș mare. Ciocănitoarea cu creastă roșie.* Multe dintre ele mai mari în carte decât în realitate.

— Audubon a fost american, spune Frederick. A colindat mlaștinile și pădurile ani de zile, pe vremea când țara era toată numai mlaștini și păduri. Stătea o zi întreagă să urmărească un singur specimen de pasăre. Apoi le împușca, le priponea cu sârme și bețe și le picta. Probabil că știa mai multe decât orice pasionat de păsări de până la el sau de după. După ce picta păsările, de obicei le mânca. Îți dai seama?

Vocea lui Frederick tremură de ardoare. Ridică ochii.

— În cețurile alea luminoase, cu arma pe umăr și ochii în patru?

Werner încearcă să vadă ceea ce vede Frederick: o vreme de dinainte să existe fotografia, de dinainte să existe binoclul. Și iată că cineva era dispus să hălăduiască prin pustietăți niciodată explorate și să aducă înapoi desene. O carte care nu era neapărat plină cu păsări, ci cu evanescență, cu mistere gălăgioase, cu aripi albastre.

Se gândește la emisiunea radio a francezului, la *Principiile mecanicii* a lui Heinrich Hertz – tocmai el să nu recunoască fiorul din vocea lui Frederick?

— Ce i-ar mai plăcea surorii mele, spune el.

— Tata spune că n-avem voie s-o păstrăm. Zice că trebuie s-o ținem ascunsă, pentru că e americană și a fost tipărită în Scoția. Sunt niște biete păsări!

Ușa de la intrare se deschide și se aud pași pe hol. Frederick se grăbește să pună volumele înapoi în coperte. Strigă: „Mamă?” și o femeie îmbrăcată într-un costum verde de schi, cu dungi albe pe picioare, intră exclamând:

— Fredde! Fredde! Își ia fiul în brațe, apoi îl ține cu brațele întinse și-și trece degetul peste tăietura aproape vindecată de pe fruntea lui. Frederick se uită peste umărul ei cu o umbră de panică pe chip. Oare se teme că ea își va da seama că se uitase în cartea interzisă? Sau că se va supăra din cauza vânătăilor? Ea nu spune nimic, ci își privește țintă fiul, pierdută în gânduri pe care Werner nu le poate ghici, după care se dezmeticește.

— Iar tu trebuie să fii Werner! Zâmbetul îi renaște pe față. Frederick ne-a scris foarte multe despre tine! Ia uite ce păr are! O, noi ne dăm în vânt după musafiri. Ea se urcă pe scară și pune la locul lor pe raft volumele masive din Audubon, ca și cum ar da la o parte ceva enervant. Toți trei se așază la masa mare, din lemn de stejar, Werner îi mulțumește pentru biletul de tren, iar ea povestește cum „tocmai se întâlnise cu cineva, de-a dreptul incredibil”, cineva care pare să fie un jucător celebru de tenis, iar din când în când întinde mâna și îl apucă pe Frederick de antebraț.

— Tu ai fi rămas tablou, nu alta, spune ea de câteva ori, iar Werner cercetează fața prietenului său ca să aprecieze dacă ar fi rămas sau nu tablou, Fanni se întoarce să aducă vin și o nouă porție de Rauchkäse și timp de o oră Werner uită de Schulpforta, de Bastian și de furtunul negru de cauciuc, de evreica care locuiește deasupra – ce *lucruri* au

oamenii ăștia! O vioară în colț, pe un stativ, mobilă elegantă din oțel cromat, un set de piese de șah din argint veritabil, într-o vitrină, și brânza asta minunată care are gust de fum amestecat cu unt.

Vinul încălzește toropitor stomacul lui Werner și lapovița se prelinge printre tei când mama lui Frederick îi anunță că vor ieși în oraș.

— Haideți, îndreptați-vă cravatele. Ea îl pudrează pe Frederick sub ochi și merg toți trei pe jos până la un bistrou, genul de restaurant în care Werner nici nu visase că va intra vreodată, iar un băiat cu livrea albă, doar puțin mai copt decât ei, le aduce tot vin.

Un șir constant de clienți se apropie de masa lor ca să dea mâna cu Werner și cu Frederick și s-o întrebe pe mama lui Frederick, cu voci joase, servile, despre cea mai recentă promovare de care se bucurase soțul ei. Werner observă în colț o fată care dansează singură, radioasă, cu fața întoarsă spre tavan. Cu ochii închiși. Mâncarea e copioasă, mama lui Frederick râde din când în când, iar Frederick își pipăie absent machiajul de pe față, în timp ce maică-sa spune: „Ei, Fredde are parte de tot ce-i mai bun la școala aia, de tot ce-i mai bun” și se pare că din minut în minut apare câte o față nouă, care o sărută pe mama lui Frederick pe amândoi obrajii și-i șoptește la ureche. Când o aude pe mama lui Frederick spunându-i unei femei „O, hoașca aia de Schwartzenberger o să plece până la sfârșitul anului, și-atunci o să ne extindem și sus, *du wirst schon sehen*[15]”, Werner îi aruncă o privire lui Frederick, cu ochelarii lui murdari care deveniseră opaci în lumina lumânării și cu machiajul care arată acum ciudat și indecent pe fața lui, ca și cum ar fi intensificat vânătăile în loc să le mascheze, și-l cuprinde un sentiment acut de jenă. Îl aude pe Rödel cum rotește furtunul și-l plesnește pe Frederick peste palmele ridicate. Aude vocile băieților de

[15] O să vezi (germ.).

acasă, din Zollverein, de la el din Kameradschaft, cântând: *Trăiește cu credință, luptă brav și mori râzând.* Bistroul e suprapopulat. Gurile tuturor se mișcă prea repede. Femeia care vorbește cu mama lui Frederick folosise cantități grețoase de parfum. Iar în lumina apoasă, eșarfa care atârnă la gâtul fetei care dansează începe dintr-odată să semene cu un șireang.

— Ești bine? îl întreabă Frederick.

— Da, e delicios, spune Werner, dar simte că ceva i se înșurubează tot mai strâns pe dinăuntru.

Pe drumul spre casă, Frederick și mama lui o iau înainte. Ea își împletește brațul subțire cu brațul lui și-i vorbește cu voce scăzută. Fredde încoace, Fredde încolo. Strada e pustie, ferestrele sunt moarte, firmele luminoase sunt stinse. Nenumărate magazine, milioane de oameni dormind în paturile lor de jur-împrejur, dar unde sunt cu toții? Când ajung pe strada lui Frederick, o femeie îmbrăcată într-o rochie stă sprijinită de o clădire, se apleacă și vomită pe trotuar.

În apartament, Frederick își pune o pijama dintr-o mătase verde-jeleu, își așază ochelarii pe noptieră și se urcă desculț în patul lui din alamă, de copil. Werner se culcă pe un pat cu rotile, pentru care mama lui Frederick se scuzase de trei ori, deși are o saltea mai confortabilă decât oricare alta pe care dormise el vreodată.

Clădirea se cufundă în tăcere. Pe etajerele lui Frederick scânteiază mașinuțe de jucărie.

— Tu nu-ți dorești uneori să nu trebuiască să te întorci? întreabă Werner în șoaptă.

— Tata mă vrea la Schulpforta. Și mama la fel. Nu contează ce-mi doresc eu.

— Ba contează, cum să nu. Eu vreau să fiu inginer. Iar tu vrei să studiezi păsările. Să fii ca pictorul ăla american din mlaștini. Altfel ce rost ar mai avea să facem toate astea, dacă nu devenim ce vrem noi?

În cameră, liniște. Afară, printre copaci, în fața ferestrei

lui Frederick, plutește o lumină stranie.

— Problema ta, Werner, e că tu încă mai crezi că viața ta îți aparține, spune Frederick.

Când Werner se trezește, soarele a răsărit de mult. Îl doare capul și-și simte ochii obosiți. Frederick e deja îmbrăcat cu pantaloni, cămașă călcată și cravată, și stă în genunchi la fereastră, cu nasul lipit de geam.

— Codobatură cenușie. Arată cu degetul. Werner se uită la teii golași din spatele lui.

— Nu e prea arătoasă, nu-i așa? șoptește Frederick. Câteva grame acolo de pene și oase. Dar pasărea asta poate zbura până-n Africa și înapoi. Doar pe bază de gâze, viermi și voință.

Codobatura țopăie din creangă în creangă. Werner se freacă la ochii dureroși. E doar o pasăre.

— Acum zece mii de ani veneau aici cu milioanele, șoptește Frederick. Pe când locul ăsta era o grădină, o mare grădină dintr-un capăt în altul.

Nu se mai întoarce

Marie-Laure se trezește și i se pare că aude târșâitul pantofilor tatălui ei, clinchetul cheilor lui de pe inel. Etajul al patrulea, al cincilea, al șaselea. Degetele lui ating clanța. Corpul lui radiază o căldură slabă, dar palpabilă în scaunul de lângă ea. Micile lui unelte răzuiesc lemnul. El miroase a clei, a șmirghel și a Gauloises *bleues.*

Dar e doar casa care geme. Marea care acoperă stâncile cu spumă. Amăgiri ale minții.

În cea de-a douăzecea dimineață fără vești de la tatăl ei, Marie-Laure nu se mai ridică din pat. Nu-i mai pasă că unchiul ei își pusese o cravată antică și se dusese la ușa de la intrare de două ori, șoptind pentru sine poezioare ciudate, cu rimă – *à la pomme de terre, je suis par terre;*

au haricot, je suis dans l'eau[16] –, încercând în zadar să-și ia inima în dinți și să iasă afară. Nu se mai roagă de Madame Manec s-o ducă la gară, să mai scrie o scrisoare, să mai piardă o după-amiază la prefectură, încercând să solicite autorităților de ocupație să-l găsească pe tatăl ei. Devine inaccesibilă, posacă. Nu mai face baie, nu se mai încălzește la focul din bucătărie, nu mai întreabă dacă poate ieși din casă. Abia dacă mai mănâncă.

— Cei de la muzeu spun că-l caută, copilă, șoptește Madame Manec, dar când încearcă să-și lipească buzele de fruntea lui Marie-Laure, fata sare înapoi ca arsă.

Muzeul răspunde apelurilor lui Etienne. Îl anunță că tatăl lui Marie-Laure nu ajunsese niciodată la ei.

— N-a ajuns niciodată? întreabă Etienne cu voce tare.

Această întrebare ajunge să macine mintea lui Marie-Laure.

De ce nu ajunsese la Paris? Dacă nu reușise, atunci de ce nu se întorsese la Saint-Malo?

Nu te voi părăsi niciodată, nici într-un milion de ani.

Nu vrea decât să plece acasă, să stea în apartamentul lor cu patru camere și să asculte castanul foșnindu-i la fereastră. Să-l audă pe vânzătorul de brânză instalându-și taraba. Să simtă degetele tatălui ei împletindu-se cu ale ei.

Măcar de s-ar fi rugat de el să rămână.

Acum, casa toată o sperie: scările care scârțâie, ferestrele cu obloane trase, camerele goale. Dezordinea și liniștea. Etienne încearcă tot felul de experimente caraghioase, s-o înveselească: un vulcan de oțet, o tornadă într-o sticlă.

— Auzi, Marie? Auzi cum se-nvârtește?

Ea nici măcar nu se preface interesată. Madame Manec îi aduce omletă, *cassoulet,* frigărui de pește, face minuni din rațiile primite și din ce mai găsește pe fundul

[16] Cartof de mi-ai dat, m-ai dărâmat; fasole de-mi vei da, în apă voi sta (fr.).

dulapurilor, dar Marie-Laure refuză să mănânce.

— Ca un melc, îl aude pe Etienne spunând în fața ușii ei. Stă acolo strânsă colac.

Dar e furioasă. Pe Etienne că nu face mare lucru, pe Madame Manec că face atât de multe, pe tatăl ei pentru că nu e acolo ca s-o ajute să-i înțeleagă absența. Și pe ochii ei că o trădaseră. Pe tot și pe toată lumea. Cine ar fi zis că se poate muri din dragoste? Stă cu orele singură, în genunchi, la etajul șase, cu fereastra deschisă și marea umplând camera de aer arctic, cu degetele amorțindu-i încetul cu încetul pe varianta miniaturală a orașului Saint-Malo. Spre sud până la Poarta Dinan. Spre vest până la Plage du Mole. Înapoi pe rue Vauborel. Cu fiecare clipă, casa lui Etienne e tot mai rece. Cu fiecare clipă, i se pare că taică-său alunecă tot mai departe.

Prizonier

Într-o dimineață de februarie, la ora două, cadeții sunt sculați din paturi și scoși afară, unde totul lucește. În mijlocul curții ard făclii. Bastian iese afară cu pieptul lui cât o bute și cu picioarele goale ițindu-i-se de sub palton.

Din beznă apare Frank Volkheimer, târând după el un bărbat zdrențăros, scheletic, încălțat cu pantofi desperecheați. Volkheimer îl depune lângă comandant, unde un țăruș fusese înfipt în zăpadă. Metodic, Volkheimer îl leagă pe bărbat cu pieptul de țăruș.

Deasupra se arcuiește o boltă de stele. Răsuflările cadeților se amestecă încet, coșmaresc deasupra curții.

Volkheimer se retrage. Comandantul se plimbă de colo-colo.

— Băieți, nici n-o să vă vină să credeți ce creatură avem aici. Ce dihanie puturoasă, un centaur, un *Untermensch*[17].

Toată lumea întinde gâtul să vadă. Prizonierul are

[17] Subom (germ.).

cătușe la picioare, iar brațele îi sunt legate de la încheieturi la cot. Cămașa lui subțire cedase la cusături și omul privește undeva nu foarte departe cu apatia indusă de hipotermie. Pare polonez. Sau poate rus. În ciuda legăturilor, reușește să se balanseze ușurel înainte și înapoi.

— Omul ăsta a evadat dintr-un lagăr de muncă, spune Bastian. A încercat să intre cu forța la o fermă și să fure un litru de lapte proaspăt. A fost prins până să apuce să facă mârșăvii și mai mari. Comandantul arată spre ziduri cu un gest vag.

— Barbarul ăsta ar fi în stare să vă taie gâtul într-o clipită, dacă-l lăsați.

De când fusese la Berlin, în pieptul lui Werner încolțise o spaimă cumplită. Se așternuse treptat, mișcându-se la fel de lent ca soarele pe cer, și iată-l acum scriindu-i Juttei scrisori în care trebuia să ocolească adevărul, trebuia să pretindă că totul e în regulă, deși simțea că nu e. Se afunda în vise în care mama lui Frederick se transforma într-un mic demon cu gura mică și căutătură răutăcioasă, care-i agită deasupra capului triunghiurile doctorului Hauptmann.

O mie de stele înghețate prezidează asupra curții. Frigul e pătrunzător, orb.

— Îl vedeți cum arată? spune Bastian, fluturându-și mâna dolofană. Vedeți nu i-a mai rămas nimic? Un soldat german nu ajunge niciodată în punctul ăsta. Există și o expresie pentru ăștia care arată așa. Cică „îi caută moartea”.

Băieții încearcă să nu dârdâie. Prizonierul privește clipind scena de parcă ar fi undeva foarte sus. Volkheimer se întoarce cu o mulțime de găleți zăngănitoare. Alți doi elevi mai mari descolăcesc un furtun în curte. Bastian explică: mai întâi instructorii. Apoi elevii mai mari. Toată lumea va trece pe acolo și fiecare va stropi prizonierul cu o găleată de apă. Toată lumea din școală.

Încep. Unul câte unul, instructorii iau câte o găleată plină de la Volkheimer și-i împrăștie conținutul peste prizonierul aflat la doar câțiva pași. În noaptea geroasă se aud urale.

La primele două, trei stropiri, prizonierul se trezește, lăsându-se pe călcâie. Între ochi îi apar cute verticale. Are expresia cuiva care încearcă să-și amintească ceva vital.

Doctorul Hauptmann se desprinde dintre instructorii cu mantale închise la culoare, strângându-și gulerul în jurul gâtului cu degetele înmănușate. Hauptmann acceptă căldarea, aruncă o jerbă de apă și nu așteaptă s-o vadă căzând.

Apa curge întruna. Chipul prizonierului se golește. Se prăvălește peste frânghiile care-l țin, trunchiul îi alunecă pe țăruș, iar din când în când Volkheimer se ivește din beznă, în imensitatea lui fabuloasă, și prizonierul se ridică iar.

Elevii mai mari dispar în castel. Gălețile sunt reumplute cu un zăngănit surd, înghețat. Băieții de șaisprezece ani termină. Termină și cei de cincisprezece ani. Uralele își pierd din avânt, iar Werner e copleșit de o nevoie curată să evadeze. Să fugă. Să fugă.

Mai sunt trei băieți până la el. Doi băieți. Werner încearcă să-și deruleze imagini prin fața ochilor, dar singurele care răspund chemării sunt mizerabile: liftul de deasupra Minei Nouă; minerii mergând aduși de spate, ca și cum ar trage după ei greutatea unor lanțuri imense. Băiatul de la examenul de admitere tremurând înainte să cadă. Toți captivi în propriile roluri: orfani, cădeți, Frederick, Volkheimer, bătrâna locatară evreică de la etaj. Chiar și Jutta.

Când îi vine rândul, Werner aruncă apa la fel ca ceilalți, stropind pieptul prizonierului și stârnind câteva chiote de complezență. Apoi se alătură cadeților care așteaptă permisiunea de a pleca. Ghete ude, manșete ude. Mâinile îi sunt atât de amorțite, că parcă nici nu-i mai aparțin.

După alți cinci băieți, îi vine rândul lui Frederick. El, care în mod evident nu vede prea bine fără ochelari. Care nu chiuise de fiecare dată când apa din găleți își atinsese ținta. Care se uita încruntat la prizonier ca și cum ar fi văzut acolo ceva familiar.

Iar Werner știe ce are de gând să facă Frederick.

Frederick trebuie împins de la spate de băiatul care urmează după el. Băiatul mai mare îi întinde o găleată, iar Frederick toarnă apa pe pământ.

Bastian face un pas în față. Fața îi e stacojie de la frig.

— Dați-i alta!

Frederick o varsă din nou peste gheața de la picioarele lui. Cu voce slabă, spune:

— E deja terminat, domnule.

Băiatul mai mare îi întinde a treia găleată.

— Arunc-o, ordonă Bastian. Noaptea scoate aburi, stelele ard, prizonierul se clatină, băieții privesc, comandantul înclină capul. Frederick varsă apa pe pământ.

— Refuz.

Plage du Môle

Tatăl lui Marie-Laure e dispărut fără urmă de douăzeci și nouă de zile. Zgomotul pe care-l fac pantofii butucănoși ai lui Madame Manec urcând la etajul trei, apoi la patru, apoi la cinci, o trezește.

Vocea lui Etienne se aude pe palier, în fața biroului lui:

— Nu!

— El n-are cum să afle.

— Eu răspund de ea.

O notă oțelită răsună pe neașteptate în vocea lui Madame Manec.

— Nu mai suport s-o văd așa nici măcar o clipă.

Urcă și ultimul etaj. Ușa lui Marie-Laure se deschide cu un scârțâit. Bătrâna traversează încăperea și pune o mână cu oase grele pe fruntea lui Marie-Laure.

— Te-ai trezit?

Marie-Laure se ghemuiește într-un colț și răspunde printre cearșafuri.

— Da, doamnă.

— Te scot la aer. Să-ți iei bastonul.

Marie-Laure se îmbracă. Madame Manec o așteaptă la baza scării cu un colț de pâine. Îi înfășoară lui Marie-Laure capul într-o eșarfa, o încheie la haină până la ultimul nasture și deschide ușa de la intrare. O dimineață de sfârșit de februarie, cu atmosferă liniștită, care miroase a ploaie.

Marie-Laure șovăie, ascultând. Doi, patru, șase, opt, îi bate inima.

— Nu e mai nimeni pe-afară, șoptește Madame Manec. Și nu facem nimic rău.

Poarta scârțâie.

— Ai de coborât o treaptă, apoi tot înainte, așa. Marie-Laure simte sub pantofi apăsarea străzii pietruite, cu neregularitățile ei. Vârful bastonului ei se împiedică, vibrează, iar se împiedică. O ploaie rară cade pe acoperișuri, se scurge prin rigole, se adună în broboane pe eșarfa ei. Sunetul ricoșează între casele înalte. Simte, la fel ca la primul ei contact cu acel loc, că nimerise într-un labirint.

Undeva, mult deasupra lor, cineva scutură o cârpă de praf de la geam. O pisică miaună. Ce orori pândesc oare aici, scrâșnind din dinți? De ce anume încerca s-o apere tatăl ei cu atâta înverșunare? Cotesc o dată, și încă o dată, apoi Madame Manec o îndrumă spre stânga, o surpriză pentru Marie-Laure, acolo unde zidurile orașului, căptușite cu mușchi, se întind neîntrerupte, apoi ies pe o poartă.

— Madame?

Au ieșit din oraș.

— Ai grijă, urmează scări, una, două, așa, floare la ureche…

Oceanul. Oceanul! Chiar în fața ei! Fusese mereu atât de

aproape. Soarbe, vuiește, împroașcă și murmură. Se mișcă, se dilată și se prăvălește peste el însuși. Labirintul din Saint-Malo se deschisese către un portal sonor mai amplu decât tot ce cunoscuse ea vreodată. Mai amplu decât Jardin des Plantes, decât Sena, mai amplu decât cele mai somptuoase galerii ale muzeului. Nu și-l putea închipui prea bine. Nu-i cuprindea dimensiunile cu mintea.

Înălțându-și fața spre cer, simte miile de stropi înțepători topindu-i-se pe obraji, pe frunte. Aude răsuflarea gâjâită a lui Madame Manec, glasul profund al mării pe sub stânci și strigătele cuiva de pe plajă răsfrângându-se din pereții înalți. Îl aude în minte pe tatăl ei șlefuind încuietori. Pe doctorul Geffard umblând printre șirurile lui de sertare. De ce nu-i spusese nimeni că va fi așa?

— Ăsta e Monsieur Radom care-și cheamă câinele, spune Madame Manec. N-ai de ce să te temi. Ia-mă de braț. Așază-te și scoate-ți pantofii. Suflecă-ți mânecile hainei.

Marie-Laure face întocmai ce i se spune.

— Ne urmăresc?

— Nemțălăii? Ei, și ce dacă? O bătrână și o fetită? O să le spun că am ieșit după scoici. Ce-o să ne facă?

— Unchiul spune că au îngropat bombe pe plaje.

— Nu-ți bate capul cu asta. Lui îi e frică și de o furnică.

— El zice că luna trage oceanul înapoi.

— Luna?

— Uneori, și soarele îl trage. El zice că, în jurul insulelor, valurile formează vârtejuri care pot înghiți bărcile cu totul.

— Nu mergem noi acolo, dragă. Noi stăm doar pe plajă.

Marie-Laure își desface eșarfa și Madame Manec i-o ia. Un aer sărat, ierbos, de culoarea cositorului îi intră pe sub guler.

— Madame?

— Da?

— Ce fac acum?

— Mergi.

Merge. Aici, simte sub picioare pietricele rotunde și reci. Dincolo, niște plante foșnitoare. Apoi ceva mai moale: nisip ud, neted. Ea se apleacă și-și răsfiră degetele. E ca o mătase rece. Mătase rece, bogată, pe care marea și-a depus ofranda: pietricele, cochilii, scoici. Fărâme de alge. Degetele ei sapă și ating. Stropii de ploaie îi cad pe ceafa, pe dosul mâinilor. Nisipul îi absoarbe căldura din degete, din tălpi.

Nodul interior al lui Marie-Laure, vechi de o lună, începe să se desfacă. Ea înaintează pe marginea apei, aproape târându-se la început, și-și închipuie cum se întinde plaja în ambele direcții, de jur-împrejurul promontoriului, cuprinzând insulele de departe, toată lucrătura filigranată a coastei bretone, cu capurile ei sălbatice, fortificațiile șubrede și ruinele sufocate de iederă. Își imaginează orașul fortificat în spatele ei, cu meterezele lui amețitoare și labirintul de străzi. Toate reduse brusc la dimensiunile machetei tatălui ei. Dar el nu-i spusese ce anume era de jur-împrejurul machetei. Lucrurile cu adevărat interesante începeau acolo unde se termina macheta.

Un stol de pescărușisi se agită deasupra ei. Cele o sută de mii de firicele de nisip din pumnii ei se freacă unele de altele. Simte cum tatăl ei o ia în brațe și o învârtește de trei ori.

Niciun soldat din trupele de ocupație nu vine să le aresteze. Nimeni nu le adresează nici măcar o vorbă. În trei ore, degetele amorțite ale lui Marie-Laure descoperă o meduză eșuată, o geamandură ruginită și o mie de pietre netede. Se bălăcește în genunchi și-și udă rochia la poale. Când în sfârșit Madame Manec o conduce înapoi în rue Vauborel, udă și încântată, Marie-Laure urcă toate cele cinci etaje, bate la ușa biroului lui Etienne și se prezintă în fața lui, cu fața plină de nisip umed.

— Ați stat mult pe-afară, bâiguie el. Am fost îngrijorat.

— Poftim, unchiule. Scoate cochiliile din buzunare. Scoici, ghiocuri, treisprezece bucăți de cuarț grunjos de la

nisip.

— Ți-am adus asta. Și asta, și asta, și asta.

Șlefuitori

În trei luni, plutonierul-major von Rumpel făcuse drumuri la Berlin și Stuttgart, evaluase o sută de inele confiscate, o duzină de brățări cu diamante, o tabacheră letonă în care scânteia un topaz albastru de formă romboidală. Revenit la Paris, dormea de o săptămână la Grand Hotel și-și trimitea antenele în toate direcțiile ca pe niște păsări. În fiecare noapte, retrăia momentul: când strânsese diamantul în formă de pară între degetul mare și arătător, uriaș sub lentila lupei, convins că ținea în mână cele o sută treizeci și trei de carate ale Mării de Flăcări.

Privise țintă miezul pietrei, de un albastru glacial, în care creste muntoase miniaturale păreau să împrăștie foc în nuanțe de stacojiu, corai și violet, iar poligoane de culoare pâlpâiau și scânteiau în timp ce o rotea, și aproape că reușise să se autoconvingă că legendele erau adevărate, că odinioară, cu secole în urmă, un fiu de sultan purtase o coroană care-i orbea pe vizitatori, că păstrătorul pietrei era nemuritor, că fabuloasa piatră ricoșase printre jaloanele istoriei și aterizase în mâna lui.

Fusese un moment de bucurie – de triumf. La care se adăugase însă o spaimă neașteptată. Piatra părea a fi un lucru vrăjit, pe care omul n-ar fi trebuit să pună ochii niciodată. Un lucru cu neputință de uitat, odată ce-l vedeai.

Și totuși. Până la urmă, rațiunea învinsese. Îmbinările dintre fațetele diamantului erau mai puțin precise decât ar fi trebuit. Marginea avea un ușor aspect cerat. Încă și mai relevant, piatra era total lipsită de fisuri fine, de puncte, de impurități. *Un diamant adevărat,* spunea tatăl lui, *nu e niciodată lipsit de impurități. Un diamant adevărat nu e niciodată perfect.*

Chiar se așteptase să fie autentic? Să fie păstrat exact unde i-ar fi convenit lui să fie? Să obțină o asemenea victorie într-o singură zi?

Sigur că nu.

Von Rumpel nu simte nicio frustrare, cum ar fi fost de așteptat. Dimpotrivă, e destul de optimist. Muzeul n-ar fi comandat niciodată un fals de calitate atât de bună dacă n-ar fi avut pe undeva originalul. În ultimele săptămâni petrecute la Paris, redusese lista șlefuitorilor de pietre prețioase de la șapte la trei persoane, apoi la una singură: un anume Dupont, pe jumătate algerian, care se formase lucrând în opal. Se pare că, înainte de război, Dupont își câștigase traiul șlefuind diamante false, din spinel, pentru văduve bogate și baronese. Și pentru muzee.

Într-o noapte de februarie, von Rumpel intră în atelierul foarte dichisit al lui Dupont, aflat în apropiere de Sacré-Cœur. Se uită pe un exemplar din *Bijuterii și pietre prețioase* de Streeter: schițe de coliere, grafice trigonometrice folosite pentru fațetare. Când găsește câteva șabloane migălos lucrate, de aceeași mărime și cu aceeași formă de pară ca piatra din seiful muzeului, știe că pusese mâna pe individ.

La ordinul lui von Rumpel, lui Dupont i se plasează cupoane false pentru alimente. Apoi, von Rumpel așteaptă. Își pregătește întrebările: ai făcut și alte copii? Câte? Știi la cine au ajuns acum?

În ultima zi de februarie a anului 1941, un gestapovist mărunțel și spilcuit vine să-i dea vestea că nevinovatul Dupont încercase să se folosească de cupoanele false. Și fusese arestat. *Kinderleicht* – joacă de copii.

E o noapte de iarnă agreabilă, cu ploaie măruntă și pete de zăpadă aproape topită adunate în Place de la Concorde, pe margini, iar orașul arată spectral, cu ferestrele perlate cu stropi de ploaie. Un caporal tuns foarte scurt îi verifică actele lui von Rumpel și-l îndrumă nu spre o celulă, ci spre o cameră cu tavan înalt de la etajul al treilea, cu un birou

la care stă o dactilografă. În spatele ei, pe perete, o glicină pictată se ramifică într-o încâlceală modernistă de culoare care-i dă o senzație neplăcută lui von Rumpel.

Dupont e legat de un scaun ieftin de sufragerie, în mijlocul camerei. Fața lui are culoarea și luciul lemnului tropical. Von Rumpel se așteptase la un amestec de frică, indignare și foame, dar Dupont stă cu spatele drept. Are o lentilă de la ochelari deja spartă, dar altfel arată destul de bine.

Dactilografa strivește țigara într-o scrumieră, lăsând pe chiștoc o pată de ruj de un roșu intens. Scrumiera e plină: cincizeci de mucuri sunt îndesate acolo, descompuse, într-un tablou cumva crud.

— Poți pleca, spune von Rumpel, făcându-i secretarei un semn din cap, apoi se concentrează asupra șlefuitorului.

— Nu vorbește germană, domnule.

— Ne descurcăm noi, spune el în franceză. Închide ușa, te rog.

Dupont ridică ochii, iar o glandă din corp îi pompează curaj în sânge. Von Rumpel nu are forța să zâmbească. Îi vine destul de ușor. Speră să obțină numele, dar nu-i trebuie decât un număr.

Scumpă Marie-Laure,

Suntem în Germania acum și e bine. Am reușit să găsesc un înger care va încerca să-ți trimită asta. Pe-aici sunt niște brazi și niște anini foarte frumoși. Și – pare de necrezut, dar te rog să te încrezi în cuvântul meu – ne dau mâncare excelentă. De primă calitate: prepeliță, rață și tocană de iepure. Copane de pui și cartofi prăjiți cu slănină, tarte cu caise. Rasol de vită cu morcovi. Coq au vin *cu orez. Tarte cu prune. Fructe și înghețată. Pe săturate. Și de-abia aștept să se facă ora mesei!*

Să fii politicoasă cu unchiul și cu Madame. Mulțumește-le că-ți citesc rândurile astea. Și nu uita că sunt mereu cu tine, sunt alături de tine.

Entropie

Timp de o săptămână, prizonierul mort rămâne legat de țărușul din curte, cu pielea cenușie de la degerături. Băieții se opresc și-i cer indicații cadavrului. Cineva îi pune o cartușieră și o cască. După câteva zile, pe umerii lui apar două ciori care-l scormonesc cu ciocurile, pentru ca în cele din urmă îngrijitorul, împreună cu doi băieți din anul al treilea, să-i reteze cu satârul picioarele prinse în gheață, să-l urce într-un cărucior și să-l ia de acolo.

De trei ori în nouă zile, Frederick e ales veriga slabă la instrucție. Bastian ia mai multă distanță ca oricând și numără mai repede ca oricând, astfel încât Frederick are de alergat peste patru sute de metri, de multe ori prin zăpadă mare, iar băieții îl fugăresc ca și cum ar fi în joc viața lor. E prins de fiecare dată. De fiecare dată e bătut, sub privirile lui Bastian. De fiecare dată, Werner asistă fără să încerce să-i oprească.

Frederick cade după șapte lovituri. Apoi după șase. Apoi după trei. Nu țipă niciodată și nu cere să plece, ceea ce pare să aţâțe în mod deosebit mânia ucigașă care-l face pe comandant să tremure. Aplecarea spre reverie a lui Frederick, excentricitatea lui sunt ca un miros pe care-l emană și pe care toată lumea îl poate simți.

Werner încearcă să se refugieze în munca din laboratorul lui Hauptmann. A construit un prototip de aparat de emisie-recepție cu siguranțe, tuburi, receptor și fișe de curent de probă, dar până și la aceste ore târzii, are senzația că cerul se întunecă și că școala devine un loc mai întunecat, mai diabolic chiar. Îl supără stomacul. Face diaree. Se trezește la ore mici și-l vede pe Frederick în camera lui de la Berlin, cu ochelari și cravată, eliberând păsări captive din paginile unei cărți uriașe.

Ești băiat deștept. O să te descurci bine.

Într-o seară, când Hauptmann e în biroul lui de la capătul culoarului, Werner îi aruncă o privire autoritarului Volkheimer, care moțăie într-un colț, și spune:

— Prizonierul ăla.

Volkheimer clipește, iar piatra prinde viață.

— Fac chestia asta în fiecare an. Își scoate căciula și-și trece mâna prin desișul țepos al părului. Ba zic că e polonez, ba comunist, ba cazac. Când fură băutură, când kerosen, când bani. În fiecare an, aceeași poveste.

Sub urzeala orelor, băieții se zbat într-o duzină de arene diferite. Patru sute de copii târându-se pe muchia unui brici.

— Și mereu aceeași expresie: „îl caută moartea”, adaugă Volkheimer.

— Dar e decent să-l lase așa afară? Când e deja mort?

— Nu pun ei preț pe decență. Apoi, tocurile cizmelor lui Hauptmann intră în cameră țăcănind clar, iar Volkheimer se lasă iar pe spate în colțul lui, ochii i se umplu din nou de umbră, iar Werner nu apucă să-l întrebe cine sunt acești „ei”.

Băieții îi pun lui Frederick șoareci morți în ghete. Îl strigă „homo”, „muistul” și nenumărate alte porecle infantile. De două ori, un băiat din anul cinci ia binoclul lui Frederick și-i mânjește lentilele cu excremente.

Werner își spune că face tot ce poate. În fiecare noapte, îi lustruiește ghetele lui Frederick până i le face oglindă – un motiv mai puțin pentru ca un șef de dormitor, Bastian sau un elev mai mare să se ia de el. În diminețile de duminică, în sala de mese, stau amândoi în liniște într-o rază de soare, iar Werner îl ajută la teme. Frederick îi spune în șoaptă că, la prim avară, speră să descopere cuiburi de ciocârlie în iarba de lângă școală. La un moment dat, se oprește cu creionul în aer, privește în gol și spune: „Ciocănitoare pătată mică”, iar Werner aude din curte, prin perete, ciocănitul îndepărtat al unei păsări.

La ora de științe tehnice, doctorul Hauptmann le

prezintă legile termodinamicii.

— Cine poate spune ce înseamnă entropia?

Băieții se apleacă peste pupitre. Nimeni nu ridică mâna. Hauptmann scrutează rândurile. Werner încearcă să-și controleze orice tresărire.

— Pfennig.

— Entropia e gradul de hazard sau de dezordine dintr-un sistem, domnule doctor.

Ochii lui îl fixează pe Werner preț de o bătaie de inimă, o privire calmă și în același timp înghețată.

— Dezordine. Cu care vă tot bate la cap comandantul. Și șefii de dormitor. Trebuie să fie ordine. Viața e haos, domnilor. Iar noi suntem cei care fac ordine în acest haos. Până la gene. Facem ordine în evoluția speciilor. Ne lepădăm de ce e inferior, recalcitrant, de pleavă. Asta e marele proiect al Reichului, cel mai măreț proiect inițiat vreodată de oameni.

Hauptmann scrie pe tablă. Cadeții copiază cuvintele în caietele lor de clasă. *Entropia unui sistem închis nu scade niciodată. Orice proces e supus obligatoriu dezagregării.*

Plimbările

Deși Etienne se opune în continuare, Madame Manec o duce pe Marie-Laure în fiecare dimineață la plimbare pe plajă. Fata își leagă singură șireturile, coboară bâjbâind scara și așteaptă pe hol cu bastonul în mână să termine Madame Manec în bucătărie.

— Pot să merg singură, spune Marie-Laure la a cincea ieșire din casă. Nu trebuie să mă ghidați.

Douăzeci și doi de pași până la intersecția cu rue d’Estrees. Încă patruzeci până la portiță. Apoi coboară nouă pași până pe nisip și cele douăzeci de mii de zgomote ale oceanului o împresoară.

Adună conuri de pin scuturate din copaci aflați, probabil, la mari depărtări. Colaci groși de sfoară. Globule

lunecoase de polipi eșuați la țărm. Într-o zi, o rândunică înecată. Cel mai mult îi place să meargă până la capătul de nord al plajei, la reflux, să se așeze pe vine în josul unei insule căreia Madame Manec îi spune Le Grand Be și să cotrobăie cu degetele prin smârcuri. Doar în acele momente, când stă cu degetele de la mâini și de la picioare în apa rece a mării, mintea ei se desprinde cu adevărat de tatăl ei. Doar atunci uită să se mai întrebe ce parte din scrisoarea lui era adevărată, dacă va mai scrie, de ce fusese închis. Stă pur și simplu și ascultă, aude, respiră.

Dormitorul ei se umple de pietricele, alge, cochilii: patruzeci de scoici pe pervaz, șaizeci și unu de melci pe comodă. Când poate, le aranjează pe specii, apoi pe mărimi. De la mic – în stânga – la mare – în dreapta. Umple borcane, găleți, tăvi; camera capătă miros de mare.

Aproape în fiecare dimineață, după plajă, merge cu Madame Manec după treburi, la piața de legume, uneori la măcelărie, apoi să ducă mâncare vecinilor care i se par lui Madame Manec mai nevoiași. Urcă pe o scară cu ecou, bat ușor la o ușă. O bătrână le primește înăuntru, le întreabă de noutăți, insistă să bea toate trei un deget de sherry. Marie-Laure descoperă că Madame Manec are o energie fantastică. Înmugurește, își întinde tulpina, se trezește devreme, muncește până târziu, încropește creme de legume fără strop de smântână și pâini cu mai puțin de o cană de făină. Bocănesc amândouă pe străzile înguste, Marie-Laure ținându-se de șorțul lui Madame, ghidându-se după mirosul tocanelor și prăjiturilor ei. În momentele acestea, Madame e ca un perete imens de trandafiri mișcători, țepoși, parfumați și bâzâind de albine.

Pâine călduță încă pentru o văduvă matusalemică, Madame Blanchard. Supă pentru Monsieur Saget. Treptat, creierul lui Marie-Laure devine o hartă tridimensională, pe care sunt trecute niște repere strălucitoare: un platan gros în Place aux Herbes, nouă arbuști ornamentali în ghivece în fața hotelului Continental, șase trepte de urcat într-un

pasaj care se numește rue du Connétable.

De câteva ori pe săptămână, Madame îi duce mâncare lui Hubert Bazin Nebunul, un veteran al Marelui Război care doarme într-o firidă din spatele bibliotecii, fie soare, fie zăpadă. Care și-a pierdut nasul, urechea stângă și un ochi într-un bombardament de artilerie. Și care poartă o mască de cupru emailat peste jumătate de față.

Lui Hubert Bazin îi place să povestească despre fortificațiile, vrăjitorii și pirații din Saint-Malo. De-a lungul secolelor, îi spune el lui Marie-Laure, zidurile orașului au ținut la distanță prădătorii setoși de sânge – romani, celți, scandinavi. Chiar și monștrii marini. Timp de o mie trei sute de ani, spune el, zidurile i-au ținut la distanță pe marinarii englezi însetați de sânge care-și lăsau corăbiile în larg și trăgeau asupra caselor cu proiectile în flăcări, care încercau să treacă totul prin foc și să-i omoare pe toți prin înfometare, care nu se dădeau în lături de la nimic ca să-i nimicească până la ultimul.

— Mamele din Saint-Malo își amenințau copiii că, dacă nu stau drepți și nu se poartă frumos, o să vină un englez noaptea să le taie gâtul, spune el.

— Hubert, te rog, spune Madame Manec. O sperii.

În martie, Etienne împlinește șaizeci de ani, iar Madame Manec umple niște scoici mici – *palourdes* – cu hașmă și le servește cu o garnitură de ciuperci și două ouă fierte, tăiate în patru. Singurele două ouă pe care reușise să le găsească în oraș, din câte spune. Etienne povestește cu vocea lui catifelată despre erupția vulcanului Krakatoa, despre amintirile lui cele mai vechi, în care apusurile din Saint-Malo erau sângerii din cauza cenușii din Indiile de Est și deasupra mării străluceau în fiecare seară nervuri stacojii uriașe. Iar lui Marie-Laure, cu buzunarele ei pline de nisip și fața aprinsă de la vânt, i se pare, preț de câteva clipe, că ocupația e departe, la o mie de mile de ei. Îi e dor de tati, de Paris, de doctorul Geffard, de parc, de cărțile și conurile ei de pin – toate sunt goluri în viața ei. Însă de

câteva săptămâni, existența ei devenise suportabilă. Măcar când e afară, pe plajă, lipsurile și frica sunt șterse de vânt, culori și lumină.

Aproape în fiecare după-amiază, după ce dimineața o însoțește pe Madame în drumurile ei, Marie-Laure se așază pe pat, cu fereastra deschisă, și parcurge cu mâinile macheta orașului făcută de tatăl ei. Degetele ei alunecă peste barăcile constructorilor de nave de pe rue de Chartres și peste brutăria lui Madame Ruelle de pe rue Robert Surcouf. În imaginația ei, îi aude pe brutari glisând pe podeaua plină de făină, mișcându-se așa cum își închipuie ea că se mișcă patinatorii, și cocând pâine în cuptorul vechi de patru sute de ani pe care-l folosise străstrăbunicul lui Monsieur Ruelle. Degetele ei ating treptele catedralei – aici, un bătrân taie trandafiri într-o grădină; aici, lângă bibliotecă, Hubert Bazin Nebunul bolborosește pentru sine în timp ce se zgâiește cu ochiul sănătos la o sticlă de vin goală; aici e mănăstirea; aici e restaurantul Chez Chuche, lângă piața de pește; aici e casa de la numărul patru, de pe rue Vauborel, cu ușa o idee crăpată, unde Madame Manec stă în genunchi lângă pat, în camera ei de la parter, desculță, frecând între degete mătăniile, rugându-se pentru aproape toate sufletele din oraș. Aici, într-o cameră de la etajul cinci, Etienne umblă printre sertare goale, atingând cu degetele locurile pustii unde-și ținea înainte radiourile. Și, undeva dincolo de hotarele machetei, dincolo de hotarele Franței, într-un loc la care degetele ei nu pot ajunge, tatăl ei stă într-o celulă, cu o duzină de miniaturi cioplite de el pe pervazul ferestrei, în timp ce un gardian se apropie de el cu ceea ce speră din toată inima să fie un festin – *prepeliță, rață și tocană de iepure. Copane de pui, cartofi prăjiți cu slănină și tarte cu caise* – o duzină de tăvi, o duzină de platouri, să mănânce pe săturate.

Nadei im Heuhaufen[18]

Miezul nopții. Câinii doctorului Hauptmann țopăie pe câmpurile înghețate din jurul școlii, picături de argint viu lunecând pe fundalul alb. După ei vine Hauptmann, cu căciula lui de blană, mergând cu pași mărunți ca și cum și-ar număra pașii pe o distanță imensă. La urmă vine Werner, ducând cele două aparate de emisie-recepție pe care le testează împreună cu Hauptmann de luni întregi.

Hauptmann se întoarce, cu fața lucitoare.

— E un loc bun, direcția privirii e bună, lasă-le jos, Pfennig. L-am trimis înainte pe amicul nostru Volkheimer. E undeva pe deal. Werner nu vede nicio urmă, doar o brazdă arcuită sclipind în lumina lunii și pădurea albă din depărtare.

— Are la el transmițătorul KX într-o cutie pentru muniție, spune Hauptmann. Trebuie să se ascundă și să transmită continuu până când îl găsim sau îi moare bateria. Nici măcar eu nu știu unde e. Bate din palmele înmănușate, iar câinii se învârtesc în jurul lui, scoțând aburi pe gură.

— Zece kilometri pătrați. Localizează transmițătorul, localizează-l pe amicul nostru.

Werner se uită la cei zece mii de copaci înfășurați în mantale de zăpadă.

— Acolo, domnule?

— Acolo. Hauptmann scoate o sticlă din buzunar și-i deșurubează dopul fără să se uite la el. Acum începe distracția, Pfennig.

Hauptmann curăță puțină zăpadă cu picioarele, iar Werner așază acolo primul aparat, măsoară două sute de metri cu ruleta, apoi îl așază și pe al doilea. Desfășoară cablurile de împământare, întinde antenele și le pornește. Deja i-au amorțit degetele.

---

[18] Acul în carul cu fân (germ.).

— Încearcă optzeci de metri, Pfennig. În mod normal, echipele nu știu pe ce bandă să caute. Dar, cum în noaptea asta e primul nostru test practic, o să trișăm un pic.

Werner își pune căștile și în urechi i se revarsă paraziții. Reglează frecvența radio, ajustează filtrul. În scurt timp, reușește să prindă cu ambele receptoare piuitul semnalului produs de transmițătorul lui Volkheimer.

— L-am prins, domnule.

Hauptmann zâmbește cu toată gura. Câinii fac tumbe și strănută de surescitare. Scoate din haină un creion de ceară.

— Notează pe radio. Pe teren, echipele nu au întotdeauna la dispoziție hârtie.

Werner notează ecuația pe carcasa metalică a aparatului de emisie-recepție și începe să socotească. Hauptmann îi întinde o riglă de calcul. În două minute, Werner obține un vector și o distanță: doi kilometri și jumătate.

— Și harta? Fața mică, aristocratică a lui Hauptmann strălucește de plăcere.

Werner trasează liniile cu un echer cu braț mobil și un compas.

— După tine, Pfennig.

Werner pune harta strânsă în buzunarul hainei, împachetează aparatele și le ia pe unul într-o mână, pe altul în cealaltă, ca pe niște valize identice. Cristale minuscule de zăpadă se cern la lumina lunii. În curând, școala și anexele ei par niște jucării pe câmpul alb de dedesubt. Luna coboară tot mai mult, un ochi acoperit pe jumătate de o pleoapă, câinii rămân în preajma stăpânului, scoțând aburi pe gură, iar Werner nădușește.

Coboară într-o râpă, apoi urcă. Un kilometru. Doi.

— Știi ce-i aia sublim, Pfennig? spune Hauptmann, gâfâind. E amețit de băutură, însuflețit, mai că bate câmpii. Werner nu-l mai văzuse niciodată așa. E acea clipă când un lucru e pe punctul de a se transforma în altul. Ziua în noapte, omida în fluture. Puiul de căprioară în

cerb. Experimentul în rezultat. Băiatul în bărbat.

După cel de-al treilea urcuș, Werner desface harta și-și verifică încă o dată poziția cu o busolă. Peste tot, copacii tăcuți strălucesc. Singurele urme care se văd sunt ale lor. Școala s-a pierdut undeva în spatele lor.

— Să mai pornesc o dată aparatele, domnule?

Hauptmann își duce degetele la buze.

Werner triangulează iar și constată cât de aproape sunt de măsurătorile inițiale – mai puțin de jumătate de kilometru. Strânge iar aparatele și iuțește pasul, adulmecând deja o urmă pe care o simt și cei trei câini, iar Werner își spune: am găsit soluția, o rezolv, cifrele devin realitate. Copacii scuturǎ întruna zăpadă, câinii încremenesc, cu nasurile fremătând, adulmecând urma, arătând ca spre un fazan, Hauptmann întinde o palmă, iar Werner vede în sfârșit, după ce se strecoară printre copaci, chinuindu-se cu cele două cutii grele, forma unui om care zace în zăpadă cu fața în sus, cu transmițătorul la picioare și antena atingând crengile mai joase.

Uriașul.

Câinii tremură pe poziții. Hauptmann stă cu palma în sus. Cu cealaltă mână, scoate pistolul din teacă.

— De la distanță așa mică n-ai voie să șovăi, Pfennig.

Volkheimer stă cu partea stângă a feței spre ei. Werner îi vede aburii respirației ridicându-se și împrăștiindu-se. Hauptmann își îndreaptă Waltherul direct spre Volkheimer și, preț de câteva clipe lungi și confuze, Werner e convins că profesorul lui are de gând să-l împuște pe băiat, că absolut toți cadeții sunt într-un mare pericol și aude fără să vrea vocea Juttei de atunci, de pe malul canalului: *E bine să faci un lucru doar pentru că-l face toată lumea?* Ceva din sufletul lui Werner închide ochii solzoși, iar profesorul cel mărunțel ridică pistolul și trage în aer.

Volkheimer se ridică imediat pe vine, răsucind capul în timp ce copoii țâșnesc spre el, iar Werner își simte inima sfărâmându-se în nenumărate bucăți.

Volkheimer întinde brațele în fața câinilor care se reped asupra lui, dar câinii îl cunosc. Sar pe el în joacă, lătrând și alergând de colo-colo, iar Werner vede cum se scutură băiatul cel mătăhălos de câini ca de niște pisoi de casă. Doctorul Hauptmann râde. Pistolul fumegă, el trage o dușcă zdravănă din sticlă și i-o întinde lui Werner, care o duce la buze. Până la urmă, profesorul e mulțumit de el. Aparatele de emisie-recepție funcționează. E afară, în noaptea strălucitoare, luminată de stele, și simte dogoarea usturătoare a coniacului în stomac…

— Uite, asta facem cu triunghiurile, spune Hauptmann.

Câinii dau roată, se aruncă în zăpadă, se zbenguiesc. Hauptmann se ușurează sub copaci. Volkheimer vine către Werner târșâindu-și picioarele, trăgând după el marele transmițător KX. Se face tot mai mare. Pune o mână gigantică, înmănușată, pe căciula lui Werner.

— Sunt doar niște cifre, spune el încet, așa încât Hauptmann să nu-l audă.

— Matematică pură, cadet, adaugă Werner, imitând accentul tăios al lui Hauptmann. Își apasă degetele înmănușate de la o mână cu degetele de la cealaltă mână, cinci la cinci.

— Trebuie să te obișnuiești să gândești așa.

E prima oară când Werner îl aude pe Volkheimer râzând și are cu totul altă expresie. Devine mai puțin amenințător, amintind mai degrabă de un copil gigantic, cu suflet bun. La fel se transformă și când ascultă muzică.

Toată ziua următoare, plăcerea succesului persistă în sângele lui Werner, ca și amintirea sentimentului aproape sacru care-l însufleți se în timp ce se întorcea la castel alături de uriașul Volkheimer, printre copacii înghețați, pe lângă dormitoarele în care băieții adormiți stăteau înșirați ca lingourile în seifuri – Werner se simțise protector la un mod aproape patern față de ceilalți în timp ce se dezbrăca lângă pat, iar Volkheimer își continua greoi drumul spre dormitoarele elevilor mai mari, un căpcăun printre îngeri,

un paznic traversând un cimitir pe timp de noapte.

Propunere

Marie-Laure stă la locul ei obișnuit din colțul bucătăriei, cel mai apropiat de foc, și ascultă bombănelile prietenelor lui Madame Manec.

— Ce scump e macroul! spune Madame Fontineau. De zici că-l aduc tocmai din Japonia!

— Nici nu mai țin minte ce gust au prunele adevărate, spune Madame Hebrard, diriginta poștei.

— Și cupoanele astea absurde pentru pantofi, spune Madame Ruelle, soția brutarului. Theo are numărul 3 501 și ei n-au ajuns nici măcar la 400!

— Nu le-au ajuns doar bordelurile de pe rue Thevenard. Liber-profesionistele vor primi toate apartamentele de vară.

— Claude Grasul și nevastă-sa au pus ceva osânză pe ei.

— Afurisiții de nemțălăi stau toată ziua cu luminile aprinse!

— Eu nu mai suport să stau închisă-n casă cu bărbatu-meu încă o noapte.

Sunt nouă și stau la masa pătrată, cu genunchii atingându-li-se. Restricții alimentare, budinci catastrofale, calitatea tot mai proastă a lacului de unghii – suferă pentru aceste nelegiuiri din adâncul sufletelor lor. Faptul că s-au adunat atât de multe în același spațiu o derutează și o încântă pe Marie-Laure: femeile sunt ușuratice când trebuie să fie serioase, se întristează când se glumește. Madame Hebrard deplânge dispariția zahărului Demerara. Lamentația altei femei despre tutun degenerează la jumătatea frazei în istericale inspirate de formidabilele dimensiuni ale posteriorului parfumierului. Femeile miros a pâine veche, a livinguri neaerisite, încărcate cu mobilier breton gigantic, în culori închise.

— Deci tânăra Gautier vrea să se mărite, spune Madame

Ruelle. Familia trebuie să-și topească toate bijuteriile ca să facă rost de aur pentru verighetă. Autoritățile de ocupație impozitează aurul cu treizeci la sută. Iar munca bijutierului e impozitată tot cu treizeci la sută. Îi dau lui banii și gata, n-a mai rămas nimic din inel!

Cursul valutar e o farsă, prețul morcovilor e aberant, peste tot domnește duplicitatea. Într-un târziu, Madame Manec pune zăvorul la ușa din bucătărie și-și drege glasul. Femeile amuțesc.

— Noi punem lumea în mișcare, spune Madame Manec.

Dumneata, Madame Guiboux, fiul dumitale le repară pantofii. Madame Hébrard, dumneata și fiica dumitale le sortați corespondența. Iar dumneata, Madame Ruelle, brutăria dumitale le coace aproape toată pâinea.

Aerul devine încordat. Marie-Laure are senzația că femeile se uită la cineva care patinează pe gheață subțire sau care stă cu mâna deasupra unei flăcări.

— Ce vrei să spui?

— Să facem ceva.

— Să le punem bombe în pantofi?

— Să facem caca în aluatul pentru pâine?

Râsete nervoase.

— Ar fi prea de tot. Dar am putea face lucruri mai mărunte. Mai simple.

— Ca de exemplu?

— Mai întâi vreau să știu dacă sunteți dispuse.

Urmează o tăcere apăsătoare. Marie-Laure simte cum cântăresc toate răspunsul. Nouă minți care deapănă încetișor. Se gândește la tatăl ei – închis pentru ce? – și suferă.

Două femei pleacă, pretextând diverse obligații legate de nepoți. Altele se trag de bluze și se foiesc pe scaune ca și cum temperatura în bucătărie ar fi crescut brusc. Rămân șase. Marie-Laure stă între ele, întrebându-se cine va ceda, cine va trăncăni, cine va fi cea mai curajoasă. Cineva zăcea pe spate, cu ultima suflare răbufnindu-i spre tavan ca un

blestem pentru invadatori.

Ai și alți prieteni

— Fii atent, Floricel, îi strigă Martin Burkhard lui Freilerick, care traversează curtea. Diseară vin la tine! Și mișcă spasmodic din pelvis, ca un maniac.

Cineva îi umple lui Frederick patul de fecale. Werner aude vocea lui Volkheimer: *Nu pun ei preț pe decență.*

— Căcăciosule, adu-mi ghetele, îi aruncă un băiat.

Frederick se preface că nu aude.

În fiecare seară, Werner se retrage în laboratorul lui Hauptmann. Până acum ieșiseră de trei ori prin zăpadă ca să localizeze transmițătorul lui Volkheimer și de fiecare dată găsiseră o soluție și mai directă. La cel mai recent test practic, Werner reușise să instaleze aparatele, să recepteze transmisia și să calculeze poziția lui Volkheimer în mai puțin de cinci minute. Hauptmann îi promite călătorii la Berlin. Desfășoară niște planuri pentru o fabrică de electronice din Austria și spune:

— Mai multe ministere și-au exprimat entuziasmul față de proiectul nostru.

Werner are succes. E loial. E așa cum spune toată lumea că e bine să fie. Și totuși, de fiecare dată când se trezește și-și încheie nasturii hainei, simte că trădează ceva.

Într-o noapte, el și Volkheimer se întorc prin zăpada care se topește, Volkheimer cu transmițătorul, ambele receptoare și antena strânsă la subraț. Werner vine după el, bucuros să stea în umbra lui. Din copaci picură apă. Crengile lor par a fi pe punctul de a izbucni în floare. Primăvara. Peste două luni, Volkheimer își va lua diploma și va pleca pe front.

Se opresc un moment pentru ca Volkheimer să se odihnească, iar Werner se apleacă să examineze unul dintre aparatele de emisie-recepție, scoate o mică șurubelniță din buzunar și strânge o balama slăbită.

Volkheimer se uită în jos la el cu tandrețe nemăsurată.

— Ce mare ai putea fi, spune el.

În acea noapte, Werner se vâră în pat și privește în sus, la partea de dedesubt a saltelei lui Frederick. Un vânt cald învăluie castelul, undeva se trântește un oblon, iar zăpada topită picură din burlane.

— Ești treaz? șoptește el cât de încet poate.

Frederick se apleacă peste marginea patului și, preț de câteva clipe, în bezna aproape totală, Werner se așteaptă să-și spună în sfârșit unul altuia ceea ce nu putuseră să-și spună până atunci.

— Știi, ai putea pleca acasă, la Berlin. Să pleci din locul ăsta.

Frederick se mulțumește să clipească.

— Mama ta nu s-ar supăra. Probabil că i-ar plăcea să te aibă lângă ea. Și lui Fanni la fel. Doar o lună. Chiar și o săptămână. Imediat ce pleci, cadeții o s-o lase mai moale, iar până te întorci tu, deja vor fi trecut la altcineva. Nici măcar nu trebuie să-l anunți pe tatăl tău.

Dar Frederick se culcă înapoi în pat și Werner nu-l mai vede. Vocea lui se aude răsfrântă din tavan.

— Poate ar fi mai bine să nu mai fim prieteni, Werner. (Prea tare, periculos de tare.) Știu că te expui când mergi cu mine, mănânci cu mine, îmi împături mereu hainele, îmi lustruiești ghetele și mă ajuți la teme. Trebuie să te gândești la studiile tale.

Werner strânge din ochi. O amintire din cămăruța lui din pod îl absoarbe: lipăit de picioare de șoarece în pereți, lapoviță răpăind în geam. Tavanul atât de înclinat, că nu poate sta în picioare decât lângă ușă. Și sentimentul că undeva, acolo unde vederea lui nu mai bate, înșirați ca spectatorii într-o galerie, stau mama și tatăl lui și francezul de la radio, urmărindu-l prin fereastra tremurătoare, să vadă ce va face.

Vede chipul abătut al Juttei, aplecat peste bucățile din radioul lor distrus. Are senzația că ceva imens și gol o să-i

devoreze pe toți.

— Nu asta am vrut să spun, șoptește Werner în pătură. Dar Frederick nu mai răspunde și amândoi băieții rămân multă vreme nemișcați, privind spițele albastre ale razelor lunii care se învârt prin cameră.

Clubul bătrânelor din Rezistență

Madame Ruelle, soția brutarului – o femeie cu voce frumoasă, care miroase mai mult a drojdie, dar uneori și a pudră de față sau a parfumul dulce al merelor tăiate în felii – leagă o scăriță pe portbagajul mașinii soțului ei, iar pe înserat iese cu Madame Guiboux pe Route de Carentan și reorientează cu un clichet indicatoarele rutiere. Se întorc bete, hlizindu-se, în bucătăria de pe rue Vauborel, numărul 4.

— Dinan s-a mutat acum douăzeci de kilometri mai spre nord, spune Madame Ruelle.

— Fix în mijlocul mării!

După trei zile, Madame Fontineau află din auzite că neamțul care comandă garnizoana e alergic la sânziene. Madame Carre, florăreasa, îndeasă brațe întregi de sânziene într-un aranjament care pleacă spre castel.

Femeile deturnează un transport de viscoză spre o destinație greșită. Imprimă intenționat greșit un orar feroviar. Madame Hébrard, diriginta poștei, dosește în chiloți o scrisoare de la Berlin care pare importantă, o duce acasă și seara aprinde cu ea focul.

Dau toate năvală în bucătăria lui Etienne cu vești vesele, cum ar fi că cineva îl auzise strănutând pe comandantul garnizoanei sau că rahatul de câine depus în pragul unui hotel își atinsese din plin ținta, adică talpa unui pantof german. Madame Manec toarnă sherry, cidru sau Muscadet. Cineva se postează de strajă la ușă. Madame Fontineau cea micuță și gârbovă se laudă că ținuse ocupată centrala de la castel timp de o oră. Madame

Guiboux cea șleampătă și trupeșă spune că-i ajutase pe nepoții ei să vopsească un câine de pripas în culorile steagului francez și să-l trimită fuga prin Place Chateaubriand.

Femeile chicotesc, încântate.

— Eu ce pot să fac? întreabă venerabila văduvă, Madame Blanchard. Vreau să fac și eu ceva.

Madame Manec le cere tuturor să-^i dea lui Madame Blanchard banii pe care-i au la ele.

— Nu vă speriați, îi veți primi înapoi, spune ea. Acum, Madame Blanchard, dumneata ai avut toată viața scris frumos. Ia stiloul ăsta al conașului Etienne. Te rog să scrii pe toate hârtiile de cinci franci *Eliberați imediat Franța.* Nimeni nu-și permite să distrugă bani, nu-i așa? Când o să cheltuim toate banii, micul nostru mesaj o să se răspândească peste tot în Bretagne.

Femeile bat din palme. Madame Blanchard strânge mâna lui Madame Manec, fornăie și clipește de plăcere din ochii ei sticloși.

Uneori, Etienne coboară mormăind, încălțat cu un singur pantof, iar bucătăria amuțește cu totul până când Madame Manec îi pregătește ceaiul, îl așază pe o tavă, iar Etienne se retrage iar cu el sus. Apoi, femeile o iau de la capăt, uneltind, flecărind. Madame Manec îi perie părul lui Marie-Laure cu mișcări lungi, absente.

— Șaptezeci și șase de ani și pot încă să mă simt așa? șoptește ea. Ca o fetită cu ochi scânteietori?

Diagnostic

Medicul militar îi ia temperatura plutonierului-major von Rumpel. Umflă manșeta tensiometrului. Îi examinează gâtul cu o mică lanternă. Chiar în acea dimineață, von Rumpel examinase un divan din secolul al cincisprezecelea și supervizase instalarea acestuia într-un vagon de tren destinat cabanei de vânătoare a mareșalului Göring.

Soldatul care i-l adusese descrisese devalizarea vilei de unde fusese luat; o numise „expediție la cumpărături”.

Divanul îi amintește lui von Rumpel de o cutie de tutun olandez de secol optsprezece, făcută din alamă și cupru și incrustată cu diamante minuscule, pe care o examinase la începutul săptămânii, iar cutia de tutun îi îndreaptă gândurile, la fel de inexorabil ca gravitația, înapoi spre Marea de Flăcări. În momentele de slăbiciune, se vede într-un viitor oarecare trecând prin galeriile boltite ale mărețului Führermuseum din Linz, cu tocurile țăcănindu-i elegant pe marmură și amurgul revărsându-se în cascadă pe ferestrele înalte. Vede o mie de vitrine cristaline, atât de transparente, că par să plutească deasupra podelei. Înăuntru așteaptă comorile minerale ale lumii, culese din toate ascunzătorile planetei: dioptaz, topaz, ametist și rubelit californian.

Parcă era și o expresie… *Ca stelele aninate-n frunțile arhanghelilor.*

Și, chiar în mijlocul galeriei, lumina unui reflector din tavan cade asupra unui piedestal. Acolo, înăuntrul unui cub de sticlă, lucește o piatră mică, albastră…

Doctorul îi cere lui von Rumpel să-și scoată pantalonii. Chiar dacă treburile războiului nu-l slăbiseră nici măcar o zi, von Rumpel fusese fericit în ultimele luni. Responsabilitățile i se dublaseră. Se dovedise că Reichul ducea lipsă de experți în diamante arieni. Cu doar trei săptămâni în urmă, în gara unei minuscule gări brăzdate de soare, la vest de Bratislava, examinase un plic plin cu pietre perfect transparente, bine fațetate. În spatele lui trecea huruind un camion plin cu tablouri învelite în hârtie și împachetate în paie. Paznicii șușoteau că înăuntru erau un Rembrandt și bucăți dintr-un celebru altar din Cracovia. Toate erau trimise către o mină de sare undeva în subteranele satului austriac Altaussee, unde un tunel lung de peste un kilometru și jumătate cobora într-o galerie boltită strălucitoare, plină cu etajere pe trei etaje,

unde înaltul comandament depozita cele mai alese opere de artă europene. Aveau să le adune pe toate sub un singur acoperiș invincibil, un templu închinat strădaniilor omenirii. În fața căruia oamenii se vor minuna o mie de ani.

Doctorul îi palpează zona inghinală.

— Nu vă doare?

— Deloc.

— Nici aici?

— Deloc.

Ar fi fost prea mult să spere că șlefuitorul din Paris știa nume. La urma urmei, Dupont n-avea de unde să știe cui îi fuseseră încredințate copiile diamantului. Nu era la curent cu precauțiile de ultim moment ale muzeului. Totuși, Dupont fusese util; von Rumpel avea nevoie de un număr și-l obținuse.

Trei.

— Puteți să vă îmbrăcați, spune doctorul, spălându-se pe mâini la o chiuvetă.

În cele două luni de dinainte de invadarea Franței, Dupont făcuse trei copii pentru muzeu. Le făcuse după diamantul autentic? Le făcuse după un mulaj. Nu văzuse niciodată diamantul adevărat. Von Rumpel îl credea.

Trei copii. Plus piatra autentică. Undeva, pe planeta asta, printre sextilioanele de fire de nisip.

Patru pietre, dintre care una în pivnița muzeului, încuiată într-un seif. Mai erau trei de găsit. Von Rumpel are momente când simte nerăbdarea umflându-se în el ca fierea, dar se silește s-o înghită. O să le găsească.

Își încheie cureaua.

— Trebuie să facem o biopsie. Probabil că vreți să-i telefonați soției, spune doctorul.

Veriga slabă (3)

Balanța cruzimii se dă peste cap. Poate că Bastian

pornește o ultimă vendetă. Poate că Frederick caută singura cale de ieșire posibilă. Pentru Werner, singura certitudine e că se trezește într-o dimineață de aprilie și găsește o baltă adâncă de șapte centimetri pe jos, iar Frederick nu e în patul lui.

Nu apare nici la micul dejun, nici la poetică sau la instrucția de dimineață. Fiecare explicație pe care o aude Werner conține greșeli și contradicții, ca și cum adevărul ar fi o mașină ale cărei viteze nu cuplează. Mai întâi află că mai mulți băieți l-ar fi dus pe Frederick afară, ar fi aprins torțe în zăpadă și l-ar fi pus să tragă în ele cu pușca – să le arate că vede corespunzător. Apoi, lui Werner i se povestește că-i aduseseră panourile de la examenul oftalmologie și, pentru că nu reușise să le citească, îl siliseră să le mănânce.

Dar de ce-ar fi contat adevărul în acel loc? Werner își închipuie douăzeci de băieți năpustindu-se ca șobolanii asupra trupului lui Frederick. Îl vede pe comandant cu fața lui grasă, lucioasă, cu gâtul revărsându-i-se din guler, tolănit ca un rege pe un tron din lemn de stejar cu spătar înalt, în timp ce sângele acoperă treptat podeaua, îi trece de gambe, de genunchi…

Werner lipsește de la masa de prânz și se duce ca în transă la infirmeria școlii. Riscă să fie pedepsit cu detenție sau chiar mai rău. E o amiază însorită, senină, dar inima lui e zdrobită lent într-o menghină, totul e greoi și hipnotic și își vede brațul mișcându-se ca să deschidă ușa de parcă ar privi printr-o apă albastră adâncă de câteva picioare.

Un singur pat, pătat de sânge. Sânge pe pernă, pe cearșafuri, chiar și pe rama de metal emailat a patului. Niște cârpe rozalii într-un lighean. Bandaje pe jumătate desfășurate pe podea. Asistenta intră grăbită și se strâmbă la Werner. În afara personalului de la bucătărie, e singura femeie din școală.

— De ce e atâta sânge? întreabă el.

Ea își duce patru degete la buze. Cântărind dacă să-i

spună sau să se prefacă mai bine că nu știe. Un gest de acuzare, resemnare sau complicitate.

— Unde e?

— Leipzig. Îl operează. Își pipăie un nasture rotund și alb al uniformei cu un deget care tremură inoportun. Altfel, atitudinea ei e perfect rigidă.

— Ce s-a întâmplat?

— Tu n-ar trebui să fii la masa de prânz?

De fiecare dată când clipește, îi vede pe bărbații din copilăria lui, mineri șomeri rătăcind pe străzi dosnice, bărbați cu cârlige în loc de degete și cu ochi goi. Îl vede pe Bastian deasupra unui râu aburind, în timp ce în jurul lui ninge. *Führer, popor, patrie. Oțelește-ți trupul, oțelește-ți sufletul.*

— Când se întoarce?

— O, spune ea, destul de blând. Clatină din cap.

Pe masă, o cutie albastră cu săpun. Deasupra, portretul unui ofițer dispărut de mult, într-o ramă șubredă. Tot un băiat trimis aici să moară.

— Cadet?

Werner trebuie să se așeze pe pat. Fața infirmierei pare să acopere mai multe spații, mască peste mască peste mască. Oare ce face Jutta în momentul ăsta? Șterge la nas vreun prunc plângăcios, adună ziare, ascultă prezentări ținute de infirmiere militare sau mai cârpește un ciorap? Se roagă pentru el? Crede în el?

Niciodată nu voi putea să-i vorbesc despre asta, se gândește el.

Scumpă Marie-Laure,

Colegii de celulă sunt, în general, de treabă. Unii spun bancuri. Ca de exemplu: Ați auzit de programul sportiv al Wehrmachtului? Da, în fiecare dimineață ridici mâinile deasupra capului și le lași acolo!

Ha-ha. Îngerul meu mi-a promis că o să trimită scrisoarea asta, cu mari riscuri. E foarte sigur și plăcut să

mai ies și eu puțin din „Gasthaus”. *Acum construim un drum și munca îmi prinde bine. Mă întăresc la trup. Azi am văzut un stejar deghizat în castan. Cred că-i spune stejar-castan. Când ne întoarcem acasă, tare m-ar interesa să-i întreb pe botaniștii din parc despre el.*

Sper ca tu, Madame și Etienne să-mi trimiteți în continuare pachete. Cică avem voie să primim câte un pachet de căciulă, așa că, până la urmă, ceva tot trebuie să ajungă la mine. Mă îndoiesc că mi-ar lăsa ei unelte pe mână, dar ar fi minunat să-mi lase. N-ai crede nici într-o mie de ani cât de frumos e aici, ma chérie, *și cât de departe suntem de pericol. Sunt în deplină siguranță, mai mult nici că se poate.*

Tăticul tău

Peșteră

E vară și Marie-Laure stă în chioșcul din spatele bibliotecii împreună cu Madame Manec și Hubert Bazin Nebunul. În timp ce soarbe o lingură de supă, Hubert spune, prin masca lui de cupru:

— Vreau să vă arăt ceva.

Le duce pe Marie-Laure și pe Madame Manec pe o stradă care fetei i se pare a fi rue du Boyer, deși ar putea fi și rue Vincent de Gournay sau rue des Hautes Salles. Ajung la baza fortificațiilor și o iau la dreapta, pe o stradă pe care Marie-Laure nu mai fusese până atunci. Coboară două trepte, trec printr-o perdea de iederă, iar Madame Manec spune:

— Te rog, Hubert, ce se întâmplă? Strada devine tot mai îngustă până când sunt nevoiți să meargă în șir indian, înghesuiți între pereți, apoi se opresc. Marie-Laure simte pe umeri atingerea blocurilor de piatră care se înalță de-o parte și de alta. Par să se înalte la infinit. Dacă tatăl ei indusese străduța asta în machetă, degetele ei încă n-o descoperiseră.

Hubert scotocește în pantalonii lui murdari, răsuflând cu greutate prin mască. Pe stânga, unde ar fi trebuit să fie zidul fortificațiilor, Marie-Laure aude o încuietoare cedând. O poartă se deschide cu un scârțâit.

— Ai grijă la cap, spune el, ajutând-o să treacă. Coboară cu greutate într-un spațiu strâmt și umed care duhnește a mare.

— Suntem sub zid. Deasupra noastră sunt douăzeci de metri de granit.

— Hubert, e sumbru ca într-un cimitir aici, zău așa, spune Madame, dar Marie-Laure se aventurează ceva mai departe, tălpile pantofilor îi alunecă, podeaua se înclină și se pomenește cu pantofii în apă.

— Pune mâna aici, spune Hubert Bazin, apoi se lasă pe vine și-i duce mâna până la un zid bombat, acoperit cu totul de melci. Cu sutele. Cu miile.

— Ce mulți sunt, șoptește ea.

— Nu știu de ce. Poate pentru că pescărușii nu ajung la ei aici? Uite, pune mâna, o întorc eu. Sute de picioruțe minuscule, hidraulice, care se zvârcolesc sub un corp aspru, cutat: o stea de mare.

— Aici sunt midii albastre. Și aici e un crab de piatră mort, îi simți cleștele? Acum să-ți ferești capul.

Nu departe se sparge un val; apa susură pe lângă pantofii ei. Marie-Laure o ia înainte, prin apă. Podeaua încăperii e nisipoasă, iar apa abia îi ajunge la glezne. Din câte-și poate da seama, e o peșteră joasă, lungă de vreo patru metri și lată cam de doi, în formă de pâine. La capătul îndepărtat e un grilaj gros prin care pătrunde un vânt lucitor, limpede. Buricele degetelor ei descoperă scoici, alge, încă o mie de melci.

— Ce e locul ăsta?

— Ții minte că ți-am povestit despre câinii paznicilor? Cu multă vreme în urmă, îngrijitorii câinilor din oraș țineau aici mastifii, niște câini mari cât caii. Noaptea, clopotul anunța ora stingerii, iar câinilor li se dădea drumul pe

plaje, să mănânce orice marinar care îndrăznea să coboare pe țărm. Undeva sub midiile astea e o piatră pe care e scrijelit anul 1165.

— Dar apa?

— Nici măcar la flux nu trece de talie. Poate că pe vremuri apa era chiar și mai mică. Când eram copii, veneam și ne jucam aici. Eu cu bunicul tău. Uneori și cu unchiul.

Valurile le scaldă picioarele. Peste tot, midiile scârțâie și oftează. Ea se gândește la bătrânii lupi de mare barbari care trăiseră odinioară în acel oraș, contrabandiști și pirați navigând pe mări întunecate, strecurându-și corăbiile printre zece mii de recife.

— Hubert, ar trebui să mergem, strigă Madame Manec, cu ecou. Nu e un loc potrivit pentru o domnișoară.

— N-am nimic, Madame, strigă Marie-Laure. Crabi pustnici. Anemone împroșcând un mic jet de apă de mare când le împunge. Galaxii de melci. Fiecare tăinuind propria-i poveste de viață.

În sfârșit, Madame Manec reușește să-i scoată din cușcă, iar Hubert Nebunul o conduce pe Marie-Laure înapoi pe poartă și încuie în urma lor. Înainte să ajungă în Place Broussais, cu Madame Manec deschizând drumul, el o bate pe Marie-Laure pe umăr. Îi aude șoapta în urechea stângă. Răsuflarea lui miroase a insecte zdrobite.

— Crezi că o să mai găsești drumul până aici?

— Eu zic că da.

Îi pune în mână ceva de fier.

— Știi ce-i asta?

Marie-Laure închide pumnul.

— E o cheie.

Beție

În fiecare zi sunt anunțate noi victorii, noi progrese. Rusia se frânge ca un acordeon. În octombrie, elevii se

strâng în fața unui radio imens ca să-l asculte pe Führer cum lansează Operațiunea Taifun. Diviziile germane înfig steaguri la câțiva kilometri de Moscova. Rusia va fi a lor.

Werner are cincisprezece ani. În patul lui Frederick doarme un băiat nou. Uneori, noaptea, lui Werner i se năzare că-l vede pe Frederick. Chipul lui apare la marginea patului de deasupra sau îi zărește silueta la fereastră, cu binoclul lipit de geam. Frederick, care n-a murit, dar nici nu și-a revenit. Fractură de maxilar, capul spart, traumatism cerebral. Nimeni nu fusese pedepsit, nimeni nu fusese luat la întrebări. La școală apăruse la un moment dat un automobil albastru, din care coborâse mama lui Frederick, care intrase în apartamentele comandantului și ieșise după puțin timp, aplecată sub greutatea raniței lui Frederick, părând foarte mărunțică. Femeia urcase iar în mașină, care demarase.

Volkheimer plecase. Începuseră să circule povești despre cum devenise un brav plutonier în Wehrmacht. Cum comandase un pluton în ultimul oraș care-i mai despărțea de Moscova. Cum retezase degetele rușilor morți, le băgase în pipă și le fumase.

Noua promoție de cădeți se dezlănțuie, în zelul lor de a arăta ce pot. Aleargă, strigă, sar peste obstacole. La instrucție, joacă un joc în care zece băieți primesc banderole roșii, iar alți zece, banderole negre. Jocul se termină când o echipă recuperează toate cele douăzeci de banderole.

Werner are senzația că băieții din jurul lui sunt toți beți. Ca și cum, la fiecare masă, cadeții își umplu cănile de tablă nu cu apa rece, minerală din Schulpforta, ci cu o tărie după care umblă buimaci, cu ochi sticloși, de parcă e singurul lor mod de a ține piept unui inexorabil val gigantic de suferință, să fie mereu beți de rigoare, sport și ghete lustruite oglindă. Privirile celor mai îndârjiți băieți radiază de o hotărâre luminoasă: au fost antrenați să depisteze slăbiciunea cu fiecare dram de atenție. Când

Werner se întoarce din laboratorul lui Hauptmann, îl cercetează bănuitori. Nu le inspiră încredere pentru că e orfan, singuratic, iar în accentul lui se simte o notă din franceza pe care o învățase în copilărie.

Suntem o rafală de gloanțe, cântă cadeții nou sosiți, *suntem ghiulele de tun. Suntem tăișul sabiei.*

Werner se gândește tot timpul la căminul lui. Îi e dor de zgomotul ploii pe acoperișul de zinc de deasupra lucarnei; de energia sălbatică a orfanilor; de Frau Elena cântând fals în timp ce leagănă un prunc în salon. Mirosul care venea în zori de la cocserie, primul miros de nădejde al zilei. Dar cel mai dor îi e de Jutta – de loialitatea ei, de tenacitatea ei, de felul în care pare să recunoască întotdeauna ce e corect.

Și totuși, în momentele de slăbiciune, Werner îi poartă pică surorii lui pentru exact aceleași calități. Poate că ea e impuritatea din el, paraziții din semnal pe care-i simt brutele. Poate că ea e singura care-l împiedică să se abandoneze pe de-a-ntregul. Dacă ai o soră acasă, ar trebui să te gândești la ea ca la o fată drăgălașă dintr-un afiș de propagandă: cu obraji rumeni, curajoasă, statornică. Pentru ea te lupți. Pentru ea mori. Dar Jutta? Ea trimite scrisori pe care cenzorul școlii le înnegrește aproape în totalitate. Pune întrebări care n-ar trebui puse. Afilierea lui Werner cu doctorul Hauptmann – statutul lui privilegiat de preferat al profesorului de științe tehnice – e singurul lucru care-l protejează. O companie din Berlin produce aparatul de emisie-recepție și câteva exemplare au început deja să se întoarcă de pe „teren”, cum spune Hauptmann, făcute bucăți, arse, înecate în noroi sau defecte, iar Werner trebuie să le repare în timp ce Hauptmann vorbește la telefon, comandă piese de schimb sau lipsește din școală uneori și câte două săptămâni.

Trec săptămâni și nu-i trimite nicio scrisoare Juttei. Werner scrie patru rânduri, o încropeală de platitudini – *Sunt bine, sunt foarte ocupat* – și i le dă șefului de

dormitor. Groaza îl îneacă.

— Aveți minte, mormăie într-o seară Bastian la cantină, iar băieții se apleacă tot mai mult peste mâncare, aproape imperceptibil, când degetul comandantului îi atinge ușor pe spatele uniformei. Dar nu te poți bizui pe minte. Mintea alunecă mereu spre ambiguitate, spre întrebări, iar voi aveți de fapt nevoie de certitudine. De scop. De claritate. Nu vă încredeți în mințile voastre.

Târziu în noapte, Werner stă în laborator, din nou singur, și se plimbă pe frecvențe la radioul cu lămpi Grundig pe care Volkheimer obișnuia să-l împrumute din biroul lui Hauptmann, căutând muzică, ecouri, nici el nu știe ce. Vede circuite care se descompun și se reconstituie. Îl vede pe Frederick cu privirea pierdută în cartea lui cu păsări. Vede frenezia minelor din Zollverein, vagoanele schimbând macazul, lacătele zăngănind, benzile învârtindu-se, coșurile înnămolind cerul zi și noapte. O vede pe Jutta rotind o torță aprinsă, străpungând întunericul care o împresoară din toate părțile. Vântul se opintește în pereții laboratorului – vântul care, după cum îi place comandantului să le reamintească, vine tocmai din Rusia, un vânt cazac, vântul cazacilor mâncători de lumânări, cu capete de porci, care sunt în stare de orice ca să bea sângele fecioarelor germane. Gorile care trebuie rase de pe fața pământului.

Paraziți, paraziți.

Ești acolo?

Într-un târziu, oprește radioul. Vocile superiorilor săi rup tăcerea, răsunându-i într-o parte a capului, în timp ce în cealaltă vorbește memoria.

Deschideți ochii și vedeți cu ei tot ce puteți înainte să se închidă pe vecie.

Tăișul și Melcul

Restaurantul din Hôtel-Dieu e mare, întunecos și plin de

oameni care discută despre submarinele din Gibraltar, despre fluctuațiile cursului valutar și despre motoarele diesel în patru timpi ale navelor. Madame Manec comandă două porții de supă pe care ea și Marie-Laure le dau gata numaidecât. Zice că nu știe ce să facă – să mai aștepte? –, așa că mai comandă două porții.

Într-un final, un bărbat îmbrăcat cu haine foșnitoare se așază la masa lor.

— Sunteți sigură că vă numiți Madame Walter?

— Dumneata ești sigur că te numești René?

Tăcere.

— Și ea?

— E complicea mea. Recunoaște un mincinos doar după voce.

El râde. Discuta despre vreme. Hainele bărbatului miros a mare, de parcă o vijelie l-ar fi adus pe sus acolo. În timp ce vorbește, gesticulează cu stângăcie și bate în masă, făcând lingurile să zăngănească în farfurii. Într-un târziu, spune:

— Madame, vă admirăm strădania.

Bărbatul care-și spune René începe să vorbească extrem de încet. Marie-Laure prinde doar frânturi: „Să vă uitați după însemnele speciale de pe plăcuțele de înmatriculare. WH e armata, WL e aviația, WM e marina. Și ați putea să vă notați – sau să găsiți pe cineva care să noteze – absolut toate navele care intră și ies din port. Astfel de informații sunt la mare căutare”.

Madame Manec nu vorbește. Dacă își mai spun ceva, Marie-Laure nu aude, iar dacă se înțeleg între ei prin semne – fac schimb de bilețele, convin asupra unor strategii –, ea n-are cum să-și dea seama. Reușesc să ajungă la o înțelegere și, în scurt timp, ea și Madame Manec sunt din nou în bucătăria din rue Vauborel, numărul 4. Madame Manec zdrăngăne prin pivniță, de unde se întoarce cu niște conserve. Chiar în acea dimineață, anunță ea, reușise să facă rost de, probabil,

ultimele două lăzi cu piersici din Franța. În timp ce o ajută pe Marie-Laure să le curețe de coajă, îngână un cântecel.

— Madame?

— Da, Marie.

— Ce înseamnă pseudonim?

— E un nume fals, un nume de împrumut.

— Dar dac-ar fi să am și eu unul, ce nume aș putea să aleg?

— Ei, face Madame Manec, apoi scoate sâmburele dintr-o nouă piersică și o taie în patru. Poți să-ți spui cum vrei. Poți să fii Sirena, dacă vrei. Sau Margareta? Violeta?

— Dar Melcul? Cred că mi-ar plăcea să fiu Melcul.

— Melcul. E un pseudonim excelent.

— Și dumneata, Madame? Ce-ai vrea să fii?

— Eu? Cuțitul lui Madame Manec încremenește. În pivniță cântă greierii. Cred că mi-ar plăcea să fiu Tăișul.

— Tăișul?

— Da. Parfumul piersicilor se adună într-un nor rumen, luminos.

— Tăișul? repetă Marie-Laure. Apoi izbucnesc amândouă în râs.

Dragă Werner,

De ce nu scrii? ..... Topitoriile merg zi și noapte, coșurile fumegă întruna și aici a fost ger, așa că toată lumea pune pe foc te miri ce ca să se încălzească. Rumeguș, antracit, cărbune bituminos, var, gunoi. Văduvele de război..... și numărul lor crește pe zi ce trece. Eu lucrez la spălătorie cu gemenele, Hannah și Susanne, și cu Claudia Forster, dacă o mai ții minte, mai mult cârpim jachete și pantaloni. Am început să mânui acul mai bine, măcar cât să nu mă mai înțep tot timpul. Uite, tocmai mi-am terminat temele. Tu ai teme de făcuți E lipsă mare de textile și lumea vine cu huse, perdele, haine vechi. Cică să folosim tot ce se poate folosi. Cum facem și noi, ăștilalți. Ha. Uite ce-am găsit la tine sub pat. Cred că ți-ar

prinde bine.

Cu drag,
Jutta

În plicul făcut în casă așteaptă caietul de copil al lui Werner, cu scrisul lui pe copertă: *întrebări.* În paginile lui se înghesuie desene copilărești, invenții: un încălzitor electric pentru pat pe care plănuise să-l mestereasc pentru Frau Elena. O bicicletă cu lanțuri care să învârtă ambele roți. *Oare magneții au vreun efect asupra lichidelor? De ce plutesc bărcile? De ce ametim când ne învârtim?*

Ultimele zece, douăsprezece pagini goale. Un lucru îndeajuns de juvenil ca să treacă de cenzură.

În jurul lui răsună larmă de pași, zăngănit de pușți. Paturile jos, țevile la perete. Cănile jos din cui, farfuriile jos din rastel. La coadă la carne de vită fiartă. Simte cum vine peste el un val de dor de casă atât de acut, că trebuie să strângă din ochi.

Să trăiești înainte să mori

Madame Manec intră în biroul lui Etienne de la etajul cinci. Marie-Laure ascultă de pe scară.

— Ai putea să ne ajuți, spune Madame. Cineva – probabil Madame – deschide o fereastră, iar aerul strălucitor al mării se revarsă până pe palier, răscolind tot: perdelele lui Etienne, hârtiile lui, praful lui, dorul lui Marie-Laure de tatăl ei.

— Te rog, Madame, închide geamul, spune Etienne. Îi saltă pe cei care nu respectă restricțiile la lumină.

Fereastra rămâne deschisă. Marie-Laure mai coboară târâș o treaptă.

— De unde știi pe cine saltă ei, Etienne? O femeie din Rennes a luat nouă luni de pușcărie pentru că și-a botezat un porc Goebbels, asta știai? O ghicitoare în palmă din

Cancale a fost împușcată pentru că a prezis că din primăvară se întoarce de Gaulle. Împușcată!

— Astea-s zvonuri, Madame.

— Madame Hebrard zice că un bărbat din Dinard – un bunic, Etienne – a primit doi ani de pușcărie pentru că purta pe sub guler crucea de Lorena. Am auzit că vor să transforme întregul oraș într-un mare depozit de muniție.

Unchiul ei râde încetișor.

— Zici că sunt toate scorneli de școlar de clasa a șasea.

— Fiecare zvon pornește de la un sâmbure de adevăr, Etienne.

Marie-Laure își dă seama că, de când Etienne devenise adult, Madame Manec îi tot alinase fricile. Le ocolise, le calmase. Mai coboară o treaptă.

— Tu te pricepi la tot felul de chestii, Etienne, spune Madame Manec. Hărți, curenți, radiouri.

— E și așa destul de periculos cu toate femeile alea care vin în casa mea. Oamenii au ochi, Madame.

— Cine?

— Parfumierul, de exemplu.

— Claude? pufnește ea. Micul Claude e prea ocupat să se miroasă singur.

— Claude nu mai e așa mic. Până și eu văd că familia lui capătă mai mult ca alții: mai multă carne, mai multă electricitate, mai mult unt. Nu știu cum poți câștiga astfel de premii.

— Atunci ajută-ne.

— Nu vreau belele, Madame.

— Dar dacă nu faci nimic, nu se cheamă tot că te bagi în belele?

— Dacă nu faci nimic, se cheamă că nu faci nimic.

— Dacă nu faci nimic, e ca și cum ai colabora.

Vântul se întețește. În mintea lui Marie-Laure e schimbător și strălucitor, spulberă ace și spini. Argintiu, apoi verde, apoi iar argintiu.

— Am eu metodele mele, spune Madame Manec.

— Ce metode? în cine te-ai încrezut?

— Uneori trebuie să te mai și încrezi în oameni.

— Dacă prin brațele și picioarele celui de lângă tine nu curge același sânge ca în ale tale, atunci nu poți avea niciun fel de încredere. Și chiar și așa. Dumneata nu te lupți cu o persoană, Madame, ci cu un sistem. Cum te lupți cu un sistem?

— Încerci.

— Ce-ai vrea să fac eu?

— Dezgroapă vechitura aia din pod. Pe vremuri, știai mai multe despre radiouri decât oricine din oraș. Poate chiar din Bretagne.

— Au luat toate aparatele de radiorecepție.

— Nici vorbă. Lumea a ascuns lucruri peste tot. Trebuie doar să citești niște numere, dacă am priceput eu bine, numere de pe niște hârtiuțe. Cineva – nu știu cine, poate Hubert Bazin – o să i le aducă lui Madame Ruelle, iar ea o să le strângă și o să coacă pâinea cu ele înăuntru. Cu ele înăuntru! Râde. După voce, lui Marie-Laure i se pare întinerită cu douăzeci de ani.

— Hubert Bazin. Te încrezi în Hubert Bazin? Ascundeți mesaje cifrate în pâine?

— Crezi că îmbuibații de nemțălăi o să mănânce pâinile alea oribile? Ei își păstrează toată faina bună pentru ei. Noi aducem pâinea acasă, tu transmiți numerele, apoi ardem hârtiuța.

— E absurd. Vă purtați ca niște copii.

— E mai bine decât să nu faci nimic. Gândește-te la nepoata ta. Gândește-te la Marie-Laure.

Perdelele flutură, hârtiile foșnesc și cei doi adulți se înfruntă în birou. Marie-Laure s-a furișat atât de aproape de ușa camerei unchiului ei, că i-ar putea atinge tocul.

— Nu vrei să trăiești înainte să mori? spune Madame Manec.

— Marie are aproape paisprezece ani, Madame. Nu atât de tânără, nu în război. Și la paisprezece ani se moare,

cum moare toată lumea. Dar eu aș vrea ca la paisprezece ani să-și trăiască tinerețea, as vrea…

Marie-Laure face iute un pas înapoi. O văzuseră? Se gândește la cușca de piatră pe care i-o arătase Hubert Bazin Nebunul, la nenumărații melci adunați acolo. Se gândește la numeroasele drumuri cu bicicleta pe care le făcuse cu tatăl ei: ea ședea în echilibru pe șa, iar el pedala în picioare și lunecau așa în tumultul unui bulevard parizian. Ea îl cuprindea pe după șolduri, îndoia genunchii și zburau amândoi printre mașini, în jos pe pante, printre mirosuri, zgomote și culori amenințătoare.

— Eu mă întorc la cartea mea, Madame. Dumneata n-ai de pregătit cina?

Fără ieșire

În ianuarie 1942, Werner îl vizitează pe doctorul Hauptmann în biroul său luminos, unde arde focul în cămin, de două ori mai bine încălzit decât restul castelului, și se roagă să fie trimis acasă. Micuțul doctor stă la biroul lui masiv, în fața unei farfurii pe care tronează o pasăre cam anemică. O prepeliță, un porumbel sau o găinușă de munte. În dreapta lui sunt tot felul de desene făcute sul. Câinii lui stau tolăniți pe covor, în fața focului.

Werner stă în picioare, cu căciula în mâini. Hauptmann închide ochii și-și mângâie o sprânceană cu vârful degetului.

— O să muncesc ca să plătesc biletul de tren, domnule, spune Werner.

Rețeaua fină de vinișoare albastre de pe fruntea lui Hauptmann începe să pulseze. Doctorul deschide ochii.

— Tu? Câinii ridică toți odată ochii, o hidră cu trei capete. Tu, care ai de toate? Care vii aici, asculți concerte, rontăi ciocolată și te încălzești la foc?

O bucățică de pasăre friptă dansează pe obrazul lui Hauptmann. Poate pentru prima oară, Werner deslușește,

în părul blond rărit al profesorului său, în nările lui negre, în urechile lui micuțe, aproape elfești, ceva necruțător și inuman, ceva preocupat doar de supraviețuire.

— Îți închipui, poate, că ai devenit cineva? Cineva important?

Werner strânge căciula la spate, ca să-și controleze tremurul umerilor.

— Nu, domnule.

Hauptmann își împăturește șervetul.

— Ești un orfan, Pfennig, n-ai niciun sprijin. Pot să fac din tine ce doresc. Un scandalagiu, un nelegiuit, un adult. Pot să te trimit pe front și să am grijă să stai chircit în tranșee până vin rușii să-ți taie mâinile și să ți le dea să le mănânci.

— Da, domnule.

— O să primești ordine când o să găsească școala de cuviință să ți le dea. Nu mai devreme. Noi slujim Reichul, Pfennig. Nu el pe noi.

— Da, domnule.

— Diseară să vii la laborator. Ca de obicei.

— Da, domnule.

— Gata cu ciocolata. Gata cu favoritismele.

Pe hol, după ce închide ușa, Werner își reazemă fruntea de perete și-i revin imagini cu ultimele clipe ale tatălui lui – apăsarea zdrobitoare a tunelurilor, tavanul apropiindu-se. Maxilarul țintuit la podea. Țeasta făcându-se țăndări. Acasă nu pot pleca, se gândește el. Iar aici nu pot rămâne.

Dispariția lui Hubert Bazin

Marie-Laure se ține după mirosul supei lui Madame Manec prin Place aux Herbes și stă cu bolul cald în mână în firida din spatele bibliotecii în timp ce Madame bate la ușă.

— Unde e Monsieur Bazin? întreabă Madame.

— O fi plecat în altă parte, spune bibliotecarul, dar pe un

ton în care îndoiala e doar pe jumătate ascunsă.

— Unde ar fi putut pleca Hubert Bazin?

— Nu-mi dau seama, Madame Manec. Vă rog. E frig.

Ușa se închide. Madame Manec suduie. Marie-Laure se gândește la poveștile lui Hubert Bazin: monștri înfricoșători din spumă de mare, sirene cu părțile intime de pește, fantezii despre asediile englezilor.

— Se întoarce el, spune Madame Manec, atât pentru sine, cât și pentru Marie-Laure. A doua zi dimineața însă, Hubert Bazin tot nu s-a întors. Și nici în următoarea zi.

La următoarea întâlnire e prezent doar jumătate din grup.

— Or fi crezut că ne ajută pe noi? șoptește Madame Hebrard.

— Ne ajuta?

— Credeam că transmitea mesajele.

— Ce fel de mesaje?

— Devine prea periculos.

Madame Manec se plimbă încolo și încoace. Din celălalt colț al camerei, Marie-Laure aproape că simte căldura enervării ei.

— Plecați atunci. Vocea ei clocotește. Toate!

— Nu te pripi, spune Madame Ruelle. O să luăm o pauză, o săptămână sau două. Până se mai așază lucrurile.

Hubert Bazin cu masca lui de cupru, entuziasmul de flăcăiandru și răsuflarea cu miros de insecte zdrobite. Oare unde îi duc pe oameni, se întreabă Marie-Laure. Tot la „Gasthaus”, unde e și tatăl ei? De unde ei trimit acasă scrisori despre mâncare minunată și copaci mitici? Soția brutarului spune că sunt trimiși în munți, în lagăre. Soția băcanului spune că sunt trimiși în Rusia, la niște fabrici de nailon. Lui Marie-Laure i se pare la fel de plauzibilă ideea că oamenii dispar pur și simplu. Soldații aruncă un sac peste cel care trebuie eliminat, îl electrocutează, iar persoana dispare, se evaporă. E expediată în altă lume.

Orașul, își spune Marie-Laure, începe să semene încetul

cu încetul cu macheta ei din cameră. Străzile se golesc una câte una. De fiecare dată când iese din casă, devine conștientă de multele ferestre de deasupra ei. Tăcerea are în ea un neastâmpăr, ceva nefiresc. Își spune că așa trebuie să se simtă șoarecele când iese din vizuina lui pe o pajiște întinsă, fără să știe vreodată ce umbră se va abate din înalt.

Totul otrăvit

Deasupra meselor de la cantină atârnă noi steaguri, cu sloganuri scânteietoare.

Nu e o rușine să cazi, ci să minți, spun ele.

Fiți supli și ușori, iuți ca ogarii, tari ca piatra, tari ca oțelul Krupp, mai spun.

O dată la câteva săptămâni mai dispare câte un instructor, înghițit de mașinăria războiului. Sunt aduși alții noi, localnici în vârstă, pe seriozitatea și caracterul cărora nu se poate conta. Absolut toți, observă Werner, au câte o meteahnă: șchiopătează, nu văd cu un ochi, au fețele strâmbe în urma vreunui atac cerebral sau a războiului trecut. Cadeții sunt mai puțin respectuoși față de noii instructori, care sunt la rândul lor mai țâfnoși, iar în curând, Werner are senzația că școala e ca o grenadă căreia i s-a scos cuiul.

Încep să se întâmple lucruri stranii cu electricitatea. Se întrerupe cincisprezece minute, apoi revine în forță. Ceasurile o iau înainte, becurile se aprind, fac flamă și explodează, învăluind coridoarele într-o ploaie fină de cioburi. Urmează zile de întuneric, cu întrerupătoare moarte și rețeaua la pământ. Dormitoarele și dușurile îngheață. Îngrijitorul aduce torțe și lumânări pentru iluminat. Toată benzina e folosită în război și puține mașini mai intră huruind pe poarta școlii. Mâncarea e adusă de același catâr obosit, căruia i se văd coastele când trage la căruț.

Nu o dată, Werner găsește viermi rozalii zvârcolindu-se în cârnatul din farfurie. Uniformele noilor cădeți sunt mai aspre și mai ieftine decât a lui. Nu mai au acces la muniție adevărată pentru trasul la țintă. Werner nu s-ar mira dacă Bastian s-ar apuca să le împartă pietre și bețe.

Și totuși, primesc numai vești bune. *Am ajuns la porțile Caucazului,* proclamă radioul lui Hauptmann, *am capturat sonde petroliere, o să capturăm Svalbard. Înaintăm uluitor de repede. Cinci mii șapte sute de ruși uciși, patruzeci și cinci de vieți germane pierdute.*

O dată la șase sau șapte zile, aceiași doi ofițeri palizi care acordă asistență victimelor intră în sala de mese și patru sute de fețe se fac pământii de la efortul de a nu se întoarce după ei. Băieții își mișcă doar ochii, doar gândurile, urmărind în minte traiectoria celor doi ofițeri care trec printre mese, în căutarea următorului băiat care tocmai își pierduse tatăl.

Deseori, cadetul în spatele căruia se opresc încearcă să se poarte ca și cum nu i-ar fi observat. Își duce furculița la gură și mestecă, și de obicei acesta e momentul când ofițerul mai înalt, un sergent, îi pune mâna pe umăr. Băiatul ridică ochii spre ei cu gura plină și o expresie șovăielnică, apoi îi urmează pe ofițeri afară, ușile duble, masive de stejar se închid scârțâind, iar cantina răsuflă domol și revine la viață.

Cade tatăl lui Reinhard Wohlmann. Cade tatăl lui Karl Westerholzer. Cade tatăl lui Martin Burkhard, iar Martin le spune tuturor – chiar în seara zilei când fusese bătut pe umăr – că e fericit.

— Nu mor toate până la urmă mult prea curând? spune el. Cine n-ar fi onorat să cadă în luptă? Să fie o piatră de pavaj pe drumul spre victorie? Werner se uită în ochii lui Martin după vreo urmă de tulburare, dar n-o găsește.

Werner e asaltat frecvent de îndoieli. Puritate rasială, puritate politică – Bastian se declară oripilat de orice formă de corupție și totuși, se întreabă Werner în miez de

noapte, nu tot un fel de corupție e și viața? Un copil se naște, iar viața se dezlănțuie asupra lui. Îi ia unele lucruri, îl îndeasă cu altele. Fiecare îmbucătură, fiecare particulă de lumină care intră în ochi – corpul nu poate fi niciodată pur. Dar comandantul insistă asupra acestui lucru, e și motivul pentru care Reichul le măsoară nasurile, le compară culoarea părului.

Entropia unui sistem închis nu scade niciodată. Noaptea, Werner ridică ochii spre patul lui Frederick, spre șipcile subțiri și salteaua mizeră, pătată. Acum, acolo doarme alt băiat, Dieter Ferdinand, un băietan scund și vânjos din Frankfurt care face tot ce i se spune cu o ferocitate înspăimântătoare.

Cineva tușește, altcineva geme. Undeva, dincolo de lacuri, un tren își slobozește șuierul singuratic. Spre răsărit, trenurile se îndreaptă mereu spre răsărit, dincolo de coamele dealurilor. Se duc către liniile frontului, îndelung umblate. Chiar și în timp ce el doarme, trenurile se mișcă. Catapultele istoriei trec huruind.

Werner își leagă șireturile bocancilor, cântă cântecele și mărșăluiește, mai puțin din simțul datoriei cât dintr-o dorință consumată de a fi conștiincios. Bastian trece printre rândurile de băieți care-și iau cina.

— Ce e mai cumplit ca moartea, băieți?

Un biet cadet trebuie să ia poziția de drepți.

— Lașitatea!

— Lașitatea, încuviințează Bastian, iar băiatul se așază, în timp ce comandantul își vede greoi de drum, dând din cap ca pentru sine, mulțumit. În ultima vreme, comandantul vorbește tot mai intim despre Führer și despre cele mai recente nevoi ale acestuia – rugăciuni, țiței, loialitate. Führerul are nevoie de oameni de nădejde, de electricitate, de piele pentru încălțăminte. Werner începe să-și dea seama, în pragul vârstei de șaisprezece ani, că Führerul are, de fapt, nevoie de băieți. Șiruri-șiruri de băieți, să urce pe banda rulantă. Pentru Führer

renunțăm la smântână, la somn, la aluminiu. Renunțăm la tatăl lui Reinhard Wöhlmann, la tatăl lui Karl Westerholzer și la tatăl lui Martin Buckhard.

În martie 1942, doctorul Hauptmann îl cheamă pe Werner în biroul lui. Pe podea zac împrăștiate lăzi pe jumătate pline. Câinii nu se zăresc nicăieri. Bărbatul mărunțel se plimbă prin încăpere și nu se oprește decât atunci când Werner își anunță prezența. Arată de parcă ceva ce nu poate controla l-ar înghiți încetul cu încetul.

— Am fost chemat la Berlin. Urmează să-mi continui munca de acolo.

— Va fi așa cum ați visat, domnule. Cele mai bune echipamente, cele mai bune minți.

— Asta e tot, spune doctorul Hauptmann.

Werner iese pe coridor. Afară, în curtea pudrată cu zăpadă, treizeci de elevi din primul an aleargă pe loc, sudând pe gură aburi efemeri. Oribilul Bastian cel dolofan, cu bărbia unsuroasă, urlă ceva. Ridică un braț scurt, iar băieții se întorc pe călcâie, ridică puștile deasupra capetelor și aleargă și mai vioi pe loc, cu genunchii scăpărând în lumina lunii.

O vizită

Soneria electrică sună pe rue Vauborel, numărul 4. Etienne LeBlanc, Madame Manec și Marie-Laure se opresc din mestecat în același timp, toți cu același gând: M-au prins. Postul de radio din pod, femeile din bucătărie, cele o sută de drumuri la plajă.

— Aștepți pe cineva? întreabă Etienne.

— Pe nimeni, răspunde Madame Manec. Femeile ar bate la ușa bucătăriei.

Soneria se aude iar.

Se duc toți trei în vestibul. Madame Manec deschide ușa.

Polițiști francezi, doi la număr. Au venit, spun ei, la

cererea Muzeului de Istorie Naturală din Paris. Bocănitul tălpilor lor pe scândurile din vestibul pare să răsune atât de tare încât geamurile par în pericol să se facă țăndări. Primul polițist mănâncă ceva – un măr, hotărăște Marie-Laure. Celălalt miroase a loțiune de după ras. Și a friptură. Ca după un ospăț.

Toți cinci – Etienne, Marie-Laure, Madame Manec și cei doi bărbați – se așază la bucătărie, în jurul mesei pătrate. Bărbații refuză farfuria cu tocană oferită. Primul își drege glasul.

— Pe drept sau pe nedrept, cert e că a fost condamnat pentru furt și conspirație, spune el.

— Toți deținuții, politici sau de altfel, sunt puși la muncă, chiar dacă sentința nu prevede asta.

— Muzeul a scris gardienilor și directorilor de închisoare din toată Germania.

— Nu știm încă exact la ce închisoare e.

— Credem că ar putea fi Breitenau.

— Suntem siguri că n-a fost un proces corect.

Vocea lui Etienne urcă în spirală pe lângă Marie-Laure.

— E o închisoare bună? Adică mai bună ca altele?

— Mă tem că nu există închisori germane bune.

Pe stradă trece un camion. La cincizeci de metri, marea îmbrățișează Plage du Mole. Nu fac decât să rostească niște vorbe, se gândește ea, și vorbele nu sunt altceva decât niște sunete pe care oamenii ăștia le modelează din suflare, vapori imponderabili cărora le dau drumul să se risipească și să moară în aerul bucătăriei.

— Ați bătut atâta drum ca să ne spuneți ceea ce știm deja, spune ea.

Madame Manec o ia de mână.

— Nu știam de locul ăsta, Breitenau, mormăie Etienne.

— Le-ați spus celor de la muzeu că a reușit să strecoare două scrisori și să vi le trimită? întreabă primul polițist.

— Le putem vedea? întreabă al doilea.

Etienne iese din cameră, mulțumindu-se să creadă că

cineva preluase cazul. Ar trebui să se bucure și Marie-Laure, dar ceva îi dă de bănuit. Își aduce aminte de ceva ce-i spusese tatăl ei la Paris, în prima noapte a invaziei, în timp ce așteptau un tren. *Fiecare își păzește pielea.*

Primul polițist sfâșie cu dinții pulpa mărului. Oare se uită la ea? Pentru că e atât de aproape de ei, se simte slăbită. Etienne se întoarce cu ambele scrisori și ea îi aude pe bărbați cum își pasează paginile între ei.

— Înainte să plece, a pomenit ceva?

— S-a referit la vreo activitate sau la vreo însărcinare mai specială, de care ar trebui să știm și noi?

Au o franceză foarte bună, foarte pariziană, dar cine știe de partea cui sunt? *Dacă prin brațele și picioarele celui de lângă tine nu curge același sânge ca în ale tale, atunci nu poți avea niciun fel de încredere.* Marie-Laure are senzația că totul e comprimat, subacvatic, ca și cum toți cinci ar fi fost cufundați într-un acvariu tulbure, plin până la refuz cu pești care-și tot freacă aripioarele între ei în timp ce înoată.

— Tatăl meu nu e hoț, spune ea.

Mâna lui Madame Manec o strânge pe a ei.

— Părea îngrijorat pentru slujba lui, pentru fiica lui. Pentru Franța, desigur. Cine n-ar fi?

— Mademoiselle, spune primul bărbat. I se adresează direct lui Marie-Laure. Nu a pomenit nimic deosebit?

— Nimic.

— La muzeu avea multe chei.

— A predat cheile înainte să plece.

— Putem vedea lucrurile pe care le-a adus aici cu el?

— Valizele, poate? adaugă al doilea bărbat.

— Și-a luat rucsacul cu el când l-a chemat directorul înapoi, spune Marie-Laure.

— Dar putem arunca o privire, totuși?

Marie-Laure simte cum crește gravitația din cameră. Oare ce-or spera să găsească? Ea își imaginează echipamentul radio aflat sus, deasupra ei: microfon, aparat

de emisie-recepție, tot felul de cadrane, butoane și cabluri.

— Vă rog, spune Etienne.

Bărbații iau la rând cameră cu cameră. Etajul al treilea, al patrulea, al cincilea. La etajul șase, intră în fostul dormitor al bunicului ei, deschid dulapul imens, cu ușile lui masive, apoi traversează holul, se uită la macheta orașului Saint-Malo din camera lui Marie-Laure, șușotesc între ei, apoi coboară scările bocănind.

Nu pun decât o singură întrebare. Într-un dulap de la etajul al doilea sunt vreo trei steaguri ale Franței, făcute sul. Ce caută în posesia lui Etienne?

— V-ați expus pericolului păstrându-le, spune al doilea polițist.

— Nu v-ar conveni ca autoritățile să vă considere teroriști, spune primul bărbat. Au fost persoane arestate pentru mai puțin. Greu de spus dacă se dorise a fi un comentariu binevoitor sau o amenințare. La tati s-o fi referit? se întreabă Marie-Laure.

Polițiștii își încheie percheziția, le urează noapte bună cât se poate de politicos și pleacă.

Madame Manec își aprinde o țigară.

Tocana lui Marie-Laure s-a răcit.

Etienne bâjbâie la grătarul sobei. Aruncă steagurile în foc, unul după altul.

— Nu mai vreau. Nu mai vreau, spune el, din ce în ce mai tare. Nu aici.

— N-au găsit nimic. N-au ce găsi, se aude vocea lui Madame Manec.

Mirosul înțepător de bumbac ars umple bucătăria. Unchiul ei spune:

— Fă dumneata ce crezi cu viața dumitale, Madame. Ai fost mereu alături de mine și voi încerca să fiu și eu alături de dumneata. Dar să nu mai faci asemenea lucruri în casa asta. Și să nu le mai faci cu nepoata mea.

Pentru scumpa mea soră Jutta A devenit foarte greu. Până și hârtia e greu de.....Am avut.....fără căldură în.....Frederick spunea că nu există liber-arbitru și că drumul fiecăruia e predestinat exact ca .....și că greșeala mea e că..... ....Sper că într-o bună zi vei înțelege. Toată dragostea mea pentru tine și pentru Frau Elena. Sieg heil.

Broasca fierbe

În săptămânile care urmează, atitudinea lui Madame Manec rămâne perfect cordială. Aproape în fiecare dimineață, se plimbă cu Marie-Laure pe plajă, o ia cu ea la piață. Dar pare absentă, îi întreabă pe Marie-Laure și Etienne de sănătate cu politețe desăvârșită, le dă bună dimineața ca unor străini. Deseori, dispare câte jumătate de zi.

După-amiezile lui Marie-Laure devin mai lungi, mai solitare. Într-o seară, stă la masa de bucătărie, în timp ce unchiul ei îi citește cu voce tare.

Ouăle de melc sunt înzestrate cu o vitalitate greu de imaginat. Unele specii au fost găsite congelate în blocuri masive de gheață și totuși, sub acțiunea căldurii, și-au putut relua activitatea.

Etienne se oprește.

— Ar trebui să pregătim cina. Se pare că Madame nu se va întoarce în seara asta. Nici unul, nici altul nu se clintesc. El mai citește o pagină. *Au fost ținuți cu anii în flacoane și totuși, când au dat de umezeală, au început să se târască, într-o formă de zile mari... Chiar atunci când carapacea se sparge, ba chiar se pierd bucăți din ea, după un anumit interval de timp, zonele vătămate se refac printr-o depunere de materie cornoasă în punctele de fractură.*

— Mai sunt speranțe și pentru mine! spune Etienne și

râde, iar Marie-Laure își amintește că unchiul ei nu fusese întotdeauna atât de fricos, că avusese o viață înainte de acest război, cum avusese și înainte de celălalt. Că fusese pe vremuri un tânăr care trăia pe lume și o iubea la fel cum o iubește ea acum.

Într-un târziu, Madame Manec intră pe ușa bucătăriei, o încuie în urma ei, Etienne îi spune „bună seara” destul de rece, iar Madame Manec îi răspunde la fel, după câteva clipe. Undeva, în oraș, nemții încarcă arme sau beau coniac, iar istoria a devenit un fel de coșmar din care Marie-Laure își dorește cu disperare să se trezească.

Madame Manec ia o oală din suportul suspendat și o umple cu apă. Cuțitul ei pătrunde în cartofi, după sunet, iar tăișul lovește fundul de lemn de sub ei.

— Te rog, Madame, spune Etienne. Lasă-mă pe mine. Ești trântă de oboseală.

Dar nu se ridică de la masă, iar Madame Manec continuă să taie cartofi și Marie-Laure o aude cum îi împinge în apă cu latul cuțitului când termină. Tensiunea din cameră îi provoacă amețeli lui Marie-Laure, ca și cum ar simți rotația planetei.

— Ai scufundat vreun submarin german azi? mormăie Etienne. Ai aruncat în aer vreun tanc nemțesc?

Madame Manec deschide cu putere ușa răcitorului. Marie-Laure o aude cum caută printr-un sertar. Un chibrit scapără; se aprinde o țigară. În scurt timp, în fața lui Marie-Laure apare o farfurie cu cartofi nefierți. Pipăie tăblia mesei, căutând o furculiță, dar nu găsește.

— Etienne, ai idee ce se întâmplă dacă arunci o broască într-o oală cu apă care fierbe? întreabă Madame Manec din celălalt capăt al bucătăriei.

— Sunt sigur că ai să ne spui dumneata.

— Sare afară. Dar știi ce se întâmplă când pui broasca într-o oală cu apă rece, apoi o lași să se încălzească încetișor? Știi ce se întâmplă atunci?

Marie-Laure așteaptă. Din cartofi ies aburi.

— Broasca fierbe, spune Madame Manec.

Ordine

Un băiat de unsprezece ani în ținută militară completă îl anunță pe Werner că e chemat în biroul comandantului. Werner așteaptă pe o bancă de lemn, cuprins de un sentiment crescând de panică. Probabil că bănuiesc ei ceva. Poate că au descoperit vreun amănunt despre originile lui pe care nici măcar el nu-l știe, ceva compromițător. Își aduce aminte de ziua când fruntașul intrase pe ușa casei de copii, ca să-l conducă acasă la Herr Siedler: certitudinea că instrumentele Reichului puteau vedea prin pereți, prin piele, până-n străfundul sufletului fiecărui cetățean.

După câteva minute, secretarul comandantului îl cheamă înăuntru, lasă pixul din mână și se uită la Werner peste birou, ca și cum băiatul ar fi parte dintr-un șir nesfârșit de probleme banale, a căror rezolvare cade în seama lui.

— Cadet, ni s-a adus la cunoștință faptul că vârsta dumitale a fost consemnată incorect.

— Domnule?

— Ai optsprezece ani. Nu șaisprezece, așa cum ai pretins.

Werner e perplex. Absurditatea sare în ochi: până și băieții de paisprezece ani îl întrec în înălțime.

— Fostul nostru profesor de științe tehnice, doctorul Hauptmann, ne-a atras atenția asupra acestei discrepanțe. El s-a îngrijit să fii trimis la o divizie specială tehnologizată a Wehrmachtului.

— O divizie, domnule?

— Te afli aici printr-o înșelăciune. Secretarul are un ton unsuros, mulțumit de sine. Bărbia lui e ca și inexistentă. Pe fereastră se aude fanfara școlii exersând un marș triumfal. Werner vede un băiat cu trăsături nordice clătinându-se

sub greutatea unei tube.

— Comandantul a insistat să fii pedepsit disciplinar, dar doctorul Hauptmann a fost de părere că vei fi dornic să-ți pui talentele în slujba Reichului. Secretarul scoate de sub birou o uniformă împachetată – gri-ardezie, cu un vultur pe piept și *Litzen*[19] pe guler. Și o cască neagră-verzuie, ca un vas pentru cărbuni, în mod evident prea mare.

Fanfara pornește în forță, apoi se oprește. Instructorul fanfarei strigă nume.

Secretarul comandantului spune:

— Ești foarte norocos, cadet. E o onoare să slujești pe front.

— Când, domnule?

— În două săptămâni vei primi instrucțiuni. Asta e tot.

Pneumonie

Primăvara bretonă și un mare val de umezeală iau cu asalt coasta. Ceață pe mare, ceață pe străzi, ceață în minte. Madame Manec se îmbolnăvește. Când Marie-Laure îi pune mâna pe piept, are senzația că sternul ei emană căldură, ca și cum ar fierbe pe dinăuntru. Răsuflarea i se dezintegrează în oceane de tuse.

— Mă uit la sardine, bolborosește Madame. Și la termite, și la ciori…

Etienne cheamă un doctor care prescrie odihnă, aspirină și niște bomboane movulii aromate. Marie-Laure stă cu Madame în perioada cea mai critică, momente ciudate când mâinile femeii devin foarte reci și începe să spună că mersul lumii depinde de ea. Ea conduce tot, dar nimeni nu știe. E o povară colosală, spune ea, să fii responsabil pentru toate mărunțișurile, pentru fiecare prunc născut, pentru fiecare frunză care cade din fiecare copac, pentru fiecare val care se sparge pe plajă, pentru fiecare furnică

[19] Trese (germ.).

pe drumul ei.

Undeva în adâncurile vocii lui Madame, Marie-Laure aude zgomot de apă: atoli, arhipelaguri, lagune și fiorduri.

Etienne se dovedește a fi un infirmier grijuliu. Comprese, supă, din când în când câte o pagină din Pasteur sau Rousseau. O atitudine care-i arăta că-i iertase toate păcatele trecute sau prezente. O învelește pe Madame în plăpumi, dar tremuratul ei devine atât de adânc, de intens, încât în cele din urmă ia de pe podea covorul cel mare și greu și-o acoperă cu el.

Dragă Marie-Laure,

Au sosit pachetele voastre, două cu totul, trimise la câteva luni distanță. E prea puțin să spun că m-am bucurat. M-au lăsat să păstrez periuța de dinți și pieptenul, dar nu și hârtia în care erau învelite. Nici săpunul. Ce bine ar fi fost dacă-mi lăsau săpunul! Ne-au spus că urmau să ne trimită la o fabrică de ciocolată, dar era de carton. Toată ziua producem carton. La ce le-o trebui atât de mult?

Marie-Laure, eu am fost toată viața purtătorul cheilor. Acum le aud zornăind dimineața, când vin să ne ia, și de fiecare dată mă caut în buzunare, dar sigur că sunt goale.

Când visez, visez că sunt la muzeu.

Mai ții minte zilele tale? Când găseai mereu două lucruri pe masă când te trezeai? îmi pare rău că a ieșit așa. Dacă vei vrea să înțelegi vreodată, să te uiți în casa lui Etienne, înăuntrul casei. Știu că vei lua decizia bună. Deși mi-aș fi dorit un dar mai acătării.

Îngerul meu va pleca, așa că o să-ți trimit asta, dacă pot. Nu-mi fac griji pentru tine, știu că ești foarte deșteaptă și că te ferești de pericole. Și eu mă feresc, așa că să nu-ți faci griji. Mulțumește-i lui Etienne că-ți citește asta. Mulțumește-i în inima ta sufletului curajos care ia scrisoarea asta de la mine și o aduce până la tine.

Tăticul tău

Tratamente

Doctorul lui von Rumpel spune că se fac cercetări fascinante asupra gazelor iritante. Că sunt explorate proprietățile antitumorale ale multor substanțe chimice. Prognosticul e optimist: la subiecții testați, s-a constatat micșorarea tumorilor limfatice. Dar injecțiile îi provoacă lui von Rumpel stări de slăbiciune și amețeală. În zilele de după tratament, cu greu reușește să se pieptene și să-și convingă degetele să-i încheie haina. Și mintea îi joacă feste. Intră într-o cameră și uită ce caută acolo. Se uită fix la un superior și uită ce-i spusese acesta în urmă cu câteva clipe. Zgomotele mașinilor care trec sunt ca niște dinți de furculiță pe nervii lui.

În seara asta, se învelește în păturile hotelului, comandă supă și desface un colet de la Viena. Bibliotecara șoricie, îmbrăcată în maro, îi trimisese exemplare din Tavernier și Streeter, ba chiar – lucru cu adevărat remarcabil – niște copii șapirografiate după *Gemmarum et lapidum historia* a lui de Boodt din 1604, scrisă integral în latină. Tot ce putuse găsi despre Marea de Flăcări. În total, nouă paragrafe.

Are nevoie de toată puterea de concentrare pentru a înțelege textele. O zeiță a pământului care se îndrăgostise de un zeu al mării. Un prinț care se vindecase după niște răni catastrofale și care domnise într-un nor de lumină. Von Rumpel închide ochii și vede o zeiță cu păr de foc gonind prin tuneluri subterane, lăsând în urmă o dâră strălucitoare de flăcări. Aude un preot fără limbă care spune *Păstrătorul pietrei va fi nemuritor*. Îl aude pe tatăl lui spunând: *Privește obstacolele ca pe niște șanse, Reinhold. Privește-le ca pe niște surse de inspirație.*

Rai

Timp de câteva săptămâni, Madame Manec se simte mai bine. Îi promite lui Etienne că o să țină cont de vârsta ei, n-o să mai încerce să fie de toate pentru toți, să ducă războiul de una singură. Într-o zi de la începutul lui iunie, la aproape doi ani bătuți pe muchie de la invadarea Franței, iese cu Marie-Laure la plimbare pe un câmp de morcovi sălbatici, la est de Saint-Malo. Madame Manec îi spusese lui Etienne că se duc după căpșuni la piața din Saint-Servan, dar Marie-Laure e sigură că, pe drum, când se opriseră să salute o femeie, Madame lăsase un plic și luase altul.

La propunerea lui Madame, stau amândouă culcate în iarbă, iar Marie-Laure ascultă albinele scormonind în flori și încearcă să-și imagineze rutele lor așa cum i le descrisese Etienne: fiecare lucrătoare urmează un mic flux olfactiv, caută semnale ultraviolete în flori, umple coșurile de pe picioarele dinapoi cu grăunți de polen, apoi, beată și grea, își croiește drum spre casă.

De unde știu albinuțele astea ce roluri le revin?

Madame Manec se descalță, își aprinde o țigară și scoate un geamăt de satisfacție. Insectele zumzăie: viespi, sirfide, o libelulă care trece în zbor – Etienne a învățat-o pe Marie-Laure să le recunoască pe fiecare după zgomotul pe care-l face.

— Ce-i aia mașină de multiplicat, Madame?

— Ceva care ajută la scos manifeste.

— Și ce legătură are cu femeia cu care ne-am întâlnit?

— N-ai de ce să-ți bați tu capul cu astea, drăguță.

Niște cai nechează, iar dinspre mare adie o briză suavă, răcoroasă și plină de arome.

— Madame? Eu cum arăt?

— Ai mii și mii de pistrui.

— Tati spunea că sunt ca stelele de pe cer. Ca merele dintr-un pom.

— Sunt niște punctișoare maronii, copilă. Mii de punctișoare maronii.

— Sună a ceva urât.

— La tine, sunt frumoase.

— Madame, crezi că în rai o să-l vedem pe Dumnezeu față-n față?

— Tot ce se poate.

— Dar dacă ești orb?

— Mă gândesc că, dacă o vrea Dumnezeu să vedem, o să vedem.

— Unchiul Etienne spune că raiul e ca păturica de care se agață sugarii. Zice că oamenii au urcat cu avioanele la zece kilometri deasupra pământului și n-au găsit nicio împărăție acolo. Nici porți, nici îngeri.

Madame Manec izbucnește într-o tuse aspră, care o face pe Marie-Laure să se cutremure de spaimă.

— Te gândești la tatăl tău, spune ea într-un sfârșit. Trebuie să ai încredere că tatăl tău se va întoarce.

— Dumneata nu te saturi niciodată să crezi, Madame? Nu vrei niciodată dovezi?

Madame Manec pune o mână pe fruntea lui Marie-Laure. Mâna masivă care-i evocase la început o mână de grădinar sau de geolog.

— Niciodată să nu-ți pierzi credința. Asta-i lucrul cel mai important.

Morcovii sălbatici se leagănă în rădăcinile lor pivotante, iar albinele își văd hotărâte de treabă. Bine-ar fi ca viața să fie ca un roman de Jules Verne, se gândește Marie-Laure, ca să poți da paginile înainte când te împinge nevoia și să afli ce se va întâmpla.

— Madame?

— Da, Marie.

— Ce crezi că se mănâncă în rai?

— Nu știu dacă în rai ai nevoie de mâncare.

— Nu e mâncare? Asta nu prea e pe placul dumitale, nu? Dar Madame Manec nu râde, cum se aștepta Marie-Laure.

Nu spune nimic. Se aude cum inspiră și expiră hârâit.

— Te-am supărat cu ceva, Madame?

— Nu, copilă.

— Suntem în pericol?

— Nu mai mult decât de obicei.

Iarba se leagănă și tremură. Caii nechează. Aproape în șoaptă, Madame Manec spune:

— Acum, că stau să mă gândesc, copilă, cred că raiul e cam așa ca acum.

Frederick

Werner își cheltuiește ultimii bani pe un bilet de tren. După-amiaza e destul de senină, dar Berlinul pare să refuze lumina soarelui, ca și cum clădirile sale ar fi devenit mai triste, mai murdare și mai pătate în lunile scurse de la ultima lui vizită. Deși probabil că nu se schimbaseră decât ochii care le priveau.

Werner nu sună imediat la ușă, ci dă de trei ori ocol clădirii. Toate ferestrele apartamentelor sunt la fel de întunecoase. Nu-și dă seama dacă sunt neluminate sau acoperite. La fiecare ocol, trece la un moment dat pe lângă vitrina plină cu manechine dezbrăcate a unui magazin și, deși e conștient că e doar o iluzie optică, ochii lui văd de fiecare dată aceleași cadavre atârnate de fire.

În sfârșit, sună la soneria de la numărul doi. Nu-i deschide nimeni și-și dă seama, după plăcuțele cu nume, că ei nu mai stau la numărul doi. Numele lor apare la numărul cinci.

Sună. Dinăuntru îi răspunde un târâit.

Liftul nu funcționează, așa că urcă pe scări.

Ușa se deschide. Fanni. Cu fața ei pufoasă și pielea atârnându-i în falduri pe brațe. Se uită la el cum s-ar uita o persoană captivă la alta aflată în aceeași situație. Apoi, dintr-o cameră iese mama lui Frederick, în echipament de tenis.

— Vai, Werner!

Timp de câteva clipe, se cufundă într-o reverie chinuită,

în mijlocul mobilelor elegante, unele înfășurate în pături groase de lână. Oare dă vina pe el? îl consideră parțial responsabil? Poate chiar este. Dar ea se dezmeticește și-l sărută pe amândoi obrajii, iar buza de jos îi tremură ușor. Ca și cum apariția lui o stânjenește în încercarea de a ține la distanță niște umbre.

— N-o să te recunoască. Nu încerca să-i aduci aminte. O să-l tulburi. Dar ești aici. Cred că nu-i puțin lucru. Eu tocmai ieșeam, îmi pare foarte rău că nu pot rămâne. Să-l conduci tu, Fanni.

Menajera îl conduce într-un salon somptuos, cu ornamente de ghips întinzându-se în vârtejuri pe tot tavanul, cu pereții zugrăviți într-un albastru delicat, în nuanța cojii de ou. Tablourile nu sunt agățate încă, rafturile așteaptă, goale, iar pe podea sunt cutii de carton deschise. Frederick stă la o masă cu tăblie de sticlă din fundul camerei, iar atât camera, cât și băiatul par mici în mijlocul acelui talmeș-balmeș. E pieptănat cu o cărare severă într-o parte, iar cămașa largă de bumbac i s-a boțit la umeri, făcându-i gulerul să se strâmbe. Nu ridică ochii spre musafirul său.

Poartă aceiași ochelari cu rame negre. Cineva îi dăduse să mănânce, lingura a rămas pe masa de sticlă și resturi de terci de ovăz s-au lipit de mustățile lui Frederick și de suportul pentru farfurie, un obiect din lână decorat cu figuri vesele de copii rumeni în obraji, încălțați cu saboți. Werner nu suportă să-l vadă așa.

Fanni se apleacă, mai îndeasă trei linguri în gura lui Frederick, îl șterge pe bărbie, ia suportul pentru farfurie și iese pe o ușă batantă care dă, probabil, în bucătărie. Werner stă cu mâinile încrucișate în fața curelei.

Un an. Chiar și mai mult. Werner își dă seama că Frederick deja se bărbierește. Sau îl bărbierește altcineva.

— Salut, Frederick.

Frederick dă capul pe spate și se uită în direcția lui Werner cu lentilele lui murdare așezate pe nas.

— Sunt Werner. Mama ta spunea că probabil nu-ți aduci aminte. Sunt prietenul tău de la școală.

Frederick nu pare să se uite atât la Werner, cât mai degrabă prin el. Pe masă e un teanc de hârtii pe care o mână neîndemânatică a desenat o spirală grosolană, stângace.

— Tu ai făcut asta? Werner ridică desenul de deasupra teancului. Sub el mai e o spirală, și încă una, treizeci sau patruzeci de spirale, toate ocupând câte o pagină întreagă, toate cu aceleași linii rigide. Frederick își lasă bărbia în piept, poate într-un gest de încuviințare. Werner se uită în jur: o ladă, o cutie cu pânzeturi, albastrul pal al pereților și albul opulent al lambriurilor. Soarele târziu pătrunde prin ferestrele înalte, franțuzești, iar aerul are gust de argintărie lustruită. Apartamentul ăsta de la etajul cinci e, într-adevăr, mai reușit decât cel de la etajul al doilea – are tavane înalte, cu ornamente din tablă stanțată și stuc: fructe, flori, frunze de bananier.

Buza lui Frederick e strâmbă, i se văd dinții de sus și un fir de salivă i se scurge în jos pe bărbie, picurând pe hârtie. Cum nu mai suportă să-l vadă așa, Werner cheamă menajera. Fanni apare pe ușa batantă.

— Unde e cartea aia? întreabă el. Cea cu păsări? Cu copertă aurie?

— Nu cred că am avut vreodată o astfel de carte.

— Ba da…

Fanni se mulțumește să clatine din cap și să-și împreuneze degetele pe șorț.

Werner scoate capacele cutiilor și se uită înăuntru.

— Trebuie să fie pe-aici, pe undeva.

Frederick s-a apucat să deseneze o nouă spirală pe o foaie goală.

— O fi aici?

Fanni vine lângă Werner și-i îndepărtează mâna de lada pe care se pregătea s-o deschidă.

— Nu cred că am avut vreodată o astfel de carte, repetă

ea.

Werner începe să simtă mâncărimi în tot corpul. Afară, în fața ferestrelor imense, teii freamătă. Lumina slăbește. La două cvartale depărtare, o firmă neluminată de pe o clădire spune: *Berlinul fumează Juno.*

Fanni s-a retras deja înapoi în bucătărie.

Werner se uită la Frederick cum desenează încă o spirală grosolană, cu creionul strâns în pumn.

— Plec de la Schulpforta, Frederick. Mi-au schimbat ei vârsta și mă trimit pe front.

Frederick ridică creionul, se gândește, apoi reia desenul.

— În mai puțin de o săptămână.

Frederick dă din gură de parcă ar mesteca aer.

— Ești foarte drăguță, spune el. Nu se uită direct la Werner, iar cuvintele lui sună mai mult a gemete. Ești drăguță, mami, foarte drăguță.

— Eu nu sunt mami, șuieră Werner. Haide, haide. Expresia lui Frederick e cât se poate de sinceră. Undeva în bucătărie, menajera ascultă. Nu se aud alte zgomote, nici trafic, nici avioane, nici trenuri, nici radiouri, nici năluca lui Frau Schwartzenberger scuturând cușca liftului. Nici strigături, nici cântece, nici steaguri de mătase, nici fanfare, nici trompete, nici mamă, nici tată, nici comandanți cu degete lunecoase pe care să și le plimbe pe spinarea lui. Orașul pare încremenit, ca și cum toată lumea ar aștepta să facă cineva un pas greșit.

Werner se uită la albastrul pereților și se gândește la *Păsări din America,* bâtlanul cu creastă galbenă, pitulicea de Kentucky, tangara stacojie, minunății de păsări una și una, iar Frederick rămâne cu privirea ațintită undeva într-un plan secund teribil, cu amândoi ochii ca niște bălți în care Werner nu se-ndură să se uite.

Recidivă

La sfârșitul lui iunie 1942, pentru prima oară de când

zăcuse cu febră, Marie-Laure n-o găsește pe Madame Manec în bucătărie când se trezește. E posibil să fi plecat deja la piață? Marie-Laure îi bate la ușă, așteaptă preț de o sută de bătăi de inimă. Deschide ușa din spate și strigă în stradă. O dimineață caldă, splendidă de iunie. Porumbei și pisici. Râsete stridente de la o fereastră din vecini.

— Madame?

Inima îi bate tot mai repede. Bate iar la ușa lui Madame Manec.

— Madame?

Când intră în cameră, aude mai întâi hârâitul. Ca un val obosit care răscolește pietre în plămânii bătrânei. Dinspre pat vine un miros acru de sudoare și urină. Mâinile ei găsesc fața lui Madame, iar obrazul bătrânei e atât de fierbinte încât degetele lui Marie-Laure se retrag ca arse. Împleticindu-se, se precipită pe scări în sus, strigând: „Unchiule! Unchiule!”, în timp ce în mintea ei întreaga casă capătă o culoare stacojie, acoperișul se preface în scrum, iar flăcările macină pereții.

Etienne se lasă în genunchii lui șubrezi lângă Madame, apoi dă fuga la telefon și spune câteva cuvinte. Se întoarce în pas alergător la căpătâiul lui Madame Manec. În următoarea oră, bucătăria se umple de femei, Madame Ruelle, Madame Fontineau, Madame Hebrard. La parter e prea multă lume. Marie-Laure urcă și coboară întruna scările, sus-jos, ca și cum ar urca și ar coborî pe spirala unei cochilii gigantice. Medicul vine și pleacă, când și când câte o femeie o strânge pe Marie-Laure de umăr cu o mână osoasă, iar la ora două fix, după dangătele clopotelor catedralei, doctorul se întoarce cu un bărbat care nu spune altceva decât bună ziua, care miroase a pământ și a trifoi și care o ridică pe Madame Manec, o duce în stradă, o așază într-o căruță trasă de cai ca pe un sac cu ovăz, după care calul se îndepărtează tropotind, doctorul scoate lenjeria de pat și Marie-Laure îl găsește pe Etienne într-un colț al bucătăriei, șoptind: „Madame e moartă. Madame e

moartă”.

VI

8 august 1944

Cineva în casă

O prezență, o respirație. Marie-Laure își ațintește toate simțurile asupra ușii de la intrare, care se află cu trei etaje mai jos. Poarta casei se închide cu un geamăt, apoi se închide și ușa de la intrare.

Îl aude în minte pe tatăl ei făcând deducții: *Poarta s-a închis înaintea ușii, nu după. Ceea ce înseamnă că nu-știu-cine ăsta a închis mai întâi poarta și abia apoi ușa. E înăuntru.*

Își simte perișorii de pe ceafa zbârlindu-se.

Etienne ar ști că a declanșat alarma, Marie. Etienne te-ar striga deja pe nume.

Zgomot de bocanci în vestibul. Cioburi de farfurii scârțâind sub pași.

Nu e Etienne.

Neliniștea devine aproape insuportabilă. Ea încearcă să-și calmeze mintea, să se concentreze pe imaginea unei lumânări care-i arde în centrul cutiei toracice, a unui melc retras în carapacea lui spiralată, dar inima i se zbate în piept, zvâcniri de frică îi străbat șira spinării și brusc nu mai știe dacă o persoană cu vedere normală care s-ar afla în vestibul și ar privi în sus de-a lungul scării șerpuite ar putea vedea până la etajul al treilea. Își amintește de ce-i spusese unchiul, să aibă mare grijă la hoți, aerul freamătă de pete și de foșnete-fantomă, iar Marie-Laure își închipuie cum dă fuga în baia plină de pânze de păianjen de la etajul al treilea și se aruncă pe fereastră.

Bocanci pe coridor. Un vas lovit cu piciorul alunecând pe podea. Un pompier, un vecin, un soldat german scotocind

după mâncare?

Un salvator ar striga după supraviețuitori, ma chérie. *Trebuie să te miști. Trebuie să te ascunzi.*

Pașii o iau spre camera lui Madame Manec. Înaintează încet; o fi întuneric. E posibil să se fi înnoptat deja?

Trec patru sau cinci sau șase sau un milion de bătăi de inimă. Are la ea bastonul, haina lui Etienne, cele două cutii, cuțitul, cărămida. În buzunarul rochiei e casa miniaturală. Cu piatra înăuntru. În cada din capătul holului e apă.

Mișcă. Acum.

O oală sau o tigaie, probabil căzută de la locul ei în timpul bombardamentului, se rostogolește pe dalele bucătăriei. El iese din bucătărie. Se întoarce în vestibul.

Ridică-te, ma chérie. *Ridică-te acum.*

Se ridică. Cu mâna dreaptă, găsește balustrada. El e la baza scării. Ei aproape că-i scapă un țipăt. Dar, imediat ce el pune piciorul pe prima treaptă, ea îi recunoaște călcătura aritmică. Unu-pauză-doi, unu-pauză-doi. E o călcătură pe care o mai auzise. Șchiopătatul unui plutonier-major cu voce seacă.

Du-te.

Marie-Laure pășește cu toată grija de care e în stare. Bucuroasă acum că nu poartă pantofi. Inima i se izbește cu atâta furie de cușca pieptului, încât e convinsă că bărbatul de jos o va auzi.

Sus, la etajul patru. Fiecare pas, o șoaptă. Cinci. Pe palierul de la etajul șase, se oprește sub candelabru și încearcă să asculte. Îl aude pe neamț care urcă încă trei sau patru trepte, apoi face o pauză astmatică. Apoi continuă să urce. O treaptă de lemn protestează sub greutatea lui – în urechile ei, sună ca un animăluț strivit.

El se oprește pe palierul de la etajul al treilea, socotește ea. Unde stătuse ea adineauri. Lângă măsuța cu telefonul, podeaua încă păstrează căldura corpului ei. Aerul păstrează răsuflarea ei împrăștiată.

Unde să mai fugă?

Ascunde-te.

În stânga ei așteaptă fosta cameră a bunicului ei. În dreapta așteaptă micul ei dormitor, cu geamul ferestrei făcut țăndări. Drept înainte e toaleta. Peste tot se simte încă un miros slab de fum.

Pașii lui traversează palierul. Unu-pauză-doi, unu-pauză-doi. Horcăie. Urcă iar.

Dacă mă atinge, o să-i scot ochii, se gândește ea.

Deschide ușa de la dormitorul bunicului ei și se oprește. Dedesubt, omul se oprește iar. Oare o auzise? Urcă acum mai repede? Afară, în lume, o așteaptă nenumărate refugii – grădini bătute de vânt verde, strălucitor; împărății de garduri vii; păduri cu mări adânci de umbră, unde plutesc fluturi cu gândul numai la nectar. Toate inaccesibile pentru ea.

Descoperă uriașul dulap din fundul camerei lui Henri, deschide cele două uși cu oglindă, dă la o parte cămășile vechi atârnate înăuntru și culisează ușa falsă pe care Etienne o meșterise acolo. Se strecoară în spațiul minuscul unde se află scara care urcă până în pod. Apoi, întinde mâna prin dulap, găsește ușile și le închide.

Protejează-mă acum, piatră, dacă ești protectoare.

În liniște, spune vocea tatălui ei. *Să nu faci niciun zgomot.* Cu o mână, găsește toarta pe care o fixase Etienne pe panoul fals din fundul dulapului. Trage la loc panoul, centimetru cu centimetru, până aude clicul de închidere, apoi trage aer în piept și-l ține așa cât poate.

Moartea lui Walter Bernd

Bernd bolborosise fără șir un ceas încheiat. Apoi tăcuse, iar Volkheimer spusese: „Doamne, ai milă de sluga ta”. Acum însă, Bernd se ridică în șezut și cere lumină. Îi dau să bea ultimele picături de apă din prima ploscă. Un firicel i se prelinge pe mustăți, iar Werner îl urmărește cu

privirea.

Bernd stă în licărul lanternei și se uită când la Volkheimer, când la Werner.

— Anul trecut, în permisie, am fost în vizită la tata, spune el. E bătrân; e bătrân de când mă știu. Dar de data asta, mi s-a părut și mai bătrân. I-a trebuit o veșnicie numai să traverseze bucătăria. Avea un pachețel cu biscuiți, niște biscuiței cu migdale. L-a pus pe o farfurie, a pus pur și simplu pachetul de-a curmezișul farfuriei. Nici eu, nici el nu ne-am atins de ei. „Nu trebuie să stai cu mine”, mi-a zis el. „Eu vreau să stai, dar nu ești obligat. Probabil că ai treburile tale. Poți să ieși cu prietenii tăi, dacă vrei”. Îmi tot repeta chestia asta.

Volkheimer închide lanterna, iar Werner are presimțirea neagră că ceva cumplit pândește acolo, în beznă.

— Am plecat, continuă Bernd. Am coborât scările și am ieșit în stradă. Nu aveam unde să mă duc. Nu aveam cu cine să mă întâlnesc. N-aveam prieteni acolo, în oraș. Îmi petrecusem toată ziua aia nenorocită în tren numai ca să-l văd. Dar pur și simplu am plecat.

Apoi tace. Volkheimer îl așază mai bine pe podea, acoperindu-l cu pătura lui Werner, iar Bernd moare la scurt timp după asta.

Werner se apucă de reparat radioul. Poate că o face pentru Jutta, cum îi sugerase Volkheimer, sau poate că o face ca să nu fie nevoit să se gândească la Volkheimer care-l duce pe Bernd într-un colț și-i îngroapă mâinile, pieptul, fața sub un morman de cărămizi. Werner ia lanterna în gură și culege tot ce găsește: un mic ciocan, trei borcane cu șuruburi, un cablu de optsprezece de la o lampă de birou zdrobită. Într-un sertar deformat descoperă, printr-o minune, o baterie de zinc-carbon de unsprezece volți, cu o pisică neagră imprimată pe o parte. O baterie americană, al cărei slogan promite nouă vieți. Uluit, Werner îndreaptă asupra ei lumina portocalie pâlpâitoare. Îi verifică bornele. Are încă destul curent. Își

spune în sinea lui că, atunci când bateria lanternei se va consuma, vor rămâne cu asta.

Îndreaptă masa răsturnată. Așază pe ea radioul zdrobit. Werner încă nu crede că se mai poate salva ceva, dar poate că îi e de-ajuns să-și ocupe mintea cu ceva, cu o problemă care trebuie rezolvată. Își potrivește mai bine între dinți lanterna lui Volkheimer. Încearcă să nu se gândească la foame sau la sete, la vidul înfundat din urechea stângă, la Bernd într-un colț, la austriecii de deasupra, la Frederick, la Frau Elena, la Jutta, la absolut nimic.

Antenă. Selector. Condensator. În timp ce lucrează, mintea lui e aproape liniștită, aproape calmă. E un act de memorie.

Dormitorul de la etajul șase

Von Rumpel trece șchiopătând prin camere cu stucatură albă învechită, lămpi antice cu kerosen, perdele brodate, oglinzi Belle Epoque, corăbii închise în sticle și întrerupătoare electrice cu butoane, toate inerte. Lumina pală de amurg intră pieziș printre șipci de obloane și fum în dungi roșii, tulburi.

Casa e un adevărat templu închinat celui de-al Doilea Imperiu. La etajul al treilea, o cadă plină pe trei sferturi cu apă. La al patrulea, camere total sufocate de obiecte. Deocamdată, nicio căsuță de păpuși. Nădușit, urcă la etajul al cincilea. Temându-se să nu fi greșit total. Greutatea din stomac se leagănă ca un pendul. Iată o cameră spațioasă, bogat decorată, plină ochi cu mărunțișuri, lăzi, cărți și piese mecanice. Un birou, un pat, un divan, câte trei ferestre pe fiecare latură. Macheta, nicăieri.

Urmează etajul șase. Pe stânga, un dormitor ordonat, cu un singur geam și perdele lungi. O șapcă de băiat e agățată pe perete. În fundul camerei se întrezărește un șifonier masiv, plin cu cămăși cu iz de naftalină.

Se întoarce pe palier. E un mic closet aici, o toaletă plină de urină. După asta, un singur dormitor. Pe toate suprafețele posibile se înșiră cochilii, cochilii pe pervazuri și pe măsuța de toaletă și borcane cu pietricele aliniate pe podea, toate aranjate după un sistem obscur, dar uite aici! Aici, pe măsuța joasă de la piciorul patului, e ceea ce căuta, o machetă de lemn a orașului, ascunsă ca un dar. Mare cât o masă de sufragerie. Plină până la refuz cu case minuscule. Cu excepția unor coji desprinse din tencuială pe străzi, micul oraș e cu desăvârșire intact. Copia e acum mai întreagă decât originalul. O lucrare absolut splendidă.

În camera fetei. Pentru ea. Bineînțeles.

Von Rumpel are senzația că ajunsese la finalul victorios al unei lungi călătorii, iar când se așază pe marginea patului și două săgeți pornite din vintre îl străbat, dureroase, are sentimentul straniu că nu se afla acolo pentru prima dată, că trăise într-o astfel de cameră, dormise într-un pat grosolan ca ăsta, colecționase pietricele netede și le ordonase la fel. Ca și cum tot decorul ăsta îl aștepta cumva pe el să se întoarcă.

Se gândește la propriile lui fiice, la cât de mult le-ar plăcea să vadă un oraș pe o masă. Cea mică l-ar pune să îngenuncheze lângă el. *Hai să ne gândim la toți oamenii care iau cina acum*, ar spune. *Să ne gândim la noi, tati.*

Afară, dincolo de fereastra spartă, de obloanele trase, Saint-Malo e atât de tăcut, încât von Rumpel aude foșnetul propriilor lui bătăi de inimă punându-i în mișcare perișorii din urechea internă. Aude fumul împrăștiindu-se peste acoperiș. Cenușa așternându-se încet. Din clipă-n clipă, tirul va reîncepe. Ușurel acum. Trebuie să fie pe-aici, pe undeva. E în firea lui de lăcătuș să se repete. Macheta – e în machetă.

Repararea radioului

Werner înfășoară un capăt al firului în jurul unei țevi

retezate care se înalță pieziș din podea. Curăță cu salivă firul și-l încolăcește de o sută de ori la baza țevii, ca să obțină o nouă bobină de acord. Celălalt capăt îl petrece pe după un stâlp strâmb, înfipt în aglomerarea de lemn, piatră și ipsos care tine acum loc de tavan.

Volkheimer îl urmărește din întuneric. Undeva în oraș explodează un obuz, se stârnește o ploaie de cenușă.

Dioda e potrivită între capetele libere ale celor două fire și ajunge la conductorii bateriei, completând circuitul. Werner luminează întreaga instalație cu lanterna lui Volkheimer. Bază, antenă, baterie. La sfârșit, ia lanterna între dinți, ridică cei doi conductori identici ai căștii în fața ochilor, le curăță învelișul cu fileturile unui șurub și atinge capetele dezvelite de diodă. Nevăzuți, electronii străbat firele zumzăind.

Hotelul de deasupra lor – atât cât mai rămăsese din el – scoate niște gemete nepământene. Lemnul crapă, de parcă dărâmăturile s-ar clătina pe un ultim punct de sprijin. De parcă până și o libelulă, dacă s-ar așeza peste ele, tot ar declanșa o avalanșă care să-i îngroape pentru totdeauna.

Werner își îndeasă casca în urechea dreaptă.

Nu merge.

Întoarce pe partea cealaltă carcasa deformată a radioului, o examinează. Bate ușor în lanterna lui Volkheimer, ca să reînvie lumina tot mai slabă. Se concentrează. Își reprezintă distribuirea curentului. Mai verifică o dată siguranțele, lămpile, știfturile fișelor. Acționează butonul de emisie/recepție, suflă praful de pe selector. Înlocuiește conductorii care ajung la baterie. Testează iar casca.

Și, de parcă ar avea din nou opt ani și ar sta ghemuit lângă sora lui, pe podea, la casa de copii, aude iar: paraziți. Tare, continuu. În amintirea lui, Jutta îl strigă pe nume, iar asta se înlănțuie cu o nouă imagine, mai surprinzătoare: două sfori atârnând pe fațada casei lui Herr Siedler, iar de ele e legat marele drapel purpuriu

neîntinat, roșu intens.

Werner schimbă frecvențele intuitiv. Niciun zgomot de fond, nici răbufniri de cod Morse, nici voci. Paraziți, paraziți, paraziți, paraziți, paraziți. În urechea lui funcțională, în radio, în aer. Ochii lui Volkheimer rămân fixați asupra lui. În pâlpâirea slabă a lanternei plutește praf – zece mii de particule rotindu-se ușor, licărind.

În pod

Neamțul închide ușile șifonierului și pleacă șchiopătând, iar Marie-Laure rămâne pe ultima treaptă a scării și numără până la patruzeci. Până la șaizeci. Până la o sută. Inima ei se precipită să transporte sânge oxigenat, iar mintea, să descurce situația. Își amintește o frază pe care Etienne o citise la un moment dat cu voce tare: *Chiar și inima, care la animalele mai evoluate pulsează mai energic în stare de agitație, iar la melc bate mai domol într-un context la fel de tumultuos.*

Încetinește inima. Îndoaie picioarele. Nu scoate niciun zgomot. Își lipește urechea de panoul fals al șifonierului. Ce aude? Moliile care rod întruna la salopetele antice ale bunicului ei? Nimic. Încetul cu încetul, deși pare imposibil, Marie-Laure își dă seama că i se face somn.

Își pipăie conservele din buzunare. Cum ar putea deschide una acum? Fără să facă zgomot?

Singura cale e să urce. Șapte trepte până la tunelul lung, triunghiular al mansardei. Tavanul din cherestea brută se ridică pe ambele laturi spre vârf, nu cu mult mai înalt decât ea. Acolo se adunase căldura. Nu există fereastră, nici ieșire.

N-are unde să fugă. Nu poate ieși decât pe unde venise.

Degetele ei întinse dau peste un bol de bărbierit vechi, peste un suport pentru umbrele și peste o ladă plină cu cine știe ce. Scândurile podelei de sub tălpile ei sunt la fel de subțiri ca mâinile ei. Știe din experiență cât zgomot

face o persoană care calcă pe ele.

Nu dărâma nimic.

Dacă neamțul deschide iar șifonierul, dă la o parte hainele, se strecoară pe ușă și urcă în pod, ei ce-i rămâne de făcut? Să-l pocnească în cap cu suportul pentru umbrele? Să-l străpungă cu un cuțit de cioplit?

Să țipe.

Să moară.

Tati.

Înaintează târâș pe grinda de mijloc, de la care pornesc scândurile înguste ale podelei, spre mătăhălosul horn de piatră din capătul îndepărtat. Grinda din mijloc e mai groasă și va fi mai silențioasă. Speră că nu-și pierduse simțul orientării. Speră că el nu e în spatele ei, țintind-o cu pistolul.

Pe burlanul coșului se aud ca o închipuire strigăte de lilieci, iar undeva departe, poate de pe o navă de război sau de undeva de dincolo de Paramé, răsună tir de artilerie.

Crac. Pauză. *Crac.* Pauză. Apoi vaierul prelung al obuzului în zbor și un *zbuł* când explodează pe o insulă din depărtare.

O spaimă sinistră, insidioasă, crește undeva dincolo de gânduri. Un fel de trapă interioară pe care trebuie să sară imediat, în care trebuie să se împingă cu toată puterea și pe care trebuie s-o încuie cu lacăt. Își scoate haina și o întinde pe podea. Nu îndrăznește să se ridice, de teama zgomotului pe care l-ar face genunchii ei pe scânduri. Timpul trece. De jos nu se aude nimic. O fi plecat? Așa de repede?

Sigur că n-a plecat. Doar știe și ea de ce venise, în stânga ei, câteva cabluri electrice șerpuiesc pe podea.

Chiar în față e cutia în care Etienne ținea discuri vechi. Patefonul lui Victrola cu manivelă. Vechiul aparat la care făcea înregistrările. Pârghia cu care ridica antena pe coș.

Își adună genunchii la piept și încearcă să respire prin

piele, în liniște perfectă, ca un melc. Are la ea cele două cutii de conserve. Cărămida. Cuțitul.

VII

August 1942

Prizonieri

Un caporal alarmant de subponderal, într-un echipament de camuflaj ponosit, vine să-l ia pe Werner pe jos. Are degete lungi și de sub caschetă îi iese un smoc de păr rărit. Un bocanc a rămas fără șiret, iar limba îi atârnă canibalistic.

— Ești mărunțel, spune el.

Werner, echipat cu noua lui jachetă de uniformă, o cască prea mare și catarama regulamentară de la curea, pe care scrie *Gott mit uns*[20]*,* își îndreaptă umerii. În lumina zorilor, bărbatul mijește ochii la școala imensă, apoi se apleacă, trage fermoarul raniței lui Werner și caută printre cele trei uniforme de la Institut, împăturite cu grijă. Examinează o pereche de pantaloni în lumină și pare dezamăgit că n-are nicio șansă să-l încapă. După ce închide geanta, și-o aruncă pe umăr; poate ca s-o păstreze sau doar s-o ducă el, Werner nu-și dă seama.

— Eu sunt Neumann. Mi se spune Doi. Mai e un Neumann, șoferul. El e Unu. Apoi mai sunt genistul, sergentul și cu tine, așa că, una peste alta, tot cinci suntem.

Fără fanfară, fără pompă. Așa face cunoștință Werner cu Wehrmachtul. Merg pe jos cei aproape cinci kilometri de la școală până în sat. Într-un bufet, roiuri de muște plutesc deasupra celor șase mese. Neumann Doi comandă două porții de ficat de vițel și le mănâncă pe amândouă, întingând în sânge cu bucățele de pâine neagră. Îi lucesc

[20] Dumnezeu e cu noi (germ.).

buzele. Werner așteaptă explicații – încotro se duc, la ce fel de unitate va fi arondat – dar nu i se oferă niciuna. Ecusoanele de sub epoleții și gulerul caporalului sunt roșii ca vinul, dar Werner nu mai ține minte ce înseamnă asta. Infanterie mecanizată? Război chimic? Bătrâna *frau* strânge farfuriile. Neumann Doi scoate din haină o cutiuță de tablă, răstoarnă pe masă trei pastile rotunde și le înghite. Apoi pune cutiuța la loc în haină și se uită la Werner.

— Împotriva durerilor de spate. Ai bani la tine?

Werner clatină din cap. Neumann Doi scoate dintr-un buzunar câteva Reichsmark boțite și murdare. Înainte de plecare, cere de la *frau* o duzină de ouă fierte și-i dă patru lui Werner.

De la Schulpforta iau un tren care trece prin Leipzig și se dau jos într-o stație de la vest de Lodz, ca să ia alt tren. De-a lungul peronului zac soldați dintr-un batalion de infanterie, toți adormiți, ca sub puterea farmecelor unei vrăjitoare. Uniformele lor uzate au un aer spectral în lumina slabă și soldații par să respire la unison, ceea ce creează un efect fantomatic, sinistru. Din când în când, un difuzor mormăie destinații total necunoscute pentru Werner – *Grimma, Wurzen, Grossenhain* –, deși nu circulă niciun tren, iar soldații nici nu se clintesc.

Neumann Doi stă cu picioarele depărtate și mănâncă ou după ou, înălțând un turn din coji în cascheta lui întoarsă pe dos. Se lasă înserarea. Un sforăit ușor, care crește și descrește, se aude dinspre compania adormită. Werner are senzația că el și Neumann Doi sunt singurele suflete rămase treze pe lume.

Se întunecase de-a binelea când dinspre răsărit se aude un șuierat, iar soldații adormiți încep să se agite. Werner se deșteaptă dintr-un fel de semivisare și se ridică în capul oaselor. Lângă el, Neumann Doi s-a ridicat deja și stă cu palmele unite și făcute cupă, ca și cum ar încerca să cuprindă o sferă de întuneric în căușul mâinilor.

Cuplajele zăngănesc, saboții de frână strunjesc roțile și din beznă se apropie cu viteză un tren. Mai întâi se deslușește o locomotivă întunecată, blindată, care suflă un gheizer dens de fum și abur. În urma locomotivei huruie câteva vagoane închise, apoi vine o turelă de mitralieră, cu doi trăgători așezați pe vine lângă ea.

După vagonul cu mitraliera vin niște vagoane-platformă, pline cu oameni. Unii stau în picioare; cei mai mulți stau în genunchi. Trec două vagoane, trei, patru. Toate par să aibă în față saci stivuiți pe post de paravânt.

Șinele de sub peron lucesc palid, vibrând sub întreaga greutate. Nouă vagoane-platformă, zece, unsprezece. Pline toate. Când trec, sacii arată straniu – de parcă ar fi fost modelați din argilă cenușie. Neumann Doi își ridică bărbia.

— Prizonieri, spune el.

Werner încearcă să distingă forme de oameni în timp ce vagoanele trec nedeslușite pe lângă ei: un obraz scobit, un umăr, licărul unui ochi. Oare poartă uniforme? Mulți stau sprijiniți cu spatele de saci, în fața vagoanelor. Arată ca niște sperietori expediate în vest ca să fie înfipte în cine știe ce grădină oribilă. Werner observă că unii prizonieri dorm.

O față trece într-o clipită pe lângă el, palidă, ca de ceară, cu o ureche lipită de podeaua vagonului.

Werner clipește. Ăia nu sunt saci. Ăla nu e somn. Fiecare vagon are în față o stivă de cadavre.

Când devine limpede că trenul nu va opri, toți soldații din jurul lor se liniștesc și închid iar ochii. Neumann Doi cască. Prizonierii trec vagon după vagon, un râu de oameni revărsându-se din noapte. Șaisprezece, șaptesprezece, optsprezece – ce rost are să numeri? Sute și sute de oameni. Mii. În cele din urmă, din beznă năvălește un ultim vagon-platformă, tot cu vii rezemați de morți, urmat de umbra altei turele de mitralieră, cu patru sau cinci trăgători, și trenul a trecut.

Zgomotul osiilor se stinge. Liniștea cuprinde iar

pădurea, ermetic. Undeva în partea aia e Schulpforta, cu turnurile ei întunecate, cu băieții care se scapă în pat, cu somnambulii și brutele ei. Undeva și mai departe e Zollverein, un leviatan tânguitor. Ferestrele care trepidează ale casei de copii. Jutta.

— Stăteau pe morți? spune Werner.

Neumann Doi închide un ochi și înclină capul, țintind ca un pușcaș în bezna care înghițise trenul.

— Bang, face el. Bang, bang.

Șifonierul

Câteva zile după moartea lui Madame Manec, Etienne nu iese deloc din birou. Marie-Laure și-l închipuie chircit pe divan, mormăind poezioare pentru copii și uitându-se după fantomele care trec prin pereți. În spatele ușii, tăcerea e atât de deplină încât ea începe să se teamă că reușise el cumva să părăsească de tot lumea asta.

— Unchiule? Etienne?

Madame Blanchard o duce pe Marie-Laure la St. Vincent ca să asiste la slujba de pomenire pentru Madame Manec. Madame Fontineau gătește ciorbă de cartofi cât să le ajungă o săptămână. Madame Guiboux aduce gem. Madame Ruelle a reușit, ea știe cum, să facă o prăjitură crocantă.

Orele ajung la capăt și se duc. Seara, Marie-Laure lasă o farfurie cu mâncare în fața ușii lui Etienne, iar de dimineață vine după farfuria goală. Stă singură în camera lui Madame Manec, adulmecând mirosurile de mentă, de ceară, de șase decenii de loialitate. Menajeră, infirmieră, mamă, complice, sfătuitoare, bucătăreasă – ce alte zece mii de lucruri fusese Madame Manec pentru Etienne? Pentru ei toți? Pe stradă, niște marinari nemți cântă un cântec de bețivi, iar deasupra aragazului, un păianjen de casă țese în fiecare zi o pânză nouă, ceea ce pentru Marie-Laure reprezintă o dublă cruzime: aceea că restul lumii își

vede de viață, iar pământul nu se oprește nici măcar o clipă în drumul său în jurul soarelui.

Biata copilă.

Bietul Monsieur LeBlanc.

Parc-ar fi blestemați.

Ce n-ar da să apară tatăl ei pe ușă. Să le zâmbească doamnelor, să-și pună palmele pe obrajii lui Marie-Laure. Cinci minute cu el. Un minut.

După patru zile, Etienne iese din camera lui. Treptele scârțâie sub pașii lui, iar femeile din bucătărie amuțesc. Pe un ton grav, le roagă pe toate să plece.

— Am avut nevoie de un răgaz ca să-mi iau rămas-bun, iar acum trebuie să am grijă de mine și de nepoata mea. Mulțumesc.

Imediat ce ușa bucătăriei se închide, Etienne trage zăvorul și o ia pe Marie-Laure de mâini.

— Gata, toate luminile sunt stinse. Foarte bine. Vino încoace, te rog.

Scaunele sunt mutate din loc. Masa de bucătărie e mutată din loc. Ea îl aude umblând la inelul din mijlocul podelei – ridică trapa. Apoi coboară în pivniță.

— Unchiule? Ce cauți?

— Asta, strigă el.

— Ce-i aia?

— Un fierăstrău electric.

Ea simte o lumină aprinzându-i-se în pântec. Etienne urcă scara, cu Marie-Laure după el. Etajul al doilea, al treilea, al patrulea, al cincilea, al șaselea, la stânga până în camera bunicului ei. El deschide ușile imensului șifonier, adună hainele vechi ale fratelui lui și le pune pe pat. Întinde un prelungitor pe palier și-l bagă în priză.

— O să se audă tare, spune el.

— Bine, spune ea.

Etienne intră în dulap, iar fierăstrăul se trezește strident la viață. Zgomotul pătrunde prin pereți, prin podea, prin pieptul lui Marie-Laure. Ea se întreabă câți vecini îl aud,

dacă nu cumva vreun neamț care-și lua micul dejun ciulește urechile, să asculte.

Etienne scoate o bucată dreptunghiulară din fundul dulapului, apoi taie ușa podului. Oprește fierăstrăul, se strecoară prin gaura proaspătă, urcă scara din spatele dulapului până în pod. Ea îl urmează. Toată dimineața, Etienne se târăște pe podeaua podului cu cabluri, clești și alte unelte pe care degetele ei nu le recunosc, țesând în jurul lui ceea ce ea își imaginează a fi o pânză electronică sofisticată. El mormăie în barbă, aduce broșuri groase sau piese electrice din diferite camere de la etajele inferioare. Podul scârțâie; muște de casă descriu prin aer bucle de un albastru electric. Seara târziu, Marie-Laure coboară pe scară și adoarme în patul bunicului ei, în zgomotul pe care-l face unchiul ei care muncește deasupra.

Când se trezește, pe sub streșini ciripesc rândunele de casă, iar din tavan se pogoară muzică.

Clair de lune, un cântec care o duce cu mintea la foșnet de frunze și la panglicile tari de nisip pe care le simte sub tălpi la reflux. Muzica se furișează, crește și revine pe pământ, apoi se aude vocea tânără a bunicului ei mort de mult: *În corpul omenesc sunt nouăzeci și șase de mii de kilometri de vase de sânge, copiii Cam cât să le înfășori de două ori și jumătate în jurul lumii…*

Etienne coboară cele șapte trepte, se strecoară prin tăblia din spate a dulapului și îi ia mâinile în mâna lui. Ea știe ce va spune înainte ca el să vorbească.

— Tatăl tău mi-a cerut să te ocrotesc, spune el.

— Știu.

— O să fie periculos. Nu e o joacă.

— Vreau să fac asta. Ar fi fost dorința lui Madame…

— Ia spune-mi. Spune-mi cum decurg lucrurile.

— Douăzeci și doi de pași din rue Vauborel până pe rue d’Estrees. Apoi, drept înainte până număr șaisprezece canale. Stânga pe rue Robert Surcouf. Încă nouă canale până la brutărie. Mă duc la tejghea și spun: „O pâine

simplă, vă rog”, iar ea trebuie să răspundă „Și ce mai face unchiul tău?”

— Întreabă de mine?

— Așa ar trebui. Ca să știe că ești dispus să ajuți. A fost propunerea lui Madame. Face parte din schemă.

— Și tu ce răspunzi?

— Răspund „Unchiul meu e bine, mulțumesc”. Apoi iau pâinea, o bag în traistă și vin acasă.

— Și chiar o să continue asta acum? Fără Madame?

— De ce nu?

— Cum plătești?

— Cu un cupon alimentar.

— Avem așa ceva?

— La parter, în sertar. Dar dumneata ai bani, nu?

— Da. Avem niște bani. Cum te întorci acasă?

— Direct.

— Pe ce drum?

— Pe rue Robert Surcouf până număr nouă canale. Dreapta pe rue d’Estrees. Număr șaisprezece canale înapoi până pe rue Vauborel. Știu tot, unchiule, am învățat pe dinafară. Am fost la băcănie de trei sute de ori.

— Să nu cumva să te abați din drum. Să nu te duci pe plajă.

— Vin direct acasă.

— Promiți?

— Promit.

— Atunci du-te, Marie-Laure. Du-te ca vântul și ca gândul.

Est

Călătoresc în vagoane de marfa prin Lodz, Varșovia, Brest. Kilometru după kilometru, Werner nu vede pe ușa deschisă nicio urmă de prezență umană, în afară de câte un vagon răzleț răsturnat lângă șine, strâmbat și slușit de vreo explozie. Soldații urcă și coboară din vagoane, slabi,

palizi, ducând fiecare câte o raniță, o pușcă și o cască de oțel. Dorm în ciuda zgomotului, frigului, foamei, ca și cum ar căuta cu disperare să se țină departe de lumea reală cât mai mult.

Șiruri de pini despart câmpii nesfârșite, în culori metalice. Ziua e mohorâtă. Neumann Doi se trezește, urinează afară din pragul ușii, scoate cutia cu pastile din haină și înghite încă două, trei tablete.

— Rusia, spune el, deși Werner nu-și dă seama ce marcase tranziția.

Aerul miroase a oțel.

Pe înserat, trenul se oprește, iar Neumann Doi îl conduce pe Werner pe jos printre șiruri de case în ruină, cu grinzi și cărămizi care zac în mormane carbonizate. Puținele ziduri rămase în picioare sunt brăzdate de hașurile negre ale tirului de mitralieră. E aproape întuneric când Werner e predat unui căpitan vânjos care cinează singur pe o canapea alcătuită dintr-un schelet de lemn și niște arcuri. În poala căpitanului, într-un vas de tablă, stă o bucată cilindrică de carne cenușie, din care ies aburi. Căpitanul îl examinează un timp pe Werner fără să spună nimic, cu o expresie nu atât dezamăgită, cât amuzată și obosită.

— Nu găseau și ei unii mai mari?

— Nu, domnule.

— Câți ani ai?

— Optsprezece, domnule.

Căpitanul râde.

— Zi mai bine doi’șpe. Taie o bucată circulară de carne, o mestecă îndelung, iar într-un sfârșit își vâră două degete în gură, scoate un zgârci și-l aruncă.

— O să vrei să te familiarizezi cu echipamentul. Să vedem dacă o să te descurci mai bine decât cel pe care ni l-au trimis data trecută.

Neumann Doi îl duce pe Werner la un Opel Blitz nespălat, un camion de teren de trei tone, cu o platformă

de lemn construită în spate. Într-o parte stau legate canistre de benzină deformate. Cealaltă parte e perforată din loc în loc de urme de glonț. Amurgul de plumb se stinge încetul cu încetul. Neumann Doi îi aduce lui Werner o lanternă cu kerosen.

— Gadgeturile sunt înăuntru.

Apoi dispare. Fără explicații. Bine ai venit la război. Molii minuscule roiesc în lumina lanternei. Epuizarea se cuibărește în fiecare părticică din ființa lui Werner. Așa înțelege doctorul Hauptmann să-l răsplătească sau să-l pedepsească? Tânjește să se așeze iar pe băncile de la casa de copii, să asculte cântecele lui Frau Elena, să simtă căldura pulsând în soba pântecoasă și să audă vocea subțire a lui Siegfreid Fischer psalmodiind despre submarine și avioane de vânătoare, s-o vadă pe Jutta desenând la celălalt capăt al mesei, schițând miile de ferestre ale orașului ei imaginar.

În camion viețuiește un miros: pământ, motorină vărsată, amestecată cu ceva putrezit. Trei geamuri pătrate reflectă lumina lanternei. E o mașină de radiocomunicații. Pe o băncuță de lângă peretele din stânga stau două stații de ascultare soioase, mari cât niște perne. O antenă telescopică RF, care se poate înălța și coborî din mașină. Trei seturi de căști, un rastel pentru arme, câteva compartimente pentru depozitare. Creioane de ceară, busole, hărți. Tot acolo, în niște carcase chinuite, așteaptă două dintre aparatele de emisie-recepție pe care le proiectase împreună cu doctorul Hauptmann.

Faptul că le vede aici, atât de departe, are darul de a-l liniști, ca și cum, aflându-se în largul mării, i-ar fi ieșit în cale un prieten vechi. Scoate primul aparat din cutia lui și-i deșurubează plăcuța din spate. Selectorul e crăpat, câteva siguranțe s-au ars și lipsește fișa transmițătorului. Caută în jur după unelte – o cheie tubulară, sârmă de cupru. Se uită afară pe ușa deschisă peste tabăra tăcută, la stelele țesute cu miile pe cer.

Oare tancurile rusești pândesc acolo? Cu tunurile îndreptate asupra luminii lanternei?

Își aduce aminte de Philco-ul voluminos, din lemn de nuc, al lui Herr Siedler. Uită-te la fire, concentrează-te, judecă. Până la urmă, va ieși la iveală o regularitate.

Când ridică iar ochii, după un șir de copaci îndepărtați se vede o lumină pală, de parcă ceva ar fi luat foc. Zorii. La opt sute de metri de el, doi băieți cu bețe în mâini umblă gârbovi în urma unei turme de vite costelive. Când Werner deschide cutia celui de-al doilea aparat de emisie-recepție, în spatele camionului apare un uriaș.

— Pfennig!

Bărbatul se agață cu brațele lui lungi de partea de sus a prelatei camionului. Eclipsează satul în ruine, câmpurile, răsăritul de soare.

— Volkheimer?

O pâine simplă

Stau în picioare, în bucătărie, cu draperiile trase. Ea e încă euforică, după ce se întorsese de la brutărie cu greutatea caldă a pâinii în traistă.

Etienne rupe pâinea.

— Uite. Îi așază în palmă un sul minuscul de hârtie, cam cât un ghioc.

— Ce scrie acolo?

— Numere. Multe numere. Primele trei ar putea fi frecvențe, nu-mi dau seama exact. Al patrulea – douăzeci-și-trei-zero-zero – ar putea fi o oră.

— Facem acum treaba?

— Așteptăm să se întunece.

Etienne întinde fire prin casă, petrecându-le după pereți, conectând unul la un clopoțel de la etajul al treilea, de lângă masa cu telefonul, altul, la o sonerie din pod, și încă unul la poarta de intrare. De trei ori o pune pe Marie-Laure să le testeze: ea stă în stradă, împinge poarta, iar

din străfundurile casei răsună două sonerii slabe.

Apoi, construiește un spate fals pentru șifonier, instalându-l pe șine, ca să poată fi deschis din ambele părți. Pe înserat, beau ceai și mestecă pâinea făinoasă, consistentă, de la brutăria familiei Ruelle. Când se întunecă de-a binelea, Marie-Laure își urmează unchiul pe scări până-n camera de la etajul șase, apoi sus, în pod. Etienne întinde antena grea, telescopică pe lângă horn. Apasă pe niște butoane și nișe pârâituri delicate inundă podul.

— Ești gata? Așa vorbea tatăl ei când se pregătea să spună vreun caraghioslâc. În memorie, Marie-Laure îi aude pe cei doi polițiști spunând: *Au fost persoane arestate pentru mai puțin de-atât.* Și vocea lui Madame Manec: *Nu vrei să trăiești înainte să mori?*

— Da.

El își drege glasul. Pornește microfonul și spune:

— 567, 32, 3011, 2300, 110, 90, 146, 7751.

Așa se scurg numerele, plutind peste acoperișuri, peste mare, zburând cine știe spre ce destinații. Până în Anglia, până la Paris, până la morți.

El schimbă frecvența și repetă transmisiunea. Și încă o dată. Apoi oprește toată instalația. Mașinăria ticăie pe măsură ce se răcește.

— Ce înseamnă cifrele, unchiule?

— Nu știu.

— Se traduc în cuvinte?

— Presupun că da.

Coboară amândoi pe scară și se strecoară afară din dulap. Niciun soldat nu-i așteaptă pe coridor, cu arma pregătită. Nu pare să se fi schimbat nimic. Lui Marie-Laure îi revine în minte o frază din Jules Verne: *Știința, băiete, e făcută din greșeli, dar sunt greșeli folositoare pentru că, încetul cu încetul, ne conduc la adevăr.*

Etienne râde ca pentru sine.

— Mai știi ce-a zis Madame despre broasca fiartă?

— Da, unchiule.
— Mă întreb cine era pe post de broască. Ea sau nemții?

Volkheimer

Genistul se numește Walter Bernd și e un bărbat taciturn, care pute de trăsnește și are pupilele asimetrice. Șoferul are treizeci de ani, strungăreață și i se spune Neumann Unu. Werner știe că Volkheimer, plutonierul lor, nu poate avea mai mult de douăzeci de ani, dar în lumina aspră a zorilor, de culoarea cositorului, pare de două ori mai bătrân.

— Partizanii atacă trenurile, explică el. Sunt organizați și căpitanul crede că-și coordonează atacurile prin radio.

— Ultimul tehnician n-a găsit nimic, spune Neumann Unu.

— E echipament de calitate, spune Werner. Într-o oră ar trebui să le repun în funcțiune pe amândouă.

O blândețe inundă ochii lui Volkheimer și rămâne acolo preț de câteva clipe.

— Pfennig nu seamănă deloc cu ultimul nostru tehnician, spune el, privindu-l pe Werner.

Pornesc la drum. Opelul se hurducă pe drumuri care nu se deosebesc prea mult de niște poteci bătătorite de vite. Se opresc după câțiva kilometri și instalează un radio pe un deal sau pe o creastă. Îi lasă acolo pe Bernd și pe Neumann Doi cel slăbănog și rânjit – unul cu o pușcă, celălalt cu căști pe urechi. Apoi mai parcurg câteva sute de metri cu mașina, suficient cât să traseze baza unui triunghi, calculând pe drum distanța, iar Werner pune în funcțiune principalul radioreceptor. Întinde antena din camion, își pune căștile și explorează spectrul, încercând să găsească ceva nepermis. O voce care n-ar avea ce căuta acolo.

O mulțime de focuri par să ardă în permanență la orizontul plat, imens. Werner merge cea mai mare parte

din timp cu spatele la drum, privind pământul pe care-l lasă în urmă, înapoi spre Polonia, înapoi spre Reich.

Nimeni nu trage în ei. Puține voci se deslușesc printre paraziți, iar cele pe care le aude sunt toate de nemți. Noaptea, Neumann Unu scoate conserve cu cârnăciori din lăzile cu muniție, Neumann Doi face niște glume obosite despre târfe cunoscute sau inventate, iar Werner are coșmaruri în care vede umbre de băieți strângând cercul în jurul lui Frederick, dar când se apropie, Frederick se transformă în Jutta, care-l pironește pe Werner cu o privire acuzatoare în timp ce băieții o dezmembrează și pleacă fiecare cu câte o bucată din ea.

Din oră în oră, Volkheimer își vâră capul sub prelata camionului și se uită în ochii lui Werner.

— Nimic?

Werner clatină din cap. Umblă la baterii, rearanjează antenele, verifică de trei ori siguranțele. La Schulpforta, cu doctorul Hauptmann, fusese un joc. Reușea să deducă frecvența lui Volkheimer. Întotdeauna știa dacă transmițătorul lui Volkheimer transmitea sau nu. Aici însă nu știe cum sau când sau unde și nici măcar dacă se fac transmisiuni. Aici, aleargă după năluci. Nu fac decât să consume combustibil trecând pe lângă căsuțe fumegânde, unități de artilerie făcute praf și morminte nemarcate, în timp ce Volkheimer își mângâie capul tuns periuță cu mâna lui uriașă, tot mai neliniștit pe zi ce trece. Din depărtare se aude bubuit de armament greu, dar trenurile de marfa germane sunt atacate în continuare, șinele sunt deformate, vagoanele răsturnate, soldații Führerului schilodiți, spre furia ofițerilor.

Ăla de colo o fi un partizan, moșneagul care taie copaci cu un fierăstrău? Dar cel care stă aplecat peste motorul mașinii? Dar cele trei femei care iau apă de la pârâu?

Noaptea se lasă ger, îmbrăcând peisajul într-o pojghiță argintie, iar Werner se trezește în camion cu degetele îndesate la subraț, scoțând aburi pe gură, cu lămpile

aparatului de emisie-recepție pâlpâind slab cu o lumină albastră. Cât de mare să fie zăpada? Doi metri, trei? Treizeci?

Kilometri de zăpadă, se gândește Werner. O să trecem cu mașina peste tot ce exista odinioară.

Toamnă

Vin furtuni care spală cerul, plajele, străzile, un soare roșu se scufundă în mare, făcând să se aprindă toate fațadele de granit orientate spre vest din Saint-Malo, trei limuzine cu tobe de eșapament acoperite lunecă pe rue de la Crosse ca niște stafii, iar vreo zece, doisprezece ofițeri germani, însoțiți de oameni cu reflectoare și camere de filmat, urcă treptele Bastionului Olandei și se plimbă în frig pe metereze.

De la fereastra lui de la etajul cinci, Etienne îi urmărește printr-un telescop din alamă – sunt aproape douăzeci cu totul: căpitani, maiori, ba chiar și un locotenent-colonel care-și strânge gulerul hainei și arată spre alte fortărețe de pe insulele din larg, în timp ce unul dintre soldați încearcă să-și aprindă o țigară în vânt, iar ceilalți râd când chipiul îi zboară peste parapet.

Peste drum, din casa lui Claude Levitte ies râzând trei femei. Ferestrele lui Claude sunt luminate, chiar dacă restul cartierului nu are curent electric. Cineva deschide o fereastră la etajul al treilea și aruncă în rue Vauborel un păhărel de tărie care se rotește în cădere, făcându-se nevăzut.

Etienne aprinde o lumânare și urcă la etajul șase. Marie-Laure a adormit. Scoate din buzunar o hârtie făcută sul și o desface. Renunțase deja la ambiția de a sparge codul: copiase numerele, le pusese într-o matrice, le adunase, le înmulțise. Nu se alesese cu nimic. Și totuși se alesese cu ceva. Pentru că Etienne scăpase de grețurile de după-amiază. Vederea îi rămăsese clară, inima nu-i mai jucase

feste. Într-adevăr, trecuse mai bine de o lună de când nu mai fusese nevoit să se chircească la perete în biroul lui și să se roage să nu mai vadă fantome trecând prin pereți. Când Marie-Laure intră pe ușă cu pâinea, iar el desface cu degetele hârtiuța făcută sul, aplecându-și gura spre microfon, se simte de neclintit. Se simte viu.

56778. 21. 4567. 1094. 467813.

Apoi ora și frecvența următoarei transmisiuni.

Durează deja de câteva luni, o dată la câteva zile, noi bucățele de hârtie sosesc, ascunse în pâine, iar mai nou, Etienne pune și muzică. Numai noaptea și numai câte o fărâmă de cântec: cel mult șaizeci sau nouăzeci de secunde. Debussy, Ravel, Massenet sau Charpentier. Așază microfonul în pâlnia pick-upului, cum făcea cu ani în urmă, și lasă discul să se învârtă.

Cine ascultă? Etienne își imaginează radiouri pe unde scurte, camuflate în cutii de făină de ovăz sau ascunse sub scândurile podelei, radiouri îngropate sub lespezi de piatră sau strecurate în coșurile pruncilor. Își imaginează douăzeci sau treizeci de ascultători pe toată coasta – poate și mai mulți în larg, radiourile căpitanilor de pe vase libere care transportă roșii, refugiați sau arme – englezi care se așteaptă la numere, dar nu și la muzică, și care se întreabă, probabil, *de ce?*

În noaptea asta pune Vivaldi. *L 'autunno – allegro.* Un disc pe care îl cumpărase fratele lui dintr-un magazin de pe rue Sainte-Marguerite în urmă cu patru decenii, cu cincizeci și cinci de centime.

Clavecinul intră săltăreț, viorile se lansează în înfloriturі ample, baroce – spațiul scund, întortocheat al podului e inundat de sunet. Dincolo de ziduri, la distanță de un cvartal și aproape treizeci de metri, doisprezece ofițeri germani zâmbesc în fața camerelor.

Ia fiți atenți aici, gândește Etienne. Ascultați.

Cineva îl atinge pe umăr. Trebuie să se sprijine de peretele înclinat ca să nu cadă. Marie-Laure stă în spatele

lui, în cămașă de noapte.

Viorile coboară în spirală, apoi urcă iar. Etienne o ia de mână pe Marie-Laure și împreună, sub plafonul jos, înclinat – în timp ce discul se învârte, iar transmițătorul poartă muzica peste parapete, prin trupurile nemților, apoi în largul mării – dansează. El o învârte. Degetele ei flutură prin aer. În lumina lumânării, pare o făptură de pe altă lume, cu fața ei plină de pistrui, în mijlocul căreia stau cei doi ochi nemișcați ca sacii cu ouă ai păianjenilor. Nu-l urmăresc, dar nici nu-l sperie. Aproape că par să privească într-un alt loc, mai adânc, într-o lume făcută cu totul din muzică.

Grațioasă. Subțire. Rotindu-se precis, deși el nu poate pricepe de unde știe ea ce e dansul.

Melodia continuă. O lasă să cânte prea mult. Antena e încă ridicată, probabil abia vizibilă pe fundalul cerului. Dacă podul ar lumina ca un far, ar fi același lucru. Dar la lumina lumânării, în goana suavă a concertului, Marie-Laure își mușcă buza de jos, iar fața ei devine o sursă secundară de strălucire, amintindu-i de mlaștinile din afara orașului în acele amurguri de iarnă când soarele deja apus n-a fost încă înghițit de tot, iar stuful captează ochiuri roșii de lumină și arde pe porțiuni întinse – locuri în care mergea cândva cu fratele lui, deși de atunci par să fi trecut mai multe vieți.

Asta înseamnă numerele, se gândește el.

Concertul se termină. O viespe se lovește de tavan: *tap, tap, tap.* Transmițătorul rămâne în pâlnia pick-upului, în timp ce acul ajunge la ultimul ril. Marie-Laure respiră greu, zâmbind.

După ce ea se întoarce la culcare, Etienne stinge lumânarea și rămâne multă vreme în genunchi lângă pat. Silueta scheletică a Morții umblă călare pe străzi, oprindu-se din când în când să se uite pe ferestre. Pe cap are coarne de foc, scoate fum pe nări și ține în mâna scheletică o listă nouă cu adrese. Privește lung mai întâi la ofițerii

care coboară din limuzine și intră în castel.

Apoi la odăile luminate ale parfumierului Claude Levitte.

Apoi la casa înaltă, cufundată în întuneric, a lui Etienne LeBlanc.

Să treci de noi, călărețule. Să treci de casa asta.

Floarea-soarelui

Merg pe un drum prăfuit, înconjurat de kilometri pătrați acoperiți cu floarea-soarelui veștede, atât de înalte, că aduc cu niște copaci. Tulpinile li s-au uscat și s-au întărit, au fețele plecate ca niște capete la rugăciune, iar când Opelul trece mugind pe lângă ele, Werner are senzația că o mie de ochi de ciclop se îndreaptă spre ei. Neumann Unu trage frâna camionului, iar Bernd lasă pușca de pe umăr, ia al doilea radio și intră singur printre flori să-l instaleze. Werner ridică antena înaltă și se așază la locul lui obișnuit, pe platforma Opelului, cu căștile pe urechi.

— Nu i-ai fript tu ouăle, flăcău bătrân ce ești, spune Neumann Doi din cabină.

— Ține-ți gura, spune Neumann Unu.

— Ți-o freci până adormi în fiecare noapte. Ți-o iei la labă. Dai la manivelă.

— Așa face jumate de armată. Și nemții, și rușii.

— Micul arian puber din spate sigur dă la manivelă grupa mare.

Bernd citește frecvențe la radio. Nimic, nimic, nimic.

Neuman Unu spune:

— Arianul adevărat e blond ca Hitler, suplu ca Göring și înalt ca Goebbels…

Se aude râsul lui Neumann Doi.

— Să dea dracii dacă…

— Destul, spune Volkheimer.

E sfârșitul după-amiezii. Toată ziua străbătuseră această regiune ciudată și pustie, fără să vadă altceva în afară de floarea-soarelui. Werner plimbă acul pe frecvențe, schimbă

benzi, reglează iar aparatul de emisie-recepție, răscolind printre paraziți. Aerul roiește de ei zi și noapte, ditamai paraziții ucraineni triști, sinistri, care par să fi existat cu mult înainte ca oamenii să inventeze un mod de a-i auzi.

Volkheimer coboară greoi din camion, își dă pantalonii jos și urinează printre flori, iar Werner hotărăște să strângă antena, dar nu apucă s-o facă pentru că aude – tare, clar și amenințător ca lama unui cuțit lucind în soare – o salvă de cuvinte în rusește. *Adin, șest, vosiem.* Fiecare fibră a sistemului lui nervos se trezește zvâcnind.

Dă volumul la maximum și-și apasă căștile pe urechi. Se aude iar: *ponie-blabla-feșchi, șer-blabla-doroșoi*… Volkheimer îl privește pe sub prelată ca și cum ar simți ce se întâmplă, ca și cum ar învia pentru prima oară de luni întregi, la fel ca în acea noapte, în zăpadă, când Hauptmann descoperise că radiourile lui Werner funcționau și trăsese un foc de pistol.

Werner întoarce milimetric butonul de reglaj fin, iar vocea îi tună brusc în urechi, *Dvi-nat-set, șaist-nat-set, davtset-adin,* aiureli, niște aiureli grozave, transmise pe fir direct în capul lui. Parcă ar fi băgat mâna într-un sac cu bumbac și ar fi dat peste o lamă de ras – totul unitar și uniform în afară de acel unic lucru periculos, atât de tăios, încât aproape că nu-l simți pătrunzându-ți în piele.

Volkheimer bate cu pumnul lui uriaș în aripa Opelului ca să-i reducă la tăcere pe Neumanni, Werner îi comunică lui Bernd canalul prin radioul aflat ceva mai departe, Bernd îl găsește, măsoară unghiul, îl transmite îndărăt, apoi Werner se apucă de calcule. Rigla de calcul, trigonometria, harta. Când Werner își trage căștile de pe urechi, rusul tot n-a terminat de vorbit.

— Nord nord-vest.

— Ce distanță?

Simple numere. Matematică pură.

— Un kilometru și jumătate.

— Transmit chiar acum?

Werner își duce o singură cască la ureche. Încuviințează din cap. Neumann Unu pornește Opelul cu un huruit, Bernd apare în pas alergător printre flori cu primul radio în brațe, Werner strânge antena și ies cu toții scrâșnind de pe drum, luând-o de-a dreptul prin lan, culcând la pământ florile care le ies în cale. Cele mai înalte sunt aproape cât camionul, iar capetele lor mari și uscate lovesc în capotă și în aripi.

Neumann Unu stă cu ochii pe contorul de parcurs și anunță distanțele cu voce tare. Volkheimer împarte arme. Două Karabiner 98K. Waltherul semiautomat cu lunetă. Lângă el, Bernd umple cu cartușe magazia Mauserului său. *Bong,* face floarea-soarelui. *Bong, bong, bong.* Camionul se leagănă ca o corabie pe mare când Neumann Unu îl conduce peste brazde.

— O mie o sută de metri, strigă Neumann Unu, iar Neumann Doi iese pe capota camionului și scrutează câmpul cu un binoclu. Spre sud, florile lasă locul unei parcele cu tărtăcuțe răscolite. Dincolo de ea, împrejmuită doar de pământ, se înalță o căsuță arătoasă, cu acoperiș de paie și pereți tencuiți cu ghips.

— Unde crește coada-șoricelului. La marginea câmpului.

Volkheimer ridică luneta.

— Ceva fum?

— Nimic.

— Vreo antenă?

— Greu de spus.

— Oprește motorul. De-aici o luăm pe jos.

Se lasă o tăcere deplină.

Volkheimer, Neumann Doi și Bernd intră cu armele printre flori și se fac nevăzuți. Neumann Unu rămâne la volan, iar >

Werner în spatele camionului. Nicio mină nu explodează în fața lor. În jurul Opelului, florile scârțâie pe tulpinile lor și-și pleacă fețele eliotrope ca într-o încuviințare tristă.

— O să-i luăm ca din oală pe fraieri, șoptește Neumann

Unu. Coapsa lui dreaptă tresaltă de câteva ori pe secundă. În spatele lui, Werner înalță antena cât îi permite curajul, își trage căștile și dă drumul radioului. Rusul pare să citească literele alfabetului. *Peh, zeh, kah, ceh, yu, miaki, znak.* Fiecare rostire pare să se iveasă din bumbacul acustic doar pentru urechile lui Werner, apoi să se risipească. Neumann Unu zgâlțâie ușor camionul cu vibrațiile piciorului lui, soarele sclipește printre rămășițele insectelor care mânjesc geamurile și întregul câmp începe să foșnească în vântul rece.

Oare n-au santinele? Oameni de veghe? Partizani înarmați care se furișează chiar acum în spatele camionului? Rusul de la radio îi bâzâie ca un gărgăun în ambele urechi, *zvu kaz vukalov* – cine știe ce orori anunță, poziții de trupe, orare de trenuri. Poate chiar în momentul ăsta le transmite artileriștilor poziția camionului – iar Volkheimer iese dintre flori, cea mai mare țintă umană posibilă, ținând arma ca pe un baston. Pare imposibil să încapă vreodată în căsuță, poate căsuța să dispară înăuntrul lui Volkheimer, și nu invers.

Mai întâi, împușcăturile răsună prin aerul din jurul căștilor. După o fracțiune de secundă, răsună chiar în căști, atât de tare, încât Werner aproape că și le smulge de pe urechi. Apoi se întrerup până și paraziții, iar tăcerea din căști devine ceva uriaș înaintând prin spațiu, un dirijabil spectral coborând lent.

Neumann Unu trage înainte-înapoi de pârghia puștii.

Werner își amintește cum se ghemuia lângă pătuțul lui cu Jutta după ce francezul încheia transmisia, ferestrele vibrau de la trecerea vreunui tren, ecoul transmisiunii părea să licărească în aer câteva clipe și el avea impresia că poate întinde mâna ca să-l prindă în plutirea lui.

Volkheimer se întoarce cu fața mânjită de cerneală. Își duce două degete uriașe la frunte, își dă casca pe spate, iar Werner își dă seama că nu e cerneală.

— Dă foc casei, spune el. Repede. Nu irosi motorina. Se

uită la Werner. Tonul îi e blând, aproape melancolic. Să salvezi echipamentul.

Werner lasă jos căștile audio, își pune casca de protecție. Peste lanul de floarea-soarelui trec în zbor lăstuni. Câmpul lui vizual descrie mici bucle, ca și cum i-ar fi fost afectat echilibrul. Neumann Unu merge în fața lui printre tulpini, fredonând un cântec, cu o canistră de combustibil în mână. Își croiesc drum printre flori spre căsuță, călcând peste lumânărele și morcovi sălbatici, cu frunzele maronii de la ger. Lângă ușa de la intrare, un câine zace în praf, cu botul pe labe, iar inițial Werner are impresia că e pur și simplu adormit.

Primul mort e pe podea, cu un braț prins sub el și un terci purpuriu în loc de cap. Pe masă e încă un om: stă culcat pe o ureche ca și cum ar dormi și i se văd doar marginile rănii, un violet de târfă. Sângele curs pe masă se îngroașă ca și cum ar fi ceară răcită. Pare aproape negru. E ciudat să te gândești că vocea lui zboară încă prin aer, și acum ar fi ajunsă deja în țara vecină, tot mai slabă cu fiecare kilometru.

Pantaloni rupți, haine soioase, unul dintre bărbați cu bretele – nu poartă uniforme.

Neumann Unu rupe o perdea făcută dintr-un sac de cartofi și iese cu ea afară, iar Werner îl aude cum toarnă peste ea motorină. Neumann Doi îi scoate bretelele celui de-al doilea bărbat mort, ia o funie de hașme agățată de prag, o strânge la piept și iese din casă.

În bucătărie, o bucățică de brânză a rămas nemâncată. Lângă ea stă un cuțit cu mâner de lemn tocit. Werner deschide un singur dulap. Înăuntru se ascunde un cuib de superstiții: borcane cu lichide închise la culoare, leacuri împotriva durerii fără etichetă, melasă, linguri lipite de lemn, ceva pe care scrie, în latină, *belladonna,* altceva însemnat cu un *X.*

Transmițătorul e unul slab, de înaltă frecvență – recuperat, probabil, dintr-un tanc rusesc. Arată mai

degrabă ca o mână de componente aruncate de-a valma într-o cutie. Antena cu polarizare orizontală instalată lângă căsuță n-ar fi avut cum să transmită la mai mult de cincizeci de kilometri, și asta cu indulgență.

Werner iese și se uită îndărăt la casă, albă ca oasele în lumina tot mai puțină. Se gândește la dulapul din bucătărie, cu licorile lui ciudate. La câinele care nu-și făcuse datoria. Poate că partizanii respectivi practicau un fel de magie de codru întunecos, dar n-ar fi trebuit să se joace cu magia superioară a radioului. Își atârnă pușca pe umăr și duce transmițătorul mătăhălos, încercat de vreme – conductorii, microfonul inferior – printre flori până la Opel, care așteaptă cu motorul pornit. Neumann Doi și Volkheimer sunt deja în cabină. Îl aude pe doctorul Hauptmann spunând: *Opera unui om de știință depinde de două lucruri. De interesele lui și de interesele vremurilor în care trăiește.* Toate au tins spre asta: moartea tatălui; toate acele ore de freamăt când asculta cu Jutta radioul cu cristale din pod; Hans și Herribert care-și purtau banderolele roșii pe sub cămăși, să nu le vadă Frau Elena; patru sute de nopți negre, scânteietoare, la Schulpforta, petrecute construind radiouri pentru doctorul Hauptmann. Distrugerea lui Frederick. Totul culminând cu acest moment, Werner îngrămădind echipament căzăcesc improvizat într-un camion, șezând cu spatele rezemat de băncuță și uitându-se cum se înalță peste câmp lumina căsuței în flăcări. Bernd urcă lângă el, cu pușca în poală, și niciunul nu se obosește să închidă ușa din spate când Opelul se pune duduind în mișcare.

Pietre

Plutonierul-major von Rumpel e chemat la un depozit de lângă Lodz. E prima lui deplasare după ce și-a încheiat tratamentul la Stuttgart și are senzația că oasele i s-au subțiat. Șase santinele cu căști de oțel sunt postate într-un

perimetru închis cu sârmă ghimpată. Urmează o mulțime de bătăi din călcâie și de saluturi. El își scoate haina și îmbracă un combinezon cu fermoar, fără buzunare. Trei zăvoare se deschid. Dincolo de o ușă, patru militari în combinezoane identice stau în picioare la niște mese luminate de lămpi de bijutier. Toate ferestrele sunt acoperite de placaj bătut în cuie.

Un *Gefreiter*[21] brunet explică procesul. Mai întâi, cineva scoate pietrele din monturile lor. Altcineva le va curăța una câte una într-o baie de detergent. O a treia persoană le va cântări pe rând, va anunța gramajul și i le va înmâna lui von Rumpel, care va examina pietrele cu lupa și va estima claritatea – *Incluziuni, Mici incluziuni, Claritate aproape perfectă.* O a cincea persoană, *Gefreiter*-ul va nota estimările.

— Lucrăm în ture de câte zece ore până terminăm.

Von Rumpel încuviințează din cap. Deja are senzația că șira spinării i se va face țăndări. *Gefreiter*-ul trage un sac închis cu lacăt de sub masă, îi dezleagă lanțul de la gură și îl răstoarnă pe o tavă acoperită cu catifea. Mii de pietre prețioase se revarsă: smaralde, safire, rubine. Citrin. Peridot. Crisoberil.

Printre ele licăresc sute și sute de mici diamante, cele mai multe prinse încă în coliere, brățări, butoni sau cercei.

Primul bărbat se așază cu tava la masa de lucru, pune un inel de logodnă în menghină și îndoaie garnitura cu un clește. Iar diamantul trece mai departe. Von Rumpel numără ceilalți saci de sub masă: nouă. Formulează un început de întrebare:

— De unde sunt…

Dar știe de unde sunt.

---

[21] Grad militar în armatele germană, austriacă și elvețiană, care urmează în ierarhie imediat după soldat.

Peșteră

Câteva luni după moartea lui Madame Manec, Marie-Laure încă se așteaptă s-o audă pe bătrână coborând scările, cu răsuflarea ei chinuită și vorbirea tărăgănată de marinar. *Maica Domnului, copilă, ce frig e!* Dar ea nu vine.

Pantofii la piciorul patului, sub machetă. Bastonul în colț. Coboară la parter, unde-și ține traista atârnată în cui. Afară. Douăzeci și doi de pași pe rue Vauborel. Apoi la dreapta și înainte până numără șaisprezece canale. Face stânga pe rue Robert Surcouf. Încă nouă canale până la brutărie.

— *O pâine simplă, vă rog.*

— *Și ce mai face unchiul tău?*

— *Unchiul e bine, mulțumesc.*

Uneori, pâinea are înăuntru un mic sul alb de hârtie, alteori n-are. Uneori, Madame Ruelle reușește să facă rost de câteva produse de toată ziua pentru Marie-Laure: varză, gogoșari, săpun. Înapoi până în intersecția cu rue d'Estrées. În loc să facă stânga pe rue Vauborel, Marie-Laure continuă drept înainte. Cincizeci de pași până la fortificații și alți aproximativ o sută de pași pe lângă baza zidurilor până la intrarea în gangul care se face tot mai îngust.

Găsește cu degetele încuietoarea. Scoate din haină cheia de fier pe care i-o dăduse Hubert Bazin cu un an în urmă. Apa e de gheață și-i ajunge până la fluierul piciorului. Degetele îi amorțesc instantaneu. Dar peștera e în sine un univers ingenios, înăuntrul căruia se învârtesc nenumărate galaxii: aici, într-o jumătate de cochilie de midie întoarsă cu fața în sus, trăiesc o ciripedă și o cochilie fusiformă minusculă, ocupată de un crab pustnic încă și mai mititel. Iar pe cochilia crabului? O ciripedă și mai mică. Și pe ciripedă?

În vechea cușcă jilavă, zgomotul mării absoarbe toate celelalte zgomote. Ea îngrijește de melci ca de niște plante

dintr-o grădină. Val cu val, moment după moment – vine aici ca să asculte făpturile care sug, se mișcă și scârțâie, să se gândească la tatăl ei la el în celulă, la Madame Manec pe câmpul ei de morcovi sălbatici, la unchiul ei închis timp de douăzeci de ani în propria-i casă.

Apoi se întoarce pe dibuite la poartă și o încuie în urma ei.

În acea iarnă, curentul electric e oprit mai tot timpul. Etienne conectează la transmițător două baterii marine, ca să poată transmite și când se ia curentul. Ca să se încălzească, pun pe foc lăzi, hârtii, ba chiar și mobilă veche. Marie-Laure ia covorul greu, din petice, de pe podeaua apartamentului lui Madame Manec și-l târăște până sus, la etajul șase, ca să și-l tragă peste plapuma ei. Uneori, în miez de noapte, în camera ei se face atât de frig, încât are senzația că aude chiciura așternându-se pe podea.

Orice pas pe stradă ar putea fi un polițist. Orice huruit de motor ar putea fi un detașament trimis după ei.

Sus, în pod, Etienne începe o nouă transmisie, iar ea se gândește: Ar trebui să mă postez la intrarea în casă, în caz că vine cineva. Ca să câștig câteva minute în contul lui. Dar e prea frig. E mult mai plăcut să stea în pat, sub greutatea covorului, și să se viseze înapoi la muzeu, să simtă sub degete pereții familiari, să străbată Sala Mare, cu ecoul ei, spre camera cheilor. Nu trebuie decât să traverseze podeaua pardosită, apoi să o ia la stânga, iar acolo o va aștepta tati, în picioare lângă mașina lui de tăiat chei.

Va spune: *De ce-ai întârziat atât, turturica mea?*

Va spune: *Nu te voi părăsi niciodată, nici într-un milion de ani.*

Vânătoare

În ianuarie 1943, Werner localizează o a doua transmisie ilegală într-o livadă în care un obuz căzut despicase în două aproape toți copacii. După două săptămâni, localizează o a treia, apoi o a patra transmisiune. Fiecare nouă descoperire pare a fi doar o variațiune pe tema precedentei: triunghiul se închide, segmentele se micșorează simultan, iar vârfurile se apropie până când sunt reduse la un singur punct – un șopron, o căsuță, pivnița vreunei fabrici sau cine știe ce adăpost scârbos în gheață.

— Transmite acum?

— Da.

— Din șopronul ăla?

— Vezi antena de pe peretele dinspre est?

Când poate, Werner înregistrează ce spun partizanii pe bandă magnetică. Își dă seama că oricui îi place să se audă vorbind. Hybris, ca în poveștile străvechi. Înalță antena prea mult, lungesc prea multe minute transmisia, se încred în siguranța și raționalitatea lumii care bineînțeles că nu există.

Căpitanul trimite vorbă că e încântat de progresele lor. Promite permisii, fripturi, coniac. Toată iarna, Opelul cutreieră teritoriile ocupate, iar orașele pe care Jutta le consemnase în jurnalul lor radio prind viață: Praga, Minsk, Ljubijana.

Din când în când, camionul trece pe lângă un grup de prizonieri, iar Volkheimer îi cere lui Neumann Unu să încetinească. Stă foarte drept, căutând din priviri pe cineva la fel de masiv ca el. Când îl găsește, bate în bord. Neumann Unu frânează, iar Volkheimer o ia voinicește prin zăpadă, vorbește cu un gardian, apoi înaintează greoi printre prizonieri, de obicei doar într-o cămașă care să-l apere de frig.

— Are pușca în mașină, spune Neumann Unu. Ce dracu', și-a lăsat pușca aici.

Uneori, se duce prea departe. Alteori, Werner îl aude perfect. *Ausziehen,* spune Volkheimer, cu răsuflarea ieșindu-i în fuioare din gură, iar rusul mătăhălos îl înțelege aproape de fiecare dată. „Dă-le jos". Un rus voinic, cu expresia unuia pe care nimic de pe lumea asta nu l-ar mai putea surprinde. Poate cu o singură excepție: un alt uriaș croindu-și drum cu greu spre el.

Își scot mănușile, cămașa de lână, haina roasă. Abia când le cere ghetele, ei se schimbă la față: clatină din cap, se uită în sus sau în jos, își dau ochii peste cap ca niște cai speriați. Werner își dă seama că, dacă-și pierd ghetele, îi paște moartea. Dar Volkheimer stă și așteaptă, colos lângă colos, și întotdeauna prizonierul cedează. Rămâne în șosetele lui nenorocite pe zăpada bătătorită, căutând privirile altor prizonieri, dar nimeni nu se uită la el. Volkheimer ia diferite articole de îmbrăcăminte, le probează și le dă înapoi dacă nu-i vin. Apoi urcă înapoi în camion, iar Neumann Unu bagă Opelul în viteză.

Gheață trosnind, sate arzând în pădure, nopți atât de geroase că nici nu mai ninge – iarna din acel an ia forma unui anotimp ciudat și bântuit, în care Werner cutreieră printre paraziți cum cutreiera pe vremuri străduțele cu Jutta, trăgând-o în căruț printre coloniile din Zollverein. O voce se materializează în cacofonia din căștile lui, apoi se stinge, iar el pornește să o caute. Așa, își spune Werner când o găsește iar, *așa:* o senzație ca atunci când închizi ochii și înaintezi pe dibuite ținându-te de un fir lung de o milă, până când simți sub unghii mica umflătură a unui nod.

Uneori, trec zile întregi între transmisiunile pe care Werner le prinde în capcană. Fiecare e o problemă de rezolvat, ceva care să-i ocupe mintea. Cu siguranță, mai bine așa decât să lupte în vreo tranșee împuțită și înghețată, plin de păduchi, cum luptaseră bătrânii

instructori de la Schulpforta în primul război. Asta e mai curat, mai mecanic, un război purtat prin aer, invizibil, cu linii ale frontului pretutindeni. Dar nu cumva vânătoarea asta ascunde plăceri irezistibile? Camionul hurducându-se în întuneric, o antenă întrezărită printre copaci?

Vă aud.

Ace în carul cu fân. Spini în laba leului. El îi găsește, iar Volkheimer îi smulge.

Toată iarna, nemții bat aceleași drumuri cu caii, săniile, tancurile și camioanele lor, bătătorind zăpada, transformând-o într-un amestec alunecos și însângerat de ciment și gheață. Iar când vine în sfârșit aprilie, duhnind a rumeguș și a hoituri, pereții canionului de zăpadă se surpă, în timp ce gheața de pe drumuri rezistă cu încăpățânare, o rețea invadatoare luminoasă, pustiitoare – o mărturie a crucificării Rusiei.

Într-o noapte, traversează un pod peste Nipru, în față se ivesc cupolele și copacii înfloriți ai Kievului, cenușa zboară în toate direcțiile, iar prostituatele se înghesuie în ganguri. Într-o cafenea, se așază la două mese de un infanterist nu cu mult mai copt decât Werner. Acesta fixează un ziar cu ochii jucându-i în cap și soarbe cafea cu o expresie de profundă mirare. De uluire.

Werner nu se poate abține să nu-l cerceteze cu privirea. Până la urmă, Neumann Unu se apleacă spre el.

— Știi de ce arată așa?

Werner clatină din cap.

— I-au degerat pleoapele și a rămas fără ele. Amărâtul.

Corespondența nu ajunge până la ei. Trec luni întregi și Werner nu-i scrie surorii lui.

Mesajele

Autoritățile de ocupație decretează că pe fiecare casă trebuie afișată o listă a locatarilor: *Dl Etienne LeBlanc, 62 de ani. Dra Marie-Laure LeBlanc, 15 ani.* Marie-Laure se

torturează visând cu ochii deschiși la ospețe întinse pe mese lungi: platouri cu mușchi de porc tăiat felii, mere coapte, banane flambate, ananas cu frișcă.

Într-o dimineață din vara anului 1943, se duce până la brutărie pe o ploaie măruntă. Coada se întinde până la ușă. Când Marie-Laure ajunge în sfârșit în față, Madame Ruelle o ia de mâini și-i vorbește foarte încet.

— Întreabă-l dacă poate citi și asta.

Sub pâine e o bucată de hârtie îndoită. Marie-Laure pune pâinea în traistă și strânge hârtia în pumn. Întinde un cupon, se duce direct acasă și încuie ușa cu zăvorul în urma ei.

Etienne coboară târșâindu-și picioarele.

— Ce scrie, unchiule?

— Scrie că *Monsieur Droguet îi transmite fiicei lui din Saint-Coulomb că refacerea decurge bine.*

— Mi-a zis că e important.

— Ce înseamnă asta?

Marie-Laure își dă jos traista, caută înăuntru și rupe o bucată de pâine.

— Cred că înseamnă că Monsieur Droguet vrea ca fiica lui să știe că se simte bine, spune ea.

În următoarele săptămâni, primesc noi bilețele. O naștere în Saint-Vincent. O bunică muribundă în La Mare. Madame Gardinier din La Rabinais îi transmite fiului ei că-l iartă. Dacă înăuntrul răvașelor se ascund mesaje secrete – dacă *Monsieur Fayou a suferit un infarct și s-a stins liniștit* înseamnă *Aruncați în aer gara de triaj din Rennes* –, Etienne n-are de unde ști. Important e că trebuie să existe oameni care ascultă, că cetățenii obișnuiți au radiouri, că par să simtă nevoia să facă schimb de vești. El nu iese niciodată din casă, o vede doar pe Marie-Laure, și iată-l totuși în centrul unei rețele de informații.

Conectează microfonul și citește cifrele, apoi mesajele. Le transmite pe cinci benzi diferite, dă instrucțiuni pentru următoarea transmisiune, apoi pune un disc vechi preț de

câteva momente. Întregul exercițiu durează cel mult șase minute.

Prea mult. Aproape sigur e prea mult.

Și totuși nu vine nimeni. Cei doi clopoței nu sună. Nicio patrulă germană nu urcă tropăind pe scări, să le tragă câte un glonț în cap.

Aproape în fiecare seară, Marie-Laure îl roagă pe Etienne să-i citească scrisorile de la tatăl ei, chiar dacă le-a învățat pe dinafară. Astăzi, el stă pe marginea patului ei.

Azi am văzut un stejar deghizat în castan.

Știu că vei lua decizia bună.

Dacă vei vrea să înțelegi vreodată, să te uiți în casa lui Etienne, înăuntrul casei.

— Ce crezi că a vrut să spună când a scris de două ori *în casă?*

— Am discutat lucrurile astea de atâtea ori, Marie.

— Ce crezi că face în momentul ăsta?

— Doarme, copilă. Sunt sigur de asta.

Ea se întoarce pe o parte, el îi trage plăpumile peste umeri, stinge lumânarea și privește lung acoperișurile și hornurile miniaturale ale machetei de la piciorul patului ei. O amintire îi revine în cuget: Etienne pe un câmp la est de oraș, cu fratele lui. Fusese în vara când Saint-Malo se umpluse de licurici, spre încântarea tatălui lor, care le meșterise băieților plase cu cozi lungi și le dăduse borcane cu capace legate cu sârmă, iar Etienne și Henri alergaseră prin iarba înaltă, în timp ce licuricii se îndepărtau plutind de ei, luminând intermitent, părând mereu să se înalțe exact atât cât să nu-i poată ajunge, de parcă pământul ar fi ars mocnit, iar licuricii ar fi fost scântei stârnite de pașii lor.

Henri spusese că vrea să pună în geam atâția licurici încât navele să-i poate vedea dormitorul de la mare depărtare.

Poate or fi licurici și vara asta, doar că nu vin pe rue Vauborel. Se pare că aici au rămas doar umbrele și

tăcerea. Tăcerea e rodul ocupației; atârnă pe crengi, se prelinge din canale. Madame Guiboux, mama cizmarului, a plecat din oraș. Ca și bătrâna Madame Blanchard. Așa că multe ferestre sunt neluminate. Orașul pare să fi devenit o bibliotecă plină de cărți într-o limbă necunoscută, iar casele, rafturi imense cu volume ilizibile și toate lămpile stinse.

Dar aparatul din pod e iar în funcțiune. O scânteie în noapte.

Din stradă se aude un zdrăngănit slab, iar Etienne se uită printre obloanele din dormitorul lui Marie-Laure, șase etaje mai jos, și vede stafia lui Madame Manec în lumina lunii. O vede cum întinde o mână, vrăbiile i se așază una câte una pe brațe, iar ea le vâră pe toate în haină.

Loudenvielle

Pirineii strălucesc. O lună pătată adastă pe crestele lor de parc-ar fi înfiptă acolo. Plutonierul-major von Rumpel merge cu taxiul în lumina ca de platină a lunii până la un *commissariat,* unde se pomenește în fața unui căpitan de poliție care-și mângâie întruna mustața bogată cu arătătorul și degetul mijlociu.

Poliția franceză făcuse o arestare. Cineva spărsese *chaletul* unui filantrop important, care avea legături cu Muzeul de Istorie Naturală din Paris, iar spărgătorul fusese prins având asupra lui o geantă de voiaj plină cu pietre prețioase.

Așteptarea e lungă. Căpitanul își studiază unghiile de la mâna stângă, apoi pe cele de la mâna dreaptă, apoi se întoarce iar la cea stângă. Von Rumpel se simte foarte slăbit în această seară, îi e și greață. Doctorul îl asigură că tratamentul s-a încheiat, că bombardaseră tumora și că urma o perioadă de așteptare, cu toate acestea în unele dimineți își leagă șireturile, apoi nu se mai poate ridica.

Sosește o mașină. Căpitanul îi iese în întâmpinare. Von

Rumpel se uită pe fereastră.

Doi polițiști extrag de pe bancheta din spate un bărbat plăpând, îmbrăcat într-un costum bej, cu o vânătaie perfectă, violacee, deasupra ochiului stâng. Cu cătușe la mâini. Pe guler are stropi de sânge. De parcă tocmai jucase rolul negativ într-un film. Polițiștii îl escortează pe captiv înăuntru, în timp ce căpitanul scoate o geantă din portbagajul mașinii.

Von Rumpel își scoate din buzunar mănușile albe. Căpitanul închide ușa biroului, pune geanta pe masă și trage jaluzelele. Își aprinde veioza de pe birou. Ceva mai departe, von Rumpel aude ușa unei celule închizându-se cu un zăngănit. Căpitanul scoate din geantă un carnețel de adrese, un teanc de scrisori și o pudră de damă. Apoi extrage un fund fals și șase săculeți de catifea.

Îi desface pe rând. Primul conține trei bucăți superbe de berii: roz, durdulii, hexagonale. În al doilea e un singur mănunchi de amazonit albastru-verzui, cu striații albe delicate, în al treilea e un diamant în formă de pară.

Von Rumpel simte un fior în vârfurile degetelor. Căpitanul scoate dintr-un buzunar o lupă, cu o expresie de lăcomie pură înflorindu-i pe față. Studiază îndelung diamantul, întorcându-l pe toate fețele. În mintea lui von Rumpel se derulează imagini cu Führermuseum – vitrine sclipitoare, boite sub coloane, pietre prețioase dincolo de geamuri, și încă ceva: o energie vagă, ca un curent electric de intensitate redusă, emanat de piatră. Care-i șoptește, îi promite că va șterge orice urmă de boală.

În sfârșit, căpitanul ridică ochii, cu conturul lupei imprimat în jurul ochiului într-un cerc clar, rozaliu. La lumina veiozei, buzele lui umede lucesc. Pune piatra înapoi pe prosop.

Von Rumpel ia diamantul peste birou. Are exact greutatea potrivită. Îi simte răceala pe degete, chiar și prin bumbacul mănușilor. Cu marginile total saturate de albastru.

Să creadă?

Dupont aproape că reușise să aprindă un foc înăuntrul pietrei. Dar, prin lentila lupei, von Rumpel își dă seama că piatra e la fel cu cea pe care o examinase în muzeu, cu doi ani în urmă. Pune falsul înapoi pe birou.

— Dar trebuie măcar s-o verificăm la raze X, nu? spune căpitanul în franceză, cu o expresie dezamăgită.

— Cum să nu, faceți cum credeți. Scrisorile alea rămân la mine, vă rog.

Ajunge la hotel înainte de miezul nopții. Două falsuri. E un progres. Două s-au găsit, mai sunt două, din care una trebuie să fie piatra originală. Își comandă pentru cină friptură de mistreț cu ciuperci proaspete. Și o sticlă întreagă de Bordeaux. Astfel de lucruri rămân importante, mai ales în vreme de război. Ele fac diferența între omul civilizat și barbari.

În hotel e curent și restaurantul e pustiu, dar chelnerul e excelent. Toarnă vinul cu grație, apoi se retrage. Când ajunge în pahar, închis la culoare ca sângele, vinul de Bordeaux aproape că pare o ființă vie. Von Rumpel simte o satisfacție la gândul că el e singura persoană din lume care va avea privilegiul să-l guste înainte să dispară.

Gri

Decembrie 1943. Între case se cască hăuri de ger. N-a mai rămas de ars decât lemn verde și tot orașul miroase a fum. Îndreptându-se spre brutărie, Marie-Laure, care are acum cincisprezece ani, suferă de frig cum nu suferise niciodată, înăuntru e ceva mai bine. Fulgi rătăciți par să plutească prin camere, aduși de vânt prin spărturile din pereți.

Aude pașii unchiului ei răsunând prin tavan, vocea lui – *310 1467 507 2222 576881* –, apoi cântecul bunicului ei, *Clair de lune,* se cerne peste ea ca o ceață albastră.

Avioanele se rotesc alene, la joasă altitudine, peste oraș.

Uneori par atât de aproape, încât Marie-Laure se teme că ar putea rade acoperișurile, dărâmând hornurile cu pântecele lor. Dar nu se prăbușește niciun avion, nu explodează nicio casă. Nimic nu pare să se schimbe, în afară de faptul că Marie-Laure crește – nu mai încape în niciuna dintre hainele pe care tatăl ei le adusese în rucsac în urmă cu trei ani. Iar pantofii o strâng. Începe să poarte trei perechi de șosete și o pereche de pantofi vechi ai lui Etienne, cu ciucuri.

Se zvonește că doar personalul de bază și cazurile medicale vor mai putea rămâne în Saint-Malo.

— Nu plecăm, spune Etienne. Tocmai acum, că facem și noi, în sfârșit, o faptă bună. Dacă doctorul nu ne dă scutiri, vedem noi cum le cumpărăm.

În fiecare zi, ea are momente când reușește să se piardă printre amintiri: impresiile vagi ale lumii vizuale de dinainte să împlinească șase ani, când Parisul era ca o bucătărie nesfârșită. Piramide de verze și cartofi peste tot, tarabe care gemeau de produse de patiserie, pește stivuit ca lemnele la standurile vânzătorilor de pește, rigolele pline de solzi argintii, pescăruși de alabastru repezindu-se în jos să înșface mărunțaiele. Oriunde se întorcea, fiecare cotlon era inundat de culoare: verdele prazului, violetul intens, lucios al vinetelor.

Acum, lumea ei devenise gri. Fețe gri, liniște gri, o teroare nervoasă gri planând asupra cozii de la brutărie, iar singura culoare din lume se aprinde vremelnic doar atunci când Etienne urcă scările până în pod, cu genunchii trosnindu-i, ca să mai citească în eter un șir de numere, să mai trimită un mesaj de la Madame Ruelle, să pună un cântec. Micul pod explodează în magenta, acvamarin și auriu timp de cinci minute, apoi radioul tace, griul năvălește îndărăt și unchiul ei coboară iar scara, șontâc-șontâc.

Febră

Poate că de vină e tocănița dintr-o bucătărie ucraineană anonimă; poate că partizanii otrăviseră apa; poate că Werner stă pur și simplu prea mult în locuri reci și umede, cu căștile la urechi. În orice caz, se declanșează febra, cu tot cu o diaree cumplită, iar Werner stă pe vine în noroi, în spatele Opelului, cu senzația că dă afară ultimele fărâme de civilizație. Trec ore întregi în care nu e în stare decât să-și lipească obrazul de cabina camionului, căutând ceva rece. Apoi îl iau în primire frisoanele, dese și intense, și nu-și poate încălzi corpul. Îi vine să sară în foc.

Volkheimer îi oferă cafea; Neumann Doi îi oferă tabletele despre care Werner aflase între timp că nu erau pentru dureri de spate. Îi refuză pe amândoi, iar 1943 îi lasă locul lui 1944. Werner nu-i mai scrisese Juttei de aproape un an. Ultima scrisoare primită de la ea era veche de șase luni și începea cu: *De ce nu scrii?*

Cu toate astea, reușește să descopere noi transmisiuni ilegale, cam una la două săptămâni. Recuperează echipamentul sovietic inferior, fabricat din oțel de proastă calitate, sudat cu stângăcie. Totul e cât se poate de nesistematic. Cum poartă ei un război cu echipament atât de prost? Lui Werner i se prezintă imaginea unei rezistențe cu organizare desăvârșită. Sunt niște insurgenți periculoși, disciplinați. Primesc ordine de la niște lideri feroce, sângeroși. Dar el vede cu ochii lui că rețeaua lor e atât de șubredă, încât e, practic, ineficientă – sunt murdari, în ultimul hal. Trăiesc în cocioabe. Sunt niște *desperados* zdrențăroși, care nu au nimic de pierdut.

Iar eforturile lui de a înțelege care teorie e mai aproape de adevăr par a fi zadarnice. Pentru că, de fapt, își spune Werner, cu toții sunt insurgenți, cu toții sunt partizani, fiecare persoană care le iese în cale. Oricine nu e german ar vrea să-i știe morți pe germani, chiar și cei mai

slugarnici dintre ei. Se retrag din calea camionului care intră huruind în oraș. Își ascund chipurile, familiile. Prăvăliile lor gem de încălțări luate de la morți.

Uite la ei.

În cele mai negre zile ale acelei ierni necruțătoare – în timp ce rugina pune stăpânire pe camion, puști și radiouri, iar diviziile germane se retrag pretutindeni în jurul lor – simte un dispreț profund pentru toate ființele umane pe lângă care trec. Satele în ruină, fumegânde, cioburile de cărămidă din stradă, zidurile țăndări, vagoanele răsturnate, câinii care latră, șobolanii și păduchii care mișună peste tot: cum pot trăi așa? Aici, în păduri, în munți, în sate, treaba lor e să smulgă din rădăcini dezordinea. Entropia totală a unui sistem, spunea doctorul Hauptmann, va descrește doar dacă va crește entropia altui sistem. Natura cere simetrie. *Ordnung muss sein*[22].

Dar ce fel de ordine fac ei acolo? Valizele, cozile, copiii urlând, soldații care se revarsă înapoi în orașe cu ochi care au văzut veșnicia – în care sistem e mai multă ordine? Cu siguranță nu în Kiev, Liov sau Varșovia. E Hades peste tot. Sunt pur și simplu prea mulți oameni, de parcă niște fabrici rusești colosale ar turna oameni noi la fiecare minut. Voi omorâți o mie, că facem noi încă zece mii.

Februarie îi găsește în munți. Werner tremură în spatele camionului, în timp ce Neumann Unu ia curbele scrâșnind. Sub ei șerpuiește o rețea nesfârșită de tranșee, pozițiile germanilor într-o parte, pozițiile rușilor ceva mai departe. Brâuri groase de fum brăzdează valea. Din când în când, câte un proiectil de artilerie zboară ca un fluturaș de badminton.

Volkheimer întinde o pătură și o înfășoară în jurul umerilor lui Werner. Înăuntrul lui, sângele se scurge dintr-o parte în alta ca mercurul, afară, pe geamuri, rețeaua de tranșee și artilerie de sub ei se arată foarte clar preț de

[22] Trebuie să fie ordine (germ.).

câteva clipe, într-o breșă ivită în ceață, iar lui Werner i se pare că are în față circuitele unui radio imens, fiecare soldat fiind un electron care lunecă în spatele altuia pe propriu-i traseu electric și, tot ca un electron, fiind cu desăvârșire lipsit de putere de decizie. Apoi intră într-o curbă și nu mai simte decât prezența lui Volkheimer lângă el, afară un amurg rece, pod după pod, deal după deal, coborând întruna. Raze de lună metalice, ferfenițite, se împrăștie pe drum, un cal alb stă pe un câmp și rumegă, un reflector mătură cerul, iar în fracțiunea de secundă când trec huruind pe lângă fereastra luminată a unei cabane de munte, Werner o vede pe Jutta așezată la o masă, fețele luminoase ale altor copii în jurul ei, broderia lui Frau Elena în chiuvetă și o duzină de cadavre de prunci îngrămădite într-un coș, lângă sobă.

A treia piatră

Stă în fața unui castel de lângă Amiens, la nord de Paris. Clădirea mare și veche geme în întuneric. E casa unui paleontolog ieșit la pensie, iar von Rumpel crede că aici se refugiase șeful pazei de la muzeul din Paris în urmă cu trei ani, în timpul haosului de după invadarea Franței. Un loc pașnic, o insulă apărată de câmpuri, cuibărită printre garduri vii ca într-un pântec. Urcă pe scară până într-o bibliotecă. Niște rafturi cu cărți fuseseră date la o parte; în spatele lor e seiful. Spărgătorul de seifuri al Gestapoului e priceput: are un stetoscop, nu-i trebuie lanternă. Îl deschide în câteva minute.

Un pistol vechi, o cutie cu titluri de valoare, un fișic de monede de argint oxidate. Și, într-o cutie de catifea, un diamant albastru, tăiat în formă de pară.

Inima roșie din piatră devine vizibilă preț de-o clipă, pentru ca în următoarea clipă să fie total inaccesibilă. Speranța se împletește cu disperarea în sufletul lui von Rumpel. Nu mai are mult. Sorții îi sunt favorabili, nu-i așa?

Dar își dă seama înainte să-l vadă în lumină. Exaltarea îl părăsește acum, zdrobită. Diamantul nu e autentic. E tot opera lui Dupont.

Găsise toate cele trei falsuri. Își epuizase norocul. Doctorul spune că tumora crește iar. Perspectivele războiului sunt în cădere liberă – Germania se retrage din Rusia, din Ucraina, din glezna Italiei. În curând, toți cei din Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg – toți cei care răscolesc continentul în căutare de biblioteci și texte sacre ascunse, de tablouri impresioniste dosite prin dulapuri – vor primi pușți și vor fi trimiși în focul luptei. Inclusiv von Rumpel.

Așadar, câtă vreme o va păstra, păstrătorul pietrei va fi nemuritor.

Nu poate abandona. Dar își simte mâinile atât de grele. Are un pietroi în loc de cap.

Una la muzeu, una în casa unui protector al muzeului, una trimisă cu șeful pazei. Ce fel de om să fie al treilea curier? Omul Gestapoului îl urmărește, atent la piatră, cu mâna stângă pe ușa seifului. Von Rumpel se gândește, pentru a câta oară, la extraordinarul seif pentru pietre prețioase de la muzeu. O cutie ca un puzzle. În niciuna dintre peregrinările sale nu mai întâlnise așa ceva. Cine să fie inventatorul?

Podul

Într-un oraș francez aflat mult la sud față de Saint-Malo, un camion german e aruncat în aer când traversa un pod. Mor șase soldați germani. Se dă vina pe teroriști. *Noapte și ceață,* șoptesc femeile care vin s-o vadă pe Marie-Laure. *Pentru fiecare nemțălău mort, vor executa zece de-ai noștri.* Politia umblă din ușă-n ușă și-i cheamă pentru o zi la muncă pe toți bărbații în putere. La săpat tranșee, la descărcat de vagoane, la împins de roabe cu ciment, la construit de baricade pe un câmp sau pe o plajă. Oricine e zdravăn trebuie să pună umărul la întărirea Zidului Atlanticului. Etienne stă în prag, strângând din ochi, cu biletele de la doctor în mână. Aerul rece îl biciuiește, iar frica se revarsă îndărăt în hol.

Madame Ruelle șușotește că autoritățile de ocupație pun atacul pe seama unei rețele sofisticate de transmisiuni radio anti-ocupație. Spune că se muncește la izolarea plajelor printr-o rețea de sârmă ghimpată și capre de lemn uriașe cărora li se spune *chevaux de frise.* Deja restricționaseră accesul la pasarelele de pe ziduri.

Femeia îi întinde o pâine, iar Marie-Laure o duce acasă. Când Etienne o rupe, găsește înăuntru o nouă bucățică de hârtie. Încă nouă numere.

— Credeam că o să facă o pauză, spune el.

Marie-Laure se gândește la tatăl ei.

— Poate că e chiar mai important acum, spune ea.

El așteaptă până se întunecă. Marie-Laure stă la intrarea în dulap, cu tăblia falsă dată la o parte, și ascultă cum unchiul ei dă drumul microfonului și transmițătorului din pod. Vocea lui blândă rostește numere în spațiu. Începe apoi muzica – gravă, suavă, multe violoncele în seara asta –, dar se întrerupe brusc.

— Unchiule?

El coboară scara cu mare greutate. Îi ia mâna.

— Războiul care l-a ucis pe bunicul tău a ucis șaisprezece milioane de oameni, spune el. Un milion și jumătate numai francezi, majoritatea mai tineri decât eram eu. Două milioane de partea germană. Dacă ai pune morții să mărșăluiască în șir indian, ar trece prin fața ușii noastre timp de unsprezece zile și unsprezece nopți. Noi aici nu schimbăm niște indicatoare, Marie. Și nici nu greșim câte o literă la poștă. Numerele astea nu sunt simple numere. Înțelegi?

— Dar noi suntem ăia buni. Nu-i așa, unchiule?

— Eu așa sper. Sper că suntem.

Rue des Patriarches

Von Rumpel intră într-o clădire de apartamente din arondismentul cinci. Proprietăreasa cu zâmbet afectat de la parter ia teancul de cupoane alimentare pe care i le întinde el și le face să dispară în halatul ei de casă. Printre picioarele ei roiesc pisici. Din apartamentul excesiv decorat din spatele ei vine un miros înțepător de flori de măr moarte, confuzie, bătrânețe.

— Când au plecat, Madame?

— În vara anului 1940.

Femeia pare gata să țistuie dezaprobator.

— Cine plătește chiria?

— Nu știu, Monsieur.

— Cecurile sunt trimise de Muzeul de Istorie Naturală?

— N-aș putea spune.

— Când a trecut ultima oară cineva pe aici?

— Nu trece nimeni. Cecurile sunt trimise prin poștă.

— De unde?

— Nu știu.

— Și în apartament nu intră și nu iese nimeni?

— N-a mai fost nimeni din vara aia, spune ea și se retrage cu chipul și unghiile ei de vultur în obscuritatea mirositoare.

El urcă la etaj. La etajul al patrulea, o singură yală marchează apartamentul lăcătușului. Înăuntru, ferestrele sunt baricadate cu placaj, prin ale cărui găuri pătrunde o lumină sidefie. I se pare că a intrat într-o cutie întunecoasă, atârnată înăuntrul unei coloane de lumină pură. Dulapurile sunt deschise, pernele canapelei sunt puțin răvășite, un scaun de bucătărie e căzut într-o rână. Totul evocă o plecare zorită, o percheziție riguroasă sau amândouă. Un inel negru de alge s-a format în vasul de toaletă, după ce apa a secat. Inspectează dormitorul, baia, bucătăria, cu o speranță diavolească, de neoprit izbucnindu-i pe dinăuntru: *Dar dacă totuși…*

Pe masa de lucru stau bănci minuscule, felinare minuscule, piese trapezoidale minuscule din lemn șlefuit. O mică menghină, o cutiuță de cuie, flaconașe cu clei întărit de mult. Sub masă, sub o husă, o surpriză: o machetă complicată a arondismentului cinci. Clădirile nu sunt vopsite, dar altfel sunt splendid lucrate, în detaliu. Obloane, uși, ferestre, canale. Fără oameni. O jucărie?

În dulap atârnă câteva rochii de fetiță roase de molii și un pulover brodat cu niște capre care pasc flori. Conuri de pin prăfuite se înșiră pe pervaz, aranjate de la mare la mic. Pe podeaua din lemn a bucătăriei a fost fixată bandă adezivă anti-frecare. Un loc unde domnește disciplina liniștită. Calmul. Ordinea. O singură sfoară e întinsă între masă și baie. Un ceas fără geam protector a stat în loc. Abia când găsește trei volume uriașe de Jules Verne în Braille, legate cu spirală, dezleagă misterul.

Un constructor de seifuri. Lăcătuș de geniu. Locuiește suficient de aproape de muzeu încât să poată ajunge pe jos. Angajat acolo toată viața lui de adult. Modest, aparent fără ambiții de înavuțire. O fiică oarbă. Destule motive să fie loial.

— Unde te ascunzi? se adresează el cu voce tare camerei. Praful se învolburează în lumina stranie.

Într-o geantă sau într-o cutie. Sub o plintă, dosită într-un

compartiment de sub scândurile podelei sau zidită în perete. Deschide sertarele din bucătărie și verifică în spatele lor. Dar toate fuseseră deja verificate de alții înaintea lui.

Atenția îi revine treptat la macheta cartierului. Sute de case minuscule, cu acoperișuri mansardate și balcoane. Își dă seama că e chiar cartierul în care se află, incolor, depopulat și miniaturizat. O ipostază mititică, spectrală a lui. Una dintre clădiri pare să fi fost netezită și tocită în mod deosebit de insistența degetelor – clădirea în care se află. Acasă.

Ajunge cu un ochi la nivelul străzii, un zeu ivit deasupra Cartierului Latin. Cu două degete, poate smulge orice clădire, poate trimite la pieire jumătate din oraș. Îl poate răsturna. Își pune degetele pe acoperișul clădirii de apartamente în care stă îngenuncheat. O mișcă încolo și încoace. Clădirea se desprinde ușor de machetă, ca și cum așa ar fi fost gândită. O răsucește în fața ochilor: optsprezece ferestre micuțe, șase balcoane, o minusculă ușă la intrare. Acolo, jos – sub fereastra asta – pândește proprietăreasa pirpirie, cu pisicile ei. Iar aici, la etajul al patrulea, e el.

Pe fundul ei descoperă o mică gaură, cam ca gaura de cheie din seiful pentru pietre prețioase de la muzeu pe care-l văzuse cu trei ani în urmă. Casa, deduce el, e un recipient. Un ambalaj. Se joacă o vreme cu ea, încercând să-i dezlege misterul. O întoarce cu susul în jos, încearcă pe dos, în lateral.

Inima i-o ia la goană. Ceva ud și febril îi inundă limba.

Ascunzi ceva înăuntru?

Von Rumpel lasă căsuța pe podea, ridică piciorul și o zdrobește.

Orașul alb

În aprilie 1944, Opelul intră huruind într-un oraș alb,

plin de ferestre fără geamuri. „Viena”, spune Volkheimer, iar Neumann Doi turuie despre palate habsburgice, șnițel vienez și fete ale căror vulve au gust de ștrudel cu mere. Dorm într-un apartament care mai păstrează ceva din opulența Lumii Vechi, cu mobila îngrămădită la perete, chiuvetele de marmură înfundate cu pene de găină și ziare lipite grosolan la ferestre. Dedesubt e o gară de triaj, un hățiș de șine de tren. Werner se gândește la doctorul Hauptmann, cu cârlionții și mănușile lui căptușite cu blană, Hauptmann care, în imaginația lui Werner, își petrecuse tinerețea vieneză în cafenele pline de viață în care viitori oameni de știință discutau despre Bohr și Schopenhauer, în timp ce statui de marmură priveau în jos de pe pervazuri ca niște nași blajini.

Hauptmann, care ar putea fi încă la Berlin. Sau pe front, ca toată lumea.

Comandantul orașului nu are timp de ei. Un subaltern îi spune lui Volkheimer că există indicii că rezistența ar transmite de undeva dinspre Leopoldstadt. Așa că dau întruna ture prin cartier. Ceața atârnă din copacii înmuguriți, iar Werner stă în spatele camionului și tremură. I se pare că orașul miroase a măcel.

Timp de cinci zile, nu aude la radio decât imnuri, emisiuni de propagandă înregistrate și transmisiuni de la colonei asediați care cer provizii, benzină, oameni. Pentru Werner e limpede că totul se destramă. Urzeala războiului se deșiră.

— Aici e opera, spune Neumann Doi într-o noapte. Fațada unei clădiri somptuoase, cu pilaștri și creneluri, se conturează grațios. De-o parte și de alta se înalță aripi maiestuoase, care reușesc cumva să pară masive și în același timp ușoare. Werner are în acel moment revelația minunatei frivolități de a construi clădiri splendide, de a compune muzică, de a cânta, de a tipări cărți imense, pline de păsări colorate, în fața indiferenței cataclismice, anihilatoare a lumii. Că închipuiți mai sunt oamenii! De ce

să te obosești să compui muzică, dacă tăcerea și vântul sunt mai cuprinzătoare? De ce să aprinzi lămpi dacă întunericul, inevitabil, le va stinge? Dacă prizonierii ruși sunt legați cu lanțuri de garduri, câte trei, patru, iar soldații germani le vâră grenade în buzunare și fug?

Opere! Orașe pe lună! Ridicol. Mai bine s-ar întinde cu toții pe caldarâm și i-ar aștepta pe băieții care trec prin oraș trăgând după ei sănii pline de cadavre.

La jumătatea dimineții, Volkheimer le ordonă să parcheze în Augarten. Soarele mistuie ceața și scoate la iveală primii muguri ai copacilor. Werner simte febra pâlpâind în el, o sobă cu ușa zăvorâtă. Neumann Unu care, dacă n-ar fi fost sortit să moară peste zece săptămâni, în timpul invaziei Aliaților în Normandia, ar fi putut deveni mai târziu frizer, ar fi mirosit a talc și a whisky și le-ar fi îndreptat clienților capetele vârându-le degetul arătător în ureche, ar fi avut pantalonii și cămășile acoperite veșnic cu păr tuns, ar fi lipit ilustrate din Alpi în jurul unei oglinzi mari, ieftine și șubrede din frizerie, și i-ar fi fost toată viața fidel soției lui voinice, Neumann Unu spune:

— Haideți la tuns.

Pune un scăunel pe trotuar, aruncă un prosop aproape curat pe umerii lui Bernd și se pune pe tăiat. Werner găsește un canal agreat de stat care dă valsuri și așază difuzorul în ușa deschisă a Opelului, ca să audă toți. Neumann Unu îl tunde pe Bernd, apoi pe Werner, apoi lațele amărâte ale lui Neumann Doi. Când începe un vals deosebit de vioi, Werner îl vede pe Volkheimer urcând pe scăunel și închizând ochii, Volkheimer, care omorâse deja o sută de oameni pe puțin, probabil chiar mai mulți, care intrase cu bocancii lui uriași, confiscați de la alții, în cocioabe jalnice de unde se făceau transmisiuni radio, Volkheimer, care se strecurase în spatele vreunui ucrainean emaciat, cu căști pe urechi și un microfon la gură, și-l împușcase în ceafa, apoi se întorsese la camion să-i spună lui Werner să recupereze transmițătorul pe un

ton calm, somnolent, chiar dacă aparatul era plin de bucăți de om.

Volkheimer, care are mereu grijă ca Werner să aibă de mâncare. Care-i aduce ouă, care împarte cu el supa, a cărui afecțiune față de Werner pare să fi rămas de neclintit.

Augarten se dovedește a fi destul de greu de inspectat, cu o mulțime de străzi înguste și clădiri rezidențiale înalte. Transmisiile trec prin clădiri, reflectându-se în același timp în ele. În acea după-amiază, cu mult după ce scăunelul fusese dus la locul lui, iar valsurile încetaseră, în timp ce Werner stă în fața radioului, fără să asculte nimic, o fetiță roșcată, cu o pelerină maronie, iese pe o ușă, o fetiță de vreo șase, șapte ani, micuță pentru vârsta ei, cu niște ochi mari și limpezi care-i amintesc de ai Juttei. Fetița traversează în fugă strada până în parc și se joacă singură acolo, sub copacii înmuguriți, în timp ce mama ei stă la colț și-și roade unghiile. Fetița se urcă în leagăn și pendulează înainte și înapoi, făcându-și vânt cu picioarele și, privind-o, Werner simte o supapă deschizându-i-se în suflet. Asta e viața, se gândește el, pentru asta trăim, să ne jucăm așa într-o zi când iarna slăbește în sfârșit chingile. Se așteaptă ca Neumann Doi să vină în spatele camionului și să spună o gugumănie, stricând momentul, dar nu vin nici el, nici Bernd, poate că ei nici n-o văd, poate că măcar acest lucru pur va scăpa nepângărit de ei, iar fata se leagănă și cântă un cântec vioi pe care Werner îl recunoaște, un cântec de numărat pe care-l cântau fetele care săreau coarda pe străduța din spatele orfelinatului: *Eins, zwei, Polizei, drei, vier, Offizier,* și ce-ar mai cânta și el cu ea, împingând-o tot mai sus, ar cânta *fünf sechs, alte Hex, siebien, acht, gute Nacht!* Apoi, maică-sa îi strigă ceva ce Werner nu aude și o ia de mână. Cotesc pe o stradă, cu micuța pelerină de catifea fluturând în urma lor, și dispar.

După mai puțin de o oră, reușește să prindă ceva printre

paraziți: o transmisiune simplă în germana elvețiană. *Aici KX46, transmisia de la 1600, recepționați" N* u înțelege chiar tot. Apoi nu se mai aude. Werner traversează piața și reglează personal cel de-al doilea aparat de emisie-recepție. Când vocea se aude din nou, face triangulația, pune numerele în ecuație, apoi ridică privirea și vede cu ochii lui ceea ce pare a fi o antenă cu fir care atârnă pe latura unei clădiri de apartamente de la marginea pieței.

Atât de ușor.

Ochii lui Volkheimer s-au însuflețit deja, un leu care adulmecă prada. De parcă el și Werner pot comunica fără prea multe cuvinte.

— Vezi firul ăla care atârnă acolo? îl întreabă Werner.

Volkheimer scrutează clădirea cu un binoclu.

— La fereastra aia?

— Da.

— Nu e prea aglomerat acolo? Cu atâtea apartamente?

— Aia e fereastra, spune Werner.

Intră în clădire. Werner nu aude focuri de armă. După cinci minute, e chemat într-un apartament de la etajul cinci, cu un tapet cu motive florale ametitor. Se așteaptă să i se ceară să evalueze echipamentul, ca de obicei, dar nu se vede nimic: nici cadavre, nici transmițător, nici măcar un aparat simplu, pentru ascultare. Doar lămpi ornamentate, o canapea brodată și tapetul rococo învolburat.

— Scoate scândurile podelei, ordonă Volkheimer, dar după ce Neumann Doi dă la o parte câteva scânduri și se uită sub ele, devine evident că sub podea nu e decât niște păr de cal vechi de zeci de ani, pus acolo pentru izolație.

— Să fie alt apartament? De la alt etaj?

Werner se duce în dormitor, deschide fereastra și se uită peste un balcon de fier. Ceea ce luase el drept antenă nu e decât o bară vopsită fixată pe un stâlp, probabil ca să susțină o sfoară de întins rufe. Nici vorbă de antenă. Și totuși, auzise o transmisiune. Sau nu?

O durere îl săgetează la baza craniului. Își împreunează mâinile la ceafa, se așază pe marginea unui pat nefăcut și se uită la hainele din cameră – un furou pe spătarul unui scaun, o perie cu cap de cositor pe birou, o mulțime de cutiuțe și flaconașe mătuite pe o masă de toaletă, toate nespus de feminine, de misterioase și de tulburătoare pentru el, în același fel în care-l tulburase soția lui Herr Siedler în urmă cu patru ani, când își ridicase fusta și îngenunchease în fața voluminosului aparat de radio.

O cameră de femeie. Așternuturi boțite, un miros ca de loțiune de corp în aer și fotografia unui tânăr – nepot? amant? frate? – pe măsuța de toaletă. Poate că greșise la calcule. Poate că semnalul ricoșase din alte clădiri. Poate că febra îi întunecase judecata. Trandafirii de pe tapetul din fața lui par să lunece, să se rotească, să-și schimbe locurile între ei.

— Nimic? întreabă Volkheimer din cealaltă cameră, iar Bernd îi răspunde:

— Nimic.

Într-un univers alternativ, se gândește Werner, femeia asta și Frau Elena ar fi putut fi prietene. O realitate mai plăcută decât asta. Apoi observă, agățat de clanță, un petic de catifea maro, cu glugă, o pelerină de copil, și exact în același moment, în camera vecină, Neumann Doi scoate un țipăt strident, surprins, ca un gâlgâit, apoi se aude un foc, urmat de un țipăt de femeie, apoi de alte împușcături, Volkheimer trece în fugă pe lângă el, urmat de ceilalți, și-l găsesc pe Neumann Doi în picioare în fața unui dulap, ținând cu ambele mâini arma, înconjurat de mirosul prafului de pușcă. La podea zace o femeie, cu un braț întors la spate ca și cum i s-ar fi refuzat o invitație la dans, iar în dulap nu e un radio, ci o copilă care stă în fund, cu un glonț în cap. Ochii ei rotunzi ca niște luni sunt deschiși și umezi, gura e rotunjită a surpriză, e fetița de la leagăne și nu poate avea mai mult de șapte ani.

Werner așteaptă ca fetița să clipească. Clipește, o

îndeamnă în gând, clipește, clipește, clipește. Volkheimer împinge deja ușa dulapului, care însă nu se închide de tot pentru că piciorul fetei atârnă în afară, iar Bernd o acoperă pe femeie cu o pătură, și cum de nu și-a dat seama Neumann Doi, deși normal că nu și-a dat seama, pentru că așa e Neumann Doi, așa sunt toți din unitatea asta, din armata asta, din lumea asta, fac ce li se spune, se sperie, umblă de colo-colo cu gândul doar la propria persoană. *Arată-mi unul care nu e așa.*

Neumann Unu își face loc cu umărul să iasă, cu ceva rânced în privire. Neumann Doi stă acolo, proaspăt tuns, cu degetele bătând ritmuri fără noimă pe patul puștii.

— De ce s-or fi ascuns? spune el.

Cu grijă, Volkheimer îndeasă piciorul copilei înapoi în dulap.

— Nu e niciun radio aici, spune el, închizând ușa. Fire de greață înfășoară traheea lui Werner.

Afară, felinarele stradale tremură într-un vânt târziu. Norii se ridică la apus peste oraș.

Werner urcă în Opel, cu senzația că toate clădirile se adună în jurul lui, cresc și se deformează. Cu capul lipit de pupitru, vomită între propriile încălțări.

De fapt, dragi copii, matematic vorbind, toată lumina e invizibilă.

Bernd urcă și el, închide ușa, Opelul se trezește la viață, aplecându-se la un viraj, iar Werner simte cum se înalță străzile în jurul lor, rotindu-se încet într-o spirală fără fund în care camionul se va afunda tot mai adânc.

Douăzeci de mii de leghe sub mări

În fața ușii de la camera lui Marie-Laure așteaptă un obiect mare, împachetat cu ziare și sfoară.

— Felicitări pentru cei șaisprezece ani împliniți! spune Etienne de pe scară.

Ea rupe hârtia. Două cărți, așezate una peste alta.

Trecuseră trei ani și patru luni de când tata plecase din Saint-Malo. O mie două sute douăzeci și patru de zile. Trecuseră aproape patru ani de când nu mai simțise Braille sub degete și totuși literele îi revin în memorie ca și cum se întrerupsese din citit abia ieri.

Jules. Verne. Douăzeci. De mii. De leghe. Partea. Întâi. Partea a doua.

Se aruncă în brațele unchiului ei și-l cuprinde cu brațele pe după gât.

— Ziceai că n-ai apucat s-o termini. Mi-am zis că, decât să ți-o citesc eu, mai bine mi-o citești tu mie.

— Dar cum…

— Monsieur Hebrard, librarul.

— Dar nu se găsește nimic! Și sunt așa de scumpe…

— Ți-ai făcut o mulțime de prieteni în orașul ăsta, Marie-Laure.

Ea se instalează pe podea și deschide cartea la prima pagină.

— O iau de la capăt. De la început.

— Perfect.

— *Capitolul unu,* citește ea. *Un recif mișcător. Anul 1866 a fost marcat de un eveniment straniu, de o întâmplare misterioasă care a rămas probabil întipărită în memoria tuturor…* înghite pe nerăsuflate primele zece pagini, iar povestea îi revine în memorie: curiozitatea întregii lumi e ațâțată de ceea ce pare a fi un monstru marin legendar, iar profesorul Pierre Aronnax, renumit specialist în biologie marină, își propune să afle adevărul. Să fie un monstru sau un recif mișcător? Sau altceva? în următoarele pagini, Aronnax va plonja peste bordul fregatei. Curând după aceea are să nimerească, împreună cu Ned Land, canadianul cu harponul, pe submarinul căpitanului Nemo.

Dincolo de fereastra acoperită cu carton, dintr-un cer de platină cade o ploaie măruntă. O porumbiță râcâie burlanul, strigând gu-gu-gu. În port, un sturion face un singur salt, ca un căluț argintiu, apoi se face nevăzut.

Telegramă

Pe Coasta de Smarald a sosit un nou comandant de garnizoană, un colonel. Dichisit, deștept, eficient. Cu medalii câștigate la Stalingrad. Purtător de monoclu. Însoțit invariabil de o superbă secretară-traducătoare franțuzoaică, care poate că se învârtise sau nu pe lângă familia regală rusă.

El e de statură medie și a încărunțit înainte de vreme, dar reușește, printr-un artificiu de atitudine și ținută, să-i facă pe cei de lângă el să pară mărunți. Se zvonește că el ar fi colonelul care condusese o întreagă companie de automobile înainte de război. Că e un om care înțelege forța pământului german, care-i simte vigoarea întunecată, preistorică pulsând în propriile-i celule. Că nu va ceda niciodată.

În fiecare seară, comandantul trimite telegrame de la oficiul poștal din Saint-Malo. Printre cele șaisprezece comunicări oficiale trimise pe 30 aprilie 1944 se numără și o misivă către Berlin.

= TRANSMISIUNI TERORISTE INTERCEPTATE ÎN COTES D'ARMOR PROBABIL SAINT-LUNAIRE DINAIRD SAINT-MALO SAU CANCALE = CEREM ASISTENȚĂ PENTRU LOCALIZARE ȘI ELIMINARE

Punct, punct, liniuță, liniuță – și mesajul e preluat de firele întinse prin toată Europa.

VIII

9 august 1944

Fort Național

În a treia după-amiază de când începuse asediul la Saint-Malo, ploaia de obuze se domolește, ca și cum artileriștii ar fi adormit brusc la posturi. Ard copaci, mașini, case. Soldați germani beau vin în barăci. În pivnița colegiului, un preot stropește pereții cu apă sfințită. Doi cai înnebuniți de spaimă sparg cu picioarele ușa garajului în care sunt închiși și o iau la galop printre casele fumegânde de pe Grand Rue.

În jur de ora patru, un mortier american, aflat la vreo trei kilometri, lansează un singur proiectil cu țintă imprecisă. Acesta planează deasupra zidurilor orașului și explodează lângă parapetul de nord al Fort Național, unde sunt ținuți captivi trei sute optzeci de francezi care nu prea au unde să se adăpostească. Nouă sunt uciși pe loc. Unul dintre ei ținând strâns mâna de bridge pe care o juca în momentul când căzuse obuzul.

În pod

În toți cei patru ani de când Marie-Laure era la Saint-Malo, clopotele de la Saint-Vincent măsuraseră timpul. Acum însă, clopotele tăceau. Nu știe de când e captivă în pod și nici măcar dacă e zi sau noapte. Timpul e lunecos – o dată dacă-l scapi din mână, te trezești că nu-l mai prinzi în veci.

Îi e atât de îngrozitor de sete, încât îi trece prin cap să-și muște propriul braț și să bea lichidul care curge prin el. Scoate conservele din haina unchiului ei și-și lipește buzele

de marginile lor. Amândouă au gust de tablă. Până la conținutul lor e doar un milimetru.

Nu risca, spune vocea tatălui ei. *Nu risca să faci zgomot.*

Una singură, tati. Pe cealaltă o păstrez. Neamțul a plecat. Aproape sigur a plecat până acum.

De ce nu s-a declanșat soneria?

Pentru că a tăiat el firul. Sau n-am auzit-o eu, că dormeam. Și mai am vreo cinci, șase explicații.

De ce să plece, când ceea ce caută e aici?

Cine știe ce-o căuta?

Știi tu ce caută.

Mi-e așa de foame, tati.

Încearcă să te gândești la altceva.

Cascade asurzitoare cu apă limpede, răcoroasă.

Vei scăpa cu viață, ma chérie.

De unde știi?

Datorită diamantului din buzunarul hainei. Pentru că l-am lăsat acolo ca să te apere.

N-a făcut decât să sporească numărul pericolelor.

Atunci de ce n-au nimerit casa? De ce n-a luat foc?

E o piatră, tati. O pietricică. Există doar noroc sau ghinion. Hazard și fizică. Mai știi?

Trăiești.

Trăiesc doar pentru că n-am murit încă.

Nu deschide conserva. O să te audă. O să te omoare fură să șovăie.

Cum să mă omoare, dacă sunt nemuritoare?

Întrebările se înșiră una după alta. Mintea lui Marie-Laure stă să dea în clocot. Tocmai reușise se urce pe băncuța pianului din fundul podului și începuse să pipăie transmițătorul lui Etienne, încercând să-i identifice butoanele și rolele – ăsta e fonograful, ăsta e microfonul, aici e unul dintre cei patru conductori conectați la cele două baterii – când aude ceva de jos.

O voce.

Cu mare grijă, se dă jos de pe bancă și-și lipește urechea

de podea.

El e exact sub ea. Urinează în toaleta de la etajul șase. Scoate un jet jalnic, intermitent, și geme ca și cum ar fi un proces chinuitor.

— *Das Häuschen fehit, wo bist du Häuschen?*[23] strigă el printre gemete.

E ceva cu el.

— *Das Häuschen fehit, wo bist du Häuschen?*

Niciun răspuns. Oare cu cine vorbește?

De undeva de afară se aude bubuitul surd al unor mortiere îndepărtate și scrâșnetul obuzelor care cad din cer. Îl aude pe neamț ieșind din toaletă și îndreptându-se spre dormitorul ei. Cu același șchiopătat. Mormăind. Dezaxat. Oare ce-o însemna asta – *Häuschen?*

Arcurile din salteaua ei scârțâie – ar recunoaște sunetul ăsta oricând. O fi dormit în patul ei până acum? Șase detunături intense răsună una după alta, mai intense și mai departe decât tirul de antiaeriană.

Tunuri navale. Urmează tobele, cinelele, gongurile exploziilor, țesând o rețea stacojie deasupra acoperișului. Acalmia trecuse.

Abis în stomac, deșert în gâtlej – Marie-Laure scoate din haină o conservă. Cuțitul și cărămida sunt la îndemână.

Nu!

Dacă mă mai iau mult după tine, tati, o să mor de foame cu mâncarea în mână.

De jos, din dormitorul ei, nu se mai aude niciun zgomot. Obuzele se înșiră cu răbdare, fiecare proiectil șuierând în timp ce săgetează cerul la intervale previzibile, crestând o lungă parabolă stacojie deasupra acoperișului. De aceste zgomote se folosește ca să deschidă conserva. Obuzul face *iiiiiiii,* cărămida lovește cuțitul, iar cuțitul conserva, *ding.* Undeva, o detunătură surdă, oribilă. Schije de obuz se înfig vâjâind în zeci de pereți de case.

---

[23] Lipsește căsuța, unde ești, căsuță? (germ.).

Iiiiii ding. Iiiiii ding. La fiecare lovitură, o rugăciune. Fă să nu audă.

După cinci lovituri, din ea curge lichid. Cu a șasea lovitură, reușește să deschidă cutia pe sfert, apoi îndoaie capacul cu lama cuțitului.

O duce la gură și bea. Răcoros, sărat – e fasole. Fasole verde fiartă, la conservă. Apa în care a fiert are un gust divin, întregul ei corp pare să se deschidă ca s-o absoarbă. Golește cutia. În mintea ei, taică-său a amuțit.

Capete

Werner scoate antena prin tavanul surpat și o lipește de o țeava deformată. Nimic. Târându-se în patru labe, trage după el antena pe toată circumferința beciului, ca și cum l-ar lega pe Volkheimer în fotoliul aurit. Nimic. Stinge lanterna aproape consumată, își duce căștile la urechea bună, închide ochii în obscuritate, dă drumul radioului reparat și plimbă acul în sus și-n jos pe bobina de acord, comprimându-și toate simțurile într-unul singur.

Paraziți, paraziți, paraziți, paraziți.

Poate că sunt îngropați prea adânc. Poate că rămășițele hotelului creează o umbră electromagnetică. Poate că o componentă esențială a radioului e stricată, iar Werner n-o identificase. Sau poate că super-savanții Führerului inventaseră o armă care să le anihileze pe toate celelalte, acest colț de Europă fusese făcut una cu pământul, iar Werner și Volkheimer erau singurii rămași în viață.

Își scoate căștile și întrerupe conexiunea. Rațiile s-au terminat de mult, ploștile sunt goale, iar mâzga de pe fundul căldării pline cu pensule e de nebăut. Și el, și Volkheimer luaseră câteva guri, dar Werner se îndoiește că-l va mai ține stomacul să mai încerce.

Bateria din radio e aproape consumată. Când se va consuma de tot, le va rămâne bateria americană mare, de unsprezece volți, cu pisica neagră imprimată într-o parte.

Și apoi?

Cât oxigen transformă sistemul respirator al unui om în dioxid de carbon într-o oră? Existase o vreme când Werner ar fi fost încântat să afle răspunsul la această întrebare. Acum însă stă lângă Volkheimer, cu două grenade în poală, simțind cum se mistuie tot ce mai rămăsese luminos în el. Răsucește mai întâi cilindrul primei grenade, apoi și pe al celeilalte. Le-ar amorsa doar ca să facă lumină în locul ăla, doar ca să vadă iar.

Volkheimer aprinde din când în când lanterna și-i îndreaptă fasciculul plăpând spre colțul mai îndepărtat, unde opt sau nouă capete din ipsos stau pe două rafturi, unele răsturnate. Arată ca niște capete de manechine, modelate însă cu mai multă pricepere, trei cu mustață, trei pleșuve, unul cu un chipiu militar. Chiar și cu lumina stinsă, capetele capătă o putere stranie pe întuneric: perfect albe, nu întru totul vizibile, dar nici întru totul invizibile, imprimate pe retina lui Werner, aproape strălucind în beznă.

Tăcute, atente, privind fără să clipească.

E mintea care-i joacă feste.

Uitați-vă în altă parte, fețelor.

Prin beznă, Werner se târăște spre Volkheimer – genunchiul uriaș al prietenului său în întuneric are darul de a-l reconforta. Stă cu pușca lângă el. Ceva mai departe e cadavrul lui Bernd.

— Ai auzit vreodată ce povești spuneau pe seama ta? întreabă Werner.

— Cine?

— Băieții de la Schulpforta.

— Am auzit câteva.

— Îți plăcea? Să fii Uriașul? Să bagi în sperieți pe toată lumea?

— Nu-i așa o fericire să fii mereu întrebat ce înălțime ai.

Undeva, la suprafață, explodează un obuz. Acolo undeva orașul arde, marea se sparge, gâștele de mare bat din

aripile lor împenate.

— Și ce înălțime *ai*?

Volkheimer scoate un fornăit, un râs ca un lătrat.

— Crezi că Bernd avea dreptate cu grenadele?

— Nu, spune Volkheimer, înviorându-se brusc. Ne-ar omorî.

— Chiar dacă am construi un soi de barieră?

— Am muri zdrobiți.

Werner încearcă să deslușească în beznă capetele din colțul îndepărtat al beciului. Ce altceva să fie, dacă nu grenade? Oare Volkheimer chiar își închipuie că va veni cineva să-i salveze? Că meritau să fie salvați?

— Și ce facem, stăm și așteptăm?

Volkheimer nu răspunde.

— Cât timp?

După ce se consumă bateriile radioului, bateria americană de unsprezece volți ar mai trebui să-i asigure o zi de funcționare. Sau l-ar putea branșa la becul lanternei lui Volkheimer. Cu bateria, vor câștiga încă o zi de paraziți. Încă o zi de lumină. Dar nu vor avea nevoie de lumină ca să folosească pușca.

Delir

La marginea câmpului vizual al lui von Rumpel flutură un fel de franjuri violeți. Probabil că se întâmplase ceva cu morfina – poate luase prea mult. Sau poate că boala avansase într-atât încât îi afecta vederea.

Pe geam intră cenușă ca o ninsoare. Oare e dimineață? Strălucirea de pe cer ar putea veni de la lumina focurilor. Așternuturile îmbibate de sudoare, uniforma leoarcă, de parcă ar fi înotat în somn. Gust de sânge în gură.

Se târăște până la marginea patului și se uită la machetă. O examinase centimetru pătrat cu centimetru pătrat. Făcuse țăndări un colț cu fundul unei sticle de vin. Mai toate structurile erau goale pe dinăuntru – castelul,

catedrala, piața – dar ce rost are să le distrugă pe toate când lipsește una, exact casa care-i trebuie?

Afară, în orașul urgisit, toate celelalte clădiri par să ardă sau să se năruie, dar aici, în macheta din fața lui, e exact invers: orașul e în picioare, doar casa în care se află a dispărut.

S-o fi luat fata cu ea când fugise? Posibil. Unchiul n-o avea la el când îl trimiseseră la Fort Național. Fusese controlat la sânge. Nu avea la el decât actele – von Rumpel primise asigurări în acest sens.

Undeva, un zid se face bucăți, o mie de kilograme de cărămidă căzând grămadă.

Dacă atâtea alte case au fost distruse și asta e încă în picioare, e o probă suficientă. Piatra trebuie să fie înăuntru. Trebuie doar s-o găsească la timp. S-o țină strâns lângă inimă și să aștepte ca zeița să-i străpungă fațetele cu mâna ei de foc și să-i mistuie toate suferințele. Și focul să-l scape din citadela asta, din asediul ăsta, de boala asta. Va fi salvat. Trebuie doar să se târască jos din pat și să caute în continuare. Dar mai metodic. Câte ore e nevoie. Să întoarcă totul pe dos. Începând cu bucătăria. Încă o dată.

Apă

Marie-Laure aude cum gem arcurile patului ei. Îl aude pe neamț ieșind șontâc-șontâc din camera ei și coborând scările.

Oare pleacă? Abandonează?

Începe să plouă. Mii de stropi minusculi răpăie pe acoperiș.

Marie-Laure se ridică pe vârfurile picioarelor și-și lipește urechea de plafon, sub plăcile de ardezie. Ascultă cum picură apa. Cum era rugăciunea aia? Cea pe care o mormăia Madame Manec în barbă când Etienne o scotea din sărite?

Doamne Dumnezeul nostru, harul Tău e foc ce mântuie.

Trebuie să-și cheme mintea la ordine. Să se folosească de intuiție și logică. Cum ar fi făcut tatăl ei, cum ar fi făcut ilustrul biolog marin al lui Jules Verne, profesorul Pierre Aronnax. Neamțul nu știe de pod. Ea are piatra în buzunar; are o cutie cu mâncare. Astea sunt avantaje.

Și ploaia e benefică – va înăbuși focurile. Oare ar putea s-o adune în ceva, ca să bea? Să dea o gaură în ardezie? S-o folosească în altfel? Poate ca să-i acopere zgomotele?

Știe exact unde sunt cele două găleți galvanizate: chiar la intrare, în camera ei. Poate ajunge la ele, poate chiar aduce una până sus.

Nu, i-ar fi imposibil s-o aducă sus. E prea grea, ar face prea mult zgomot, ar împrăștia apă peste tot. Dar s-ar putea duce până acolo să-și înmoaie fața într-una din ele. Ar putea umple cutiile de fasole goale.

Numai gândul la buzele ei luând contact cu apa – la vârful nasului pe suprafața ei – îi stârnește o sete mai puternică decât simțise vreodată. Se vede cu ochii minții căzând într-un lac. Apa îi umple urechile și gura. Gâtlejul i se deschide. O singură sorbitură și poate că va gândi mai limpede. Se așteaptă ca vocea tatălui din mintea ei să obiecteze, dar nu se întâmplă nimic.

Din fața dulapului, dacă traversează camera lui Henri, iese pe palier și ajunge până la ușa ei, distanța e de douăzeci și unu de pași, mai mult sau mai puțin. Ia cuțitul și cutia goală de pe podea și le vâră în buzunar. Coboară tiptil cele șapte trepte și rămâne lipită multă vreme de tăblia din spate a dulapului. Ascultând și iar ascultând. Când se ghemuiește, simte căsuța de lemn împungând-o în coaste. Oare în podul ei minuscul, o Marie-Laure în miniatură stă și ea la pândă, ascultând? Și care versiunea ei miniaturală e la fel de însetată?

Nu se aude decât răpăitul ploii care transformă Saint-Malo în mocirlă.

Poate că e o stratagemă. Poate că el o auzise deschizând conserva de fasole și coborâse cu zgomot, apoi urcase

înapoi pe nesimțite. Poate că stă în fața uriașului șifonier, cu pistolul pregătit.

Doamne, Dumnezeul nostru, harul Tău e foc ce mântuie.

Își lipește palmele de panoul dulapului și-l dă la o parte. Simte cămășile pe față când se strecoară printre ele. Se proptește cu mâinile pe interiorul ușilor dulapului și le întredeschide.

Nicio împușcătură. Nimic. Pe ferestrele rămase fără geamuri, zgomotul ploii căzând pe casele în flăcări e ca zgomotul pietricelelor pe care le tulbură marea. Marie-Laure pășește pe podeaua fostei camere a bunicului ei și-l cheamă în minte: un băiat curios, cu păr lucitor, care miroase a mare. E jucăuș, ager, plin de energie. O ia de o mână, în timp ce Etienne îi dibuie cealaltă mână. Casa se întoarce cincizeci de ani în timp: părinții băieților, elegant îmbrăcați, râd la parter; în bucătărie, o bucătăreasă curăță stridii; Madame Manec, tânără fată în casă, abia sosită de la țară, cântă în timp ce șterge de praf candelabrul, cocoțată pe o scăriță…

Tati, tu aveai cheile de peste tot.

Băieții o conduc până pe coridor. Trece pe lângă baie.

În dormitorul ei persistă ceva din mirosul neamțului – un iz ca de vanilie. Peste unul de putregai. Nu aude nimic altceva în afară de ploaia de afară și de propriul ei puls care i se descarcă în tâmple. Îngenunchează cât de silențios poate și trece cu mâna peste șanțurile din podea. Zgomotul pe care-l scot degetele ei când ating găleata pare mai răsunător decât dangătul unui clopot de catedrală.

Ploaia murmură pe acoperiș și pe ziduri. Picură pe lângă fereastra fără geam. În jur așteaptă pietricelele și cochiile ei. Macheta tatălui ei. Plapuma ei. Undeva pe-aici trebuie să fie și pantofii.

Își apleacă fața și atinge cu buzele suprafața apei. Fiecare înghițitură i se pare la fel de zgomotoasă ca o detunătură de obuz. Unu, trei, cinci; soarbe, respiră,

soarbe, respiră. Și-a vârât capul cu totul în căldare.

Respirând. Murind. Visând.

S-a mișcat? E jos? Urcă iar?

Nouă, unsprezece, treisprezece, e sătulă. Tot stomacul i s-a întins, bolborosește. A băut prea mult. Cufundă conserva în găleată și așteaptă să se umple. Acum, retragerea fără să scoată un sunet. Fără să se izbească de vreun perete, de ușă. Fără să se împiedice, fără să verse apă. Se întoarce și o ia înapoi încet, cu conserva plină de apă în mâna stângă.

Marie-Laure e deja la ușa camerei ei când îl aude. E cu trei sau patru etaje sub ea, întoarce pe dos una dintre camere. Aude un zgomot ca o ladă de rulmenți cu bile răsturnată pe podea. Rulmenții sar, zăngănesc, se rostogolesc.

Ea întinde mâna dreaptă și acolo, chiar lângă ușă, dă peste ceva mare, tare, de formă dreptunghiulară, acoperit cu pânză. Cartea ei! Romanul! Stă acolo ca și cum l-ar fi lăsat tatăl ei pentru ea. Probabil că îl scosese neamțul de sub pat. Îl ridică încercând să nu facă zgomot și îl strânge la piept peste haina unchiului ei.

Oare poate ajunge până jos?

Oare se poate strecura pe lângă el și ieși în stradă?

Dar apa îi umple deja capilarele, înlesnindu-i circulația. Gândește deja mai limpede. Nu vrea să moară. A riscat oricum prea mult. Chiar dacă, printr-un miracol, s-ar putea furișa pe lângă neamț, nu există nicio garanție că străzile vor fi mai sigure decât casa.

Ajunge pe palier. Apoi în pragul dormitorului bunicului, înaintează pe dibuite până la șifonier, intră pe ușile deschise și le închide ușurel în urma ei.

Grinzile

Obuzele se abat pieziș deasupra lor, zgâlțâind beciul ca niște trenuri marfare care ar goni pe lângă el. Werner și-i

imaginează pe artileriștii americani: cercetași cu lunete așezate în echilibru pe stânci, șenile de tanc sau balustrade de hotel; trăgători care calculează viteza vântului, înălțimea țevii, temperatura aerului; operatori radio cu receptoare de telefon la ureche, anunțând ținte.

Trei grade dreapta, repetați distanța. Voci calme, obosite, direcționând tirul. Poate că pe tonul ăsta vorbește și Dumnezeu când cheamă sufletele la El. Pe aici, vă rog.

Simple numere. Matematică pură. Trebuie să te obișnuiești să gândești așa. E la fel și în tabăra lor.

— Străbunicul meu, spune Volkheimer din senin, a fost tăietor de lemne pe vremea când nu existau încă vapoare cu aburi, totul mergea cu pânze.

Deși nu deslușește foarte bine în întuneric, Werner are senzația că Volkheimer s-a ridicat în picioare și pipăie cu vârfurile degetelor una dintre cele trei grinzi despicate care țin tavanul. Stă cu genunchii îndoiți, din grijă pentru statura sa. Ca Atlas gata să se înhame la povară.

— Pe atunci, continuă Volkheimer, toată Europa avea nevoie de catarge pentru flotă. Dar majoritatea țărilor tăiaseră deja copacii cei mari. Din câte spunea străbunicul, în Anglia nu mai găseai copac demn de numele ăsta cât era insula de mare. Deci catargele pentru flota engleză și cea spaniolă, dar și pentru cea portugheză, proveneau din Prusia, din pădurile copilăriei mele. Străbunicul știa unde să-i găsească pe uriași. Erau acolo copaci la care o echipă de cinci oameni trudea câte trei zile să-i doboare. Mai întâi vârau penele, ca niște ace în pielea unui elefant, cum zicea el. Trunchiurile cele mai groase înghițeau și o mie de pene până să crape.

Artileria tună; beciul se cutremură.

— Bunicul spunea că-i făcea mare plăcere să-și închipuie copacii cei mari trași de cai prin Europa, peste râuri, peste mare, până în Anglia, unde erau jupuiți, tratați și înălțați iar pe post de catarge, unde treceau prin zeci de ani de bătălii, trăindu-și a doua viață, navigând pe nesfârșitele

oceane până când, într-un târziu, căzdeau și mureau a doua oară.

Încă un obuz trece peste ei, iar Werner își imaginează că aude lemnul grinzilor imense din tavan făcându-se țăndări. *Acea bucată de cărbune a fost odinioară o plantă verde, o ferigă sau o trestie care a trăit acum un milion sau poate două milioane de ani sau poate acum o sută de milioane de ani. Puteți cuprinde cu mintea o sută de milioane de anii*

— Eu vin dintr-un loc unde sapă după copaci. Copaci preistorici, spune Werner.

— Îmi doream cu disperare să plec, spune Volkheimer.

— Și eu.

— Dar acum?

Bernd putrezește în colț. Jutta se mișcă undeva prin lume, privind cum se descâlcesc umbrele din noapte, uitându-se cum trec minerii șontâcăind în zori. Era de-ajuns pe când Werner era copil, nu-i așa? O lume de flori de câmp iți ndu-se printre formele unor piese ruginite, aruncate la gunoi. O lume de mure, coji de morcov și povești spuse de Frau Elena. De miros înțepător de gudron, de trenuri care trec, de zumzet de albine la ferestre. Sfoară, scuipat, sârmă și o voce la radio cu care să-și țească visele.

Transmițătorul

Așteaptă pe masa de lângă horn. Cu cele două baterii marine dedesubt. O mașinărie stranie, construită cu ani și ani în urmă pentru a vorbi cu o stafie. Marie-Laure se târăște cu grijă infinită până la băncuța pianului și se urcă pe ea. Cineva trebuie să aibă un radio – pompierii, dacă mai există, sau rezistența, sau americanii care trag cu rachete spre oraș. Germanii, în fortărețele lor subterane. Poate chiar Etienne. Încearcă să

și-l închipuie ghemuit pe undeva, răsucind cu degetele butonul unui radio-fantomă. Poate că el o crede moartă.

Poate că un licăr de speranță îi va fi suficient.

Pipăie pietrele hornului până când găsește pârghia pe care unchiul ei o instalase acolo. O apasă cu toată puterea, iar antena țâșnește în sus, scoțând un zgomot ca un râcâit slab pe acoperiș.

Prea mult zgomot.

Așteaptă. Numără până la o sută. De jos nu se aude nimic.

Sub masă, degetele ei descoperă două întrerupătoare: unul pentru microfon, celălalt pentru transmițător, nu mai ține minte care e care. Apasă pe unul, apoi pe celălalt. Înăuntrul marelui transmițător, tuburile cu vid țăcănesc.

E prea tare, tati?

Nu mai tare ca briza. Ca șoapta focurilor.

Reconstituie traseul cablurilor până când e sigură că a luat microfonul în mână.

Nu aflăm nimic despre orbire doar închizând ochii. Sub lumea noastră de ceruri, chipuri și clădiri există o lume mai brută, mai veche, o lume în care suprafețele plane dispar și bancuri de sunete înoată prin aer. Marie-Laure poate sta sus în pod, mult deasupra străzii, și auzi cum foșnesc nuferii în mlaștini, la trei kilometri depărtare. Îi aude pe americani gonind peste câmpurile fermelor, îndreptându-și giganticele tunuri spre fumul din Saint-Malo. Aude familii suspinând în beciuri, în jurul felinarelor de vânt, ciori țopăind de pe o movilă pe alta, muște aterizând pe cadavre în tranșee. Aude tamarinii dârdâind, gaițele țipând, iarba de pe dune arzând. Simte marele pumn de granit, mult înfundat în scoarța pământului, pe care se află Saint-Malo, oceanul care-l roade din toate cele patru părți, insulele ținând piept valurilor învolburate. Aude vaci bând din troace de piatră și delfini săgetând apa verde a Canalului. Aude oasele balenelor moarte fremătând la cinci leghe dedesubt, hrănind din măduva lor cu secolele orașe întregi de viețuitoare care au să trăiască toată viața fără să vadă vreodată un foton de la soare.

Aude melcii din peșteră târându-și trupurile peste pietre.

Decât să ți-o citesc eu, nu mai bine mi-o citești tu miel

Cu mâna liberă, deschide romanul în poală. Găsește rândurile cu degetele. Își apropie microfonul de buze.

Vocea

În dimineața celei de-a patra zile de când erau captivi sub ce mai rămăsese din Hôtel des Abeilles, Werner asculta radioul reparat, rotind milimetric înainte și înapoi butonul de acord, când drept în urechea sănătoasă îi răsună o voce de fată: *La trei dimineața m-a trezit din somn o lovitură violentă.* E de la foame, e de la febră, își spune el. Am tot felul de închipuiri, mintea mea combină cu de la ea putere paraziții…

M-am ridicat în capul oaselor și am încercat să mă dumiresc ce se întâmplă, dar m-am pomenit brusc zvârlit în mijlocul camerei, spune ea.

Vorbește domol, într-o franceză cu pronunție perfectă. Are un accent mai curat decât al lui Frau Elena. Werner își îndeasă căștile în ureche… *Era limpede,* continuă ea, *că* Nautilus *se ciocnise de ceva și se înclinase într-un unghi abrupt…*

Graseiază, lungește 5-urile. Cu fiecare silabă, are senzația că vocea ei îi scormonește tot mai adânc în creier. Tânără, subțire, aproape o șoaptă. Dacă e o halucinație, n-are decât să fie.

Unul dintre aceste aisberguri se răsturnase și se lovise de Nautilus, *care înainta pe sub apă. Aisbergul lunecase sub carenă și-l ridicase cu o forță irezistibilă până în ape puțin adânci…*

O aude umezindu-și cerul gurii cu limba. *Dar cine să garanteze că nu ne vom ciocni în momentul următor de partea de dedesubt a barierei, fiind așadar striviți în chip groaznic între două întinderi de gheață?* Iar se pornesc paraziții, amenințând s-o acopere, iar el face eforturi

disperate să-i alunge. E iar copil în camera lui de la mansardă, agățându-se de un vis la care nu vrea să renunțe, dar Jutta i-a pus o mână pe umăr și-l trezește cu șoaptele ei.

Eram suspendați în apă, dar de-o parte și de alta a lui Nautilus *se înălța câte un perete lucitor de gheață. Deasupra și dedesubt, aceiași pereți.*

Fata se oprește brusc din citit, iar paraziții năvălesc. Când vorbește iar, vocea ei s-a transformat într-un șuier panicat: *El e aici. E chiar sub mine.*

Apoi, transmisiunea se întrerupe. Werner rotește de buton, schimbă banda – nimic. Își scoate căștile, o ia prin bezna totală spre locul unde stă Volkheimer și îl apucă de ceea ce i se pare lui că e un braț.

— Am auzit ceva. Te rog…

Volkheimer nu se mișcă; pare făcut din lemn. Werner îl trage cu toată puterea, dar e prea mic, prea slab. Puterea îl părăsește aproape la fel de brusc cum îi venise.

— Destul, se aude vocea lui Volkheimer din întuneric. N-are niciun rost. Werner se așază pe podea. Undeva, în ruinele de deasupra lor, urlă niște pisici. Înfometate. Ca și el. Ca și Volkheimer.

Un băiat de la Schulpforta îi descrisese o dată lui Werner un miting de la Nürnberg: un ocean de steaguri și pancarte, așa îl descrisese, roiuri, roiuri de băieți sub lumini și Führerul însuși pe un altar la opt sute de metri de ei, coloanele din spatele lui scăldate în lumina reflectoarelor, o atmosferă suprasaturată de sens, furie și virtute care-i înnebunea pe Hans Schilzer și pe Heribert Pomzel, îi înnebunea pe toți băieții de la Schulpforta, iar singura persoană din viața lui Werner care vedea dincolo de toată mizanscena era sora lui mai mică. Cum? Cum de înțelegea Jutta mult mai bine cum funcționa lumea? în timp ce el știa atât de puține?

Dar cine să garanteze că nu ne vom ciocni în momentul următor de partea de dedesubt a barierei, fiind așadar

striviți în chip groaznic între două întinderi de gheață?

El e aici. E chiar sub mine.

Fă ceva. Salveaz-o.

Dar Dumnezeu e doar un ochi alb și rece, un sfert de lună atârnând deasupra fumului, clipind întruna în timp ce orașul e făcut praf și pulbere.

IX

Mai 1944

Marginea lumii

În Opel, Volkheimer îi citește lui Werner cu voce tare. Hârtia pe care scrisese Jutta pare un mic șervețel în labele lui colosale.

…O, și Herr Siedler, funcționarul de la mine, a trimis un bilet în care te felicită pentru succesele tale. Spune că te-ai făcut remarcat. Asta înseamnă că poți să vii acasă? Hans Pfeffering zice să-ți transmit că „glonțul se teme de cei viteji”, deși eu rămân la părerea că e un sfat prost. Și pe Frau Elena a mai lăsat-o durerea de dinți, dar e nervoasă că nu poate fuma, ți-am zis că s-a apucat de fumat…

Peste umărul lui Volkheimer, prin parbrizul din spate al camionului, crăpat, Werner vede o copilă roșcată, cu o pelerină de catifea, plutind la aproape doi metri deasupra șoselei. Trece prin copaci și indicatoare rutiere, se unduiește la viraje. E inevitabilă ca o lună.

Neumann Unu duce Opelul spre vest, iar Werner se ghemuiește în spate, sub banchetă și stă nemișcat cu orele, înfofolit în pătură, refuzând ceai și carne la conservă, în timp ce copila plutitoare îl urmărește prin peisaj. Fata moartă pe cer, fata moartă pe geam, fata moartă la câțiva centimetri de el. Doi ochi umezi, plus cel de-al treilea ochi căscat de glonț, care nu clipește niciodată.

Trec hurducându-se printr-un șir de orășele verzi, cu canale somnolente străjuite de copaci cu coroanele retezate. Două femei pe biciclete opresc pe marginea

drumului, privind mirate cum trece camionul: poate un vehicul infernal, trimis să facă prăpăd în orașul lor.

— Franța, spune Bernd.

Coroanele cireșilor freamătă deasupra lor, grele de flori. Werner proptește ușa din spate, să rămână deschisă, și-și lasă picioarele să atârne peste bară, cu călcâiele chiar deasupra șoselei care fuge pe sub el. În iarbă, un cal se rostogolește pe spate; cinci nori albi împodobesc cerul.

Fac popas într-un oraș numit Epernay, iar hotelierul le aduce vin, pulpe de pui și o supă pe care Werner reușește s-o țină în stomac. În jurul lor, la mese, se vorbește limba în care Frau Elena îi șoptea în copilărie. Neumann Unu e trimis după motorină, Neumann Doi îl atrage pe Bernd într-o discuție în contradictoriu despre cum au fost sau n-au fost folosite intestine de vacă pe post de celule gonflabile la dirijabilele din primul război, iar trei băieți cu berete îi cercetează de după stâlpul unei uși, sorbindu-l pe Volkheimer din ochii lor imenși, în spatele lor, șase gălbenele înflorite desenează în amurg silueta fetei moarte, apoi se preschimbă la loc în flori.

— Mai vreți? întreabă hotelierul.

Werner nu poate clătina din cap. În momentul ăsta îi e frică să lase mâinile jos, să nu cumva să treacă prin masă.

Merg toată noaptea și se opresc în zori la un punct de control de la hotarul de nord al regiunii Bretagne. La orizont înflorește citadela Saint-Malo, cu zidurile ei de apărare. Norii se înfățișează în fâșii difuze gri și albastru stins, iar oceanul de sub ei face același lucru.

Volkheimer arată unei santinele permisele. Fără să ceară voie, Werner se dă jos din camion și sare peste digul scund pe plajă. Face slalom printre baricade și se apropie de apă. În dreapta lui se înșiruie obstacole antiinvazie, amintind de un joc de copii cu pietricele, înfășurate în sârmă ghimpată, aliniate pe țărm pe o distanță de cel puțin un kilometru și jumătate.

Nicio urmă de pas în nisip. Pietricele și bucăți de alge se

împletesc în linii zimțate. Pe trei insule din larg se înalță fortărețe scunde de piatră. La capătul unui dig lucește un felinar verde. I se pare cumva nimerit că ajunsese la marginea continentului, doar cu marea frământată așternându-i-se înainte. De parcă acesta ar fi fost punctul terminus spre care Werner se îndreptase încă de când plecase din Zollverein.

Încearcă apa cu o mână și-și vâră degetele în gură, să simtă gustul sării. Cineva îl strigă pe nume, dar Werner nu se întoarce. Nu vrea decât să stea acolo toată dimineața, să se uite la mișcarea valurilor în lumină. Au început deja să strige, Bernd, Neumann Unu, și în sfârșit Werner se întoarce și-i vede cum îi fac cu mâna, așa că o ia îndărăt spre Opel printre șirurile de sârmă ghimpată, călcând cu mare grijă pe nisip.

O duzină de oameni îl privesc. Santinele, câțiva localnici. Mulți cu mâinile la gură.

— Ai grijă pe unde calci, băiete! urlă Bernd. Sunt mine acolo! N-ai citit pancartele?

Werner se suie în camion, în spate, și-și încrucișează brațele.

— Tu ai luat-o razna de tot? întreabă Neumann Doi.

Cele câteva suflete întâlnite în orașul vechi se lipesc cu spinările de ziduri, făcând loc Opelului hârbuit. Neumann Unu se oprește în fața unei case cu patru etaje și obloane albastru deschis.

— *Kreiskommandantur*[24], anunță el.

Volkheimer intră în clădire și revine împreună cu un colonel în uniformă de front: vestonul Reichswehr, cureaua încinsă sus în talie și cizmele înalte, negre. Imediat în urma lui vin doi aghiotanți.

— Credem că e o rețea întreagă, spune un aghiotant. Numerele cifrate sunt urmate de anunțuri, nașteri, botezuri, logodne, decese.

---

[24] Comandamentul local (germ.).

— Mai e și muzică, aproape întotdeauna e muzică, spune cel de-al doilea. Ce vrea să însemne, asta nu știm.

Colonelul își plimbă două degete pe conturul perfect al maxilarului. Volkheimer se uită mai întâi la el, apoi la aghiotanți, ca și cum ar da asigurări unor copii îngrijorați că se va corecta o nedreptate.

— O să-i găsim, spune el. Cât de curând.

Numere

Reinhold von Rumpel merge la un medic din Nürnberg. Diametrul tumorii din gâtul plutonierului-major, anunță doctorul, s-a mărit cu patru centimetri. Tumora din intestinul subțire e mai greu de măsurat.

— Trei luni, spune medicul. Poate patru.

O oră mai târziu, von Rumpel se află la o serată. Patru luni. O sută douăzeci de răsărituri, de o sută douăzeci de ori va fi silit să-și târască trupul măcinat jos din pat și să-l îmbrace în uniforma militară. Ofițerii de la masă discută indignați alte numere: armatele germane a opta și a cincea se retrag spre nord prin Italia, în timp ce armata a zecea este, probabil, încercuită. E foarte posibil ca Roma să cadă.

Câți oameni?

O sută de mii.

Câte vehicule?

Douăzeci de mii.

Se servește ficat. Tăiat cubulețe, cu sare și piper, într-o ploaie de sos vinețiu. Farfuriile sunt strânse fără ca von Rumpel să se fi atins de mâncare. Trei mii patru sute de mărci – e tot ce i-a rămas. Și trei diamante micuțe pe care le ține în portofel, într-un plic. Cam de un carat fiecare.

La masă, o femeie vorbește cu înflăcărare despre cursele cu ogari, despre viteză, despre cât de *încărcată* se simte când le urmărește. Von Rumpel întinde mâna după toarta arcuită a ceștii lui de cafea, încercând să-și ascundă

tremurul. Un chelner îl atinge pe braț.

— Sunteți chemat la telefon, domnule. Din Franța.

Von Rumpel iese pe o ușă batantă cu pași nesiguri. Chelnerul așază un telefon pe o masă și se retrage.

— Domnule plutonier-major? Sunt Jean Brignon. Numele nu-i trezește nicio amintire lui von Rumpel.

— Am informații despre lăcătuș. Cel de care ați întrebat anul trecut…

— LeBlanc.

— Da, Daniel LeBlanc. Dar vărul meu, domnule. Mai țineți minte? V-ați oferit să-l ajutați. Ați zis că, dacă găsesc informații, l-ați putea ajuta.

Trei curieri, doi identificați, o ultimă enigmă de rezolvat. Von Rumpel o visează pe zeiță aproape în fiecare noapte: păr de foc, rădăcini în loc de degete. Nebunie. Chiar și acolo, la telefon, simte cârcei de iederă încolăcindu-i-se în jurul gâtului, pătrunzându-i în urechi.

— Da, vărul dumitale. Ce ai aflat?

— LeBlanc a fost acuzat de conspirație, ceva legat de un castel din Bretagne. Arestat în 1941, în urma denunțului unui localnic. Au găsit schițe, șperacle. În plus, a fost fotografiat și când făcea măsurători în Saint-Malo.

— E-n lagăr?

— N-am reușit să aflu. Sistemul e destul de complicat.

— Și informatorul?

— E din Malo și-l cheamă Levitte. Claude e prenumele.

Von Rumpel se gândește. Fiica oarbă, apartamentul de pe rue des Patriarches. Rămas gol din iunie 1940, deși Muzeul de Istorie Naturală plătește chiria. Unde ai fugi, dac-ai fi nevoit să fugi undeva? Dacă ți s-ar fi încredințat ceva prețios? Cu o fiică oarbă după tine? De ce Saint-Malo, dacă nu cumva pentru că acolo locuiește cineva de încredere?

— Vărul meu, spune Jean Brignon. Mă ajutați?

— Mulțumesc foarte mult, spune von Rumpel, și pune receptorul în furcă.

Mai

Ultimele zile din mai 1944 la Saint-Malo îi amintesc lui Marie-Laure de ultimele zile din mai 1940 la Paris: interminabile, umflate și încărcate de miasme. De parcă fiecare ființă vie s-ar grăbi să-și găsească un punct de sprijin înainte de cine știe ce cataclism. În drum spre brutăria lui Madame Ruelle, aerul miroase a mirt, magnolie și verbină. Lujeri de glicină dau în floare. Peste tot atârnă coroane, perdele, ghirlande de flori.

Ea numără canalele: la douăzeci și unu trece de măcelărie, unde se aude un furtun stropind o pardoseală. La douăzeci și cinci e la brutărie. Pune un cupon alimentar pe tejghea.

— O pâine simplă, vă rog.

— Și ce mai face unchiul tău? Cuvintele sunt aceleași, dar vocea lui Madame Ruelle sună altfel. Electrizată.

— Unchiul e bine, mulțumesc.

Madame Ruelle face un gest pe care nu-l mai făcuse niciodată: se întinde peste tejghea și cuprinde fața lui Marie-Laure cu palmele ei pline de făină.

— Copilă extraordinară ce ești!

— Plângeți, Madame? Totul e în regulă?

— Totul e minunat, Marie-Laure. Mâinile se retrag. Pâinea ajunge la ea – grea, caldă, mai mare decât în mod obișnuit. Să-i spui unchiului tău că a sosit momentul. Că sirenele au părut decolorat.

— Sirenele, Madame?

— Vor veni curând, drăguțo. Într-o săptămână. Întinde mâinile. Din cealaltă parte a tejghelei apare o varză udă, rece, cât o ghiulea de mare. Marie-Laure abia reușește s-o îndese pe gura traistei.

— Mulțumesc, Madame.

— Acum du-te acasă.

— E curat în fața mea?

— Ca un izvor de munte. Nimic nu-ți stă în cale. Azi e o zi frumoasă. O zi de ținut minte.

A sosit momentul. *Les sirènes ont les cheveux décolorés.* Unchiul ei auzise la radio zvonuri cum că pe celălalt mal al Canalului, în Anglia, se aduna o flotă grozavă, care rechiziționa vas după vas – vase de pescuit și feriboturi erau transformate, dotate cu armament. Cinci mii de nave, unsprezece mii de avioane, cincizeci de mii de vehicule.

La intersecția cu rue d'Etrées, n-o ia la stânga, spre casă, ci la dreapta. Cincizeci de metri până la metereze, încă o sută pe puțin pe lângă ziduri. Scoate din buzunar cheia de fier a lui Hubert Bazin. Plajele sunt închise de câteva luni, presărate cu mine și împrejmuite de sârmă ghimpată, dar aici, în fosta cușcă, unde nu o vede nimeni, Marie-Laure poate sta printre melcii ei și se poate visa în rolul ilustrului biolog marin Aronnax, oaspete de onoare și totodată prizonier la bordul fabuloasei mașinării a căpitanului Nemo, și asta din curiozitate, liber de națiuni și de politică, navigând printre minunile caleidoscopice ale mării. O, libertate! Să stea din nou întinsă lângă tati în Jardin des Plantes. Să-i simtă mâinile pe mâinile ei, să audă cum tremură în vânt petalele lalelelor. El făcuse din ea centrul incandescent al vieții lui. O făcuse să se simtă ca și cum fiecare pas al ei era important.

Mai ești acolo, tati?

Vor veni curând, drăguțo. Într-o săptămână.

La vânătoare (din nou)

Caută zi și noapte. Saint-Malo, Dinard, Saint-Servan, Saint-Vincent. Neumann Unu strecoară Opelul pe străzi atât de înguste, încât aripile camionului se freacă de ziduri. Trec pe lângă mici *crêperies* cenușii, cu geamurile sparte, pe lângă brutării cu obloanele trase, bistrouri pustii, dealuri pline de soldați ruși care toarnă ciment și prostituate cu oase grele care aduc apă de la puțuri, dar

nu prind nicio transmisiune de genul celor descrise de aghiotanții colonelului. Werner prinde BBC dinspre nord și posturile de propagandă dinspre sud. Din când în când, reușește să capteze câte un fragment rătăcit de mesaj în Morse. Dar nu aude niciun anunț despre nașteri, nunți sau decese, nici numere, nici muzică.

Camera pe care o primesc Werner și Bernd, la ultimul etaj al unui hotel rechiziționat din interiorul centrului fortificat, pare a fi un loc pe care timpul îl ocolește: tavanul e tivit cu trifoi cu patru foi din ipsos, capiteluri lobate și cornuri spiralate pline cu fructe, vechi de trei sute de ani. Noaptea, fata moartă din Viena umblă pe coridoare. Nu se uită la Werner în timp ce trece pe lângă ușa lui deschisă, dar el știe că pe el îl bântuie.

Hotelierul își frânge mâinile în timp ce Volkheimer se plimbă încolo și încoace prin hol. Avioanele, i se pare lui Werner, abia se târăsc pe cer. De parcă în orice moment s-ar putea opri și prăbuși în mare.

— De-ale noastre? întreabă Neumann Unu. Sau de-ale lor?

— Sunt prea sus ca să-ți dai seama.

Werner se plimbă pe holurile de la etaj. La ultimul etaj, în poate cea mai reușită cameră a hotelului, stă în picioare într-o cadă hexagonală și șterge cu podul palmei murdăria de pe un geam. Câteva semințe luate de vânt se rotesc în aer, apoi cad în hăul de umbră dintre case. Deasupra lui, în lumina slabă, o regină a albinelor lungă de aproape trei metri, cu o mulțime de ochi și puf auriu pe abdomen, se târăște pe tavan.

Dragă Jutta,

Îmi pare rău că nu ți-am scris lunile astea. Febra mi-a trecut aproape de tot, așa că să nu-ți faci griji. M-am simțit foarte limpede la cap în ultima vreme și astăzi vreau să scriu despre mare. Are atâtea culori în ea! Argintiu în zori, verde la amiază, albastru închis seara. Uneori ai zice că e

aproape roșie. Sau capătă culoarea monedelor vechi. În momentul ăsta, peste ea trec umbrele norilor și totul e presărat cu petice de soare. Șiruri albe de pescărușI trec peste ea ca niște mărgele.

Cred că e lucrul care-mi place cel mai mult din tot ce am văzut până acum. Uneori mă pomenesc că-mi rămân ochii la ea și uit de treburi. Pare destul de mare ca să cuprindă toate simțămintele unui om.

Să transmiți salutări lui Frau Elena și copiilor rămași.

Clair de lune

Astăzi inspectează o zonă din vechiul oraș, opriți lângă zidurile sudice. Ploaia e atât de rară că se confundă cu ceața. Werner stă în compartimentul din spate al Opelului. Volkheimer doarme pe băncuța din spatele lui. Bernd e pe parapet, cu primul radio sub o pelerină. N-a mai umblat la receptor de ore întregi, ceea ce înseamnă că doarme. Singura lumină vine de la filamentul chihlimbariu al indicatorului de intensitate a semnalului.

Tot spectrul e acoperit de paraziți, care se risipesc brusc.

Madame Labas anunță că fiica ei e însărcinată. Monsieur Ferey le transmite calde salutări verilor lui din Saint-Vincent.

Izbucnește o rafală puternică de paraziți. Vocea pare să vină dintr-un vis de demult. Alte câteva cuvinte vibrează înăuntrul lui Werner cu același accent breton: *Următoarea transmisiune joi 2300. Cincizeci și șase șaptezeci și doi nu știu cât…* iar amintirile se năpustesc spre Werner din beznă ca un tren cu șase vagoane, calitatea transmisiei și vocea de tenor aducând din toate punctele de vedere cu emisiunile francezului pe care le asculta pe vremuri, apoi un pian cântă trei note disparate, urmate de alte două note, iar coardele se înalță suav, fiecare ca o lumânare pătrunzând tot mai adânc într-o pădure… Recunoașterea e

instantanee. Se simte de parcă s-ar îneca de când se știe, iar cineva l-ar trage afară, să respire.

Chiar în spatele lui Werner, pleoapele lui Volkheimer rămân coborâte. Prin panoul care-i desparte de cabină, vede umerii nemișcați ai Neumannilor. Werner acoperă indicatorul cu mâna. Melodia curge, se aude tot mai tare, iar el se așteaptă ca Bernd să pună în funcțiune microfonul, ca să-i spună că auzise.

Dar nu se întâmplă nimic. Toată lumea doarme. Și totuși cutiuța în care stăteau, el și Volkheimer, se electrizase, nu-i așa?

Pianul execută acum o lungă fugă familiară, pianistul cântă cu fiecare mână o gamă diferită – pare să aibă trei, patru mâini armoniile se adună întruna pe un șirag ca niște perle, iar Werner o vede pe Jutta cea de șase ani aplecându-se spre el, pe Frau Elena frământând pâine în fundal, pe el însuși cu un radio cu cristale în poală, într-o vreme când strunele sufletului nu-i fuseseră încă retezate.

Pianul atacă măsurile finale, apoi paraziții năvălesc iar.

Oare ei nu aud? Nu-i aud inima izbindu-se chiar acum de coaste? Asta-i ploaia căzând ușurel peste casele înalte. Ăsta-i Volkheimer, cu bărbia odihnindu-i-se pe întinderea nesfârșită a pieptului. Frederick spunea că nu avem de ales, că nu suntem stăpâni pe viețile noastre, dar până la urmă, Werner fusese cel care se purtase ca și cum nu ar fi avut de ales, cel care stătuse și se uitase cum Frederick lasă găleata cu apă la picioare – *Refuz* –, cel care asistase neputincios la potopul de consecințe. Sub ochii lui Werner călcase Volkheimer casă după casă, același coșmar devorator repetându-se la nesfârșit.

Își scoate căștile și se strecoară pe lângă Volkheimer, să deschidă ușa din spate. Volkheimer deschide un ochi – imens, auriu, ca de leu.

— *Nichts*? întreabă el.

Werner ridică ochii la casele de piatră așezate zid în zid, înalte și distante, cu fațadele umede și ferestrele

întunecate. > >

Niciun felinar nicăieri. Nicio antenă. Ploaia cade ușor, aproape fără zgomot, dar Werner are senzația că tună.

Se întoarce.

— *Nichts,* răspunde el. Nimic.

Antena

Un locotenent de antiaeriană austriac se instalează cu un detașament de opt persoane la Hôtel des Abeilles. Bucătarul lor încălzește terci de ovăz și slănină în bucătăria hotelului, iar ceilalți șapte dărâmă zidurile de la etajul al patrulea cu baroasele. Volkheimer mestecă pe îndelete, cercetându-l din când în când pe Werner din priviri.

Următoarea transmisiune, joi 2300.

Werner auzise vocea pe care toată lumea încerca s-o capteze și ce făcuse? Mințise. Săvârșise un act de trădare. Câți oameni erau oare în pericol din cauza asta? Și totuși, când Werner își amintește de voce, când își amintește melodia care-i inundase urechile, tremură de bucurie.

Nordul Franței e pe jumătate în flăcări. Plajele devorează oameni – americani, canadieni, englezi, germani, ruși – și în toată Normandia, bombardiere grele pulverizează orașe de provincie. Aici însă, în Saint-Malo, iarba de pe dune crește lungă și albastră; marinarii germani își văd de instrucție în port; în La Cité, artileriștii fac în continuare provizii de muniție în tunelurile de sub fort.

Austriecii de la Hôtel des Abeilles coboară cu o macara un tun de 88 de milimetri până la un bastion din interiorul fortificațiilor. Fixează tunul pe un suport în formă de cruce și-l acoperă cu prelate de camuflaj. Echipa lui Volkheimer lucrează două nopți la rând, iar memoria lui Werner îi joacă feste.

Madame Labas anunță că fiica ei e însărcinată.

Deci copii, cum de reușește creierul, care trăiește fiară o scânteiere măcar, să construiască pentru noi o lume plină de lumină?

Dacă francezul folosește același transmițător care bătea pe vremuri până la Zollverein, înseamnă că are o antenă mare. Sau sute de metri de cablu. Oricum, sigur ajunge foarte sus, sigur e vizibilă.

În a treia noapte după ce auzise transmisiunea – joi –, Werner stă în cada hexagonală, sub regina albinelor. Cu obloanele larg deschise, poate privi în stânga, peste hățișul de acoperișuri din ardezie. Furtunari trec razant pe lângă metereze. Falduri de vapori învăluie clopotnița.

Când Werner contemplă orașul vechi, cel mai mult îl frapează hornurile. Sunt imense, grupate câte douăzeci, treizeci pe un cvartal. Nici măcar Berlinul n-are astfel de hornuri.

Desigur. Poate că francezul folosește un horn.

Străbate în fugă holul și o ia la pas pe rue des Forgeurs, apoi pe rue de Dinan. Se uită atent la obloane, la burlane, căutând cabluri prinse de cărămizi, orice indiciu care să dea de gol transmițătorul. Se plimbă în sus și-n jos până când începe să-l doară gâtul. A lipsit prea mult. O să-l mustre. Volkheimer miroase deja că ceva nu e în regulă. Apoi însă, fix la orele 23, Werner o vede, la niciun cvartal de unde parcaseră ei Opelul: o antenă ițindu-se pe lângă un horn. Nu mult mai lată decât o coadă de mătură.

Se întinde cam vreo doisprezece metri, apoi se deschide ca prin magie într-o formă simplă de T.

O casă înaltă, aproape de mare. O poziție spectaculos de bună pentru o transmisiune radio. De la nivelul străzii, antena e aproape de nedetectat. Aude vocea Juttei: *Pun pariu că face transmisiunile astea dintr-un conac imens, mare cât toată colonia noastră, o casă cu o mie de odăi și o mie de servitori.* Casa e înaltă și îngustă, cu unsprezece ferestre pe fațadă. Pătată de licheni portocalii, cu mușchi crescând ca o blană pe fundație. Rue Vauborel, numărul 4.

Deschideți ochii și vedeți cu ei tot ce puteți înainte să se închidă pe vecie.

Se grăbește îndărăt spre hotel, cu capul în jos, cu mâinile în buzunare.

Claude Grasul

Levitte, parfumierul, e rotofei și puhav, plesnind de autosuficiență. În timp ce vorbește, von Rumpel se străduiește să-și păstreze echilibrul. Amestecul nenumăratelor arome din magazin e copleșitor. În ultima săptămână, a fost nevoit să inventeze o duzină de incursiuni la diferite conace de pe toată coasta bretonă, intrând cu forța în case de vacanță după tablouri sau sculpturi care nu există sau nu-l interesează. Totul numai ca să-și justifice prezența acolo.

Da, da, spune parfumierul, cu privirea alunecându-i peste însemnele militare ale lui von Rumpel, în urmă cu câțiva ani ajutase autoritățile să aresteze un străin care făcea măsurători ale clădirilor. Nu făcuse decât ceea ce știa că era de datoria sa să facă.

— Unde a locuit acele luni, Monsieur LeBlanc al nostru?

Parfumierul își îngustează ochii, calculând. Ochii lui cu cearcăne albăstrii trâmbițează un singur mesaj: *Vreau. Dă-mi.* Toate ființele astea chinuite, se gândește von Rumpel, muncite de tot felul de apăsări. Dar von Rumpel e aici în rolul animalului de pradă. Nu trebuie decât să aibă răbdare. Să fie tenace. Să îndepărteze obstacolele, rând pe rând.

Când se întoarce să plece, mulțumirea de sine a parfumierului se face țăndări.

— Stați, stați, stați.

Von Rumpel rămâne cu o mână pe ușă.

— Unde locuia Monsieur LeBlanc?

— Cu unchiul lui. Un individ care nu e bun de nimic. Sărit de pe fix, cum se spune.

— Unde?

— *Aici,* aproape, spune el și arată cu degetul. La numărul 4.

Boulangerie

Trece o zi întreagă până când Werner găsește o oră potrivită ca să se întoarcă. O ușă de lemn, în fața căreia stă o poartă de fier. Ferestre cu chenar albastru. Ceața dimineții e atât de deasă, încât nu deslușește conturul acoperișului. Are vise de opioman: francezul îl va invita în casă. Vor bea cafea, vor discuta despre transmisiunile de odinioară. Vor explora, poate, o problemă empirică importantă, care-l frământa de mulți ani. Poate că-i va arăta lui Werner transmițătorul.

Hilar. Dacă Werner va suna la ușă, bătrânul va presupune că e arestat ca terorist. Că va fi împușcat pe loc. Numai antena de pe horn și e un temei suficient pentru execuție.

Werner ar putea bate la ușă, să-l ia pe sus pe bătrân. Ar fi un erou.

Lumina începe să se infiltreze în ceață. Undeva, cineva deschide o ușă, apoi o închide. Werner își aduce aminte de elanul cu care scria Jutta scrisorile, nota pe plic *Pentru profesor, Franța,* apoi le punea în cutia poștală din piață. Închipuindu-și că vocea ei va ajunge la urechea lui așa cum vocea lui ajunsese la urechea ei. Una din zece milioane.

Toată noaptea își exersase franceza în minte: *Avant la guerre. Je vous ai entendu à la radio.*[25] Își va ține pușca pe umăr și mâinile pe lângă corp. Va părea mic, ca un elf, deloc amenințător. Bătrânul va fi surprins, dar nu peste măsură de speriat. Va sta să-l asculte. Dar, în timp ce Werner stă la capătul străzii Vauborel, în mijlocul ceții tot mai rarefiate, repetând ce va spune, ușa de la numărul

[25] Înainte de război. V-am auzit la radio (fr.).

patru se deschide și pe ea iese nu un savant bătrân eminent, ci o fată. O fată subțire, drăguță, cu păr castaniu-roșcat și o față foarte pistruiată, cu ochelari, rochie gri și o traistă pe umăr. O ia la stânga, venind drept spre el, iar inima îi zvâcnește lui Werner în piept.

Strada e prea îngustă; fata o să-și dea seama că se holbează la ea. Dar își ține capul ciudat, cu fața înclinată într-o parte. Werner vede bastonul cu care explorează și lentilele opace ale ochelarilor și-și dă seama că fata e oarbă.

Bastonul ei țăcăne pe pietrele pavajului. E deja la douăzeci de pași de el. Nimeni nu pare să se uite după ea; toate draperiile sunt trase. Cincisprezece pași. Are găuri în ciorapi, pantofii îi sunt prea mari, iar faldurile de lână ale rochiei sunt pline de pete. Zece pași, cinci. Trece la o lungime de braț de el, cu capul puțin mai sus decât al lui. Fără să se gândească, aproape fără să înțeleagă ce face, Werner se ia după ea. Capătul bastonului ei tremură lovindu-se de rigole, în căutarea gurilor de scurgere. Fata pășește ca o balerină pe poante, cu picioarele la fel de sigure ca mâinile, o mică făptură grațioasă mișcându-se prin ceață. Cotește la dreapta, apoi la stânga, traversează jumătate de cvartal și intră cu dibăcie pe ușa deschisă a unei prăvălii. Pe firma dreptunghiulară de deasupra stă scris: *Boulangerie.*

Werner se oprește. Deasupra lui, ceața se risipește în fâșii și un albastru intens de vară iese la iveală. O femeie stropește flori; un bătrân comis-voiajor, într-un costum din gabardină, plimbă un pudel. Pe o bancă stă un plutonier-major german gușat și palid la față, cu umbre adânci sub ochi. Acesta lasă jos ziarul, se uită direct la Werner, apoi ridică iar ziarul.

De ce-i tremură mâinile lui Werner? De ce nu reușește să-și recapete suflul?

Fata iese din brutărie, coboară cu pași siguri de pe bordură și se îndreaptă drept spre el. Pudelul se lasă pe

vine ca să se ușureze pe caldarâm, iar fata virează cu precizie spre stânga, să-l ocolească. Se apropie pentru a doua oară de Werner, cu buzele mișcându-i-se ușurel, în timp ce numără pentru sine – *deux, trois, quatre* –, vine atât de aproape încât el îi poate număra pistruii de pe nas, poate simți mirosul pâinii din traista ei. Un milion de stropi de rouă îi perlează puful rochiei de lână și urzeala părului, iar lumina îi desenează silueta în argintiu.

El rămâne în loc ca pironit. Când trece pe lângă el, gâtul ei lung și alb i se pare incredibil de vulnerabil.

Ea nu-l observă; dimineața pare s-o absoarbă cu totul. Asta, își spune Werner, trebuie să fie puritatea cu care le tot împuiau capul la Schulpforta.

Se lipește cu spatele de un zid. Capătul bastonului ei alunecă milimetric pe lângă vârful bocancului lui. Și a trecut, cu rochia legănându-i-se încetișor, cu bastonul căutând înainte și înapoi, iar el o urmărește cu privirea pe stradă până când ceața o înghite.

Peștera

O baterie antiaeriană germană doboară un avion american. Aparatul se prăbușește în mare, nu departe de Paramé, iar pilotul american ajunge la țărm, unde e luat prizonier. Pentru Etienne, e o catastrofa, dar Madame Ruelle radiază de încântare.

— E frumos ca un star de cinema, îi șoptește lui Marie-Laure în timp ce-i întinde pâinea. Pun pariu că toți arată ca el.

Marie-Laure zâmbește. În fiecare zi, același lucru: americanii sunt și mai aproape, nemții se deșiră la cusături. În fiecare după-amiază, Marie-Laure îi citește lui Etienne din *Douăzeci de mii de Leghe sub mări,* volumul al doilea, și amândoi sunt acum într-un teritoriu neexplorat. *Zece mii de leghe în trei Luni și jumătate,* scrie profesorul Aronnax. *Încotro acum și ce ne rezervă oare viitorul?*

Marie-Laure pune pâinea în traistă, iese din brutărie și cotește pe străzi spre fortificații până la peștera lui Hubert Bazin, închide poarta, își suflecă rochia și intră în băltoaca deloc adâncă, rugându-se să nu strivească vreo făptură sub pașii ei.

Apa începe să crească. Găsește scoici, o anemonă fină ca mătasea. Atinge cât poate de ușor un Nassarius. Acesta încremenește pe loc, iar capul și piciorul i se retrag în carapace. Apoi își continuă drumul, întinzând cele două baghete ale coarnelor și târându-și carapacea spiralată pe șina corpului.

Ce cauți tu, melcușor? Trăiești doar clipa asta de acum sau îți faci griji pentru viitorul tău, ca profesorul Aronnax?

După ce melcul traversează balta și își începe ascensiunea pe zidul îndepărtat, Marie-Laure își recuperează bastonul și iese din peșteră, cu încălțările ei mult prea mari șiroind de apă. Pășește pe poartă și se pregătește s-o încuie în urma ei când aude o voce de bărbat:

— Bună dimineața, *mademoiselle.*

Ea se împiedică, mai-mai să cadă. Bastonul îi cade, troncănind.

— Ce-ai acolo, în sacoșă?

Vorbește o franceză corectă, dar ea știe că e neamț. Blochează gangul cu corpul lui. Din tivul rochiei ei picură apă; lipăie în pantofii uzi; de-o parte și de alta, numai ziduri. Are pumnul drept încleștat pe o bară a porții deschise.

— Ce-i acolo, în spate? O ascunzătoare? Vocea lui pare să fie teribil de aproape, dar e greu să-ți dai seama exact într-un loc atât de saturat de ecouri. Simte cum îi pulsează pe spate pâinea lui Madame Ruelle de parcă ar fi vie. Cuibărită înăuntru – aproape sigur – e o bucățică de hârtie făcută sul. Cu numere care vor rosti o condamnare la moarte. Pentru unchiul ei, pentru Madame Ruelle. Pentru ei toți.

— Bastonul meu, spune ea.

— S-a rostogolit în spatele tău, drăguță.

În spatele bărbatului se întinde gangul, apoi perdeaua de iederă, apoi orașul. Un loc unde ar putea țipa ca s-o audă cineva.

— Pot să trec, *monsieur*?

— Desigur.

Dar bărbatul nu pare să se miște. Poarta scârțâie încet.

— Ce doriți, *monsieur*? îi e imposibil să-și stăpânească tremurul din voce. Dacă o mai întreabă o dată de traistă, o să-i sară inima din piept.

— Ce faci aici?

— N-avem voie pe plajă.

— Așa că vii aici?

— Să adun melci. Trebuie să plec, *monsieur.* Pot să-mi iau bastonul, vă rog?

— Dar n-ai adunat niciun melc, *mademoiselle.*

— Pot să trec?

— Mai întâi să-mi răspunzi la o întrebare despre tatăl dumitale.

— Tati? Ceva rece din interiorul ei se răcește și mai tare.

Îl aștept să vină încoace din clipă-n clipă.

Bărbatul izbucnește în râs, iar ecoul râsului lui răsună între ziduri.

— Din clipă-n clipă, zici? Tăticul tău care e la închisoare, la cinci sute de kilometri de noi?

Firicele de teroare i se răspândesc în tot corpul. Trebuia să te fi ascultat, tati. N-ar fi trebuit să ies afară.

— Haide, *petite cachotière*[26], nu face mutra asta speriată, spune bărbatul, iar ea îl aude cum se întinde după ea. Îi simte răsuflarea putredă, aude uitarea din vocea lui și simte ceva – vârful unui deget? – atingându-i ușor încheietura mâinii în timp ce se smucește și-i trântește poarta în față.

---

[26] Fetiță secretoasă (fr.).

El alunecă; îi ia neașteptat de mult timp să se redreseze. Marie-Laure învârtește cheia în broască, o pune în buzunar și, retrăgându-se în spațiul scund al cuștii, își recuperează bastonul. Vocea jalnică a bărbatului o urmărește, chiar dacă trupul lui rămâne de partea cealaltă a porții încuiate.

— *Mademoiselle,* am scăpat ziarul din cauza dumitale. Nu sunt decât un umil plutonier-major și am venit să-ți pun o întrebare. O întrebare simplă, apoi plec.

Apa clipocește; melcii mișună. Să fie gratiile prea înguste pentru ca el să se strecoare printre ele? Să fie balamalele îndeajuns de solide? Ea se roagă să fie. Zidul de apărare o adăpostește, solid cum e. Cam din zece în zece secunde, o nouă revărsare de apă rece de mare intră peste ea. Marie-Laure îl aude pe bărbat plimbându-se de colo-colo, unu-stop-doi, unu-stop-doi, un mers greoi, împiedicat. Încearcă să-și închipuie câinii de pază despre care Hubert Bazin povestise că ar fi trăit acolo secole de-a rândul: câini mari cât caii. Câini care sfâșiau picioarele oamenilor. Se ghemuiește, cuprinzându-și genunchii. Ea e Melcul. E blindată. Impenetrabilă.

Agorafobie

Treizeci de minute. Marie-Laure ar fi trebuit să ajungă în douăzeci și unu de minute. Etienne o cronometrase de multe

ori. O dată durase douăzeci și trei de minute. De multe ori chiar mai puțin. Mai mult, niciodată.

Treizeci și unu.

Până la brutărie e un drum de patru minute. Patru dus și patru întors, plus încă treisprezece, paisprezece minute care dispar undeva pe drum. Știe că de obicei se duce la mare – vine înapoi mirosind a mare, cu pantofii uzi, cu mânecile decorate cu alge, iarbă sărată sau planta căreia Madame Manec îi spunea *pioka.* Nu știe exact unde se duce, dar ea îl asigurase întotdeauna că nu e niciun

pericol. Că o întărește curiozitatea. Că e mai descurcăreață decât el într-o mie de feluri.

Treizeci și două de minute. De la ferestrele lui de la etajul cinci, nu vede pe nimeni. Poate că s-a rătăcit, că zgârie cu degetele zidurile de la marginea orașului, îndepărtându-se tot mai mult cu fiecare clipă. Poate a călcat-o un camion, s-a înecat într-o baltă, a fost prinsă de un mercenar cu gânduri murdare. Poate că aflase cineva de pâine, de numere, de transmițător.

Arde brutăria.

Coboară repede la parter și se uită pe ușa bucătăriei în stradă. O pisică doarme. Soarele schițând un trapezoid pe zidul dinspre răsărit. E numai și numai vina lui.

Etienne intră în hiperventilație. Când socotește treizeci și patru de minute după ceasul lui de la mână, se încalță și-și pune o pălărie care fusese a tatălui lui. Stă în hol și-și adună tot curajul de care e în stare. În urmă cu aproape douăzeci și patru de ani, când ieșise ultima oară din casă, încercase să aibă contact vizual, să fie o apariție care să poată trece drept normală. Dar atacurile erau mișele, imprevizibile, nimicitoare – se furișau banditește. Mai întâi, o senzație cumplită de pericol se răspândea în aer. Apoi orice fel de lumină devenea insuportabil de puternică, chiar și cu pleoapele închise. Nu putea merge, atât de asurzitor era zgomotul propriilor pași. Ochi minusculi îl priveau clipind din pietrele pavajului. În umbre fremătau cadavre. Când se întorcea acasă ajutat de Madame Manec, se țâra în cel mai ascuns cotlon al patului și-și îngrămădea perne peste urechi. Avea nevoie de toată energia ca să ignore zbaterile propriului său puls.

Inima îi bate înghețată într-o cușcă, departe. O să înceapă durerea de cap, își spune el. O durere de cap groaznică, absolut groaznică.

Douăzeci de bătăi de inimă. Treizeci și cinci de minute. Apasă pe clanță, deschide poarta. Pășește afară.

Nimic

Marie-Laure încearcă să-și aducă aminte tot ce știe despre încuietoarea porții, tot ce pipăise cu degetele, tot ce i-ar fi spus tatăl ei. O tijă de fier trecută prin trei bride ruginite, o veche încuietoare cu locaș, cu cama ruginită. Oare o împușcătură ar putea s-o spargă? Bărbatul strigă din când în când, în timp ce mătură cu marginea ziarului barele porții.

— Sosit în iunie, arestat abia în ianuarie. Ce-a făcut până atunci? De ce măsura clădiri?

Ea se ghemuiește lângă zidul peșterii, cu traista în poală. Apa îi ajunge până la genunchi. Rece, chiar și în iulie. Oare el o vede? Marie-Laure deschide cu grijă traista, rupe pâinea dinăuntru și caută cu degetele sulul de hârtie. Uite-l. Numără până la trei și-și strecoară bucata de hârtie în gură.

— Spune-mi numai dacă tatăl tău ți-a lăsat ceva sau ți-a spus că are la el ceva de la muzeul unde lucra înainte, strigă neamțul. Și plec apoi. N-o să spun nimănui de locul ăsta. Asta e adevărul, în fața lui Dumnezeu.

Hârtia i se face terci în gură, dezintegrându-se. La picioarele ei, melcii își văd de treaba lor: mestecă, scormonesc după hrană, dorm. Au în gură, știa de la Etienne, optzeci de rânduri de dinți, câte treizeci de dinți pe rând, două mii cinci sute de dinți de fiecare melc cu care râcâie, zgârie, hârșâie. Sus, deasupra meterezelor, pescărușii străbat un cer nesfârșit. Adevărul, în fața lui Dumnezeu? Cât durează pentru Dumnezeu aceste clipe insuportabile? O trilionime de secundă? Viața oricărei făpturi e în sine o scânteie efemeră într-un întuneric fără fund. Asta e adevărul, în fața lui Dumnezeu.

— Mi-au dat atâtea treburi de făcut, spune neamțul. Un Jean Jouvenet în Saint-Brieuc, șase Monet-uri în zonă, un ou Faberge într-un conac de lângă Rennes. Obosesc foarte

rău. Nu-ți dai seama cât am căutat?

De ce n-a putut tati să rămână cu ei? Nu era ea lucrul cel mai important? înghite bucățile de hârtie mărunțită. Apoi se leagănă în față, pe călcâie.

— Nu mi-a lăsat *nimic.* Propria ei furie o surprinde. Nimic!

Doar o machetă stupidă a orașului și o promisiune deșartă.

Doar pe Madame, care e moartă. Doar pe unchiul, care se teme și de o furnică.

În fața porții, neamțul tace. Poate că se gândește la răspunsul ei. Poate că ceva din exasperarea ei l-a convins.

— Acum ține-te de cuvânt și pleacă, strigă ea.

Patruzeci de minute

Ceața lasă loc soarelui, care ia cu asalt străzile pietruite, casele, ferestrele. Etienne ajunge la brutărie scăldat de sudori reci și se bagă în fața cozii. Chipul lui Madame Ruelle se ivește, palid ca luna.

— Etienne? Dar…

Pete vermillon cresc și se contractă în câmpul lui vizual.

— Marie-Laure…

— Nu e…

Nici n-apucă să nege din cap că Madame Ruelle ridică stinghia prinsă în balamale a tejghelei și-l împinge afară. Îl cuprinde cu brațul. Femeile de la coadă bombăne curioase, revoltate sau și una, și alta. Madame Ruelle îl conduce până pe rue Robert Surcouf. Cadranul ceasului lui Etienne pare să se dilate. Patruzeci și unu de minute? Abia reușește să socotească. Mâinile ei îl apucă strâns de umăr.

— Unde putea să se ducă?

Limba atât de uscată, gândurile atât de încleiate.

— Uneori… se duce… la mare. Înainte să vină acasă.

— Dar accesul pe plajă e interzis. Și pe metereze la fel. Privește peste capul lui. Trebuie să fie în altă parte.

Se sfătuiesc în mijlocul străzii. Undeva răsună un ciocan. Războiul, își spune Etienne absent, e un bazar unde viețile sunt tratate ca o orice altă marfă cu care se face negoț: ciocolată, gloanțe sau mătase pentru parașută. Oare scosese și el la mezat toate numerele alea în schimbul vieții lui Marie-Laure?

— Nu, șoptește el. La mare se duce.

— Dacă pâinea ajunge la ei, suntem morți cu toții, șoptește Madame Ruelle.

El se uită iar la ceas, dar cadranul e un soare care-i arde retina. O singură bucată de slănină sărată stă sucită în vitrina altminteri goală a măcelăriei, trei băieți de școală stau pe o bancă și-l privesc, așteptând să cadă, dar tocmai când dimineața e pe punctul de a se dezintegra, Etienne vede în amintire poarta ruginită care ducea spre cușca șubredă de sub ziduri. Locul unde se juca pe vremuri cu fratele lui, Henri, și cu Hubert Bazin. O mică peșteră umedă, unde un băiat putea striga și visa.

Etienne LeBlanc cel slab ca un băț, cu pielea palidă de alabastru, aleargă pe călcâie pe rue de Dinan împreună cu Madame Ruelle, soția brutarului – o echipă de salvatori mai puțin robustă nici că s-a mai pomenit. Clopotele catedralei răsună unu, doi, trei, patru, până la opt. Etienne cotește pe rue du Boyer și ajunge la baza ușor înclinată a zidurilor, urmând traseele copilăriei, orientându-se după instinct. O ia la dreapta, trece prin perdeaua de iederă atârnătoare, iar în fața lui, de cealaltă parte a aceleiași porți încuiate, în peșteră, tremurând, udă până la coapse, dar perfect teafără, stă pe vine Marie-Laure cu rămășițele unei pâini în poală.

— Ai venit, spune ea când le deschide, iar el îi cuprinde fața în mâini. Ai venit…

Fata

Werner se gândește la ea chiar și când nu vrea. O fată

cu un baston, o fată într-o rochie gri, o fată plăsmuită din ceață. Aerul nepământean al cârlionților ei și cutezanța cu care pășea. Se aciuează înăuntrul lui, un dublu viu care să se opună fetiței vieneze moarte care-l bântuie în fiecare noapte.

Cine să fie fata? Fiica francezului cu transmisiunile radio? Nepoata? Cum de poate s-o expună unor astfel de pericole?

Volkheimer îi ține pe teren, iau la rând satele de pe malul râului Rance. Aproape sigur, transmisiunile vor fi blamate pentru cine știe ce, iar Werner va fi demascat. Se gândește la colonelul cu maxilarul lui perfect și pantalonii largi. Se gândește la plutonierul-major pământiu la față care-l măsurase din ochi pe deasupra ziarului. Oare ei știu deja? Știe și Volkheimer? Ce l-ar mai putea salva acum? în unele nopți, stătuse cu Jutta la fereastra din podul casei de copii și se rugaseră ca din canale să se reverse gheață care să acopere câmpurile și să cuprindă micile bordeie, să zdrobească mașinăriile, să niveleze totul, astfel încât de dimineață când aveau să se trezească să nu mai găsească nimic din ce fusese. De o astfel de minune avea acum nevoie.

Pe întâi august, un locotenent vine la Volkheimer. Pe front e o lipsă acută de oameni, spune el. Oricine nu e esențial pentru apărarea orașului trebuie să plece. Îi trebuie cel puțin două persoane. Volkheimer îi cântărește pe rând din ochi. Bernd e prea bătrân. Werner e singurul care poate repara echipamentul.

Neumann Unu. Neumann Doi.

Un ceas mai târziu, amândoi stau în spate, într-un camion militar, cu puștile între genunchi. Expresia lui Neumann Doi a suferit o schimbare totală, de parcă nu și-ar contempla foștii camarazi, ci ultimele ore de viață pe pământ. De parcă s-ar pregăti să sară cu un car de luptă negru, într-un unghi de patruzeci și cinci de grade, direct în abis.

Neumann Unu ridică o singură mână fermă. Gura lui e lipsită de orice expresie, dar Werner îi citește disperarea în ridurile din colțurile ochilor.

— Până la urmă, murmură Volkheimer în timp ce camionul se pune în mișcare, niciunul dintre noi n-are scăpare.

În acea noapte, Volkheimer conduce Opelul spre est, pe un drum de coastă care duce la Cancale, Bernd urcă un dâmb cu primul radio, în timp ce Werner îl pune în funcțiune pe cel din camion, iar Volkheimer stă ghemuit pe scaunul șoferului, cu genunchii lui enormi lipiți de volan. Departe, în larg, ard focuri – poate la bordul unor nave –, iar stelele se înfioară în constelațiile lor. Werner știe că la două și douăsprezece minute, francezul va transmite din nou, iar el va fi nevoit să închidă aparatul sau să se poarte ca și cum ar auzi doar paraziți.

O să acopere indicatorul de semnal cu palma. O să-și țină fața perfect nemișcată.

Căsuța

Etienne spune că n-ar fi trebuit s-o lase să ia atâtea pe umerii ei. N-ar fi trebuit s-o expună la asemenea pericole. Spune că nu-i mai dă voie să iasă din casă. Adevărul e că Marie-Laure se simte ușurată. Neamțul o bântuie: îl vede în coșmarurile ei în chip de crab înalt de trei metri. Țăcăne cu cleștii și-i șoptește la ureche: *Doar o întrebare.*

— Și pâinea, unchiule?

— Mă duc eu. Eu ar fi trebuit să mă duc de la bun început.

În diminețile de patru și cinci august, Etienne stă în pragul ușii, mormăind în barbă, apoi deschide poarta și iese. Nu după mult timp, se aude clopoțelul de sub masa de la etajul al treilea, el intră în casă, încuie ușa de două ori și rămâne în hol răsuflând de parcă ar fi scăpat dintr-o mie de primejdii.

În afară de pâine, n-au mai nimic de mâncare. Mazăre uscată. Orz. Lapte praf. Câteva conserve cu legume lăsate de Madame Manec, ultimele. Gândurile lui Marie-Laure aleargă ca niște copoi în jurul acelorași întrebări. Mai întâi polițiștii, cu doi ani în urmă: Mademoiselle, *chiar n-a pomenit nimic mai special?* Apoi plutonierul-major șchiop, cu voce rece: *Spune-mi numai dacă tatăl tău ți-a lăsat ceva sau ți-a spus că are la el ceva de la muzeu.*

Tați pleacă. Madame Manec pleacă. Își amintește vocile vecinilor de la Paris când își pierduse vederea: *Parc-ar fi blestemați.*

Încearcă să uite de frică, de foame, de întrebări. Trebuie să trăiască asemenea melcilor, clipă de clipă, centimetru cu centimetru. În după-amiaza zilei de șase august însă, stă pe divanul din biroul lui Etienne și-i citește următoarele rânduri: *Era adevărat oare că Nemo nu pleca niciodată de pe* Nautilus.'3 *De multe ori nu-l vedeam cu săptămânile. Ce făcea în timpul ăsta? Nu cumva ducea la îndeplinire o misiune secretă total necunoscută mie?*

Ea închide cartea.

— Nu te interesează să vezi dacă de data asta vor scăpa? întreabă Etienne.

Dar Marie-Laure își recită în cap cea de-a treia scrisoare de la tatăl ei, scrisoarea ciudată, ultima pe care o primise.

Mai ții minte zilele tale? Când găseai mereu două lucruri pe masă când te trezeai? îmi pare rău că a ieșit așa. Dacă vei vrea să înțelegi vreodată, să te uiți în casa lui Etienne, înăuntrul casei. Știu că vei lua decizia bună. Deși mi-aș fi dorit un dar mai acătării.

Mademoiselle, *n-a pomenit nimic mai special?*

Putem vedea lucrurile pe care le-a adus aici cu el?

La muzeu avea multe chei.

Nu e transmițătorul. Etienne se înșală. Nu radioul îl interesa pe neamț. Trebuie să fie altceva, ceva ce

considera el că numai ea putea ști. Și aflase ce-l interesa. Până la urmă, îi răspunsese la unica întrebare.

Doar o machetă stupidă a orașului.

Și de-aia plecase.

Să te uiți în casa lui Etienne.

— Ce s-a întâmplat? întreabă Etienne.

Înăuntrul casei.

— Vreau să mă odihnesc, spune ea și se repede în sus pe scări, urcând câte două trepte deodată, apoi închide ușa dormitorului și-și înfige degetele în orașul miniatural. Opt sute șaizeci și cinci de clădiri. Aici, la un colț, așteaptă casa înaltă și îngustă de pe rue Vauborel, numărul 4. Degetele îi lunecă în jos pe fațadă, găsind intrândul din ușă. Apasă în interior, iar casa lunecă în sus și în afară. O scutură, dar nu aude nimic. Oricum, casele nu scoteau niciun zgomot când le scutura, nu-i așa?

Chiar dacă-i tremură degetele, Marie-Laure găsește soluția imediat. Rotește hornul la nouăzeci de grade, demontează panourile acoperișului, unu, doi, trei.

Ușa numărul patru și ușa numărul cinci și tot așa până la ușa cu numărul treisprezece, o ușiță încuiată cam cât un pantof de mare.

Păi și de unde știți că e acolo cu adevărați întrebaseră copiii.

Trebuie să crezi povestea.

Întoarce căsuța invers. O piatră în formă de pară îi cade în palmă.

Numere

Bombele Aliaților distrug gara. Germanii dezafectează instalațiile portuare. Avioanele ba intră, ba ies din nori. Etienne aude că Saint-Servan geme de nemți răniți, că americanii au capturat Muntele Saint-Michel, aflat la doar patruzeci de kilometri distanță, că eliberarea e o chestiune de zile. Ajunge la brutărie exact când Madame Ruelle

descuie ușa. Ea îl poftește înăuntru.

— Vor pozițiile bateriilor antiaeriene. Coordonatele. Crezi că poți?

Etienne geme.

— Eu o am pe Marie-Laure. De ce nu dumneata, Madame?

— Eu nu înțeleg hărțile, Etienne. Minute, secunde, corecții de abateri... Tu te pricepi la chestiile astea. Nu trebuie decât să le găsești, să le treci pe hartă și să transmiți coordonatele.

— Va trebui să umblu brambura cu o busolă și un carnețel la mine. Altfel nu se poate face. O să mă împuște.

— E vital să li se comunice pozițiile precise ale bateriilor. Gândește-te câte vieți pot fi salvate astfel. Și va trebui să faci asta la noapte. Se zvonește că de mâine vor închide toți bărbații între optsprezece și șaizeci de ani din oraș. Cică o să controleze pe toată lumea la acte și toți bărbații care sunt în stare să lupte, oricine ar putea face parte din Rezistență, toți vor fi închiși la Fort Național.

Brutăria se învârtește cu el. E prins în pânze de păianjen care i se răsucesc în jurul coapselor și încheieturilor de la mâini, trosnind ca hârtia arsă la orice mișcare. Cu fiecare clipă, se încurcă și mai tare. Clopoțelul legat la ușa brutăriei răsună și intră cineva. Fața lui Madame Ruelle se repliază ca viziera coifului unui cavaler.

El încuviințează din cap.

— Bine, spune ea și-i vâră pâinea la subraț.

Marea de Flăcări

Suprafața îi e alcătuită din sute de fațete. Fata o ia în mână iar și iar, dar o lasă jos imediat, ca și cum i-ar arde degetele. Arestarea tatălui ei, dispariția lui Hubert Bazin, moartea lui Madame Manec – e cu putință ca piatra asta să fi produs atâtea necazuri? Aude vocea hârâită, cu parfum de vin a doctorului Geffard:

Poate că niște regine au dănțuit toată noaptea, gătite cu ea. Poate că s-au purtat războaie din pricina ei.

Păstrătorul pietrei avea să trăiască veșnic, dar câtă vreme avea s-o păstreze, nenorociri peste nenorociri aveau să se abată asupra celor pe care-i iubea, într-un potop neostoit.

Obiectele sunt doar obiecte. Poveștile sunt doar povești.

Asta trebuie să fi căutat germanul, pietricica asta. Ar trebui să deschidă larg obloanele și s-o arunce în stradă. S-o dea altcuiva, oricui. Să iasă pe furiș din casă și s-o arunce în mare.

Etienne urcă scara podului. Îl aude cum pășește pe podea, deasupra ei, cum pornește transmițătorul. Își pune piatra în buzunar, ia casa miniaturală și traversează holul. Dar, înainte să ajungă la șifonier, se oprește. Tatăl ei crezuse probabil că povestea e adevărată. Altfel, de ce-ar fi construit o cutie-puzzle atât de complicată? De ce o lăsase în Saint-Malo, dacă nu de teamă că avea să-i fie confiscată la întoarcere? Altfel de ce n-ar fi luat-o și pe ea cu el?

Probabil că arată măcar ca un diamant albastru care face douăzeci de milioane de franci. Suficient de autentic ca să-l convingă pe tati. Și, dacă pare autentic, atunci ce va face unchiul ei când i-l va arăta? Când îi va spune că trebuie aruncat în ocean?

Aude vocea băiețelului de la muzeu: *Ai mai văzut tu pe cineva care să arunce cinci turnuri Eiffel în mare?*

Cine să se despartă de bunăvoie de el? Dar blestemul? Dacă blestemul chiar există? Iar ea i-l va transmite lui?

Dar nu există blesteme. Pământul e făcut numai din magmă, scoarță continentală și oceane. Gravitație și timp. Nu-i așa? Strânge pumnul, se duce în camera ei și reașază piatra în casa miniaturală. Pune la loc cele trei panouri ale acoperișului. Răsucește hornul la nouăzeci de grade. Își strecoară căsuța în buzunar.

*

Cu mult după miezul nopții se formează o maree înaltă

de toată frumusețea, cu valuri mari care se izbesc de baza zidurilor, o mare verde, gazoasă și brăzdată de mase plutitoare de spumă efervescentă, luminate de lună. Marie-Laure e smulsă din vise de Etienne, care bate la ușa dormitorului ei.

— Eu ies puțin.

— Ce oră e?

— Aproape dimineață. Nu lipsesc mai mult de-o oră.

— De ce trebuie să pleci?

— Mai bine nu știi.

— Dar nu e interzis?

— Mă mișc repede. Unchiul ei. Care, de patru ani de când îl cunoștea, nu se mișcase niciodată repede.

— Și dacă încep bombardamentele?

— E aproape dimineață, Marie. Trebuie să plec cât mai e întuneric.

— O să lovească și case, unchiule? Când o să vină?

— N-o să lovească nicio casă.

— O să se termine repede?

— Iute ca zborul rândunelei. Tu culcă-te, Marie-Laure, iar când o să te trezești, eu mă voi fi întors. O să vezi.

— Pot să-ți citesc puțin? Dacă tot m-am trezit? Mai e așa de puțin până la sfârșit.

— Când mă întorc, o să citim. Terminăm cartea amândoi.

Ea încearcă să-și liniștească mintea, să-și calmeze respirația.

Încearcă să nu se gândească la căsuța ajunsă sub perna ei sau la cumplita povară dinăuntru.

— Etienne, șoptește Marie-Laure, nu-ți pare câteodată rău că te-ai pomenit cu noi aici? Că am fost lăsată pe capul dumitale, iar dumneata și Madame Manec a trebuit să aveți grijă de mine? N-ai impresia câteodată că am adus un blestem în viața dumitale?

— Marie-Laure, răspunde el fără ezitare. Amândouă mâinile lui o strâng pe a ei. Tu ești cel mai bun lucru care s-a întâmplat în viața mea.

În tăcerea din jur pare să crească ceva – un val, un talaz. Dar Etienne mai spune o dată „Tu culcă-te, iar când o să te trezești, eu mă voi fi întors”, apoi ea îi numără pașii pe scări.

Arestarea lui Etienne LeBlanc

Ieșind în stradă, Etienne se simte neașteptat de bine – se simte puternic. Bucuros că primise această ultimă însărcinare de la Madame Ruelle. A transmis deja poziția uneia dintre bateriile antiaeriene: un tun cocoțat pe metereze, lângă Hôtel des Abeilles. Mai are de consemnat coordonatele doar pentru două. Trebuie să găsească două puncte cunoscute – o să aleagă turnul catedralei și insulița Le Petit Be apoi să calculeze poziția celui de-al treilea punct, necunoscut. Un triunghi simplu. O nouă preocupare pentru mintea lui, care să n-aibă legătură cu fantomele.

O ia pe rue d’Estrées, ocolește prin spatele liceului, o ia prin spate pe la Hôtel-Dieu. Își simte picioarele tinere, ușoare. Nu e nimeni în jur. Undeva, ascuns de ceață, soarele se pune în mișcare. Înainte de ivirea zorilor, orașul e cald, parfumat și adormit, iar casele de pe ambele părți par aproape imateriale. Timp de câteva clipe, se vede mergând pe coridorul unui vagon de tren imens, în timp ce toți ceilalți pasageri dorm, iar trenul lunecă prin beznă spre un oraș saturat de lumină: arcade strălucitoare, turnuri sclipitoare, zbor de artificii.

În timp ce se apropie de parapetul negru al zidului, un bărbat în uniformă vine șchiopătând pe urmele lui, în întuneric.

7 august 1944

Marie-Laure se trezește în plin tir de armament greu. Traversează palierul, deschide șifonierul, vârâ capătul bastonului printre cămășile atârnate și ciocănește de trei

ori în panoul fals din spate. Nimic. Apoi coboară la etajul cinci și bate la ușa lui Etienne. Patul lui e gol și rece.

Nu e nici la etajul al doilea, nici în bucătărie. Cuiul de lângă ușă, în care agăța Madame Manec inelul cu chei, e gol. Pantofii lui au dispărut.

Nu lipsesc mai mult de-o oră.

Își înfrânează panica. Important e să nu pună răul în față. Verifică firul declanșator din vestibul – e neatins. Apoi, rupe un colț din pâinea veche de o zi de la Madame Ruelle și o mestecă în picioare, în bucătărie. În mod miraculos, s-a dat iar drumul la apă, așa că umple cele două găleți galvanizate, le duce sus, le pune în colțul camerei ei, apoi stă puțin pe gânduri, coboară la etajul al treilea și umple cada până la refuz.

Apoi deschide cartea. Căpitanul Nemo își înfipsese steagul la Polul Sud, dar dacă nu porneau mai repede cu submarinul spre nord, aveau să rămână blocați în gheață. Tocmai trecuse echinocțiul de primăvară. Urmau șase luni de noapte neîntreruptă.

Marie-Laure numără capitolele rămase. Nouă. E tentată să citească mai departe, dar ea și Etienne călătoresc împreună pe *Nautilus,* așa că o să continue imediat ce se întoarce el. Probabil stă să vină.

Mai verifică o dată căsuța de sub pernă, alungă ispita de a scoate piatra, preferând să reașeze căsuța în macheta de la piciorul patului. Undeva afară, un camion se trezește huruind la viață. Trec pescărușii care rag ca măgarii, tunurile bubuie iar în depărtare, huruitul camionului se aude tot mai slab, iar Marie-Laure încearcă să se concentreze pe recitirea unui capitol mai vechi din carte: să facă din punctele în relief litere, din litere cuvinte, din cuvinte o lume.

După-amiază, firul declanșator începe să tremure, iar clopoțelul ascuns sub masa de la etajul al treilea sună o singură dată. Deasupra ei, în pod, îi corespunde o sonerie înăbușită. Marie-Laure ridică degetele de pe pagină,

exclamând în sinea ei „în sfârșit”, dar când coboară scara șerpuită și strigă, cu mâna pe încuietoare, „Cine e?”, nu-i răspunde vocea calmă a lui Etienne, ci cea unsuroasă a parfumierului Claude Levitte.

— Deschide-mi, te rog.

Îi simte mirosul chiar și prin ușă – mentă, mosc, aldehidă. Iar dedesubt sudoare, frică.

Deschide ambele încuietori și crapă ușa pe jumătate.

El îi vorbește prin poarta întredeschisă.

— Trebuie să vii cu mine.

— Îl aștept pe unchiul.

— Am vorbit eu cu unchiul dumitale.

— Ați vorbit cu el? Unde?

Marie-Laure îl aude pe Monsieur Levitte trosnindu-și încheieturile degetelor, pe rând. Iar plămânii îi trudesc din greu în piept.

— Dacă ai putea vedea, domnișoară, ai fi văzut ordinele de evacuare. Au închis porțile orașului.

Ea nu răspunde.

— Toți bărbații între șaisprezece și șaizeci de ani sunt reținuți. Li s-a ordonat să se adune la turnul castelului. La reflux, vor fi duși la Fort Național. Dumnezeu să-i apere.

Pe rue Vauborel, totul pare liniștit. Rândunelele trec iute în zbor pe lângă case, iar pe un burlan înalt se sfădesc doi porumbei. Un biciclist trece troncănind. Apoi liniște. Să fie adevărat că închiseseră porțile orașului? Să fi vorbit omul ăsta cu Etienne?

— Mergeți și dumneavoastră cu ei, Monsieur Levitte?

— Eu n-aș vrea. Trebuie să te duci imediat într-un adăpost. Monsieur Levitte își trage nasul. Sau în criptele de sub Notre-Dame de la Rocabey. Acolo am trimis-o și pe Madame. Așa m-a rugat unchiul tău. Nu lua absolut nimic cu dumneata și hai cu mine chiar acum.

— De ce?

— Știe unchiul dumitale de ce. Toată lumea știe de ce. Asta nu mai e un loc sigur. Haide.

— Dar ziceați că porțile orașului sunt închise.

— Da, fetițo, așa am zis, dar gata cu întrebările. Scoate un oftat. Ești în pericol și am venit să te ajut.

— Unchiul spune că pivnița noastră e sigură. Zice că, dacă a rezistat cinci sute de ani, o să mai reziste câteva nopți.

Parfumierul își drege glasul. Ea și-l închipuie întinzând gâtul ca să se uite în casă, la haina de pe cuier, la firimiturile de pâine de pe masa din bucătărie. Toată lumea e curioasă să vadă ce au ceilalți. Unchiul ei nu l-ar fi trimis niciodată pe parfumier s-o însoțească la un adăpost – când vorbise ultima oară Etienne cu Claude Levitte? Se gândește iar la macheta de la etaj, la piatra dinăuntru. Aude vocea doctorului Geffard:

Ceva atât de mărunt să fie atât de frumos. Atât de valoros.

— Ard casele la Paramé, *mademoiselle.* Navele din port sunt scufundate, dau cu bombe în catedrală, iar spitalul nu are apă. Doctorii se spală pe mâini cu vin. Cu vin! Vocea lui Monsieur Levitte tremură pe la margini. Își aduce aminte de ce spusese Madame Manec la un moment dat, că de fiecare dată când se comite un furt în oraș, Monsieur Levitte se duce la culcare cu portofelul îndesat între buci.

— Rămân aici, spune Marie-Laure.

— Doamne, fetițo, trebuie să te iau cu forța?

Ea își aduce aminte de neamțul care făcea ture prin fața porții lui Hubert Bazin, măturând gratiile cu colțul ziarului, și apropie ușa o idee. Parfumierul fusese trimis la ea.

— Sunt sigură că eu și unchiul nu vom fi singurii care vom dormi la noapte sub acoperișul propriu, spune ea.

Se străduiește pe cât posibil să pară impasibilă. Mirosul lui Monsieur Levitte e năucitor.

— *Mademoiselle.* Tonul lui e rugător acum. Fii rezonabilă.

Vino cu mine și nu lua nimic cu dumneata.

— Puteți vorbi cu unchiul când se întoarce, spune ea. Și

încuie ușa.

Îl aude cum stă acolo, afară. Estimând costuri și beneficii. Apoi se întoarce și o ia îndărăt pe stradă, târându-și frica în urma lui ca pe un căruț. Marie-Laure se apleacă sub masa din hol, găsește firul și-l leagă iar la clopoțel. Oare ce reușise să vadă? O haină, jumătate de pâine? Etienne va fi mulțumit. Afară, în fața ferestrei de la bucătărie, lăstunii se avântă după insecte, iar firele pânzei unui păianjen captează lumina, sclipesc o fracțiune de secundă, apoi se fac nevăzute.

Și totuși, dacă parfumierul spusese adevărul?

Lumina zilei slăbește până la auriu. În pivniță, câțiva greieri încep să cânte, un *cri-cri* ritmic, seară de august, iar Marie-Laure își trage în sus ciorapii rupți, se duce la bucătărie și mai rupe o bucată din pâinea lui Madame Ruelle.

Foi volante

Înainte să se întunece, austriecii se cinstesc cu rinichi de porc și roșii întregi din farfuriile de porțelan ale hotelului, decorate cu câte o singură albină argintie pe margine. Stau cu toții pe saci de nisip sau pe lăzi cu muniție, Bernd adoarme cu nasul în blid, Volkheimer vorbește într-un colț cu locotenentul despre radioul din pivniță, în timp ce austriecii, răspândiți în toată încăperea, mestecă de zor pe sub căștile lor de oțel. Oameni aspri, experimentați. Oameni siguri pe ce au de făcut.

Când termină de mâncat, Werner urcă în apartamentul de la ultimul etaj și stă în picioare în cada hexagonală. Împinge oblonul, care se deschide câțiva centimetri. Aerul înserării e o binecuvântare. Sub fereastră, pe una dintre aleile fortificate din partea dinspre mare a hotelului, așteaptă marele 88. Sub tun, sub ambrazuri, zidurile plonjează doisprezece metri până la rotocoalele verzi și albe ale valurilor. În stânga lui așteaptă orașul, cenușiu și

opac. Departe, spre răsărit, o lumină roșie emană de la cine știe ce bătălie purtată acolo unde ochiul nu bate. Americanii îi încolțiseră la mare.

Werner are senzația că un hotar invizibil planează în spațiul dintre ceea ce se întâmplase deja și ceea ce avea să vină, cu ceea ce se știe pe de-o parte și ceea ce nu se știe de partea cealaltă. Se gândește la copila care ar putea fi sau nu în orașul din spatele lui. Și-o închipuie explorând cu bastonul prin rigole. Înfruntând lumea cu ochii ei morți, cu părul ei răvășit, cu fața luminoasă.

Măcar îi protejase secretele casei. Măcar o ferise pe ea.

Pe uși, pe tarabe și pe felinarele stradale au fost afișate noi ordine, semnate de însuși comandantul garnizoanei. *Nimeni să nu încerce să plece din orașul vechi. Nimeni să nu iasă pe străzi jură autorizație specială.*

Chiar înainte ca Werner să închidă oblonul, din amurg se desprinde un singur avion. Din pântecul lui apare un stol alb care se lărgește treptat.

Păsări?

Stolul se împrăștie, se desparte: sunt hârtii. Mii de hârtii. Alunecă pe panta acoperișului, se revarsă peste parapete, eșuează pe plaje, aduse de mareea învolburată.

Werner coboară în hol, unde un austriac ține o hârtie sub lumină.

— E în franceză, spune el.

Werner o ia. Cerneala e atât de proaspătă că se întinde sub degetele lui.

Mesaj urgent pentru locuitorii acestui oraș, scrie acolo. *Refugiați-vă imediat în câmp deschis.*

X

12 august 1944

Îngropați

Ea și-a reluat lectura: *Cine ar putea estima intervalul minim de timp de care avem nevoie ca să ieșim de aici? Oare nu vom muri asfixiați înainte ca* Nautilus *să iasă la suprafață? Îi era oare sortit să piară în acel mormânt de gheață, împreună cu toți cei de la bordul său? Situația părea cumplită. Dar cu toții și-au asumat-o curajos și au hotărât să-și facă datoria până la capăt…*

Werner ascultă. Echipajul sfredelește aisbergurile care țineau captiv submarinul; nava își continuă drumul spre nord, pe lângă coasta Americii de Sud, trecând de gura Amazonului, doar ca să fie urmărită de un calamar uriaș în Atlantic. Elicea se defectează. Căpitanul Nemo iese din cabina lui pentru prima oară de câteva săptămâni, cu o expresie sumbră pe față.

Werner se ridică de pe podea, ducând radioul într-o mână și târând bateria cu cealaltă mână. Traversează pivnița până la Volkheimer, care stă în fotoliul auriu. Lasă jos bateria și pipăie brațul uriașului până ajunge la umăr. Îi localizează capul gigantic. Îi pune căștile pe urechi.

— O auzi? întreabă Werner. E o poveste ciudată și frumoasă, bine-ar fi să înțelegi franceză. Un calamar uriaș și-a proptit botul imens în elicea submarinului, iar căpitanul a spus că trebuie să iasă la suprafață, să se ia la luptă cu dihăniile.

Volkheimer trage aer în piept pe îndelete. Nu se mișcă.

— Folosește transmițătorul pe care trebuia să-l găsim noi. Și l-am găsit. De câteva săptămâni. Ei ne-au zis că e o rețea de teroriști, dar sunt doar un bătrân și o fată.

Volkheimer nu răspunde.

— Ai știut de la bun început, nu? Că știam?

Probabil că Volkheimer nu-l aude pe Werner prin căști.

— Fata cere întruna ajutor. Se roagă de tatăl ei, de unchiul ei. Zice: „E aici. O să mă omoare”.

Un murmur zguduie dărâmăturile de deasupra lor și, stând pe întuneric, Werner are senzația că e captiv pe *Nautilus,* la douăzeci de metri sub apă, în timp ce zeci de monștri marini furioși izbesc cu tentaculele în carenă. Știe că transmițătorul trebuie să fie la un etaj superior al casei. Aproape de bombe.

— Am salvat-o doar ca s-o aud cum moare, spune el. Volkheimer nu dă niciun semn de înțelegere. Mort sau hotărât să moară – e așa mare diferență? Werner ia înapoi căștile și se așază în praf, lângă baterie.

Secundul, citește ea, *ținea piept cu turbare altor monștri care se cățărau pe flancurile submarinului. Echipajul hăcuia întruna cu securile. Ned, Conseil și cu mine le-am împuns și noi trupurile moi cu armele. Un miros intens de mosc umplea aerul.*

Fort Național

Etienne își implorase gardienii, pe comandantul fortului, zeci de alți prizonieri. „Nepoata mea, strănepoata, e oarbă, e singură…” Le spusese că avea șaizeci și trei de ani și nu șaizeci, cum pretindeau ei, că actele îi fuseseră confiscate pe nedrept, că nu era terorist. Se împleticise în fața Feldwebelului comandant și rostise poticnit bruma de germană pe care reușise să și-o amintească: *„Sie müssen mich helfen!” „Meine Nichte ist herein dort!”*[27] – dar Feldwebelul ridicase din umeri ca și ceilalți și privise la orașul care ardea pe celălalt mal al apei cu o expresie care spunea: ce poți face când te confrunți cu așa ceva?

[27] Are nevoie de ajutor! Nepoata mea e acolo! (germ.).

Apoi, obuzul american rătăcit lovise fortul, răniții fuseseră duși în beciul unde stătea muniția, morții fuseseră îngropați sub stânci, chiar deasupra locului unde se spărgeau valurile, iar Etienne amuțise.

Apa se retrage, apoi crește iar. Etienne își folosește bruma de energie rămasă ca să-și înăbușe zgomotul din cap. Uneori aproape că ajunge să creadă că poate vedea prin scheletele fumegânde ale vilelor de pe malul mării, din partea de nord-vest a orașului, până la acoperișul casei lui. Aproape că ajunge să creadă că e încă în picioare. După care casa dispare iar după o perdea de fum.

N-au perne, n-au pături. Latrina arată apocaliptic. Mâncarea vine când și când, adusă din fortăreață de către soția comandantului, care vine patru sute de metri pe jos, la reflux, peste stânci, în timp ce în spatele ei, în oraș, explodează obuze. Niciodată nu le ajunge. Etienne își păstrează mintea ocupată cu fantezii de evadare. Să escaladeze un zid, să înoate câteva sute de metri, să iasă târâș din brizanți. Să străbată în fugă plaja minată, în câmp deschis, până la una dintre porțile încuiate. Absurd.

Aici, prizonierii mai întâi văd obuzele prăvălindu-se peste oraș și abia apoi le aud. În primul război, Etienne cunoscuse artileriști care puteau privi prin binoclu și deduce unde loviseră obuzele lor după culorile care țâșneau spre cer. Gri însemna piatră. Maro, pământ. Rozul venea de la carne.

Etienne închide ochii. Își aduce aminte de orele petrecute la lumina lămpii, în librăria lui Monsieur Hebrard, ascultând primul radio din viața lui. Își aduce aminte cum se urca în locul din catedrală destinat corului ca să audă vocea lui Henri care se înălța spre tavan. Își aduce aminte de restaurantele înghesuite, cu ferestre plumbuite și lambriuri în relief, unde-i duceau părinții lor la cină; de vilele corsarilor, cu frize festonate, coloane dorice și monede de aur zidite în pereți; de vitrinele armurierilor, de căpitanii de vas, de zarafi și de hangii; de

inscripțiile pe care le grava Henri în piatra zidurilor, *De-abia aștept să plec, mă piș pe locul ăsta.* Își aduce aminte de casa LeBlanc, casa lui! înaltă și îngustă, cu scara urcând în spirală prin centrul ei ca o cochilie verticală, unde stafia fratelui lui se strecura uneori prin pereți, unde trăise și murise Madame Manec, unde până nu demult putea să stea cu Marie-Laure pe divan, prefăcându-se că zboară peste vulcanii din Hawaii, peste pădurile peruane din nori, unde cu doar o săptămână în urmă, ea șezuse pe podea, cu picioarele încrucișate, și-i citise despre un loc nu departe de Ceylon unde se pescuiau perle, despre Nemo și Aronnax în costumele lor de scafandri, despre Ned Land, canadianul cel impulsiv care se pregătea să-și azvârle harponul într-un rechin… Toate ardeau. Toate amintirile din viața lui.

Deasupra Fortului Național, zorii capătă o limpezime profundă, ucigașă. Calea Lactee ca un râu șters. Se uită la focuri. Universul e plin de combustibil, își spune el.

Ultimele cuvinte ale căpitanului Nemo

Până pe doisprezece august, la vremea amiezii, Marie-Laure citise la microfon șapte din cele nouă capitole rămase. Căpitanul Nemo își scăpase submarinul de calamarul uriaș doar ca să se pomenească privind drept în ochiul unui uragan. După câteva pagini, luase cu asalt o navă de război cu echipaj numeros, găurindu-i carena cum găurește pânza acul unui meșter de vele, după cum scrie Verne. Acum, căpitanul cântă la orgă un cântec sinistru de jale, în timp ce *Nautilus* se odihnește în deșertul nesfârșit al mării. Rămăseseră trei pagini. Dacă Marie-Laure adusese cuiva alinare citind povestea la radio, dacă unchiul ei fusese pe recepție, ghemuit în cine știe ce beci umed și rece cu încă o sută de persoane, dacă trei americani care se odihneau pe câmpiile nocturne, curățându-și armele, străbătuseră coridoarele din *Nautilus*

împreună cu ea – asta n-avea de unde să știe.

Dar se bucura că ajunsese atât de aproape de final.

La parter, neamțul strigase de două ori, înciudat, apoi amuțise. De ce să nu se strecoare pur și simplu afară din dulap, cumpănește ea, să-i dea căsuța și să vadă dacă-i va cruța viața?

Mai întâi să termine de citit. Apoi va lua o hotărâre.

Deschide iar casa miniaturală, iar piatra îi cade în palmă. Ce s-ar întâmpla dacă zeița ar anula blestemul? S-ar stinge focurile, s-ar vindeca planeta, s-ar întoarce porumbeii pe pervazurile ferestrelor? S-ar întoarce tati?

Umple-ți plămânii. Îndeamnă-ți inima să bată. Ține cuțitul la îndemână. Apasă cu buricele degetelor pe rândurile cărții. Ned Land, harponierul canadian, își găsise portița de scăpare. *Marea e haină,* îi spune el profesorului Aronnax, *iar vântul bate năprasnic…*

Sunt lângă tine, Ned.

Dar să știi că dacă suntem prinși, eu mă apăr, chiar dacă-mi voi găsi moartea din asta.

Vom muri împreună, prietene Ned.

Marie-Laure pune în funcțiune transmițătorul. Se gândește la melcii din cușca lui Hubert Bazin, zece mii de melci; cum pescărușii n-au cum să-i ajungă, ascunși acolo, în peșteră, n-au cum să-i ducă sus în cer și să-i spargă de stânci.

O vizită

Von Rumpel bea dintr-o sticlă de vin trezit, găsită în bucătărie. De patru zile era în casă și câte greșeli făcuse! Marea de Flăcări ar fi putut fi în muzeul de la Paris de la bun început – iar mineralogul ăla cu zâmbet afectat și directorul adjunct trebuie să fi râs de el văzându-l că pleacă așa, cu coada-ntre picioare, prostit, păcălit, îmbrobodit. Sau era posibil ca parfumierul să-l fi trădat, să fi plecat cu fata și să-i fi luat diamantul. Sau poate că

Levitte o condusese afară din oraș, cu piatra în traista ei jerpelită. Sau poate că bătrânul și-o vârâse în rect și chiar în acea clipă îi dădea drumul afară, douăzeci de milioane de franci într-o grămăjoară de fecale.

Sau poate că piatra nici nu existase vreodată. Poate că era doar o farsă, doar o poveste.

Fusese atât de sigur. Sigur că găsise ascunzătoarea, că dezlegase enigma. Sigur că piatra îl va salva. Fata nu știa, bătrânul ieșise din peisaj – era cadrul perfect. Mai rămăsese ceva cert? Doar tumescența ucigașă din corpul lui, cu stricăciunea pe care o provoca aproape fiecărei celule. Vocea tatălui lui îi răsună în urechi: *E doar o încercare.*

Cineva îi strigă ceva în germană.

— *Ist da wer?*[28]

Tată?

— Tu de colo!

Von Rumpel ascultă. Zgomotul se apropie prin fum. Se târăște până la geam. Își pune casca pe cap. Scoate capul peste pervazul făcut țăndări.

Un caporal german de infanterie privește chiorâș din stradă.

— Să trăiți! Nu mă așteptam… Casa e goală, domnule?

— Da, goală. Încotro, caporale?

— Spre fortul La Cité, să trăiți. Ne retragem. Abandonăm tot. Mai controlăm castelul și Bastionul Olandei. În rest, toate trupele au primit ordin de retragere.

Von Rumpel își sprijină bărbia de pervaz, cu senzația că altfel i se va desprinde capul de gât și se va rostogoli în stradă, unde va exploda.

— Tot orașul va fi pe raza bombardamentelor, spune caporalul.

— Cât timp?

— Mâine o să înceteze temporar. La prânz, cică. Să

[28] Cine-i acolo? (germ.).

scoată civilii de-aici. Apoi se reia atacul.

— Abandonăm orașul? întreabă von Rumpel.

Nu departe explodează un obuz, ecoul exploziei joacă de la o casă în ruină la alta, iar soldatul din stradă își acoperă casca cu mâna. Bucăți de piatră se împrăștie pe caldarâm.

— De la ce unitate sunteți, domnule plutonier-major?

— Fă-ți dumneata ce treburi mai ai, caporale. Termin și eu aici imediat.

Ultima frază

Volkheimer nu se mișcă. Lichidul de pe fundul găleții cu vopsea, așa toxic cum era, se terminase. De când timp n-o mai auzise Werner pe fată pe nicio frecvență? De-o oră? Și mai mult? Citise despre submarinul *Nautilus,* atras într-un vârtej cu valuri mai înalte decât casele, în care fusese întors cu susul în jos, cu coastele lui de oțel trosnind, apoi citise ceea ce, bănuise el, trebuia să fie ultima frază a cărții: *Și iată de ce, la întrebarea pusă în urmă cu șase mii de ani în Ecclesiastul, „Ceea ce a fost este departe, și adânc, adânc! Cine poate acum să-i dea de înțeles?”*[29] *dintre toți numai doi oameni au căderea să răspundă: căpitanul Nemo și cu mine.*

Apoi, transmițătorul tăcuse brusc și o beznă totală îl învăluise. În aceste ultime zile – câte oare? – foamea fusese ca o mână înăuntrul lui, zvâcnindu-i în scobitura pieptului, întinzându-se până la omoplați, apoi în jos, spre bazin. Râcâindu-i oasele. În această zi însă – dacă nu cumva o fi noapte foamea scade ca o flacără rămasă fără combustibil. Vidul și preaplinul, până la urmă, sunt într-o oarecare măsură la fel.

Când Werner privește clipind în sus, o vede pe fetița vieneză, cu pelerina ei, coborând prin tavan ca o umbră.

---

[29] Din Biblia sau Sfânta Scriptură, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2008.

Are în mână o pungă de hârtie plină cu verdețuri veștede și se așază printre dărâmături. În jurul ei roiește un nor de albine.

Nu vede nimic, în afară de ea.

Ea numără pe degete. *Pentru că se împiedicase când mergea în șir,* spune ea. *Pentru că face lucrurile prea încet. Pentru că se certase pe pâine. Pentru că prea pierde vremea la veceul lagărului. Pentru că plânge. Pentru că nu-și ține lucrurile în ordinea impusă.*

E fără îndoială o aiureală și totuși e ceva acolo, un adevăr pe care el se ferește să-l pătrundă, iar fata îmbătrânește în timp ce vorbește, pe cap i se așternfire argintii, gulerul i se destramă; se transformă într-o bătrână – undeva la periferia conștiinței, el își dă seama cine este.

Pentru că se plânsese de dureri de cap.

Pentru cântat.

Pentru că vorbise noaptea în pat.

Pentru că uitase data nașterii în timpul apelului de seară.

Pentru că descărcase marfa prea încet.

Pentru că nu răsucea corect cheile.

Pentru că nu informase gardienii.

Pentru că întârzia prea mult în pat.

Frau Schwartzenberger – ea e. Evreica din liftul lui Frederick.

Fetița numără pe degete până le termină.

Pentru că închide ochii când cineva i se adresează.

Pentru că adună coji de pâine.

Pentru că încercase să intre în parc.

Pentru că i se inflamaseră mâinile.

Pentru că ceruse o țigară.

Pentru eșecul imaginației și, în întuneric, Werner are senzația că atinsese fundul, ca și cum în tot acest timp s-ar fi scufundat vertiginos, ca *Nautilus* în maelstrom, ca taică-său coborând în mină: un plonjon fără întoarcere din Zollverein, trecând prin Schulpforta, prin ororile din Rusia

și Ucraina, prin mama și fiica din Viena, un plonjon în timpul căruia ambiția ajunsese să se confunde cu rușinea, un plonjon până la nadirul din această pivniță de la marginea continentului, în care năluca dondăne fără șir – Frau Schwartzenberger vine spre el, transformându-se din femeie în fată părul i se face la loc roșu, pielea i se netezește, o fetiță de șapte ani își lipește fața de a lui, iar în mijlocul frunții ei vede o gaură mai neagră decât negrul din jur, pe fundul căreia forfotește un oraș întunecat plin de suflete, zece mii, cinci sute de mii, chipuri care privesc de pe străzi, de la ferestre, din parcuri fumegânde, și aude bubuit de tunet.

Fulger.

Artilerie.

Fata se evaporă.

Pământul se clatină. Își simte organele din corp zgâlțâindu-se. Grinzile gem. Apoi, susurul înăbușit al prafului și respirația superficială, resemnată a lui Volkheimer, la un metru de el.

Muzică I

În ziua de treisprezece august, cândva după miezul nopții, după ce supraviețuise în podul unchiului ei timp de cinci zile, Marie-Laure ține un disc în mâna stângă, iar cu degetele de la mâna dreaptă îi mângâie delicat rilele, reconstituind toată melodia în minte. Fiecare crescendo și diminuendo. Potrivește apoi discul pe placa turnantă a gramofonului lui Etienne.

Nu mai băuse apă de o zi și jumătate. Nu mâncase de două zile. Podul miroase a căldură, a praf, a închis și a propria ei urină din castronul pentru bărbierit din colț.

Vom muri împreună, prietene Ned.

Asediul pare fără sfârșit. Bucăți de zid zboară în stradă; orașul se năruie cu totul; și totuși, casa asta nu cade.

Scoate cutia nedeschisă din buzunarul hainei unchiului

și o așază în mijlocul podelei. O păstrase atâta timp. Poate pentru că reprezenta o ultimă legătură cu Madame Manec. Poate pentru că, dacă o va deschide și va descoperi că se stricase, pierderea o va ucide.

Pune cutia și cărămida sub băncuța pianului, unde e sigură că le va găsi mai târziu. Apoi, mai verifică o dată discul pe placa turnantă. Lasă brațul în jos și așază acul pe rila din margine. Cu mâna stângă, găsește butonul microfonului, iar cu dreapta, pe cel al transmițătorului.

O să dea volumul la maximum. Dacă neamțul e în casă, o să audă. O să audă muzică de pian infiltrându-se de la etajele superioare, o să înalțe capul și o să se repeadă la etajul șase ca un diavol turbat. Până la urmă, o să-și lipească urechea de ușile dulapului, unde se aude și mai tare.

Ce de labirinturi pe lumea asta. Crengile copacilor, filigranul frunzelor, matricea cristalelor, străzile pe care le reconstituia tatăl ei în machete. Labirinturi în nodulii cochiliilor de murex, în structura scoarței de platan, în oasele goale pe dinăuntru ale vulturilor. Dar tot mai complicat e creierul uman, ar spune Etienne, care ar putea fi cel mai complex obiect existent: un kilogram jilav înăuntrul căruia se rotesc universuri.

Pune microfonul în difuzorul în formă de clopot al gramofonului, dă drumul la pick-up, iar discul începe să se învârtească. Podul trosnește. Își imaginează că se plimbă pe o alee din Jardin des Plantes, că aerul e auriu și vântul verde, iar sălciile îi dezmiardă umerii cu degete lungi. Tatăl ei merge în față; îi întinde mâna, așteptând.

Pianul începe să cânte.

Marie-Laure întinde mâna sub băncuță și găsește cuțitul. Se târăște pe podea până la scărița cu șapte trepte, pe care se și se așază, cu picioarele atârnând în gol, cu diamantul în căsuța din buzunar și cuțitul în pumn.

— Hai și prinde-mă, spune ea.

Muzică II

Sub stelele de pe cerul orașului, toată lumea doarme. Dorm artileriștii, într-o criptă de sub catedrală dorm călugărițele, în foste beciuri de corsar dorm copii ținuți în brațe de mame adormite. Doarme doctorul în pivnița de la Hôtel Dieu. Dorm germanii răniți în tunelurile de sub fortul la Cité. La Fort National, în spatele zidurilor, doarme Etienne. Totul doarme, în afară de melcii care se cațără pe pietre și de șobolanii care scurmă în grămezi.

Într-o groapă de sub ruinele Hotelului Albinelor, doarme și Werner. Doar Volkheimer e treaz. Stă cu radioul cel mare în poală, unde-l lăsase Werner, cu bateria aproape consumată între picioare și cu paraziții murmurându-i în ambele urechi nu pentru că s-ar aștepta să audă ceva, ci pentru că acolo lăsase Werner căștile. Pentru că n-are atâta voință să le dea la o parte. Pentru că de câteva ore e convins că, la cea mai mică mișcare, capetele de ipsos din colțul îndepărtat al pivniței o să-l omoare.

De necrezut, paraziții se coagulează în muzică.

Volkheimer deschide ochii cât poate de larg. Scrutând bezna după orice foton rătăcit. Un singur pian urcă notă cu notă. Apoi coboară iar. Ascultând notele și tăcerile dintre ele, Volkheimer se pomenește într-o pădure, în zori, mânând caii, croindu-și drum prin zăpadă în urma străbunicului care ține un fierăstrău pe umerii lui colosali, în timp ce zăpada scârțâie sub cizme și copite și copacii de deasupra lor murmură și trosnesc. Ajung pe malul unui lac înghețat, unde crește un pin înalt cât o catedrală. Străbunicul lui îngenunchează ca un penitent, potrivește fierăstrăul într-o crestătură din scoarță și începe să taie.

Volkheimer se ridică în picioare. Pe întuneric, găsește piciorul lui Werner și-i pune căștile pe urechi.

— Ascultă, spune el. Ia ascultă, ascultă…

Werner se trezește. Pe lângă el plutesc coarde, în unde

transparente. *Clair de lune. Clair.* O fată atât de limpede că vezi prin ea.

— Branșează lanterna la baterie, spune Volkheimer.

— De ce?

— Fă cum îți spun.

Chiar înainte ca melodia să se termine, Werner deconectează radioul de la baterie, desface rama și becul lanternei stinse, o leagă la conductori și obține o sferă de lumină. În colțul îndepărtat al pivniței, Volkheimer scoate dintre dărâmături bucăți de zidărie, lemne și fragmente spulberate de zid, oprindu-se din când în când să-și tragă răsuflarea. Clădește din toate astea o barieră. Apoi îl trage pe Werner în acel buncăr improvizat, deșurubează baza unei grenade și aprinde fitilul care va arde în cinci secunde. Werner își pune o mână peste cască, iar Volkheimer aruncă grenada spre locul unde fusese scara.

Muzică III

Fiicele lui von Rumpel fuseseră grăsune și agitate ca bebeluși, sigur că da. Amândouă își scăpau mereu sunătorile sau suzetele din plastic pe jos și se încurcau în pături – ce s-or fi chinuit așa, îngerașii? Dar crescuseră! Cu toate absențele lui.

Și aveau talent la cântat, mai ales Veronika. Poate că nu cât să devină celebre, dar cântau suficient de bine încât să fie o bucurie pentru un părinte. Purtau acei botoși groși din fetru și rochiile oribile, fără formă, pe care le croia mama lor, cu gulere împodobite cu primule și margarete brodate, stăteau cu mâinile la spate și cântau în gura mare versuri pe care erau prea necoapte ca să le priceapă.

Bărbații îmi roiesc în jur
Ca fluturii la lumină
Și dacă aripile-și ard
Doar n-oi fi eu de vină.

Într-un vis sau poate o amintire, von Rumpel o vede pe Veronika cea matinală îngenunchind pe podeaua camerei lui Marie-Laure în obscuritatea de dinainte de zori și plimbând o păpușă în rochie albă și alta în costum cenușiu pe străduțele unui oraș miniatural. O iau la stânga, apoi la dreapta până ajung pe treptele catedralei, unde așteaptă o a treia păpușă, îmbrăcată în negru, cu un braț ridicat. O nuntă sau un sacrificiu, nu-și dă seama exact. Apoi, Veronika începe să cânte atât de încet că nu deslușește versurile, ci doar melodia, care nu prea seamănă cu sunetele emise de o voce omenească, ci mai degrabă cu notele cântate de un pian, iar păpușile dansează, legănându-se de pe un picior pe altul.

Muzica se oprește, iar Veronika dispare. El se ridică în capul oaselor. Macheta de la piciorul patului sângerează întruna și îi ia o veșnicie să se refacă. Undeva deasupra lui, o voce de bărbat tânăr începe să vorbească în franceză despre cărbune.

Afară

Timp de o fracțiune de secundă, spațiul din jurul lui Werner se rupe în două, de parcă ar fi fost secătuit de ultimele molecule de oxigen. Apoi, pe lângă el zboară bucăți de piatră, lemn și metal, răpăind în contact cu casca, sfârâind în peretele din spatele lor, baricada lui Volkheimer se năruie, tot felul de lucruri se împrăștie și alunecă peste tot în beznă, iar el simte că nu mai are aer. Dar detunătura produce un soi de mișcare tectonică a ruinelor clădirii și în întuneric se aude un pocnet, urmat de câteva cascade. Când Werner se oprește din tușit și-și curăță molozul de pe piept, îl găsește pe Volkheimer privind lung la o singură gaură zimțată, prin care intră o lumină vineție.

Cerul. Cerul nopții.

O coloană de lumină stelară pătrunde prin praf și se oprește la marginea unui morman de moloz de pe podea. Timp de câteva clipe, Werner inspiră. Dar Volkheimer îl trage înapoi, se urcă până la jumătatea scării distruse și începe să izbească în marginile găurii cu o bucată de armătură. Fierul zăngăne, mâinile îi sângerează, iar barba nerasă de șase zile lucește, albă de praf, totuși Werner vede că Volkheimer înaintează rapid: dâra de lumină se lărgește într-o crăpătură violet, mai lată decât două palme de-ale lui Werner.

Cu următoarea lovitură, Volkheimer reușește să pulverizeze un bloc uriaș de moloz, care se prăvălește aproape tot peste casca și umerii lui, după care nu-i mai rămâne decât să se cațăre pe dibuite. Își strecoară partea de sus a corpului prin gaură, își julește umerii de margini, haina i se sfâșie, își rotește șoldurile și reușește să iasă. Întinde mâna după Werner, după ranița din pânză și după pușcă, și-i trage cu totul afară.

Stau amândoi în genunchi pe o fostă stradă. Totul e scăldat în lumina stelelor. Dacă e și luna, Werner n-o vede. Volkheimer își întoarce palmele sângerânde în sus de parc-ar vrea să prindă aerul, să-l lase să i se infiltreze în piele ca apa de ploaie.

Au rămas în picioare doar două ziduri ale hotelului, unite la un colț, cu bucăți de tencuială atârnate pe partea interioară a zidului. În spatele lor, casele își dezvăluie interioarele în noapte. Fortificațiile din spatele hotelului supraviețuiseră, deși multe dintre ambrazurile din partea de sus fuseseră spulberate. De cealaltă parte, marea murmură abia audibil. În rest, numai dărâmături și tăcere. Peste fiecare crenel plouă cu lumină de stele. Câți oameni se descompun sub mormanele de pietre din fața lor? Nouă. Poate și mai mulți.

Se îndreaptă spre partea adăpostită a fortificațiilor, clătinându-se amândoi ca niște beți. Când ajung la zid, Volkheimer se uită în jos la Werner, clipind. Apoi privește

în noapte. Are atâta praf pe față, încât arată ca un colos făcut din pudră.

Oare fata ascultă în continuare discul, la cinci cvartale sud de ei?

— Ia pușca. Du-te, spune Volkheimer.

— Și tu?

— Mâncare.

Volkheimer se freacă la ochi în fața splendorii stelelor. Nu-i e deloc foame, de parcă ar fi scăpat definitiv de obligația plictisitoare de a mânca.

— Dar ne mai…

— Pleacă, repetă Volkheimer. Werner îl privește pentru ultima oară – haina ruptă, fălcile pătrate. Blândețea mâinilor lui mari. *Ce mare ai putea fi.*

Știuse oare? De la început?

Werner înaintează de la un loc ferit la altul. În stânga are rănița de pânză, în dreapta, pușca. Mai are cinci gloanțe. Aude în minte șoapta fetei: *E aici. O să mă omoare.* Merge spre vest, printr-o vale de ruine, sărind peste cărămizi, cabluri și fragmente de acoperiș, multe încă fierbinți, iar străzile par părăsite, deși nu-și dă seama dacă din spatele ferestrelor făcute țăndări pândesc ochi germani, francezi, americani sau englezi. Poate că un țintaș îl fixează chiar în clipa asta în centrul lunetei.

Într-un loc, un singur pantof cu talpă groasă. În alt loc, un bucătar din placaj ține o tăblie pe care se poate citi încă, scrisă cu cretă, supa zilei. În alt loc, niște colaci uriași de sârmă ghimpată, încâlciți. Peste tot, duhoarea de hoituri.

Ghemuit la adăpostul unui fost magazin de cadouri pentru turiști – câteva farfurii-suvenir rămase în suporturi, fiecare cu altă denumire înscrisă pe margine și aranjate alfabetic –, Werner se orientează în oraș. Peste drum, un *Coiffeur Dames.* O bancă fără geamuri. Un cal mort, legat la căruță. Ici și colo se înalță câte o clădire intactă, fără geamuri, cu dâre filigranate de fum ridicându-se de la

ferestre ca niște umbre ale iederii smulse de pe ziduri.

Ce luminoasă e noaptea! Nu-și dăduse seama de asta. Ziua l-ar orbi.

Werner o ia la dreapta, bănuind că acolo trebuie să fie rue d'Estrees. Casa de la numărul 4 de pe rue Vauborel e încă în picioare. Toate geamurile de pe fațadă sunt sparte, dar zidurile sunt aproape neatinse de flăcări. Două dintre jardinierele de lemn supraviețuiseră.

E chiar sub mine.

Avea nevoie de certitudine, așa spuneau ei. De scop. De claritate. Comandantul Bastian, cu pieptul lui de porumbel și mersul de bunică – se angajase să-l scuture de orice șovăială.

Suntem o rafală de gloanțe, suntem ghiulele de tun. Suntem tăișul sabiei.

Cine e cel mai slab?

Șifonierul

Von Rumpel se împleticește în fața dulapului imens. Se uită la hainele vechi dinăuntru. Veste, pantaloni în dungi, cămăși din cambrai, roase de molii, cu guler înalt și mâneci ridicol de lungi. Haine de băieți, vechi de zeci de ani.

Ce e în camera asta? Oglinzile mari de pe ușile șifonierului au pete negre de bătrânețe, lângă un birouaș stau niște cizme antice din piele, iar într-un cui e atârnat un pămătuf de șters praful. Pe birou e o fotografie cu un băiat în pantaloni scurți pe o plajă, în amurg.

Dincolo de fereastra cu geam spart plutește o noapte fără vânt. Cenușă dansând la lumina stelelor. Vocea care pătrunde prin tavan repetă – *Bineînțeles, copii, creierul stă în beznă totală… Și totuși, lumea pe care o construiește…* –, scade în intensitate și se deformează pe măsură ce bateriile se consumă, lecția încetinește ca și cum tânărul ar fi epuizat, apoi se oprește.

Cu inima galopând, cu mintea în colaps, cu lumânarea într-o mână și pistolul în cealaltă mână, von Rumpel se întoarce iar către șifonier. E suficient de mare ca să intre un om înăuntru. Cum de reușiseră să aducă un asemenea obiect monstruos până la etajul șase?

Apropie lumânarea și, la umbra cămășilor atârnate, vede ce-i scăpase la verificările anterioare: urme în praf. Făcute cu degetele, cu genunchii sau cu ambele. Dă la o parte hainele cu țeava pistolului. Cât de adânc e?

Se bagă înăuntru cu totul, moment în care aude un clinchet, două clopote identice răsunând de sus și de jos. Zgomotul îl face să sară înapoi, se lovește cu capul de dulap, lumânarea cade, iar von Rumpel aterizează pe spate.

Se uită cum se rostogolește lumânarea, cu flacăra în sus. De ce? Ce principiu bizar face ca flacăra unei lumânări să se ascută mereu spre cer?

Cinci zile în casa asta și diamantul nicăieri, ultimul port controlat de germani din Bretagne aproape pierdut, cu tot cu Zidul Atlanticului. Trăise deja peste termenul preconizat de medic. Și acum un zornăit de clopoței? Așa vine moartea?

Lumânarea se rostogolește ușurel. Spre fereastră. Spre perdele.

La parter, ușa casei se deschide scârțâind. Cineva pășește înăuntru.

Camarazi

Vestibulul e plin de cioburi de faianță – îi e imposibil să intre fără zgomot. La capătul unui hol așteaptă o bucătărie plină de moloz. Holul e îngropat în cenușă. Un scaun răsturnat. În față e o scară. Dacă nu cumva se deplasase în ultimele câteva minute, fata trebuie să fie undeva la etaj, lângă transmițător.

Werner începe să urce cu pușca în ambele mâini și

ranița pe umăr. Pe fiecare palier, o năvală neagră îi întunecă vederea. La picioarele lui se dilată și se contractă pete. Pe scară au fost aruncate cărți, dar și hârtii, sfori, sticle și ceea ce par a fi bucăți de căsuțe vechi pentru păpuși. Al doilea etaj, apoi al treilea, al patrulea, al cincilea – toate arată la fel. Nu-și dă seama cât zgomot face sau dacă are vreo importanță.

La etajul al șaselea, scara pare să se termine. Trei uși pe jumătate deschise încadrează palierul: una în stânga, una în față, una în dreapta. O ia în dreapta, cu pușca ridicată. Se așteaptă la străfulgerarea unor țevi de armă, la fălcile căscate ale unui demon. În loc de asta, în lumina care intră pe geamul spart se vede un pat cu o scobitură la mijloc. Într-un dulap e atârnată o rochie de fată. Pe scândurile podelei stau aliniate sute de obiecte mititele – pietre, poate? într-un colț stau două găleți, pline cu un lichid care ar putea fi apă.

Să fi ajuns prea târziu? Sprijină pușca lui Volkheimer de pat, ridică o găleată și ia o înghițitură, apoi încă una. Pe fereastră, departe de cvartalul vecin, dincolo de ziduri, lumina unei singure nave apare și dispare în timp ce nava saltă și coboară pe valuri îndepărtate.

— Ah, face o voce în spatele lui.

Werner se întoarce. În fața lui se clatină un ofițer german în uniformă de front. Cele cinci trese și trei diamante ale plutonierilor-majori. Palid și plin de vânătăi, slab până la granița cu infirmitatea, vine spre pat, târșâindu-și picioarele. În partea dreaptă, gâtul i se revarsă ciudat peste gulerul strâmt.

— Nu recomand combinația de morfină și Beaujolais, spune el. Pe fruntea bărbatului, o venă pulsează slab.

— V-am văzut, spune Werner. În fața brutăriei. Cu un ziar.

— Și eu pe dumneata, soldățel. Te-am văzut. Werner recunoaște în zâmbetul bărbatului presupunerea că sunt frați, camarazi. Complici. Că amândoi se află în acea casă

în căutarea aceluiași lucru.

În spatele plutonierului-major, în celălalt capăt al holului, de necrezut – flăcări. O perdea din camera de vizavi luase foc. Flăcările gâdilă deja tavanul. Plutonierul-major își vâră un deget sub guler ca să-l lărgească puțin. Are fața suptă și dinți de maniac. Se așază pe pat. Lumina stelelor se răsfrânge în țeava pistolului lui.

La piciorul patului, Werner abia deslușește o măsuță joasă pe care se înghesuie o mulțime de case de lemn miniaturale, alcătuind un oraș. Să fie Saint-Malo? Privirea îi scapără de la machetă la flăcările de vizavi, apoi la pușca lui Volkheimer, sprijinită de pat. Ofițerul se apleacă în față, dominând orașul miniatural ca un gargui chinuit.

Pe hol șerpuiesc deja tentacule de fum negru.

— Perdeaua, domnule. A luat foc.

— Tirul va înceta la amiază, așa se-aude, spune von Rumpel cu voce egală. De ce să ne grăbim? E timp berechet. Își plimbă degetele de la o mână pe o stradă miniaturală.

— Noi doi vrem același lucru, soldat. Dar numai unul din noi o poate avea. Și numai eu știu unde este. Ceea ce pentru tine reprezintă o problemă. Să fie aici, aici, aici sau aici? își freacă palmele, apoi se întinde iar pe pat. Arată cu pistolul spre tavan. Să fie acolo, sus?

În camera din capătul opus al palierului, perdeaua în flăcări alunecă de pe bara ei. Poate că se stinge, se gândește Werner. Poate se stinge singură.

Werner se gândește la oamenii din câmpul de floarea-soarelui și la alți o sută ca ei, zăcând cu toții morți în cabanele, mașinile sau buncărele lor, cu expresia cuiva care tocmai a auzit o melodie cunoscută. O cută între ochi, gura căzută. O expresie care spune: așa repede? Dar nu toată lumea aude cântecul prea repede?

Lumina focului joacă în capătul opus al holului. Așa cum stă întins pe spate, plutonierul-major ia pistolul cu amândouă mâinile și trage piedica, apoi o împinge la loc.

— Mai bea, spune el, arătând spre găleata din mâinile lui Werner. Îmi dau seama cât îți e de sete. N-am făcut pipi în ea, crede-mă.

Werner lasă jos găleata. Plutonierul-major se ridică și-și înclină capul dintr-o parte în alta, de parcă și-ar dezmorți gâtul înțepenit. Apoi, îndreaptă arma spre pieptul lui Werner. Dinspre capătul holului, din direcția perdelei aprinse, se aude un zăngănit înăbușit, ceva coboară o scară și atinge podeaua, atenția plutonierului-major se mută asupra zgomotului, iar țeava pistolului alunecă în jos.

Werner se repede spre pușca lui Volkheimer. Toată viața aștepți și uite că se întâmplă până la urmă, dar ești pregătit?

Simultaneitatea momentelor

Cărămida aterizează cu o bufnitură pe podea. Vocile amuțesc. Forfotă, apoi se aude împușcătura ca o breșă de lumină purpurie: erupția de pe Krakatoa. Timp de câteva clipe, casa se despică în două.

Marie-Laure mai mult cade decât își dă drumul în jos pe scară și-și lipește urechea de panoul fals al dulapului. Pași grăbiți se aud pe palier și intră în camera lui Henri. Urmează un pleoscăit și un șuierat și îi vine miros de fum și de abur.

Pașii devin apoi șovăitori; sună altfel decât ai plutonierului-major. Mai ușori. Pășește, se oprește. Deschide ușile dulapului. Se gândește. Înțelege.

Ea aude un foșnet ușor, degetele lui care pipăie panoul din spate al dulapului. Strânge și mai tare plăselele cuțitului.

La trei cvartale est, Frank Volkheimer stă clipind des într-un apartament distrus de pe rue des Lauriers colț cu rue Thévenard, mâncând cu mâna dintr-o conservă de igname dulci. Dincolo de gura râului, sub un strat de beton gros de peste un metru, un aghiotant îi ține haina

comandantului garnizoanei, în timp ce colonelul își strecoară pe rând brațele pe mâneci. Exact în același moment, un cercetaș american de nouăsprezece ani care urcă dealul spre cazemate se oprește, se întoarce și îi întinde un braț soldatului care vine în urma lui; tot atunci, la Lort Național, cu obrazul lipit de o lespede de granit, Etienne LeBlanc promite în sinea lui că, orice s-ar întâmpla, dacă el și Marie-Laure vor scăpa teferi din toate astea, o va lăsa pe ea să aleagă un loc de pe Ecuator și se vor duce amândoi să ia bilete și vor lua vaporul, vor lua avionul până când vor ajunge amândoi într-o pădure tropicală, înconjurați de flori pe care nu le mai mirosiseră niciodată, ascultând păsări pe care nu le auziseră niciodată. La aproape cinci sute de kilometri de Fort Național, soția lui Reinhold von Rumpel își trezește fiicele să meargă la biserică, cu gândul la vecinul chipeș care se întorsese din război fără un picior. Nu foarte departe de ea, Jutta Pfennig doarme în umbrele ultramarin din dormitorul fetelor și visează cum se îngroașă lumina și se așterne pe un câmp ca zăpada; și nu foarte departe de Jutta, Führerul își duce la buze un pahar cu lapte cald (dar niciodată fiert), în timp ce pe farfurie așteaptă o bucată de pâine neagră de Oldenburg și un măr întreg, micul lui dejun obișnuit; tot atunci, într-o râpă de lângă Kiev, doi prizonieri își freacă mâinile cu nisip pentru că deveniseră prea alunecoase, apoi apucă iar targa, în timp ce un *sonderkommando*[30] întețește focul cu un vătrai din oțel; într-o curte din Berlin, o codobatură țopăie de pe o dală de piatră pe alta, căutând melci pe care să-i mănânce; iar la școala Napola din Schulpforta, o sută nouăsprezece băieți de doisprezece și treisprezece ani, încolonați în spatele unui camion, așteaptă să primească mine-antitanc de cincisprezece kilograme, aceiași băieți care, peste exact

[30] Echipe de lucru formate din prizonieri evrei din lagărele de exterminare naziste.

opt luni, rătăciți printre pozițiile tot mai avansate ale rușilor, în școala izolată ca o insulă, vor primi câte o cutie cu ultimele rezerve de ciocolată amăruie ale Reichului și niște căști ale Wehrmachtului recuperate de la soldați morți, după care această ultimă recoltă de tineret a patriei, cu ciocolata topindu-i-se în stomac, căștile prea mari săltând pe capetele tunse și șaizeci de lansatoare de rachete Panzerfaust în mâini, se va repezi într-un ultim spasm zadarnic să apere un pod inutil de apărat, în timp ce tancurile T-34 ale Rușilor Albi vor veni spre ei țăcănind și huruind să-i nimicească pe toți, până la ultimul copil; în Saint-Malo se ivesc zorii, iar de cealaltă parte a șifonierului tresare ceva – Werner o aude pe Marie-Laure trăgând aer în piept, Marie-Laure îl aude pe Werner zgâriind lemnul cu unghiile, un zgomot care aduce cu cel pe care-l face un disc rotindu-se sub un ac, cu doar o lungime de braț între fețele lor.

— *Es-tu là?* întreabă el.

Ești acolo?

E o stafie. O făptură de pe altă lume. E tati, Madame Manec, Etienne. E toți cei care o părăsiseră și care se întorc acum, în sfârșit. El îi strigă prin panou:

— Nu te omor. Te ascult. La radio. De-aia am venit. Șovăie, poticnindu-se la traducere. Melodia, lumina lunii? Ea aproape că zâmbește.

Cu toții venim pe lume ca o celulă unică, mai măruntă decât un fir de praf. Mult mai măruntă. Împărțiri. Înmulțiri. Adunări și scăderi. Materia trece dintr-o mână în alta, atomii zboară încolo și încoace, moleculele pivotează, proteinele se aglutinează, mitocondriile emit dictatele lor oxidative. La început, suntem un roi electric microscopic. Plămânii, creierul, inima. După patruzeci de săptămâni, șase trilioane de celule sunt strivite în menghina filierei genitale a mamelor noastre și urlăm. Iar lumea vine peste

noi.

Marie-Laure deschide ușa dulapului. Werner o ia de mână și o ajută să iasă. Ea simte sub picioare podeaua din camera bunicului.

— *Mes souliers*, spune ea. Nu reușesc să-mi găsesc pantofii.

A doua conservă

Fata stă aproape nemișcată într-un colț și-și acoperă genunchii cu haina. Felul în care-și strânge gambele sub șezut. Felul cum flutură degetele în aerul din jurul ei. Werner speră să i se întipărească în minte pentru totdeauna.

Tunurile bubuie dinspre est: fortul e iar bombardat, fortul ripostează cu bombe.

Îl ajunge epuizarea. Spune, în franceză:

— O să fie o… o *Waffenruhe.* O pauză de lupte. La amiază. Ca să iasă oamenii din oraș. Pot să te scot eu din oraș.

— Știi tu sigur că e adevărat?

— Nu, răspunde el. Nu știu dacă e adevărat. Între timp s-a lăsat liniștea. El își examinează pantalonii, haina plină de praf. Uniforma îl face complice la tot ce urăște această fată. Avem apă, spune el, apoi se duce în cealaltă cameră de la etajul șase și aduce a doua găleată, fără să se uite la trupul lui von Rumpel din patul ei. Ea își vâră tot capul în găleată, înconjurând-o cu brațele ei ca niște bețigașe în timp ce soarbe lacom.

— Ești foarte curajoasă, spune el.

Ea lasă jos găleata.

— Cum te cheamă?

El îi spune. Ea continuă:

— Când am rămas fără vedere, Werner, lumea a zis că sunt curajoasă. Când a plecat tata, lumea a zis că sunt curajoasă. Dar nu e vorba de curaj aici – n-am de ales. Mă

trezesc și-mi trăiesc viața. Tu nu faci la fel?

— În ultimii ani, nu, răspunde el. Azi însă… Azi însă poate că așa am făcut.

Nu mai poartă ochelarii, iar pupilele ei par lăptoase și totuși, în mod ciudat, nu-l tulbură. Își amintește o expresie a lui Frau Elena: *belle laide.* Frumoasa urâtă.

— În ce zi suntem?

El privește în jur. Perdele arse, funingine întinsă pe tavan, o bucată de carton desprinsă de la fereastră și primele raze palide de dinainte de zori infiltrându-se în cameră.

— Nu știu. E dimineață.

Un obuz șuieră pe deasupra casei. Nu vreau decât să stau aici, cu ea, o mie de ore, se gândește el. Dar obuzul explodează undeva, casa trosnește și Werner spune:

— Era aici un bărbat care folosea transmițătorul ăla al tău. Care transmitea lecții de știință. Când eram eu copil. Le ascultam împreună cu sora mea.

— Era vocea bunicului meu. Îl ascultați?

— De multe ori. Tare ne plăcea.

Fereastra începe să licărească. Lumina lenește, nisipoasă a zorilor pătrunde în cameră. Totul trecător și dureros; totul șovăitor. Faptul că e acolo, în acea cameră, la ultimul etaj al casei, scăpat din pivniță, cu ea – e ca un medicament.

— Ce-aș mânca niște slănină, spune ea.

— Cum?

— Aș mânca un porc întreg.

El zâmbește.

— Eu aș mânca o vacă întreagă.

— Femeia care locuia aici, menajera, prepara cele mai delicioase omlete din lume.

— Când eram mic, spune el sau cel puțin așa speră, culegeam mure lângă Ruhr. Cu sora mea. Găseam niște mure cât degetele noastre mari.

Fata se strecoară în dulap, urcă pe o scară și coboară iar

cu o conservă deformată în mână.

— Ce-i asta, vezi?

— N-are etichetă.

— Nici nu cred că a avut.

— E mâncare?

— Hai s-o deschidem și vedem.

Cu o singură lovitură de cărămidă, el găurește cutia cu vârful cuțitului. Simte imediat mirosul: un parfum atât de dulce, insuportabil de dulce, că-l ia cu leșin. Cum le spune? *Pêches. Les pêches*.[31]

Fata se apleacă în față. Pistruii par să-i înflorească pe obraji când trage aer în piept.

— Le împărțim, spune ea. Pentru gestul tău.

El mai bate o dată în cuțit, apoi taie metalul și îndoaie capacul.

— Cu grijă, spune el și-i întinde cutia. Ea înmoaie două degete și scoate ceva ud, moale, alunecos. El face la fel. Prima piersică îi alunecă pe gât ca un extaz. Un răsărit de soare în gura lui.

Mănâncă amândoi. Beau siropul. Curăță conserva cu degetele.

Păsări din America

Ce de minuni în casa asta! Ea îi arată transmițătorul din pod – bateria dublă, electrofonul de modă veche, antena improvizată care poate fi întinsă sau strânsă pe lângă horn printr-un sistem ingenios de pârghii. Chiar și un disc de fonograf pe care, spune ea, bunicul ei înregistrase lecții de știință pentru copii. Și cărțile! La etajele de jos sunt munți de cărți – Becquerel, Lavoisier, Fischer – o viață de citit. Cum ar fi să petreacă zece ani în casa asta înaltă și îngustă, ferit de lume, studiindu-i secretele, citindu-i volumele și uitându-se la fata asta?

---

[31] Piersici (fr.).

— Ce crezi, căpitanul Nemo a supraviețuit vârtejului? întreabă el.

Marie-Laure stă pe palierul de la etajul cinci în haina ei mult prea mare, ca și cum ar aștepta un tren.

— Nu, răspunde ea. Ba da. Nu știu. Bănuiesc că ăsta-i tâlcul, nu? Să ne facă să ne întrebăm? Ea înclină capul. Era un nebun. Și totuși, n-aș fi vrut să moară.

În colțul biroului unchiului ei, într-o babilonie de cărți, găsește un exemplar din *Păsări din America.* O ediție mai nouă, mai mică decât cea pe care o văzuse în salonul lui Frederick, dar la fel de spectaculoasă: patru sute treizeci și cinci de stampe. Iese cu ea pe palier.

— Unchiul tău ți-a arătat asta?

— Ce anume?

— Păsări. Păsări, păsări și iar păsări.

Afară, obuzele zboară în toate direcțiile.

— Trebuie să mergem mai jos, spune ea. Dar preț de câteva momente, rămân nemișcați.

Potârniche de California.

Gâscă de mare comună.

Pelican fregată.

Werner parcă-l vede pe Frederick îngenuncheat la fereastră, cu nasul lipit de geam. În timp ce o păsăruică cenușie țopăie printre crengi. *Nu e prea arătoasă, nu-i așa?*

— Pot păstra o pagină din cartea asta?

— De ce nu? în scurt timp plecăm, nu? Când o să se poată?

— La amiază.

— De unde știm că e momentul?

— Pentru că n-o să se mai tragă.

Vin avioanele. Zeci și zeci de avioane. Werner nu-și poate stăpâni tremuratul. Marie-Laure îl duce la parter, unde un strat de cenușă și funingine gros de un centimetru acoperă tot, iar el dă la o parte mobila răsturnată, deschide ușa pivniței și coboară amândoi. Undeva

deasupra, treizeci de bombardiere își descarcă poverile, iar Werner și Marie-Laure simt cum se zdruncină temelia de piatră, aud detunăturile de peste râu.

Oare nu s-ar putea, printr-un miracol, să rămână așa? Nu s-ar putea ascunde acolo până la sfârșitul războiului? Până când armatele se vor fi oprit din mărșăluit deasupra capetelor lor și nu le va mai rămâne decât să deschidă ușa, să dea la o parte câteva pietre, iar casa se va fi transformat într-o ruină la malul mării? Până când îi va putea cuprinde degetele în palme și o va duce afară, la soare? Pentru asta s-ar duce oriunde, ar îndura orice. Într-un an sau trei sau zece, Franța și Germania vor însemna altceva decât acum. Vor putea ieși din casă, se vor putea duce la un restaurant turistic, vor comanda o masă simplă pentru amândoi și vor mânca în tăcere, acea tăcere tihnită pe care se spune că o împărtășesc îndrăgostiții.

— Știi de ce-a venit aici? Bărbatul de la etaj? întreabă Marie-Laure cu voce blândă.

— Pentru radio? Chiar în timp ce spune asta, se îndoiește.

— Poate, spune ea. Asta să fie motivul.

Într-un minut, dorm amândoi.

Armistițiu

O lumină grunjoasă de vară se strecoară în pivniță prin chepengul deschis. Poate că e deja după-amiază. Nu se aud focuri de armă. Preț de câteva bătăi de inimă, Werner o privește cum doarme.

Apoi dau zor amândoi. Nu-i găsește pantofii pe care i-ar fi vrut ea, dar găsește o pereche de pantofi bărbătești într-un dulap și o ajută să-i încalțe. El își trage peste uniformă niște pantaloni de tweed de-ai lui Etienne și o cămașă cu mâneci prea lungi pentru el. Dacă le ies în cale germani, le va vorbi doar în franceză, va spune că o ajută pe fată să iasă din oraș. Dacă le ies în cale americani, va spune că

dezertează.

— O să existe un punct de adunare, unde o să-i cheme pe refugiați, spune el, deși nu e convins că formulase corect. Găsește o față albă de pernă într-un dulap răsturnat, o împăturește și i-o pune în buzunarul hainei.

— Când va fi nevoie, să ții asta cât poți tu de sus.

— O să încerc. Și bastonul meu?

— Aici.

Ajunși în vestibul, ezită. Niciunul nu știe ce-i așteaptă dincolo de ușă. El își aduce aminte de sala de dans supraîncălzită în care avuseseră loc examenele de admitere cu patru ani în urmă: scara fixată în cuie în perete, steagul purpuriu cu cerul alb și crucea neagră din el. Faci un pas în față; sari.

Afară, peste tot se încovoaie munți de moloz. Coșuri de fum își expun cărămizile în lumina crudă. Pe cer, fumul e întins ca de o mistrie. Werner știe că se trăsese cu obuze dinspre est și că, în urmă cu șase zile, americanii aproape ajunseseră la Paramé, așa că într-acolo o îndrumă pe Marie-Laure.

În orice clipă i-ar putea vedea cineva, americanii sau propria lui armată, care să-i pună să facă ceva. Să muncească, să li se alăture, să mărturisească, să moară. De undeva se aude arzând – zgomot de trandafiri uscați zdrobiți într-un pumn. Altceva nu se aude; nici motoare, nici avioane, nici focuri de armă în depărtare, nici urlet de răniți sau schelălăit de câini. O ia de mână ca s-o treacă peste mormane. Nu cad obuze, nu bubuie puști, iar lumina e blândă și tărcată de cenușă.

Jutta, uite că până la urmă te-am ascultat, își spune în sinea lui.

Merg două cvartale fără să vadă pe nimeni. Poate că Volkheimer mănâncă – asta vrea să-și închipuie Werner, colosul Volkheimer mâncând de unul singur la o măsuță cu vedere la mare.

— E atâta liniște.

Vocea ei ca o breșă de cer luminos, senin. Chipul ei, un câmp de pistrui. Nu vreau să mă despart de tine, se gândește el.

— Ne urmăresc?

— Nu știu. Nu cred.

În față, la un cvartal de ei, Werner observă mișcare: trei femei ducând niște boccele. Marie-Laure îl trage de mânecă.

— Ce stradă e asta de-a curmezișul?

— Rue des Lauriers.

— Vino, spune ea și o pornește cu bastonul în mâna dreaptă, ciocănind încolo și încoace. O iau la dreapta și apoi la stânga, trec pe lângă un nuc culcat la pământ ca o scobitoare uriașă, carbonizată, pe lângă două ciori care ciugulesc din ceva de nedeslușit, până când ajung la baza fortificațiilor. Lujeri aerieni de iederă atârnă de pe o arcadă peste o stradă îngustă. Ceva mai departe, în dreapta, Werner vede o femeie îmbrăcată în tafta albastră care trage o valiză mare, umplută până la refuz, peste o bordură. În urma ei vine un băiat îmbrăcat cu niște pantaloni pe măsura unui copil mai mic, cu bereta trasă pe spate și o haină care pare să lucească.

— Văd civili care pleacă, *mademoiselle.* Să-i strig?

— O clipă numai. Ea îl conduce mai departe prin gang. Dintr-o spărtură în perete invizibilă pentru el vine un iz dulce de ocean, de libertate – se și simte pulsând în aer.

La capătul gangului, ajung la o poartă îngustă. Ea se caută în haină și scoate o cheie.

— E apa mare?

El abia deslușește prin poartă un spațiu aflat ceva mai jos, cu un grilaj în capătul îndepărtat.

— E apă acolo, jos. Trebuie să ne grăbim.

Dar ea intră deja pe poartă și coboară în peșteră cu pantofii ei prea mari, cu gesturi sigure, mângâind pereții cu degetele ca pe niște prieteni vechi de care se desparte, poate, pentru totdeauna. Fluxul împinge un curent iute

prin apa care-i cuprinde gambele, udându-i poalele rochiei. Ea scoate din buzunarul hainei un obiect de lemn și-l lasă în apă. Apoi rostește încet, cu ecou:

— Te rog să-mi spui dacă e în ocean. Trebuie să ajungă în ocean.

— Da, este. Trebuie să mergem, *mademoiselle.*

— Ești sigur că e în apă?

— Da.

Ea se întoarce, gâfâind. Îl împboldește înapoi pe poartă și încuie în urma lor. El îi întinde bastonul. Apoi o iau îndărăt prin gang, lipăind în pantofi. Trec prin iedera atârnătoare. O iau la stânga. În față, o procesiune de zdrențăroși traversează o intersecție: o femeie, un copil, doi bărbați purtându-l pe un al treilea pe o targă, toți trei cu țigări în gură.

Întunericul se întoarce în ochii lui Werner și se simte slăbit. Curând, picioarele nu-l vor mai asculta. O pisică stă în mijlocul drumului, lingându-și o lăbuță, trecându-și-o peste ureche și uitându-se la el. El se gândește la bătrânii mineri sleiți pe care-i vedea în Zollverein stând cu orele, nemișcați, pe scaune sau lăzi, așteptându-și moartea. Pentru cei ca ei, timpul era un surplus, un butoi care se golea încet, sub privirile lor. Când de fapt, își spune Werner, e un ochi lucitor de apă pe care-l duci în mâini. Ar trebui să-l apărăm cu toată energia noastră. Să luptăm pentru el. Să ne străduim din răsputeri să nu vărsăm niciun strop.

— Uite, aici ai fața de pernă, spune el în franceză, cu toată claritatea de care e în stare. Ia pipăie zidul ăla. Îl simți? Când ajungi la o intersecție, mergi tot înainte. Strada e aproape liberă. Ține sus fața de pernă. S-o ții așa, în față, m-ai înțeles?

Ea se întoarce spre el și-și mușcă buza de jos.

— O să tragă.

— Nu trag dacă ai steagul alb. Și ești fată. Mai sunt oameni în față. Ia-te după zidul ăsta, spune el, punând încă

o dată mâna pe zid. Du-te repede. Nu uita de fața de pernă.

— Și tu?

— Eu o iau în direcția opusă.

Ea se întoarce cu fața spre el și, chiar dacă nu-l vede, simte că nu-i poate înfrunta privirea.

— Nu vii cu mine?

— E mai bine pentru tine să nu fii văzută cu mine.

— Dar cum mai dau de tine?

— Nu știu.

Ea îi ia mâna, îi pune ceva în palmă și îi închide pumnul.

— La revedere, Werner.

— La revedere, Marie-Laure.

Apoi, ea se îndepărtează. La fiecare câțiva pași, descoperă cu vârful bastonului câte o piatră spartă căzută în stradă și durează o vreme până când reușește s-o ocolească. Pas, pas, oprire. Pas, pas, iar oprire. Cu bastonul explorând, cu poalele ude ale rochiei legănându-se, cu fața de pernă albă ridicată. El o însoțește cu privirea până când trece de intersecție și dispare pe următoarea stradă.

El așteaptă să audă voci. Arme.

O vor ajuta. Trebuie s-o ajute.

Când deschide pumnul, descoperă în palmă o cheiță de fier.

Ciocolată

Madame Ruelle o găsește în acea seară pe Marie-Laure într-o scoală rechiziționată. O ia de mână și nu-i mai dă drumul. Personalul care se ocupă de civili are grămezi de cutii dreptunghiulare de carton pline cu ciocolată confiscată de la germani, iar Marie-Laure și Madame Ruelle mănâncă atâtea bucăți că le pierd șirul.

De dimineață, americanii capturează castelul și ultima baterie antiaeriană și eliberează prizonierii de la Fort

Național. Madame Ruelle îl ia pe sus pe Etienne de la coada celor care așteaptă să fie identificați și i-o pune pe Marie-Laure pachet în brațe. În fortăreața subterană de pe celălalt mal al râului, colonelul rezistă încă trei zile, până când un avion american care se numește Lightning descarcă un rezervor de napalm printr-o gură de ventilație, o țintă dintr-un milion, iar după cinci minute pe un stâlp e arborat un cearșaf alb și astfel ia sfârșit asediul de la Saint-Malo. Plutoane de geniști îndepărtează toate dispozitivele incendiare pe care le găsesc, urmează fotografii armatei, cu trepiedele lor, apoi o mână de cetățeni se întorc de la ferme, de pe câmpuri și din pivnițe și bântuie pe străzile în ruine. Pe 25 august, lui Madame Ruelle i se permite să se întoarcă în oraș ca să vadă ce s-a ales din brutărie, dar Etienne și Marie-Laure pleacă în cealaltă direcție, spre Rennes, unde se cazează la un hotel numit Universe, unde boilerul funcționează și amândoi fac câte o baie lungă de două ore. La căderea nopții, el stă și se uită la reflecția ei în oglindă dibuind drumul spre pat. Ea își apasă fața cu mâinile, apoi le lasă să cadă.

— O să mergem la Paris, spune el. Eu n-am fost niciodată. Poți să-mi fii tu ghid.

Lumină

Werner e capturat la un kilometru și jumătate sud de Saint-Malo de trei luptători din Rezistența franceză îmbrăcați în civil, care băteau străzile într-un autocamion. Mai întâi cred că salvaseră un bătrânel cu păr cărunt. Apoi aud accentul, observă vestonul german de sub cămașa învechită și trag concluzia că prinseseră un spion, o captură excepțională. Apoi își dau seama cât de tânăr e Werner. Îl predau unui funcționar american într-un hotel rechiziționat, transformat în centru pentru dezarmare. La început, Werner se teme că-l duc jos – vă rog, să nu fie iar o catacombă –, dar e dus la etajul al treilea unde un

translator epuizat, care de o lună tot înregistrează prizonieri germani, îi notează numele și gradul, apoi îi pune câteva întrebări în timp ce funcționarul se uită în rana lui Werner înainte de a i-o înapoia.

— Ați văzut cumva o fată? întreabă Werner în franceză, dar translatorul zâmbește disprețuitor și-i spune ceva în engleză funcționarului, de parcă toți soldații germani pe care-i interogase ar fi întrebat ceva despre o fată.

E condus într-o curte împrejmuită de sârmă ghimpată, unde stau alți opt sau nouă germani cu cizme înalte și niște gamele uzate în mâini, unul îmbrăcat în niște haine femeiești în care, după toate aparențele, încercase să dezerteze. Doi subofițeri și trei soldați și nici urmă de Volkheimer.

Seara, primesc supă într-un cazan, iar el hăpăie patru porții dintr-o conservă. După cinci minute, vomită într-un colț. Nu reușește să țină supa în stomac nici a doua zi dimineața. Pe cer înoată bancuri de nori. Niciun sunet nu trece prin urechea lui stângă. Contemplă întruna imagini cu Marie-Laure – mâinile ei, părul ei –, deși se teme să nu le uzeze, concentrându-se prea mult asupra lor. La o zi după arestare, mărșăluiește spre est într-un grup de douăzeci de prizonieri pentru a se alătura unui grup mai mare, care e închis într-un depozit. Nu poate vedea Saint-Malo pe ușile deschise, dar aude avioanele, sute de avioane, iar o mantie grozavă de fum acoperă orizontul zi și noapte. De două ori, sanitarii încearcă să-l hrănească pe Werner cu terci de ovăz, dar degeaba. După piersici, stomacul lui nu mai acceptase nimic altceva.

Poate că face iar febră. Poate că se intoxicase cu mâzga pe care o băuseră în pivnița hotelului. Poate că organismul lui cedează. Își dă seama că, dacă nu mănâncă, va muri. Dar și când mănâncă i se pare că va muri.

De la depozit sunt duși la Dinan. Prizonierii sunt în general băietani sau bărbați între două vârste, resturi zdrobite de companii. Duc cu ei pelerine, răniți, lăzi.

Câțiva trag după ei valize viu colorate, luate de te miri unde. Printre ei merg, câte doi, camarazi care luptaseră împreună, dar în general nu se cunosc între ei și văzuseră lucruri pe care ar vrea să le uite. Între ei persistă același curent care se umflă, capătă amploare, ducând cu el o furie lentă, vindicativă.

El poartă pantalonii de tweed ai unchiului lui Marie-Laure. Duce pe umăr rănița. Optsprezece ani. De când se știe, profesorul, radioul, liderii lui îi vorbiseră despre viitor. Și totuși ce-i mai poate aduce viitorul? Drumul care-l așteaptă e pustiu, iar liniile gândurilor lui înclină toate spre interior: o vede pe Marie-Laure dispărând pe stradă cu bastonul ei, asemenea cenușii spulberate a unui foc, și simte un dor care-l împunge sub coaste.

Pe întâi septembrie, când se trezește, Werner nu se poate ridica în picioare. Doi dintre colegii de detenție îl duc și-l aduc de la baie, apoi îl culcă pe iarbă. Un tânăr canadian cu cască de sanitar îi aprinde în ochi o lanternă medicală și-l urcă într-un camion, cu care merge o bucată de drum până la un cort plin de muribunzi. O soră medicală îi pune o perfuzie în braț. Îi dă o soluție cu linguriță.

Timp de o săptămână trăiește sub lumina aceea ciudată, verzuie, de sub pânza cortului uriaș, strângând într-o mână rănița și în cealaltă colturile tari ale căsuței de lemn. Când îi mai revin puterile, se joacă cu ea. Îi răsucește hornul, demontează cele trei panouri ale acoperișului, se uită înăuntru. Ce construcție ingenioasă!

Zilnic, câte un suflet scapă spre cer când în stânga, când în dreapta, iar lui i se pare că aude o muzică îndepărtată, ca și cum un splendid radio antic ar fi închis în spatele unei uși, iar el nu poate asculta decât lipindu-și urechea de materialul saltelei, deși muzica se-aude slab și uneori nici nu e sigur că există.

Werner e sigur că are de ce să fie furios, dar nu-și amintește motivele.

— Nu mănâncă, spune o soră în engleză.

Banderola de pe brațul unui sanitar.

— Febră?

— Mare.

Urmează alte cuvinte. Apoi numere. Vede într-un vis o noapte limpede, cristalină, cu toate canalele înghețate, felinarele minerilor aprinse și fermierii patinând printre câmpuri. Vede un submarin dormitând în adâncurile Atlanticului, unde lumina nu pătrunde; pe Jutta, care își lipește fața de un hublou și suflă peste geam. Se așteaptă pe jumătate ca mâna imensă a lui Volkheimer să apară de undeva, să-l ajute să se ridice și să-l arunce în Opel.

Și Marie-Laure? Oare și ea simte încă apăsarea mâinii lui pe pielița dintre degete, cum o simte el pe a ei?

Într-o noapte, se ridică în capul oaselor. În paturile din jur sunt câteva zeci de bolnavi sau răniți. Un vânt cald de septembrie se revarsă peste ținut și face ca pereții cortului să freamăte.

Capul lui Werner se răsucește ușor pe umeri. Vântul e puternic și se întețește, colțurile cortului forțează ancorele, iar acolo unde capetele tendei se ridică, întrezărește copaci care se leagănă și se îndoaie. Totul foșnește. Werner își pune în raniță vechiul caiet și căsuța și trage fermoarul, bărbatul de lângă el murmură întrebări ca pentru sine, iar restul jalnicului grup doarme. Până și setea i s-a mai domolit. Nu simte decât asaltul crud, impasibil al lunii care se lovește de cortul de deasupra lui și se împrăștie. Afară, prin tenda deschisă, norii se ciocnesc deasupra copacilor. Spre Germania, spre casă.

Argintiu și albastru, albastru și argintiu.

Printre șirurile de paturi se rostogolesc hârtii, iar în pieptul lui Werner ceva prinde viață. O vede pe Frau Elena îngenuncheată lângă soba cu cărbuni, făcând focul. Copiii sunt în paturile lor. Mica Jutta doarme în leagăn. Tatăl lui aprinde o lampă, intră într-un lift și dispare.

Vocea lui Volkheimer: *Ce mare ai putea fi.*

Trupul lui Werner pare să fi devenit imponderabil sub pătură, copacii dansează și norii își continuă marșul ca niște talazuri colosale în fața cortului deschis, iar el își azvârle mai întâi un picior, apoi pe celălalt peste marginea patului.

— Ernst, spune bărbatul de lângă el. Ernst. Dar nu e niciun Ernst. Nimeni dintre cei întinși în paturi nu răspunde. Soldatul american de la ușa cortului doarme. Werner trece pe lângă el și pășește în iarbă.

Vântul îi pătrunde pe sub flanela de corp. E un zmeu, un balon.

Odată, construise cu Jutta o corăbioară cu pânze din resturi de lemn și se duseseră cu ea la râu. Jutta o vopsise în nuanțe extatice de violet și verde și o așezase pe apă foarte ceremonios. Dar imediat ce dăduse de curent, corabia deviase de la drumul ei. Plutise în aval, unde n-o mai puteau ajunge, iar apa neagră și netedă o înghițise. Jutta îl privise pe Werner cu ochi umezi, clipind, trăgându-se de ghemotoacele de lână roasă ale puloverului. „Nu-i nimic”, îi spusese el. „Puține lucruri ies de la prima încercare. O să facem alta, una mai bună.”

Făcuseră oare? Așa spera. Parcă-și amintea de o bărcuță – una mai trainică – plutind pe un râu în jos. Dispărând după un cot și lăsându-i pe ei în urmă. Așa să fi fost?

Lumina lunii strălucește, crește. Norii destrămați gonesc pe deasupra copacilor. Peste tot zboară frunze. Lumina lunii e singura care nu e luată de vânt, ci trece printre nori, prin aer, sub forma unor raze care lui Werner i se par imposibil de lente, de imperturbabile. Lunecă peste iarba arcuită.

De ce nu mișcă vântul lumina?

În celălalt capăt al câmpului, un american vede un băiat care iese din cortul bolnavilor și înaintează spre șirul de copaci din fundal. Se îndreaptă de spate. Ridică o mână.

— Stop! strigă el. Halt!

Dar Werner e deja pe câmp, unde calcă pe o mină

terestră lăsată acolo de propria-i armată în urmă cu trei luni, și dispare într-o fântână de pământ.

XI

1945

Berlin

În ianuarie 1945, Frau Elena și ultimele patru fete rămase la casa de copii – gemenele, Hannah și Susanne Gerlitz, Claudia Forster și Jutta Pfennig, de cincisprezece ani – sunt mutate de la Essen la Berlin ca să lucreze într-o fabrică de piese pentru mașinării.

Zece ore pe zi, șase zile pe săptămână, sunt puse să dezasambleze niște prese de forjat imense și să așeze metalul refolosibil în lăzi care sunt încărcate în vagoane de tren. Deșurubează, taie, ridică. Aproape în fiecare zi, Frau Elena muncește și ea pe lângă ele, îmbrăcată cu o haină de schi ruptă pe care o găsise, mormăind de una singură în franceză sau cântând cântece din copilărie.

Locuiesc deasupra unei tipografii abandonate în urmă cu o lună. Sute de cutii cu dicționare tipărite greșit sunt stivuite pe holuri, iar fetele le ard pagină cu pagină în soba pântecoasă.

Ieri *Dankeswort, Dankesworte, Dankgebet, Dankopfer.*

Astăzi *Frauenverband, Frauenverein, Frauenvorsteher, Frauenwahlrecht.*

De mâncat, la prânz mănâncă varză și orz la cantina fabricii, iar seara stau la cozi interminabile ca să-și primească rațiile. Untul e tăiat în porții minuscule: de trei ori pe săptămână, fiecare primește o bucățică pe jumătate cât un cub de zahăr. Apă iau de la un robinet aflat la două cvartale depărtare. Mame cu sugari nu au haine pentru copii și nici cărucioare, iar laptele de vacă e pe sponci. Unele rup cearșafuri ca să facă scutece din ele. Câteva fac rost de ziare pe care le îndoaie în triunghi și le fixează

între picioarele pruncilor.

Cel puțin jumătate din fetele care lucrează în fabrică nu știu să scrie sau să citească, așa că Jutta le citește scrisorile de la iubiți, frați sau tați plecați pe front. Uneori, tot ea scrie și răspunsurile: *Și mai ții tu minte când am mâncat fistic, când am mâncat înghețata aia de lămâie informă de floare? Când ai zis…*

Toată primăvara, bombardierele apăreau noapte de noapte, hotărâte parcă să ardă tot orașul din temelii. Aproape în fiecare noapte, fetele dau fuga la capătul străzii, se strecoară într-un adăpost înghesuit unde zgomotul de zidărie prăbușită le ține treze.

Din când în când, în drum spre fabrică, văd cadavre, mumii făcute scrum, oameni imposibil de recunoscut de arși ce sunt. Sunt și cadavre care nu au, la prima vedere, urme de răni, și astea sunt cele care o bagă-n sperieți pe Jutta: oameni care par gata să se trezească din clipă-n clipă și să se întoarcă agale la muncă împreună cu ceilalți.

Dar nu se trezesc.

La un moment dat vede trei copii înșirați cu fețele în jos, cu ghiozdane în spate. Primul ei gând este: Treziți-vă! Mergeți la școală! Apoi își spune: Poate că au mâncare în ghiozdanele alea.

Claudia Forster refuză să mai vorbească. Trec zile întregi fără să spună un cuvânt. Fabrica rămâne fără materiale. Se zvonește că n-o mai conduce nimeni, că zincul, cuprul și oțelul inoxidabil pe care se spetiseră să le recupereze erau încărcate în vagoane de tren care stăteau degeaba pe linii secundare.

Scrisorile nu mai circulă. La sfârșitul lui martie, fabrica de piese e încuiată cu lacătul, iar Frau Elena și fetele sunt trimise să muncească pentru o companie civilă care curăță străzile după bombardamente. Ridică bucăți de zidărie sparte, trec prin sită praf și cioburi de sticlă. Jutta aude povești despre băieți, tineri de șaisprezece și șaptesprezece ani îngroziți, chinuiți de dorul de casă, cu

priviri tremurătoare, care apar la ușa mamelor doar pentru ca după două zile să fie scoși urlând din poduri și împușcați în stradă ca dezertori. Îi revin imagini din copilăria ei – cum o trăgea frate-său în căruț, cum căuta prin gunoaie. Încearcă să salveze un singur lucru luminos din noroi.

— Werner, șoptește ea tare.

În toamnă, la Zollverein, primise două scrisori care anunțau moartea lui. Amândouă indicau locuri diferite în care ar fi fost înmormântat. La Fresnais, Cherbourg – ea trebuise să le caute. Orașe din Franța. Uneori, în vis, stă împreună cu el deasupra unei mese pline de roți dințate, curele și motoare. *Meșteresc ceva*, spune el. *La asta lucrez.* Dar nu face nimic.

Din aprilie, femeile nu mai au alt subiect de conversație în afară de ruși, de ce sunt capabili, de cum se vor răzbuna. Barbari, spun ele. Tătari, rusnaci, sălbatici, porci. Porcii au ajuns în Strausberg. Căpcăunii, în suburbii.

Hannah, Susanne, Claudia și Jutta dorm claie peste grămadă pe podea. Să mai fi rezistat vreun dram de bunătate în această ultimă fortăreață prăpădită? Un dram, da. Într-o după-amiază, când Jutta se întoarce acasă plină de praf, află că Claudia Forster cea voinică găsise din întâmplare o cutie de patiserie din carton, legată cu panglică aurie. Cartonul e pătat de grăsime. Fetele se holbează toate la cutie. Ca la un obiect de dinainte de căderea lumii.

Înăuntru sunt cincisprezece plăcinte, separate prin bucăți dreptunghiulare de hârtie cerată, umplute cu peltea de căpșuni. Cele patru fete și Frau Elena stau în apartamentul lor umed în timp ce o ploaie de primăvară cade peste oraș, ruinele se spală de cenușă, iar șobolanii se ițesc din cărămizile căzute care le servesc drept vizuini, și mănâncă fiecare câte trei plăcinte râncede, fără ca vreuna să păstreze o porție pentru mai târziu, cu nasurile pline de zahăr pudră, cu pelteaua între dinți și un vertij

crescând și clocotindu-le în sânge.

Cum de fusese în stare Claudia, mare cât o vacă și placidă, de asemenea minune, ba chiar avusese bunătatea de a o împărți cu celelalte?

Puținele femei tinere rămase se îmbracă în zdrențe Ș* se ascund temătoare în beciuri. Jutta aude povești despre bunici care-și freacă nepoatele cu excremente, le taie părul folosind cuțite de pâine, orice doar să nu fie pe placul rușilor.

Aude povești despre mame care-și înecaseră fiicele.

Aude că duhnesc a sânge de la o poștă.

— Nu mai e mult de-acum, spune Frau Elena, cu palmele întinse în fața sobei pe care apa refuză să fiarbă.

Rușii vin după ele într-o zi senină de mai. Sunt doar trei și nu se mai întorc și altădată. Intră în tipografia de la parter, căutând alcool, dar nu găsesc nimic și se apucă să ciuruiască pereții. Un trosnet, un fior, un glonț ricoșând cu un țiuit dintr-o presă veche, dezmembrată, iar în apartamentul de la etaj, Frau Elena stă înfofolită cu haina ei de schi vărgata, cu ° ediție prescurtată din Noul Testament în buzunarul închis cu fermoar, ținându-se de mână cu fetele și mișcându-și buzele într-o rugăciune mută.

Jutta se autoconvinge că rușii nu vor urca la etaj. Și, ti111? de câteva minute, nici nu urcă. Apoi însă urcă, se aud bocănind cu bocancii pe scară.

— Stați liniștite, le spune Frau Elena fetelor. Hannah, Susanne, Claudia și Jutta – niciuna n-are mai mult de șaisprezece ani. Frau Elena vorbește cu voce joasă, slabă, dar nu pare speriată. Poate doar dezamăgită.

— Stați liniștite și nu vor trage. O să am eu grijă sa du prima. Ca să fie mai blânzi după.

Jutta își împreunează mâinile la ceafa, ca să nu-i mai tremure. Claudia pare mută, surdă.

— Și închideți ochii, spune Frau Elena.

Hannah suspină.

— Eu vreau să-i văd, spune Jutta.

— Atunci ține-i deschiși.

Pașii se opresc în capul scării. Rușii sunt în debara și ele îi aud împiedicându-se, beți, de cozi de spălătoare, apoi *o* cutie cu dicționare se rostogolește bufnind pe scări în jos și cineva trage de clanță. Vorbesc între ei, tocul cedează și ușa se dă de perete.

Unul e ofițer. Ceilalți doi n-au cum să aibă mai mult de șaptesprezece ani. Toți sunt inimaginabil de murdari, dar la un moment dat, în ultimele ore, își îngăduiseră luxul de a se stropi cu parfum de damă. Cei doi băieți mai ales trăsnesc toxic. Pe de-o parte, par niște școlari rușinoși, dar în același timp par și niște turbați care nu mai au de trăit decât un ceas. Primul are o simplă sfoară în loc de curea și e atât de slab, că nici nu trebuie s-o dezlege ca să-și dea jos pantalonii. Cel de-al doilea râde – un râs bizar, uimit, ca și cum nu i-ar veni să creadă că nemții s-ar fi dus la el în fără și ar fi abandonat un oraș ca ăsta. Ofițerul se așază lângă ușă, cu picioarele întinse în față, și se uită la stradă. Hannah țipă o jumătate de secundă, dar își astupă imediat gura cu mâna.

Frau Elena îi duce pe băieți în cealaltă cameră. Scoate un singur sunet – ca o tuse, de parcă i-ar fi rămas ceva în gât.

Urmează Claudia. De la ea se aud doar gemete.

Jutta nu-și îngăduie să scoată niciun sunet. Totul e ciudat de ordonat. Ofițerul e ultimul și le ia la rând pe toate, iar când o călărește pe Jutta rostește cuvinte separate, cu ochii deschiși, dar fără să vadă. După chipul lui schimonosit, chinuit, nu e clar dacă sunt alinturi sau insulte. Pe sub colonie, miroase ca un cal.

După mulți ani, cuvintele pe care le rostise aveau să-i răsune

Juttei în memorie – *Kiril, Pavel, Afanasie, Valentin* –, iar ea avea să-și spună că erau nume de soldați morți. Dar poate că se înșela.

Înainte ca rușii să plece, cel mai tânăr dintre ei trage două focuri în tavan, tencuiala cade peste Jutta într-o ploaie fină, iar în reverberația intensă a zgomotului o aude lângă ea, pe podea, pe Susanne care nu mai plânge, ci respiră foarte liniștit ascultând cum se încheie ofițerul la pantaloni. Apoi, cei trei bărbați se împrăștie pe stradă, iar Frau Elena, desculță, își trage fermoarul hainei de schi, frecându-și brațul stâng cu mâna dreaptă, ca și cum ar încerca să-și încălzească acea părticică din ea.

Paris

Etienne închiriază apartamentul de pe rue des Patriarches unde copilărise Marie-Laure. Cumpără ziarele în fiecare zi, ca să parcurgă listele cu prizonieri eliberați, și ascultă fără oprire un radio sau trei. *De Gaulle* încolo, *Africa de Nord* încoace. *Hitler, Roosevelt, Danzig, Bratislava,* atâtea nume și niciunul al tatălui ei.

În fiecare dimineață se duc până la Gare d'Austerlitz ca să aștepte acolo. Un ceas mare, de gară, măsoară țârâind înaintarea implacabilă a secundelor, iar Marie-Laure stă lângă unchiul ei și ascultă hârșâitul obosit, jalnic al trenurilor.

Etienne vede soldați cu obrajii scobiți ca niște căni răsturnate. Oameni de treizeci de ani care par de optzeci. Bărbați în costume roase care-și duc mâna la creștetul capului, să-și scoată pălării inexistente. Marie-Laure deduce atât cât poate din zgomotul pe care-l fac încălțările lor: astea sunt mici, astea cântăresc o tonă, astea sunt ca și cum n-ar fi.

Serile citește în timp ce Etienne dă telefoane, întocmește cereri către autoritățile de repatriere și scrie scrisori. Își dă seama că nu mai poate dormi neîntrerupt mai mult de două, trei ore. O trezesc obuze-fantomă.

— E doar autobuzul, spune Etienne, care se obișnuise să doarmă lângă ea, pe podea.

Sau:

— Sunt doar păsările.

Sau:

— Nu-i nimic, Marie.

Aproape în fiecare zi, doctorul Geffard, malacologul[32] cel bătrân și șubred, așteaptă împreună cu ei la Gare d'Austerlitz, cu spatele drept, barbă și papion, mirosind a rozmarin, mentă și vin. O strigă Laurette. Îi spune că-i fusese dor de ea, că se gândise la ea în fiecare zi, că, văzând-o, se convinsese încă o dată că bunătatea e cea care dăinuie, mai presus de toate.

Ea stă rezemată cu un umăr de Etienne sau de doctorul Geffard. Tati ar putea fi oriunde. Poate că e chiar vocea care se apropie acum. Pașii din dreapta ei. Ar putea fi într-o celulă, într-un șanț, la mii de kilometri depărtare. Poate că e mort de mult.

Merge la muzeu la brațul lui Etienne, ca să discute cu diferiți funcționari, dintre care mulți își amintesc de ea. Directorul însuși îi asigură că fac mari eforturi ca să-l găsească pe tatăl ei, că o vor ajuta în continuare cu locuința și studiile. Nimeni nu pomenește de Marea de Flăcări.

Primăvara iese la rampă. Eterul e inundat de comunicate. Berlinul capitulează; Göring se predă; marea și misterioasa criptă a nazismului se deschide. Se pornesc spontan marșuri. Cei care așteaptă împreună cu ei la Gare d'Austerlitz șoptesc că doar unul dintr-o sută se va întoarce. Că le poți cuprinde gâtul între degetul mare și arătător. Că dacă-și scot cămășile, le vezi plămânii mișcându-se în piepturi.

Ea simte fiecare îmbucătură ca pe o trădare.

Își dă seama că cei care se întorseseră erau oricum schimbați, mai bătrâni decât ar fi fost în mod normal, ca și

[32] Specialist în malacologie, ramură a zoologiei dedicată studiului moluștelor.

cum ar fi fost plecați pe o planetă unde anii trec mai repede.

— E posibil să nu aflăm niciodată ce s-a întâmplat, spune Etienne. Trebuie să ne pregătim pentru asta. Marie-Laure aude vocea lui Madame Manec: *Niciodată să nu-ți pierzi credința.*

Așteaptă așa toată vara, flancată de Etienne – întotdeauna – și de doctorul Geffard – adesea. Apoi, într-o zi de august, la amiază, Marie-Laure urcă împreună cu unchiul ei și cu doctorul Geffard pe scara lungă care-i duce afară, la soare, și-i întreabă dacă se poate traversa în siguranță. Ei spun că da, așa că-i duce înainte pe chei, intrând în Jardin des Plantes pe poartă.

Pe aleile acoperite cu pietriș se aud strigăte de băieți. Nu departe, cineva cântă la saxofon. Ea se oprește lângă un arbore însuflețit de zumzăitul albinelor. Cerul pare foarte înalt și foarte departe. Undeva, cineva se gândește cum să dea la o parte vălul mâhnirii, dar Marie-Laure nu știe cum. Încă nu. Adevărul e că e o fată cu un handicap, fără casă, fără părinți.

— Ce facem acum? întreabă Etienne. Mâncăm de prânz?

— Școală, spune ea. Aș vrea să merg la școală.

XII

1974

Volkheimer

Apartamentul în care locuiește Frank Volkheimer, situat la etajul al treilea într-un bloc fără lift din suburbiile orașului Pforzheim, Germania de Vest, are trei ferestre. Un panou unic, montat pe cornișa clădirii de peste drum, domină peisajul. Suprafața lui lucește la aproape trei metri de geam. Pe el sunt ilustrate mezeluri, felii cât el de mari, roz și roșii, cenușii pe margini, garnisite cu crenguțe de pătrunjel cât niște tufe de mari. Noaptea, cele patru spoturi electrice dezolante ale panoului îi scaldă apartamentul într-o ciudată lumină reflectată.

Are cincizeci și unu de ani.

Ploaia de aprilie cade oblic printre spoturile panoului, televizorul lui Volkheimer pâlpâie albastru, iar el se apleacă din obișnuință când trece din bucătărie în camera mare. N-are copii, nici animale, nici plante de apartament, doar câteva cărți pe rafturi. O măsuță de jucat cărți, o saltea și un singur fotoliu în fața televizorului, în care stă acum, cu o cutie de biscuiți cu unt în brațe. Îi mănâncă pe rând, mai întâi pe cei în formă de floare, apoi pe cei în formă de covrigei și la sfârșit trifoiul.

La televizor, un cal negru ajută un bărbat să iasă de sub un copac care căzuse peste el.

Volkheimer instalează și repară antene TV pe acoperișuri, în fiecare dimineață îmbracă un trening albastru, decolorat în dreptul umerilor lui imenși, pe care abia îi cuprinde, cu pantalonii prea scurți, și pleacă la muncă încălțat cu niște bocanci mari, negri. Pentru că are destulă forță încât să manevreze singur scările masive,

extensibile, dar poate și pentru că e taciturn, Volkheimer răspunde în general solicitărilor de unul singur. Oamenii sună la reprezentanță ca să ceară instalarea sau ca să se plângă de semnale slabe, interferențe, grauri care stau pe fir, iar Volkheimer intervine. Lipește un fir rupt, împinge un cuib de pasăre de pe conductor sau înalță antena pe suport.

Doar în zilele cele mai reci și mai vântoase se simte acasă la Pforzeim. Lui Volkheimer îi place să simtă aerul pătrunzându-i pe sub gulerul treningului, îi place să vadă lumina purificată de vânt, dealurile îndepărtate pudrate de zăpadă, copacii din oraș (plantați cu toții în anii de după război, având toți aceeași vârstă) sclipind de chiciură. În după-amiezile de iarnă, se mișcă printre antene ca un marinar printre vele. În lumina târzie, albastră, poate privi oamenii care se grăbesc spre casă pe străzi, dedesubt, iar câteodată trec în zbor pescărușii, albi pe fond negru. Mica greutate protectoare a uneltelor de la brâu, mirosul ploii intermitente și strălucirea cristalină a norilor în amurg: sunt singurele momente când Volkheimer se simte măcar vag întreg.

Dar de cele mai multe ori, mai ales în zilele călduroase, viața îl obosește. Problemele tot mai mari cu traficul, graffitiul și politica firmei, toți bombănind despre prime, câștiguri, ore suplimentare. Uneori, în căldura domoală a verii, cu mult înainte să se facă dimineață, Volkheimer se plimbă prin casă în lumina crudă a panoului publicitar și-și simte singurătatea ca pe o boală. Vede șiruri de brazi înalți legănându-se în furtună, aude miezul lemnului trosnind. Vede podeaua de pământ a casei în care copilărise și lumina zorilor coborând ca o pânză de păianjen printre conifere. Alteori, îl bântuie ochii unor muribunzi, pe care-i omoară a doua oară. Un mort în Lodz. Un mort în Lublin. Un mort în Radom. Un mort în Cracovia.

Ploaie în geamuri, ploaie pe acoperiș. Înainte de culcare, Volkheimer coboară trei etaje până în holul clădirii, ca să-

și verifice cutia poștală. Nu o mai verificase de peste o săptămână și, în afară de două pliante publicitare, un cec și o singură factură de utilități, găsește un pachețel de la o organizație pentru veterani, cu sediul în Berlinul de Vest. Duce corespondența sus și desface coletul.

Trei obiecte diferite fuseseră fotografiate pe același fundal alb, lângă niște etichete cu numere scrise cu grijă.

14–6962. O raniță de pânză, gri șoriciu, cu două barete căptușite.

14–6963. O casă în miniatură din lemn, parțial zdrobită.

14–6964. Un carnețel dreptunghiular cu coperte moi și un singur cuvânt pe coperta din față: *Fragen*[33].

Nu recunoaște căsuța, iar ranița ar fi putut fi a oricărui soldat, dar recunoaște imediat carnețelul. În colțul de jos sunt scrise cu cerneală inițialele *W.P.* Volkheimer pune două degete pe fotografie ca și cum ar putea extrage carnețelul din ea, să-l răsfoiască.

Era un băiețaș. Ca ei toți. Chiar și cei mai voinici.

În scrisoare se arată că organizația încearcă să distribuie obiecte personale rudelor unor soldați morți care n-au putut fi identificați. Scrie că, după informațiile lor, el, plutonierul Frank Volkheimer, fusese ofițer într-o unitate în care activase proprietarul acelei ranițe, raniță care ajunsese într-un centru pentru prizonieri de război aparținând armatei americane din Brenay, Franța, în anul 1944.

Poate știa el cui aparținuseră acele obiecte.

Volkheimer pune fotografiile pe masă și se ridică în picioare, cu mâinile lui mari pe lângă corp. Aude joc de osii, huruit de eșapament, ploaie pe capota camionului radio. Roiuri de țânțari bâzâind. Mărșăluit de cizme înalte și strigătele guturale ale băieților.

Paraziți, apoi focuri de armă.

Dar e decent să-l lase așa afară? Chiar dacă era deja

---

[33] A întreba (germ.).

mort?

Ce mare ai putea fi.

Era mic de statură. Avea părul alb și niște urechi clăpăuge. Când îi era frig, își încheia gulerul hainei până la ultimul nasture și-și ascundea mâinile în mâneci. Volkheimer știe cui îi aparținuseră obiectele.

Jutta

Jutta Wette predă algebra la clasa a șasea în Essen: integrale, probabilități, parabole. În fiecare zi, poartă aceeași ținută: pantaloni largi, negri, și o bluză de nailon – bej, gri cărbune sau albastru deschis. Sau, când se simte mai îndrăzneață, pe cea galben-canar. Are pielea ca laptele și același păr alb ca hârtia.

Soțul Juttei, Albert, e un contabil blajin, greoi în mișcări, cu un început de chelie, a cărui mare pasiune sunt trenurile miniaturale cu care se joacă în pivniță. Multă vreme, Jutta crezuse că nu poate rămâne însărcinată până când într-o zi, când avea treizeci și șapte de ani, rămăsese. Fiul lor, Max, are șase ani și e înnebunit după noroi, câini și întrebări la care nimeni nu poate răspunde. În ultima vreme, ocupația lui preferată e să facă modele complicate de avioane din hârtie. Vine acasă de la școală, îngenunchează pe podeaua bucătăriei și modelează avion după avion cu o râvnă aproape de speriat, alegând diferite forme pentru vârfuri de aripi, coadă, bot, fascinat după toate aparențele mai degrabă de procesul în sine. De transformarea a ceva plat într-un obiect zburător.

E o după-amiază de joi de la începutul lui iunie, anul școlar se apropie de sfârșit și sunt cu toții la piscina din oraș. Niște nori de culoarea ardeziei învăluie cerul, copiii strigă la capătul cu apă mică, părinții vorbesc, citesc reviste sau moțăie pe șezlonguri și totul e normal. Albert e la bufet în chiloții lui de baie, cu un mic prosop pe spatele lat, și studiază oferta de înghețată.

Max înoată cu stângăcie, rotindu-și mai întâi un braț, apoi pe celălalt, ca o morișcă, uitându-se din când în când în sus ca să se asigure că mama e atentă la el. Când termină, se înfășoară în prosop și se așază lângă ea pe șezlong. Max e mic, îndesat și clăpăug. Picături de apă îi strălucesc în gene. Lumina amurgului se prelinge printre nori, o ușoară răcoare umple aerul, iar familiile pleacă rând pe rând spre casă pe jos, cu bicicletele sau cu autobuzul. Max scoate biscuiți dintr-o cutie de carton și-i rontăie zgomotos.

— Tare-mi plac biscuiții Leibniz Zoo, Mutti, spune el.

— Știu, Max.

Albert îi duce acasă în micul lor automobil NSU Prânz 4, cu ambreiajul huruind, iar Jutta scoate din geanta de școală un teanc de teze de sfârșit de trimestru și le corectează la masa din bucătărie. Max ia o foaie de hârtie curată de pe masa de desenat și se apucă de modelat.

Se aud trei bătăi în ușa de la intrare.

Din motive pe care Jutta nu le înțelege până la capăt, inima începe să-i bubuie în urechi. Vârful creionului se oprește deasupra paginii. E doar cineva care bate la ușă – un vecin sau un prieten sau poate că e Anna, fetița care locuiește pe aceeași stradă și care vine uneori sus, în camera lui Max, și-l învață să construiască orașe complicate din cuburi de plastic. Dar nu pare să fie Anna la ușă.

Max dă fuga la intrare, cu un avion în mână.

— Cine e, dragule?

Max nu răspunde, ceea ce înseamnă că e cineva pe care nu-l cunoaște. Când iese în hol, găsește în pragul ușii un uriaș.

Max își încrucișează brațele, curios și impresionat. Avionul i-a căzut la picioare. Uriașul își scoate șapca. Capul lui enorm lucește.

— Frau Wette? Poartă un trening argintiu cu petice maro în lateral, de dimensiunile unui cort, cu fermoarul

tras până la baza gâtului. Îi întinde cu delicatețe o raniță din pânză spălăcită.

Brutele din scuar. Hans și Herribert. Numai prin statura lui îi amintește de ei toți. Tipul ăsta a intrat la viața lui pe alte uși fără să se obosească să bată, se gândește ea.

– Da?

— Vă chema Pfennig pe numele de fată?

Chiar înainte să încuviințeze din cap, să-l audă spunând „Am ceva pentru dumneavoastră”, înainte să-l invite pe ușa cu sită, ea își dă seama că e vorba despre Werner.

Pantalonii de nailon ai uriașului foșnesc când o urmează pe coridor. Albert, aflat lângă aragaz, ridică ochii și tresare, dar nu spune decât „Bună ziua” și, Aveți grijă la cap”, rotind lingura de gătit în timp ce colosul se apleacă să treacă pe sub lampă.

Când îl invită la masă, uriașul acceptă. Albert trage masa de lângă perete și pune un al patrulea tacâm. Cum stă pe scaunul de lemn, Volkheimer îi amintește Juttei de o imagine dintr-una dintre cărțile ilustrate ale lui Max: un elefant înghesuit pe un scaun de avion. Ranița pe care o adusese cu el așteaptă pe masa din hol.

Conversația se pornește greoi.

Călătorise câteva ore cu trenul.

Venise pe jos de la gară.

Nu vrea sherry, dar le mulțumește.

Max mănâncă repede, spre deosebire de Albert. Jutta își vâră mâinile în colanți, să nu se observe că tremură.

— Când au găsit adresa, am întrebat dacă pot să o aduc personal, spune Volkheimer. Au atașat și o scrisoare, vedeți? Scoate din buzunar o hârtie îndoită.

Afară trec mașini, iar pitulicile cântă.

O parte din Jutta n-ar vrea să ia scrisoarea. N-ar vrea să audă ceea ce uriașul venise de departe să-i spună. Uneori, săptămâni în șir Jutta face eforturi să nu se gândească la război, la Frau Elena, la acele ultime luni de groază la Berlin. Acum, poate cumpăra carne de porc șapte zile din

șapte. Acum, dacă i se pare că e frig în casă, învârtește de un buton din bucătărie și *voilà.* Nu vrea să ajungă una dintre acele femei de vârstă mijlocie total absorbite de propriile lor povești dureroase. Uneori, se uită în ochii colegelor mai în vârstă și se întreabă ele ce făcuseră când se întrerupea curentul electric, când nu se găseau lumânări, când ploua prin tavan. Ce văzuseră. Foarte rar slăbește chingile atât cât să-și îngăduie să se gândească la Werner. În multe feluri, amintirile cu fratele ei deveniseră lucruri de ținut sub cheie. O profesoară de matematică care predă în 1974 la Helmotz Gymnasium nu vorbește despre un frate care urmase Institutul Național Politic de Educație la Schulpforta.

— În est deci? întreabă Albert.

— Am fost colegi de școală, apoi camarazi pe front, răspunde Volkheimer. Am fost în Rusia. Și în Polonia, Ucraina, Austria. Apoi în Franța.

Max rontăie un măr tăiat felii.

— Ce înălțime ai?

— Max, spune Jutta.

Volkheimer zâmbește.

— Era sclipitor, nu-i așa? Fratele Juttei? întreabă Albert.

— Absolut, spune Volkheimer.

Albert îi mai oferă o porție, apoi îi oferă sare, apoi iar sherry. Albert e mai tânăr decât Jutta, iar în război fusese curier în Hamburg pentru adăposturile antiaeriene. În 1945 avea nouă ani, era încă un copil.

— Ultimul loc în care l-am văzut e un oraș de pe coasta de nord a Franței, Saint-Malo, spune Volkheimer.

Din huma memoriei Juttei se ridică o propoziție: *Astăzi vreau să scriu despre mare.*

— Am stat o lună acolo. Cred că el s-a îndrăgostit.

Jutta se îndreaptă în scaun. E stânjenitor de limpede cât de puțin adecvat e limbajul. Un oraș pe coasta de nord a Franței? S-a îndrăgostit?

Nimic nu se va vindeca în bucătăria asta. Unele dureri

nu trec niciodată.

Volkheimer își trage scaunul mai departe de masă.

— N-am vrut să vă supăr. Se ridică, dominându-i cu statura sa.

— Nu face nimic, spune Albert. Max, te rog să-l conduci tu pe musafir în curte. O să aduc niște tort.

Max deschide ușa glisantă de sticlă pentru Volkheimer, care se strecoară afară. Jutta duce farfuriile la chiuvetă. Brusc, se simte foarte obosită. Nu-și dorește decât ca uriașul să plece și să-și ia ranița cu el. Își dorește ca un val de normalitate să vină și să cuprindă iar totul.

Albert îi atinge cotul.

— Ești bine?

Jutta nici nu încuviințează, nici nu clatină din cap, ci-și netezește încet cu o mână ambele sprâncene.

— Te iubesc, Jutta.

Când se uită pe geam, îl vede pe Volkheimer îngenuncheat pe ciment lângă Max. Băiatul întinde pe jos două coli de hârtie și, deși nu-i aude, Jutta vede cum gigantul îl îndrumă pe Max printr-o succesiune de etape. Max se uită captivat, întorcând și el foaia odată cu Volkheimer, îndoind-o la fel ca el, udând un deget și netezind o încrețitură.

În scurt timp, amândoi țin în mână câte un avion cu aripi late și o coadă lungă, bifurcată. Avionul lui Volkheimer planează lin prin curte, un zbor drept și constant, și se înfige cu botul în gard. Max bate din palme.

Max îngenunchează în curte în amurg, examinând avionul, verificându-i unghiul aripilor. Volkheimer îngenunchează lângă el, dând din cap, răbdător.

— Și eu te iubesc, spune Jutta.

Ranița

Volkheimer a plecat. Ranița așteaptă pe masa din hol. Ea abia se îndură să-i arunce o privire.

Jutta îl ajută pe Max să-și îmbrace pijamaua și-l sărută de noapte bună. Se spală pe dinți, evitând să se privească în oglindă, apoi coboară la parter și se uită pe geamul ușii de la intrare. În pivniță, Albert își plimbă trenulețele prin lumea lui vopsită meticulos, pe sub pasaj, pe podul electric basculant; de acolo se aude un zgomot slab, dar constant, un zgomot care pătrunde în lemnăria casei.

Jutta aduce ranița pe biroul din dormitorul ei, o pune pe podea și mai corectează o teză a unuia dintre elevii ei. Apoi încă una. Aude trenurile oprindu-se, apoi reluându-și zumzăitul monoton.

Încearcă să noteze o a treia lucrare, dar nu se poate concentra. Cifrele o iau de-a dura pe pagini și se adună jos în mormane neinteligibile. Ia ranița în poală.

Când erau proaspăt căsătoriți, iar Albert era plecat în interes de serviciu, Jutta se trezea înainte să se lumineze de ziuă și rememora acele prime nopți de după ce Werner plecase la Schulpforta, retrăind durerea sfâșietoare a absenței lui.

Fermoarul raniței se deschide ușor, pentru un obiect atât de vechi. Înăuntru găsește un plic gros și un pachet legat cu ziar. Dând la o parte ziarul, descoperă o casă în miniatură, înaltă și îngustă, cât pumnul ei de mare.

În plic e carnețelul pe care i-l trimisese ea cu patruzeci de ani în urmă. Caietul cu întrebări. Niște litere mici, cursive, tremurate, fiecare puțin mai sus decât precedenta. Desene, scheme, pagini întregi cu liste.

Ceva care arată ca un mixer acționat de niște pedale de bicicletă.

Un motor pentru un avion în miniatură.

De ce unii pești au mustăți?

E adevărat că toate pisicile sunt negre noaptea?

De ce nu mor toți peștii când fulgerul lovește marea?

După trei pagini, trebuie să închidă caietul. Amintirile i se revarsă din cap, rostogolindu-se pe podea. Pătuțul din pod al lui Werner, cu peretele de deasupra tapetat cu

desenele ei cu orașe imaginare. Trusa de prim-ajutor, radioul, firul scos pe geam și prin streașină. La subsol, trenurile parcurg traseul pe trei niveluri al lui Albert, în camera vecină, fiul ei poartă bătălii în somn, mișcând din buze într-un murmur, cu pleoapele zbătându-se, iar Jutta își încordează voința pentru ca cifrele să sară la locurile lor pe lucrările elevilor.

Deschide iar caietul.

De ce nu se desface nodul?

Dacă cinci pisici prind cinci șobolani în cinci minute, de câte pisici e nevoie ca să prindă o sută de șobolani într-o sută de minute?

De ce flutură un steag în vânt, în loc să stea drept?

Între ultimele două pagini găsește un plic vechi, închis. Pe fața plicului, el scrisese *Pentru Frederick.* Frederick, colegul de dormitor despre care îi scria Werner, băiatul căruia îi plăceau păsările.

Vede lucruri pe care alții nu le văd.

Ce-a făcut războiul din visători.

Când Albert urcă în sfârșit, ea stă cu capul în jos și se preface că notează lucrări. El se dezbracă, urcă în pat gemând ușor, stinge veioza din partea lui, îi spune noapte bună, dar ea rămâne nemișcată.

Saint-Malo

Jutta a terminat cu notele, Max e în vacanță și oricum s-ar duce în fiecare zi la piscină, l-ar bate la cap pe taică-său cu ghicitori, ar modela trei sute de avioane cum îl învățase uriașul și nu-i așa că i-ar face bine să viziteze altă țară, să învețe puțină franceză, să vadă oceanul? Sunt întrebări pe care ea i le pune lui Albert, deși știu amândoi că ea e cea care trebuie să se hotărască. Să meargă ea, să-l ia pe fiul lor.

Pe douăzeci și șase iunie, cu o oră înainte să se ivească zorii, Albert face șase sendvișuri cu șuncă și le învelește în

folie. Apoi, îi conduce pe Jutta și Max la gară cu automobilul Prinz 4 și o sărută pe buze, iar ea se urcă în tren având în geantă caietul lui Werner și casa miniaturală.

Călătoresc toată ziua. Când ajung la Rennes, soarele a scăpătat la orizont, pe geamurile deschise intră miros de balegă caldă și pe lângă ei gonesc șiruri de copaci cu coroanele tăiate. Pescărușii și ciorile în număr egal se țin după praful pe care-l ridică un tractor în urma lui. Max mai mănâncă un sendviș cu șuncă și recitește un album de benzi desenate, mantia de flori galbene de pe câmpuri strălucește, iar Jutta se întreabă dacă nu cumva unele cresc pe osemintele fratelui ei.

Spre seară, un bărbat bine îmbrăcat, cu o proteză de picior, se urcă în tren. Se așază lângă ea și aprinde o țigară. Jutta strânge poșeta între genunchi. E convinsă că omul a fost rănit în război, că va încerca să intre în vorbă cu ea, că franceza ei aproximativă o va trăda. Sau că Max va spune ceva. Sau că omul își dăduse seama deja. Poate că-i miroase pe nemți.

Voi mi-ați făcut asta, va spune el.

Vă rog. Nu de față cu fiul meu.

Dar trenul se pune în mișcare cu un zgâlțâit, omul își termină țigara, îi zâmbește preocupat și adoarme instantaneu.

Ea răsucește căsuța între degete. Ajung în Saint-Malo aproape de miezul nopții, iar taximetristul îi lasă la un hotel din Place Chateaubriand. Recepționerul acceptă banii pe care i-i schimbase Albert, Max stă rezemat de șoldul ei, pe jumătate adormit, iar ideea de a-și exersa franceza o intimidează atât de rău încât se duce la culcare nemâncată.

De dimineață, Max o trage pe plajă printr-o spărtură în zidurile vechi. Băiatul o ia la fugă pe nisip cât îl țin picioarele, apoi se oprește și ridică ochii la fortificațiile care se înalță deasupra lui ca și cum și-ar imagina flamuri,

tunuri și arcași medievali postați pe parapete.

Jutta nu-și poate lua ochii de la ocean. E verde-smarald și inimaginabil de mare. O singură navă cu pânze albe iese din port. Două traulere apar și dispar la orizont printre valuri.

Uneori mă pomenesc că-mi rămân ochii la ea și uit de treburi. Pare destul de mare ca să cuprindă toate simțămintele oricărui om.

Plătesc un bănuț ca să urce în turnul castelului.

— Haide, spune Max, repezindu-se în sus pe scara în spirală, iar Jutta vine după el gâfâind, întrezărind la fiecare sfert de spiră câte o fereastră îngustă de cer senin, în timp ce Max o trage practic după el pe trepte.

De sus, se uită amândoi la siluetele mărunte ale turiștilor care se plimbă pe lângă vitrinele magazinelor. Ea citise despre asediu. Studiase fotografii cu orașul așa cum arăta înainte de război. Acum însă, privind la casele imense, respectabile, la sutele de acoperișuri, nu observă nici urmă de bombă, cratere sau clădiri prăbușite. Orașul pare să se fi înnoit cu totul.

La prânz își comandă *galettes.* Ea se așteptase la priviri curioase, dar nimeni nu-i ia în seamă. Chelnerul pare să nu-și dea seama sau să nu-i pese că ea e nemțoaică. După-amiaza, îl duce pe Max la marginea orașului, pe sub o arcadă înaltă care se numește Poarta Dinan. Traversează cheiul și urcă pe un promontoriu perfect integrat în peisaj, aflat peste râu față de orașul vechi. În parc așteaptă ruinele năpădite de buruieni ale unui fort. Max se oprește la toate marginile abrupte de drum și aruncă pietricele în mare.

Pe cărare, din o sută în o sută de pași sunt presărate capace mari din oțel, de sub care trăgeau soldații cu tunurile în oricine ar fi încercat să ia cu asalt dealul. Unele dintre aceste cazemate sunt atât de marcate de atacuri, încât Juttei îi vine greu să-și închipuie focul, iuțeala și teroarea proiectilelor căzute peste ele. O bucată de oțel de

treizeci de centimetri pare să se fi topit ca untul și să fi fost modelată de degetele unui copil.

Ce zgomot trebuie să fi fost acolo!

Acum, adăposturile sunt pline de pungi de chipsuri, chiștoace de țigară, ambalaje de hârtie. Steagul american și cel francez flutură pe coama unui deal din centrul parcului. Aici, spun plăcuțele, germanii s-au retras sub pământ, în tuneluri, ca să lupte până la ultimul om.

Trei adolescenți trec pe lângă ei râzând și Max îi privește foarte concentrat. Pe un perete de ciment ciuruit și pătat de licheni e fixată o plăcuță de piatră. *Ici a été tué Buy Gaston Marcel, agé de 18 ans, mort pour la France le 11 août 1944*.[34] Jutta se așază pe pământ. Marea e grea și are culoarea ardeziei. Nu există plăcuțe pentru germanii morți aici.

*

De ce venise? Ce răspunsuri sperase să găsească? în a doua dimineață, stau amândoi în Place Chateaubriand, vizavi de muzeul de istorie, unde în fața băncilor solide se înșiră straturi de flori încadrate de semicercuri metalice înalte până la nivelul gambei. Sub pânze de cort, turiștii caută printre pulovere în dungi, alb-albastre, și acuarele înrămate cu corăbii pescărești. Un tată își cuprinde fata cu brațul, cântând.

Max ridică ochii din cartea lui și spune:

— Mutti, ce face ocolul pământului, dar rămâne într-un colț?

— Nu știu, Max.

— Un timbru poștal.

El îi zâmbește.

— Vin imediat, spune ea.

Bărbatul de la ghișeul muzeului poartă barbă și are în jur de cincizeci de ani. E suficient de în vârstă ca să tină

[34] Aici a fost ucis Buy Gaston Marcel, în vârstă de 18 ani, care și-a dat viața pentru Franța pe 11 august 1944 (fr.).

minte.

Ea deschide poșeta, dezvelește căsuța de lemn parțial zdrobită și spune, în franceza cea mai bună de care e în stare:

— O am de la fratele meu. Cred că a găsit-o aici. În timpul războiului.

Bărbatul clatină din cap, iar ea pune căsuța la loc în geantă. Apoi, cere s-o mai vadă o dată. O ține sub lumina unei lămpi și o întoarce cu ușa de la intrare, înfundată, spre el.

— *Oui*, spune el, într-un sfârșit. Îi face semn să-l aștepte afară, iar după câteva momente, încuie ușa în urma ei și îi conduce pe ea și pe Max pe străduțe înguste și în pantă. După aproximativ zece cotituri când la stânga, când la dreapta, ajung în fața casei. Versiunea reală a miniaturii pe care Max o răsucește acum în mâini.

— Rue Vauborel, numărul 4, spune bărbatul. Casa LeBlanc. De ani buni a fost împărțită în apartamente de vacanță.

Piatra e spuzită de licheni. Scurgerile de minerale au lăsat în urmă pete dantelate. Ferestrele sunt împodobite cu ghivece, din care se revarsă mușcate. Oare Werner făcuse macheta? O cumpărase?

— Și stătea cumva o fată aici? Știți ceva de o fată? Întreabă ea.

— Da, în timpul războiului, aici a locuit o fată oarbă. Mama mea povestea despre ea. Imediat după război, s-a mutat de aici.

Pete verzi pulsează în fața ochilor Juttei. Se simte de parcă s-ar fi uitat la soare.

Max o trage de încheietură.

— Mutti, Mutti.

— Dar de ce să fi avut fratele meu o copie în miniatură a acestei case? spune ea, poticnindu-se în franceză.

— Poate știe fata care a locuit aici. Pot să vă fac rost de adresa ei.

— Mutti, Mutti, ia uite, spune Max, trăgând-o cu suficientă forță ca să-i capteze atenția. Ea se uită în jos. Căsuța asta se deschide, cred. Cred că știu cum se deschide.

Laborator

Marie-Laure LeBlanc conduce un mic laborator la Muzeul de Istorie Naturală din Paris și are la activ contribuții importante la cercetarea și la literatura dedicată moluștelor: o monografie a rațiunilor evolutive pentru apariția cutelor la specia vest-africană *Cancellaria reticulater,* un studiu citat frecvent despre dimorfism sexual la melcii din Caraibe. Denumise două noi subspecii de chitoni. Pe când studia pentru doctorat, călătorise în Bora Bora și Bimini. Se dusese pe recife, cu o pălărie de soare și o găleată pentru specimene, și adunase melci de pe trei continente.

Marie-Laure nu e o colecționară așa cum era doctorul Geffard, pe care-l interesa cantitatea și era mereu dornic să bată recordul în materie de ordin, familie, gen, specii și subspecii. Ei îi place să stea printre ființe vii, pe recife sau în propriul ei acvariu. Să descopere melcii care se târăsc pe stânci, acele făpturi minuscule, ude, care filtrează calciu din apă și-l răsucesc pe spinări sub formă de vise netede – pentru ea e suficient. Mai mult decât suficient.

Câtă vreme Etienne fusese în putere, călătoriseră împreună. Fuseseră în Sardinia și în Scoția și stătuseră la etajul unui autobuz londonez care trecea razant pe sub copaci, venind de la aeroport. El își cumpărase două radiouri bune cu tranzistori, murise liniștit în cadă la optzeci și doi de ani și-i lăsase moștenire o grămadă de bani.

Deși angajaseră un detectiv, cheltuiseră mii de franci și studiaseră cu atenție maldăre de documente germane, Marie-Laure și Etienne nu reușiseră să se lămurească ce

anume se întâmplase cu tatăl ei. Li se confirmase că fusese internat în lagărul numit Breitenau în 1942. Și exista o însemnare făcută de un medic dintr-un sublagăr din Kassel, Germania, care preciza că un anume Daniel LeBlanc contractase gripă în prima parte a anului 1943. Altceva nu putuseră afla.

Marie-Laure locuiește în același apartament în care crescuse și merge în continuare pe jos până la muzeu. Avusese doi iubiți. Primul fusese un om de știință aflat în vizită, care nu se mai întorsese, iar al doilea, un canadian pe nume John care împrăștia obiecte – cravate, monede, șosete, dropsuri mentolate – în orice încăpere intra. Se cunoscuseră în timpul studiilor postuniversitare. El pendula între laboratoare cu o curiozitate fenomenală, dar cu prea puțină perseverență. Îi plăceau curenții oceanici, arhitectura și Charles Dickens, iar în fața unei asemenea diversități, ea se simțea limitată, supraspecializată. Când Marie-Laure rămăsese însărcinată, se despărțiseră amiabil, fără scântei.

Fiica lor, Hélène, are acum nouăsprezece ani. Tunsă scurt, minionă, se pregătește să devină violonistă. E calmă și stăpână pe sine, așa cum sunt adesea copiii cu părinți orbi. Hélène locuiește cu mama ei și în fiecare vineri se întâlnesc toți trei – John, Marie-Laure și Hélène – ca să ia prânzul împreună.

Cine trăise în Franța la începutul anilor ’40 cu greu reușea să nu facă din război un nucleu care să-i influențeze tot restul vieții. Marie-Laure nu putea nici după atâta timp să încalțe pantofi prea mari sau să simtă miros de nap fiert fără să simtă repulsie. Nu suporta să audă nici liste de nume. Componența echipelor de fotbal, înșiruirile de la sfârșitul publicațiilor, prezentările de la ședințele cu colegii – toate erau pentru ea vestigii ale listelor cu prizonieri pe care nu se regăsea niciodată numele tatălui ei.

Numără în continuare canalele – treizeci și opt pe

drumul de la laborator până acasă. Pe micul ei balcon din fier forjat cresc flori, iar vara poate estima cât e ceasul după cât de mult s-au deschis petalele primulelor de seară. Când Hélène e în oraș cu prietenii, iar liniștea din apartament o apasă, Marie-Laure merge la aceeași braserie, Le Village Monge, chiar lângă Jardin des Plantes, și-și comandă friptură de rață în memoria doctorului Geffard.

E fericită? În fiecare zi are momente când e fericită. Când stă sub un copac, de pildă, și ascultă cum vibrează frunzele în vânt, sau când deschide un colet primit de la vreun colecționar, din care se revarsă același vechi parfum de scoici și ocean. Când își aduce aminte cum îi citea Hélènei Jules Verne, iar Hélène adormea lângă ea – greutatea caldă, tare a capului fetei pe coastele ei.

Sunt însă și momente când Hélène întârzie, iar Marie-Laure simte cum neliniștea îi urcă pe șira spinării, momente când se apleacă deasupra unei mese din laborator și devine conștientă de toate celelalte încăperi din muzeu, de dulapurile pline de broaște, țipari și viermi la borcan, de vitrinele pline cu insecte pe ac și ferigi presate, de pivnițele pline de oase, și are brusc senzația că lucrează într-un mausoleu, că departamentele sunt niște cimitire ordonate, că toți acei oameni – cercetători, custozi, paznici și vizitatori – ocupă galeriile morților.

Dar astfel de momente sunt puține și răzlețe. În laboratorul ei, șase acvarii cu apă sărată susură liniștitor. Pe peretele din spate sunt trei dulapuri cu câte patru sute de sertare fiecare, recuperate cu mulți ani în urmă din biroul doctorului Geffard. În fiecare toamnă, predă unei noi grupe de studenți, studenți care vin și pleacă, mirosind a carne de vită sărată, colonie sau benzină de la motoscuterele lor, iar ei îi place să-i întrebe de viețile lor, să-și imagineze ce aventuri trăiesc, ce pofte și nebunii secrete ascund în inimile lor.

Într-o seară de miercuri din iulie, asistentul ei bate

încetișor în ușa deschisă a laboratorului. Acvariile bolborosesc, >

filtrele bâzâie, iar sistemul de încălzire a apei se tot oprește și repornește. Asistentul îi spune că o caută o femeie. Marie-Laure stă cu ambele mâini pe tastele mașinii ei de scris în Braille.

— Colecționară?

— Nu cred, doamnă doctor. Spune că a obținut adresa dumneavoastră de la un muzeu din Bretagne.

Primele semne de vertij.

— O însoțește un băiețel. Așteaptă la capătul holului. Să-i spun să încerce mâine?

— Cum arată?

— Păr alb. Asistentul se apleacă spre ea. Prost îmbrăcată. Cu pielea ca de găină. Zice că vrea să discutați despre o machetă de casă.

Undeva, în spatele ei, Marie-Laure aude clinchetul a zece mii de chei tremurând agățate de zece mii de cârlige.

— Doamna doctor LeBlanc?

Camera s-a înclinat. Într-o clipă o să cadă în hău.

Vizită

— Ați învățat franceză în copilărie, spune Marie-Laure, deși nu-și dă seama cum de-i ies cuvintele pe gură.

— Da. El e fiul meu, Max.

— *Guten Tag,* șoptește Max. Are mâna mică și caldă.

— El n-a învățat franceză în copilărie, spune Marie-Laure și amândouă femeile râd scurt, apoi amuțesc.

— Am adus ceva, spune femeia. Chiar și prin învelișul de ziar, Marie-Laure își dă seama că e macheta casei. Are senzația că femeia îi pune în mâini un grăunte de memorie topită.

Abia se mai ține pe picioare.

— Francis, i se adresează ea asistentului, poți să-i arăți tu lui Max ceva din muzeu? Cărăbușii, poate?

— Sigur, Madame.

Femeia îi spune ceva în germană fiului ei.

— Să închid ușa? întreabă Francis.

— Te rog.

Clanța face clic. Marie-Laure aude bolborositul acvariilor, respirația femeii și cauciucul care îmbracă picioarele scaunului de sub ea scrâșnind la orice schimbare de poziție. Găsește cu degetul crestăturile de pe părțile casei, panta acoperișului. De câte ori o ținuse în mână!

— Tata a făcut-o, spune ea.

— Știți cumva cum a ajuns la fratele meu?

Totul pornește de-a rostogolul prin spațiu, dă o tură prin cameră, apoi se întoarce în mintea lui Marie-Laure. Băiatul. Macheta. Oare nu fusese deschisă niciodată? Lasă căsuța brusc din mână, de parcă o frige.

Probabil că femeia, Jutta, o privește cu mare atenție.

— V-a luat-o el? o întreabă ea, de parcă și-ar cere scuze.

Cu timpul, se gândește Marie-Laure, unele întâmplări care par încâlcite devin tot mai confuze, dacă nu cumva se limpezesc treptat. Băiatul îi salvase viața de trei ori. O dată pentru că nu-l dăduse de gol pe Etienne, așa cum ar fi trebuit. A doua oară pentru că o scăpase de acel plutonier-major. A treia oară pentru că o ajutase să iasă din oraș.

— Nu, spune ea.

— Pe vremea aceea nu era prea ușor să fii bun, spune Jutta, atingând limitele francezei ei.

— Am petrecut cu el o zi. Nici măcar o zi.

— Ce vârstă aveați? întreabă Jutta.

— Când a avut loc asediul, șaisprezece. Dumneavoastră?

— Cincisprezece. Când s-a terminat.

— Cu toții am crescut înainte de vreme. El e…

— E mort, spune Jutta.

Bineînțeles. În folclorul de după război, toți eroii din Rezistență erau genul de bărbați chipeși, vânjoși, care puteau construi mitraliere din agrafe de hârtie. Iar nemții erau ori niște zei blonzi care scoteau capetele pe chepenguri de tanc, să se uite cum defilează pe lângă ei

orașe zdrobite, ori erau niște psihopați, niște obsedați sexual care torturau evreice frumoase, în ce categorie intra băiatul? Avea o prezență atât de discretă. Ca și cum ai fi împărțit spațiul cu o pană. Dar sufletul, nu-i așa, îi strălucea de o bunătate fundamentală.

Culegeam mure lângă Ruhr. Cu sora mea.

— Avea mâinile mai mici decât ale mele, spune ea.

Femeia își drege glasul.

— Întotdeauna a fost micuț pentru vârsta lui. Dar avea grijă de mine. Îi venea greu să nu facă ceea ce se aștepta de la el. M-am exprimat corect?

— Perfect.

Acvariile bolborosesc. Melcii mănâncă. Marie-Laure nici nu-și poate închipui prin ce chinuri trecuse femeia de lângă ea. Și macheta casei? Oare Werner se dusese personal în peșteră după ea? Lăsase piatra înăuntru?

— Zicea că ascultați împreună transmisiunile unchiului meu. Că se prindeau chiar și în Germania.

— Unchiul…

Marie-Laure se întreabă acum ce amintiri o năpădiseră pe femeia din fața ei. Dă să spună ceva, dar de pe hol vine zgomot de pași care se opresc la ușa laboratorului. Max se chinuie să rostească ceva neinteligibil în franceză. Francis râde și spune:

— Nu, nu *în spate* adică în spatele nostru, nu *în spate* adică *în dos.*

— Îmi cer scuze, zice Jutta.

Marie-Laure râde.

— Inconștiența copiilor noștri e salvarea noastră.

Ușa se deschide, iar Francis spune:

— Toate bune, Madame?

— Da, Francis. Poți să pleci.

— O să mergem și noi, spune Jutta, împingându-și scăunelul la loc sub masa de laborator. Am vrut să vă las căsuța. Mai bine stă la dumneavoastră decât la mine.

Marie-Laure stă cu mâinile pe masă, cu palmele în jos.

Și-i închipuie pe mamă și fiu pornind spre ușă, o mână mică cuibărită într-o mână mai mare și i se umflă gâtul.

— Stați puțin, spune ea. După război, când unchiul a vândut casa, a făcut un drum până la Saint-Malo și a salvat singura înregistrare rămasă cu bunicul. Una despre lună.

— Țin minte. Și lumina? Pe partea cealaltă?

Podeaua scârțâind, acvariile susurând. Melci alunecând pe geam. Căsuța pe masă, între palmele ei.

— Lăsați-i lui Francis adresa dumneavoastră. E un disc foarte vechi, dar o să vi-l trimit. Poate o să-i placă lui Max.

Avion de hârtie

— Și Francis mi-a zis că sunt patruzeci și două de mii de sertare cu plante uscate și mi-a arătat botul unui calamar uriaș și un plesiozaur Pietrișul le scârțâie sub pantofi, iar Jutta trebuie să se sprijine de un copac.

— Mutti?

Vede lumini care vin spre ea, apoi se îndepărtează.

— Sunt obosită, Max. Atâta tot.

Desface harta turistică și încearcă să găsească drumul înapoi spre hotel. Sunt puține mașini pe străzi și aproape toate ferestrele pe lângă care trec sunt luminate în albastru de la televizoare. Faptul că trupurile dispar, asta ne ajută să uităm, se gândește ea. Țărâna le închide în ea.

În lift, Max apasă pe șase și încep să urce. Culoarul acoperit de mochetă care duce la camera lor e un râu maroniu, traversat de trapezoide aurii. Îi întinde lui Max cheia, care bâjbâie la încuietoare, apoi deschide ușa.

— I-ai arătat doamnei cum se deschide casa, Mutti?

— Cred că știa deja.

Jutta aprinde televizorul și se descalță. Max deschide ușile balconului și face un avion din hârtia pusă la dispoziție de hotel. Felia de Paris pe care o vede îi amintește de orașele pe care le desena în copilărie: o sută de case, o mie de ferestre, un stol rotitor de păsări. La

televizor, niște jucători în albastru aleargă pe un teren aflat la peste trei mii de kilometri depărtare. Scorul e trei la doi. Dar un portar a căzut și un atacant a trimis mingea cu destul elan ca să se rostogolească încet spre poartă. Nu e nimeni acolo, s-o scoată cu un șut. Jutta ia telefonul de lângă pat, formează nouă cifre, iar Max aruncă un avion peste stradă. Avionul planează câteva zeci de metri și rămâne suspendat o clipă, după care Jutta aude vocea soțului ei care spune „alo”.

Cheia

Ea stă în laborator, atingând pe rând cochiliile de *Dosinia* în tava lor. Amintirile trec pâlpâind pe lângă ea: pantalonii tatălui ei, de care se ținea. Purici de nisip țopăind în jurul genunchilor ei. Submarinul căpitanului Nemo vibrând de bocetul lui amar în timp ce plutea în beznă.

Scutură căsuța, deși știe că n-o să-și dezvăluie secretul.

El se întorsese după ea. O luase. Murise cu ea. Ce fel de băiat fusese? își amintește cum stătuse și răsfoise cartea lui Etienne.

Păsări, spusese el. *Păsări, păsări și iar păsări.*

Se vede pe sine ieșind din orașul fumegând, trăgând după ea o față de pernă albă. Când ea dispare din raza lui vizuală, el se întoarce și deschide poarta lui Hubert Bazin. Meterezele înălțându-se deasupra lui ca un imens bastion șubred. Dincolo de grilaj se întinde marea. Ea îl vede rezolvând enigma căsuței. Poate că scapă diamantul în apă, printre miile de melci. Apoi închide cutia-enigmă, încuie poarta și o ia la picior.

Sau pune piatra înapoi în casă.

Sau și-o vâră în buzunar.

În amintirea ei, doctorul Geffard șoptește: *Ceva atât de mărunt să fie atât de frumos. Atât de valoros. Trebuie să fii foarte puternic ca să alungi astfel de trăiri.*

Ea răsucește hornul la nouăzeci de grade. Hornul nu opune rezistentă, ca și cum abia ieșise din mâinile tatălui ei. Când încearcă să gliseze primul dintre cele trei panouri de lemn ale acoperișului, își dă seama că e înțepenit. Dar reușește, cu vârful unui pix, să scoată primul panou, apoi pe al doilea, apoi pe al treilea.

Ceva îi cade în palmă.

O cheie de fier.

Marea de Flăcări

Din străfundurile lichide ale lumii, la trei sute de kilometri adâncime, iat-o. Un cristal într-un strat de cristale. Carbon pur, fiecare atom legat de patru vecini echidistanți, perfect înlănțuit, tetraedric, de o tărie fără egal. E deja bătrân – insondabil de bătrân. Pe lângă el se rostogolesc nenumărați eoni. Pământul se mișcă, se scutură, se întinde. Într-un an, într-o zi, la o anumită oră, un jet uriaș de magmă ia cu el un strat de cristale și-l împinge spre suprafață, arzând milă după milă; se răcește înăuntrul unui xenolit de kimberlit uriaș, fumegând, și rămâne acolo în așteptare. Secol după secol. Ploaie, vânt, kilometri cubici de gheață. Roca de bază se transformă într-un bloc, care se transformă în pietre; gheața se retrage, se formează un lac și galaxii de scoici de apă dulce își flutură milioanele de cochilii în soare, se închid și mor, iar lacul seacă. Păduri de copaci preistorici se înalță, cad, apoi iar se înalță, iar procesul se repetă. Până în alt an, într-o altă zi, la o altă oră, când o furtună smulge o anumită piatră dintr-un canion și o trimite într-un iureș zuruitor de aluviuni, unde în cele din urmă, într-o seară, captează atenția unui prinț care știe ce caută.

E tăiată, șlefuită; pentru scurtă vreme, ajunge pe mâinile oamenilor.

Altă oră, altă zi, alt an. Un bulgăre de carbon cam cât o castană de mare. Înfășurat în alge, împodobit cu ciripede.

Melcii se cațără pe el. Freamătă printre pietricele.

Frederick

Locuiește cu mama lui la ieșirea din Berlinul de Vest. Apartamentul lor e în mijlocul unui triplex. Singurele ferestre de care dispune dau spre niște arbori de gumă, spre parcarea întinsă și aproape nefolosită a unui supermarket și, ceva mai departe, spre o autostradă.

În general, Frederick își petrece zilele în curtea din spate, privind cum plimbă vântul prin parcare pungi de plastic aruncate. Uneori, pungile se rotesc în aer la mare înălțime și fac niște loopinguri imprevizibile înainte să se agațe de crengi sau să se facă nevăzute. Frederick desenează în creion spirale, niște tirbușoane mâzgălite, ca de plumb. Umple o pagină cu două, trei desene din astea, apoi o întoarce și umple și cealaltă parte. Apartamentul geme de ele: sunt cu miile pe blaturi, în sertare, pe rezervorul toaletei. Până la un moment dat, mama lui Frederick profita de momentele lui de neatenție ca să-i arunce foile, dar în ultima vreme renunțase.

— Băiatul ăsta e ca o uzină, le spunea ea prietenilor, zâmbind cu un zâmbet disperat prin care voia să pară curajoasă.

Puțini prieteni îi mai vizitează. Au rămas puțini.

Într-o zi de miercuri – dar ce noimă au zilele de miercuri pentru Frederick? –, maică-sa aduce corespondența.

— A venit o scrisoare pentru tine, spune ea.

În deceniile de după război, instinctul îi dictase să se ascundă. Să se ascundă ea însăși, să ascundă ce se întâmplase cu băiatul ei. Nu era singura văduvă tratată de parcă fusese complice la o crimă de nemărturisit. Plicul mare conține o scrisoare și un plic mai mic. Scrisoarea e de la o femeie din Essen care reconstituie traseul plicului mai mic de la fratele ei la un lagăr pentru prizonieri de război administrat de americani în Franța, de acolo la un

depozit militar din New Jersey, apoi la o asociație a veteranilor de război din Berlinul de Vest. Apoi la un fost sergent și, într-un final, la femeia care trimisese scrisoarea.

Werner. Parcă-l are din nou în fața ochilor: păr alb, mâini sfioase, un zâmbet înduioșător. Singurul prieten al lui Frederick.

— Era tare micuț, spune ea cu voce tare.

Mama lui Frederick îi arată plicul nedeschis – e boțit, într-o nuanță de sepia, vechi, iar numele lui apare scris cu litere mici, înclinate – dar el nu dă niciun semn de interes. Se înserează, iar ea lasă plicul pe masă, măsoară o cană de orez și o pune la fiert, aprinde toate veiozele și lămpile din tavan ca de obicei, nu ca să vadă, ci pentru că e singură, pentru că apartamentele vecine sunt goale și pentru că, dacă aprinde luminile, are senzația că așteaptă pe cineva.

Îi pregătește piureul de legume. Duce lingura la gura lui Frederick, iar el fredonează un cântec în timp ce înghite – e fericit. Ea îi șterge bărbia și îi pune o coală de hârtie în față, iar el ia creionul și începe să deseneze.

Ea umple chiuveta cu apă și detergent. Apoi, deschide plicul.

Înăuntru e o ilustrație viu colorată, împăturită, reprezentând două păsări. *Sturzul de apă. 1 mascul. 2 femelă.* Două păsări pe o tulpină de nap indian. Ea se uită în plic după un bilet, o explicație, dar nu găsește nimic.

Ziua când îi cumpărase cartea asta lui Fredde – librarul o împachetase pe îndelete. Ea nu înțelegea care era atracția, dar știa că fiul ei avea s-o adore.

Medicii spun că Frederick nu produce amintiri, creierul lui funcționând doar la nivelul de bază, dar ea are momente în care parcă se îndoiește de asta. Netezește cutele cât se poate, trage mai aproape veioza de pe podea și pune ilustrația în fața fiului ei. El înclină capul, iar ea încearcă să se convingă că o studiază. Dar ochii lui sunt cenușii, cavernoși, goi, iar după câteva clipe, se întoarce la

spiralele lui.

După ce termină de spălat vasele, îl scoate pe Frederick în curtea interioară aflată ceva mai sus, conform ritualului lor, unde el stă cu baveta la gât, privind către nicăieri. O să mai încerce și a doua zi cu păsările desenate.

E toamnă și graurii zboară deasupra orașului în stoluri mari, tremurătoare. Uneori, ei i se pare că el se înviorează când îi vede, când aude atâtea aripi fâlfâind, fâlfâind întruna.

Pe când stă și privește dincolo de șirul de copaci la parcarea întinsă, pustie, o formă întunecată săgetează nimbul unui felinar stradal. Forma dispare, apoi reapare și aterizează fără zgomot pe balustrada terasei, la nici doi metri de ea.

E o bufniță. Cât un copil de mare. Își rotește gâtul, clipește din ochii ei galbeni, iar în mintea femeii vâjâie un singur gând: *Ai venit să mă iei.*

Frederick se îndreaptă în scaun.

Bufnița aude ceva. Rămâne acolo, ascultând cu o intensitate pe care n-o mai văzuse la nicio altă făptură. Frederick stă și se uită, stă și se uită.

Apoi se duce – bate de trei ori din aripi audibil și întunericul o înghite.

— Ai văzut-o? șoptește ea. Ai văzut-o, Fredde?

Privirea lui e în continuare ațintită asupra umbrelor nopții. Dar au rămas doar pungile de plastic foșnind pe crengile de deasupra lor și zecile de sfere de lumină artificială care strălucesc ceva mai departe, în parcare.

— Mutti? Mutti? face Frederick.

— Sunt aici, Fredde.

Ea îi pune o mână pe genunchi. Degetele lui cuprind brațele scaunului. Întregul corp se încordează. Pe gât i se umflă niște vene.

— Ce e, Frederick?

El o privește. Cu ochi care nu clipesc.

— Ce facem, Mutti?

— O, Fredde. Stăm și noi așa. Stăm și ne uităm la noapte.

XIII

2014

Ea trăiește să vadă schimbarea de secol. Și trăiește încă.

E sâmbătă dimineața la început de martie, iar nepotul ei, Michel, o ia de acasă și o duce la plimbare prin Jardin des Plantes. Chiciura sclipește în aer, iar Marie-Laure își târșâie picioarele, cu capătul rotund al bastonului deschizând drumul, cu părul subțire fluturându-i într-o parte și coroanele golașe ale copacilor legănându-se deasupra, și se gândește la bancuri de corăbii portugheze plutind, cu tentaculele lungi unduind în urma lor.

Băltoacele de pe aleile cu pietriș s-au acoperit cu pojghițe de gheață. Când bastonul ei întâlnește o astfel de pojghiță, ea se oprește, se apleacă și încearcă să ridice bucata de gheață Iară s-o spargă. Ca și cum și-ar apropia o lentilă de ochi. Apoi o lasă cu grijă la loc.

Băiatul e răbdător, o ia de cot doar când pare să aibă nevoie.

Se îndreaptă spre labirintul verde din colțul de nord-vest al parcului. Aleea pe care au intrat începe să urce, continuând spre stânga. Urcă, pauză, odihnă. Apoi iar urcă. Când ajung la vechiul foișor din otel din vârf, el o conduce la băncuța îngustă și se așază amândoi.

Nu mai e nimeni în preajmă: prea frig sau prea devreme sau și una, și alta. Ea ascultă vântul strecurându-se prin dantelăria acoperișului, pereții labirintului îi înconjoară, solizi, Parisul freamătă dedesubt, murmurul adormit dintr-o dimineață de sâmbătă.

— Sâmbăta viitoare împlinești doisprezece ani, nu-i așa, Michel?

— În sfârșit.

— Ești nerăbdător să faci doisprezece ani?

— Mama spune că am voie cu motoreta de la doisprezece ani.

— Ah. Marie-Laure râde. Motoreta.

Sub unghiile ei, gerul face miliarde de coronițe și diademe minuscule pe stinghiile băncii, o rețea de o complexitate aiuritoare.

Michel se reazemă de ea și nu mai spune nimic. Doar mâinile i se mișcă. Clicuri, butoane apăsate.

— Ce joci?

— *Warlords.*

— Joci cu computerul?

— Cu Jacques.

— Unde e Jacques?

Băiatul rămâne concentrat asupra jocului. Nu contează unde e Jacques – Jacques e în joc. Ea stă, bastonul i se îndoaie în pietriș, iar băiatul butonează de zor, în rafale spasmodice. La un moment dat, scoate un „Ah!”, iar jocul emite câteva țârâituri concluzive.

— Ești bine?

— M-a omorât. Tonul lui Michel redevine atent. Ridică iar ochii. De Jacques zic. Sunt mort.

— În joc?

— Da. Dar pot s-o iau oricând de la început.

Sub ei, vântul scutură chiciura din copaci. Ea se concentrează pe senzația soarelui pe palmele ei. Pe căldura nepotului ei, lipit de ea.

— *Mamie?* Tu când ai împlinit doisprezece ani, ți-ai dorit ceva?

— Da. O carte de Jules Verne.

— Aia pe care mi-o citea mama? Ai primit-o?

— Da. Într-un fel.

— Erau o grămadă de nume complicate de pești în cartea aia.

Ea râde.

— Și de corali, și de moluște.

— Mai ales de moluște. E o dimineață frumoasă, *mamie,*

nu-i așa?

— Foarte frumoasă.

Lumea se plimbă dedesubt, pe aleile parcului, vântul cântă imnuri printre tufe, iar cedrii cei înalți și bătrâni de la intrarea labirintului trosnesc. Marie-Laure își imaginează undele electromagnetice intrând și ieșind din aparatul lui Michel, arcuindu-se în jurul lor, așa cum descria Etienne, doar că acum sunt de o mie de ori mai multe unde care străbat aerul în toate direcțiile decât pe vremea lui – sau poate de un milion de ori mai multe. Torente de mesaje scurte, oceane de conversații pe mobil, de programe de televiziune, de e-mailuri, rețele vaste de fibră și cabluri împletite deasupra și dedesubtul orașului, traversând clădiri, arcuindu-se între transmițătoare din tuneluri de metrou, între antene de pe clădiri, reclame la Carrefour, Evian și pateuri semipreparate scăpărând în spațiu, apoi revenind pe pământ, *O să întârzii* și *Nu mai bine facem rezervare?* și *Să iei avocado* și *Ce-a zis?* și de zece mii de ori *Mi-e dor de tine,* de cincizeci de mii de ori *Te iubesc,* mesaje de amenințare, mementouri pentru programări, informații bursiere, reclame la bijuterii, la cafea, la mobilă zburând nevăzute peste Ardeni, peste Rin, peste Belgia și Danemarca, peste peisajele pline de cicatrici și mereu în schimbare pe care le numim națiuni. Și chiar e atât de greu de crezut că sufletele umblă pe aceleași căi? Că tatăl ei, Etienne, Madame Manec și băiatul neamț pe nume Werner Pfennig iau cerul cu asalt în stoluri precum egretele, precum rândunelele-de-mare, precum graurii? Că niște uriașe navete pline cu suflete zboară de colo-colo, ba chiar se și aud, chiar dacă slab, dacă deschizi bine urechile? Zboară peste hornuri, trec peste trotuare, îți străpung haina, bluza, osul pieptului și plămânii, ieșind prin partea cealaltă, aerul ca o bibliotecă în care reverberează încă ecoul tuturor vieților trăite vreodată, al fiecărei fraze rostite, al fiecărui cuvânt transmis.

În fiecare oră, se gândește ea, cineva care poartă cu sine amintirea războiului dispare din lume.

Renaștem în iarbă. În flori. În cântece.

Michel o ia de braț și se întorc împreună pe aleea șerpuită, ieșind pe poartă în rue Cuvier. Ea trece pe lângă un canal, două, trei, patru, cinci, iar când ajung la clădirea ei, spune:

— Poți să mă lași aici, Michel. Știi să te întorci singur?

— Bineînțeles.

— Atunci pe săptămâna viitoare.

El îi dă câte un sărut pe fiecare obraz.

— Pe săptămâna viitoare, *mamie.*

Ea ascultă până când pașii lui nu se mai aud. Până când nu mai aude decât suspinele mașinilor, huruitul trenurilor și pașii grăbiți ai celor care merg prin frig.

Mulțumiri

Sunt recunoscător Academiei Americane din Roma, Comisiei pentru Arte din Idaho și Fundației Memoriale John Simon Guggenheim. Îi mulțumesc lui Francis Geffard, care m-a dus pentru prima oară la Saint-Malo. Le mulțumesc lui Binky Urban și Clare Reihill pentru entuziasmul și încrederea lor. Și mai ales lui Nan Graham, care a așteptat zece ani, apoi a dedicat acestei cărți inima, creionul și multe ore din timpul ei.

Trebuie să-i pomenesc aici și pe Jacques Lusseyran cu *And There Was Light,* Curzio Malaparte cu *Kaputt,* pe Michel Tournier cu *Regele arinilor,* pe Richard Feynman cu *Vă țineți de glume, domnule Feynman!* („L-a reparat numai cu puterea gândului!”) și pe Mary Oliver cu *The Summer Day* („Nu mor toate până la urmă mult prea curând?”). Mulțumiri și lui Cort Conley, care mi-a aprovizionat constant căsuța poștală cu documentație selectată; primilor mei cititori, Hal și Jacque Eastman, Matt Crosby, Jessica Sachse, Megan Tweedy, Jon Silverman, Steve Smith, Stefani Nellen, Chris Doerr, Mark Doerr, Michèle Mourembles, Kara Watson, Cheston Knapp, Meg Storey și Emily Forland; și mai ales mamei mele, Marilyn Doerr, care a fost pentru mine și doctorul Geffard, și Jules Verne.

Cele mai calde mulțumiri merg către Owen și Harry, care au trăit cu această carte de când sunt pe lume, și către Shauna, fără de care n-aș fi reușit și de care depind toate acestea.